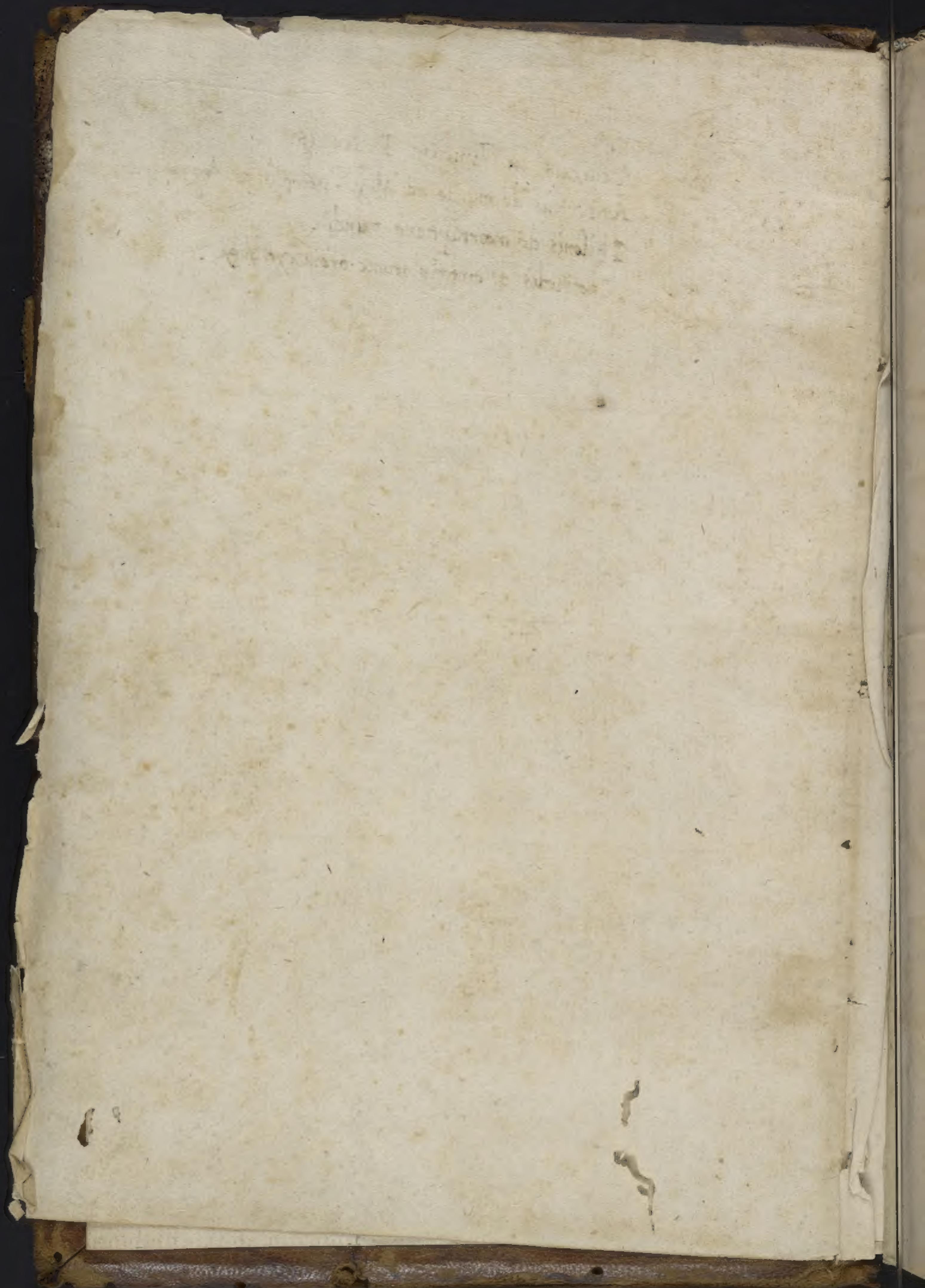
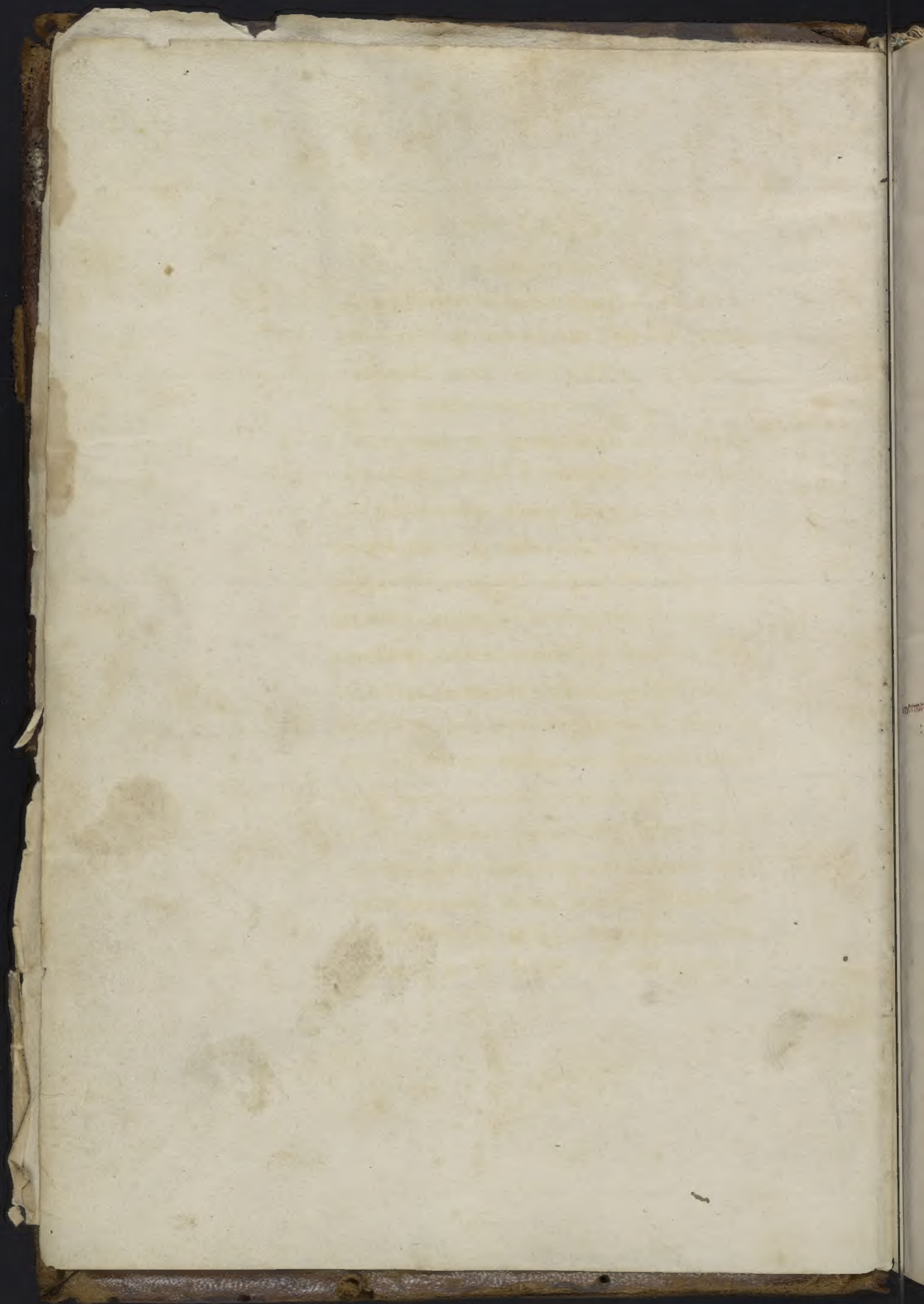

RARE BOOK COLLECTION
LIBRARY
UNIVERSITY
PENNSYLVANIA

Alcuinus in Tomum Platonis.
Aristotelis de mundo ad Alex.^{rum} interpr. Jo. Angyregyle.
Ihilonis de incorruptione mundi.
Cleonidis de contemplatione orbium exar. Jo. Jo.

1 2
OCRATES IN EXHORTA

tuibz suis uirtute Laudans cu quum bono

torusqz prosperitatis causam consistere perire eam
diceret: addidit solam esse qua res impossibiles
redigeret ad possibilem facultatem. *Præclare.*

virtus.

Quid enim generosam magnanimitatem: uel aggre-
di pigeat: uel ceptam fatiget: ut tanqm uicta
difficultatibus temperet a labore. *Eadem est*

amicitia

opinor uis amicitia: parsqz impossibilium pene
rerum extrinatio. Cum alter ex amicis iubendi
religione: alter parendi uoto complaciti operis
admirantur effectui. *Conceperas animo flo-*

rente omnibus studiis humanitatis: excellentiqz
ingenio tuo dignam spem prouenturi operis in-

intemisti

tentanti ad hoc tempus: eiusqz usum a Græcis
Latino statueras mutuandum. Et quamqm ipse
hoc: cum facilius: tum commodius facere posses:

tredo propter admirabilem uerecundiam ei po-
tius malueris iniungere: quem te esse alterum

iudicares. *Possent ne oro te: qmuis res esset*

ardua: tanto honore habito: de quo ita senseras
in uictum excusare munus. Et qui nunqm ne

in solemnibus quidem & usitatis uoluntatibus nul-
lum officium recusassem: huic tanto: tamq[ue] honesto
desiderio contradicere? In quo declinatio speciosi
muneris excusatione ignorantie callida esset
scientia futura simulatio. Itaq[ue] parue. Certus
non sine diuino instinctu id mihi munus a te
iniungi. propterea[que] alacriore mente: speq[ue] con-
firmatione primas partes Timei Platonis
aggressus: non solum transfuli: sed etiam par-
tis eiusdem commentarium feci: putans recon-
dita rei simulachrum sine interpretationis ex-
planatione aliquanto obscurius ipso exemplo futu-
rum. Causa uero in partes diuidendi libri fuit
operis prolixitas. Simul quia cautius uidebatur
esse si tanq[ua]m libamen aliquod ad degustandum
auribus atq[ue] animo tuo mitterem. Quod cum non
displicuisse rescriberetur: maiora audendi faceret
fiduciam.

grh.

ARTVM E NVMERO TIMEE.

uestro, requiro. Quod hesterni quidem
Epuli conuiuia fueritis. hodierni praeibitores
imitatoresq[ue] ex conducto resideatis. Et. Langor
eum repente ut fit ortus: moratur. Nec

2
3
Enim sponte tali coetu: tantaq; rei tractatu
& cōmunicatione se fraudaret. Ergo tui &
item horum erit officiū complere id quod deest
participis absentia. It. Equum postulas. demq;
emitemur omnes pro uiribus. Neque enim
fas est laute acceptos heri minoris tibi appa-
ratus praesentare conuiuium. Tenetis certe
memoria praescriptam a me tractatus normu-
lam. Partim tenemus memoria. In quibus
porro mutabitur p̄ns ipse in tempore suggeres.
Immo nisi erit molestum breuiter ab exordio
dicta demum retege. quo digestus ordo solidetur.
Ita fiet. Cardo: ni fallor: disputationis hystor-
na erat. Respu. qualis mihi: quibusq; institutis
& moribus ciuium uideretur optima. Nobis
certe qui audiebamus o. Socrates ad arbitrium
prolata. Quid illud? Nonne inter initia cultor-
es agrorum: ceterarumq; artium professores a
destinata bellis negocijs iuuentute secreuimus?
Sic factum est. Tributo nempe ceteris quod
cuiq; eximum a natura datum est. Solis his
qui pro salute omnium bella tractarent unum
hoc munus iniunximus: protegendam ciuitatis:

v. p.

uel aduersum externos: uel aduersum intestinos
ac domesticos hostes. Mitibus quidem iudicijs
erga obediens: utpote consanguineos naturaq;
amicos. Asperis autem contra armatas acies in
congressionibus martijs. biforini siquidem natura
praeditos in tutela patriae ciuiumq; ferociore.
porro in pacis officijs religione sapienti: propte-
reaq; mites in suis: aduersum alienigenas feroces.

T. Memini. ^{S.} Quid huius ipsius amicitiae natura
magisterium & quasi quandam nutritionem. nonne
in exercitio corporum gymnasiorumq; luctamine:
animorum item placiditatem constituebamus in
delimimentis & affabilitate musicae ceterarumq;
institutionum: quas adolescentes ingenuos stire
par est. **T.** Ita. ^{S.} At uero hac educatione
altis auri argentiq; & suppellectilib; cetera pos-
sessionem cuiusq; propriam nullam esse: aut ex-
istimari licere praediximus: sed sola mercede
contentos exhibentibus quorum salutem tuerentur:
uti communiter tanta: quae satis. At occupatis er-
ga custodiam communis salutis: & a cetera fun-
ctione operis cessantibus. **T.** Duta haec
omnia in istum modum sunt. ^{S.} De foemi-

3
nis quoque opinor habitam mentionem. quod iun-
les: eisdemque naturae maribus conueniat coniungi
sine ulla morum differentia: quo utroque sexus
iisdem & communibus regatur institutis. Quid
de procreandis suscipiendisque liberis. An
uero hoc ut cetera quae praeter opinionem hominum
consuetudinemque uita diu uidentur: memorabile.
uiuaciorisque tenacitatis de exortimandis comuni-
bus nuptiis communique prole: si uos quisque inter-
noscat affectus: proptereaque omnes omnibus reli-
gionem consanguinitatis exhibeant: dum aequi-
les quidem fratrum ac sororum caritate beni-
uolentiaque ducuntur. maioribus uero parentum
religio: eorumque antiquioribus auorum exhibea-
tur atque Atauorum reuerentia: intraque filijs &
nepotibus debita charitas atque indulgentia con-
ualecat. It. Hec quoque facilia memoratu: &
a nobis retinentur optime. Quid illud? Quod
sine odio atque emulatione nubentium melioribus
prociis melius morata iuuenes sortito obueniant:
inferiores porro inferioribus. Non temetis
saluberrimam sortis fraudem curantibus in
utroque sexu praefectis nuptiarum. quo quisque

fortunam sua sortis improspere culpet: nec
praelationem doleat alterius. It. Hoc quoque
memoria tenemus. §. Illud etiam promulga-
tum puto: lectorum foetus parentum: summa cura:
utpote naturale bonitatis privilegium praestantes:
alendos autem ceteros. Idipsum. x. Alendos alio
quodam usui futuros: procijsq; etatis eorum nihilo
remissione cura notanda puerilis & item adole-
scerit. quo iam eo secundi ordinis populo proue-
hantur ad primum ordinem propugnatorum: qui
merebuntur: qm ex his qui a parentum uirtute
degenerauerint: ad secunda dignitatis ordinem
relegentur. Ecquid ergo Timee satis uidetur
factum recepto cunctis partibus orationis hester-
na: licet struam compendiosq; decursis. An
aliquid etiam uultis addi. It. Nihil sane. §.
Sic ne igitur quid ego de ista Rep. sentiam: quod
ue & quantum animi desiderium feram. It. Quid
illud. §. Ut si qui uis eximia pulchritudi-
nis ac uenustatis animalibus pitis: uel etiam ui-
uentibus quidem: sed immobilitate quiescentibus
motus actusq; & certamen aliquod eorum spectare
desideret: Sic ego nunc informata urbis adum-

x
5

bratq; sermone: populum agentem aliquid cum
finitimis ciuitatibus in pace aut bello dignum
tanta fama & educatione: magna quadam expec-
tatione deosco. Quippe fateor. Critia & Hermo-
crate: non cum esse me qui tantam indolem digne
laudare possim. Nec mirum me non posse: qm
nec ueteres quidem auctores: uel presentis seculi
poetas posse confidam: non quod contemnam
poeticam nationem: sed quod euidens: perspicuum
sit imitandi peritos ea demum emulari posse per-
fecte: quorum ab incunte etate habent usum expe-
rientiamq; & in quibus propere modum sunt educati.
At uero in cogiti moris: peregrinamq; institutionis
effictam imitationem praesertim oratione seu
uersibus praclaris licet praestantibusq; ingenys
esse difficilem: Sophistas quoq; uerborum agmi-
ne atq; inundatione sermonis beatos iudico: sed
ueror tamen ne ut sunt uagi: palantesque
nec certis proprijsq; sedibus ac domicilijs pho-
re more instituta ciuilibus prudentia ne coniectura
quidem assequi ualeant: nec demonstrare ceteris
cuiusmodi debeant officia pacata: & item ut
belli sedes prouecti ad sapientiam populi. Superest

igitur: solum uestra eruditionis ingenium nutritum:
cura publica philosophia naturali studio fragrans.
Siquidem Timens iste ex Locris: quae Vrbs Italiae
flos est: nobilitate: diuitijs: rerum gloria gestarum
facile princeps: Idemq; ad hoc tempus artem opti-
nebat amoris sapientiae. Critiam uero utpote
ciuem: scimus insidijs humanitatis omnibus apprime
uigere. De Hermocratis porro naturae educatio-
ne facta & accommodata his rebus: de quibus agimus
explicandis: dubitare nullum puto. Ideoque iubenti-
bus uobis hesterno die facile parui: quaeq; mihi
uisa sunt de publicis differenda esse: impigre sum
exequutus: Illud cogitans reliquas partes instituti
operis a nullo commodius se se tractari. Demq;
implete competenter officio: finitq; sermone con-
tendi a uobis quoq; mutuum fieri. Vosq; impe-
ratum munus recepistis: & adsum ut uidetis
ad desponsam clapem. Nos quoq; omnes: ut
pollentus est modo Timens: iniunctum a te nobis
manus pro uiribus exaquemur: praesertim ac in
nulla excusandi competat ratio. Namq; & pra-
terito die mox conuentu soluto: cum ad hospi-
tium rediremus: quo & suscepti a Critia

ueterum qm̃ nouorum poetarum memoriter pro-
nuntiatis: inter quē Solonis aliquanto pluribus:
ut quae nouitas commendaret ad gratiam: memi-
ni quendam; siue qd̃ ita iudicaret: seu qd̃ uellet.
Critiam ita promereri: dixisse. plane Solonem
iuderi sibi: non solum prudentia ceteris laude
dignis: sed etiam carminibus praestitisse. Igitur
senex. valde enim memini: latatus eximie: quid
si non perfunctorie: sed deducta opera poeticam
fuiſſet: exequutus. inquit Soloniam mander: uel
sermonem quem ab aegypto reuersus instituerat:
impleſſet. a quo quidem seditionibus: ceteraq; intem-
perie ciuilibus seditionis impediēte deſciuit: opinor
non minorem Flamera uel Heliodo futurum
fuisse. Et ille. Qui nam fuit iste O Critia sermo.
uel de qua re institutus. De maximo. inquit exi-
mie uirtutis & famosissimo titulo: quem geſſit hac
ciuitas: eximie cuius est memoria: tam morte
eorum qui geſſerunt: qm̃ impendio temporis. Dic
quæſo inquit O Critia: quid illud opus & quate-
nus auctum: & a quibus compertum ^{ſcrip} solo tunc
recensebat. Est inquit Aegypti regio Delta:
cuius e uertice Itali ſcinduntur fluentia: iuxta

6
quam Suis nomine ciuitas magna: quam regit
pro 6 uetus. lego Saitira nuncupatur. Ex hac urbe
Amaris fuit Imperator. conditor uero Deus.
Verbo Aegyptiaca lingua cernitur. Neuth. graeca
dicitur Athena. Ipsi porro homines amatores
Athemensium: istiusque urbis cognatione sese nobi-
litati preferunt. Quo Solo profectum se satis hospi-
taliter honoratum esse referebat: expertumque liquido
quod de uetustatis memoria nullus nostrae natio-
nis uir nec tenuem quidem habebat scientiam. De-
nique cum in conuentu Sacerdotum peris quos prae-
cipua sit memoria uetustatis eliciendi studio quis sciret:
uerba faceret de antiquissimis historis Athenarum:
foro mo & Nicba. postquam inundationem mundi:
De Erre & Deucalione studiose persequi perge-
rent, prosapiam renouate gentis humanae usque ad
memoriam parentum amorumque numeru recenseret:
irritum se esse a quodam ex Sacerdotibus qui diceret:
O Solo: graeci pueri semper uestis: nec quicquam e graecia
senex. Cui ista diceret perturbatione Solonem.
Quia rudi nouellaque estis memoria semper. Nec
inquit peris uos ulla sana scientia. Nec imerito.
multa quippe necesse hominum: partim conflagra

Neuth.

>>

>

trione: partim inundationibus vastationibus
acciderunt. Denique illa etiam phasma quae uobis
quoque comperta est. Phaetontem quondam solis fi-
lium affectantem officium patris: currus a se in-
disse luniferos: nec sequatis soltemibus aurigatio-
nis orbitis exarsisse terram: ipsumque flammis
calentibus flagrasse: fabulosa quidem putatur: sed
est uera. fit enim longo intervallo mundi circum-
actionis exorbitatio: quam inflammationis uastitas
consequatur necesse est. Tunc ergo qui in sacris &
editis locis manserunt: magis pereunt quam uicini
littoribus & fluuijs. Nobis porro Nilus cum
in plerisque rebus salutaris: tum aduersum huius-
modi pericula meatu irriguo: perenniique gurgite
obiectus arceat exitum. Item cum terra erit
humore abluenda: pastores quidem nostri montium
adita capessentes: periculo non continguntur. At
uero ciuitates in planitijs sitae: cum populis suis ra-
piuntur ad maria. Quibus periculis regio ista
non contingitur. Non enim ut in ceteris re-
gionibus humor in planitiem superne manat:
sed ex mo per eandem planitiem tranquillo reditu
stagnis detumescitibus remeat. Quae causa mo-

72
monumentorum publicorum privatorumque perse-
uerantiam nutrit: studiosque tam nostrae nationis
rerum gestarum memoria quam ceterarum genti-
um: quas uel fama nobis per cognitionem tradidit
descripta templorum custodiis continetur. Apud
uos & ceteros nunc plene & nuper repleta mo-
numentorum aedes iacta caelesti demum liquore
procumbunt: inuolutaque literis publicis cum anti-
quioribus historiae memoria dissipantur. ut maxime
sit nouo initio uita: nouoque populo nouam condi-
memoriam literarum. Qua ratione fit: ut neque
 nostras proprias res antiquas: nec aliorum scitis:
eae ipsae quae recensere memoriter arbitrare non
multum distent a puerilibus fabulis: principio
quod unius modo non meminere inundationis
cum infimae praecesserint. deinde quod optimum
uestrorum maiorum genus nescitis: ex quo &
Athenienses ceteri estis ex quo semine facti sunt
superstite publicae cladis. fuit enim olim Athe-
nensium ciuitas longe ceteris praestans mo-
bilitate ac potentia uirum: belloque & pace me-
moranda. cuiusque opera magnifica omnem sicut
nos accipimus quibus praecleara gloria illustrationem

obumbrantia. Tum admiratum Solonem orare
atq; obsecrare ut sibi omnia de veteribus ciuibus
revelaret. Et illum nulla inuidia est respondisse
praestitum cum tibi sit mos gerendus & amor debi-
tus amica ciuitati referendus: & id me facere co-
gat ueneratio. Dea. quae utraq; Urbem condidit:
educant: instituit: priorem nostram annis fere mille
eo Indigete agro & Vulcano semine: posteriorem
hanc nostram octomilibus annis post: ut iacris
delubrorum apicibus continetur. De his ergo
maioribus uiris audies o Solo: qui ante nouem
milia annorum uixerunt: quibus sunt usi legibus:
amplius: & quibus praestantibus facinoribus no-
bilitati. Si probationem desiderabis post eo oratio
sacras recensebimus litteras. Ac primum leges
intuere. fors em multa reperias indicia germa-
nitatis: quod sacerdotibus praediti: separatim
a caetero populo manent: ne contagione aliqua pro-
fana castitas polluiatur: uel quod uaria opificum
genera ita inter se distracta sunt: ut promiscue nul-
lus operetur. Pastores uero & item penes quos
conueniendi colendiq; ruris: exercebantur scientia
separatas sedes habeant a propugnatorum arma

8
taq; uuentutis castris & insignibus. I p. brup
insignium quia idem usus & differentia tam
hic: qm apud uos etiam nunc habetur: clypeoru
tegmen: thoracum: indumenta: ualorum amenta
ta missilia: Prudentia uero curam: ubi maiorem
habendam leges sancunt: At honestas apud quos
tantam dignitatem optinet in uita muneribus &
officijs: Nonne ad homines instinctu conditi
ris Dea commiarunt? Hac quippe exornatione
priorem uestram urbem pepit: honestatq; numen
quod condidit: electo salubri: subtiliunq; ingenioru
& prudentie feraci loco. Vtpote enim belliosa
& sapiens Dea regionem eligendam censuit talem:
qua similes esset uiros ~~edictum~~ ~~Et~~ ~~ergo~~ ~~legibus~~
uel honestioribus institutis: ad omnem uirtutem
eruditi uetores Athenienses: utpote diuina pro
sapie germani: maximis q; ultra humanae gloriae
captum: titulis laudum nobilitati sunt: It quibus
unum eminent & praedecorum facinus in monu
mentis ueteribus inuenimus: Immanem quan
dam inuictis & inopugnabilem numero manum
que prope iam tantam Europam atq; Asiam
subegisset: a nrjs legionibus esse deletam: Ex

quid Diuinae
mediet.

Atlantico mari bellum omnibus gentibus &
nationibus inferentem. Tunc enim fretum illud
erat opinor, commutabile: habens in ore ac vesti-
bulo sinus insulam: quod os a uobis censetur Her-
culis columna: Quae quidem insula fertur aliquam
maior fuisse quam Libya atque Asia. Simul ergo per
eam: per quae contiguas alias Insulas: iter tunc illud
agentibus commutatus patebat usque ad defectum insu-
larum & initium terra continentis, iuxta uero
mari. Quippe hoc inter os: seu herculeas columnas
fretum quodam angusto litore: in quo nunc et portu
ueteris apparent uestigia: diuiditur a continenti.
At uero illud pelagus immensa atque inexorabilis
magnitudinis: uerum mare. Igitur in hac Atlantide
insula: maxima atque admirabilis potentia exstitit
regum: omnem insulam finitimasque & alias opti-
mentum: maximeque parti continentis dominan-
tium. Siquidem tertia mundi parti: quae Libya
dicitur usque ad Aegyptum imperarunt. Europa
uero usque ad Tyrranum mare. Quae quidem uis
potentiaque collecta & armata: nam o Solo:
uestramque regionem. hoc amplius. eas gentes: quae
inter herculeas columnas consistunt: adoriri

19
et expugnari gestit. Tunc ergo, ur̄a ciuitatis
uirtus ultra omnem gloriam emittit, quod pro
cōmuni omnium salute ac libertate desperantibus
deserentibusq; metu cōmunem custodiam cunctis:
magnitudine animi: bellicisq; artibus coniecta
est: ut per extrema discrimina erumpens: hostes
humani generis primo fugaret: dehinc funderet.
libertatem subiugatis redderet: intactos in sua li
bertate ~~res~~seruaret. Neq; ita multo post accidit
ut motu terre & illuione diei. noctisq; ingi pre
c lara illa uestra militaris inuentus periret: et
Athlantis insula tota sine inditio prioris existen
tie submergeretur: nisi quod pelagus illud pigrius
qm̄ cetera crasso dehiscens insula limo &
supna fluctibus concreto habetur. Et hoc sunt
o Socrate quæ Critias uetus a Solone p̄reposito
sita & narrata reuelauit. Sed cum præterito die
de rebus publicis: deq; paratis officiis: militariq; q;
tractares: subijt quedam me ex recordatione mira
tio: non sine Deo diu quæ diceret. Siquidem
quam constabas oratione Remp. eadem aut
certe proxima similitudinis uideretur ei: quam ex
commemoratione Critia compereram: reticui tamen

ueritus ne si questum aliquid à me foret: de hinc
oblivionis incommodo minime expedirem: ridicu-
lus essem: maluiq; apud memetipm de memoria
— prius experiri: Ex quo factum est: ut cito consenti-
rem imperio tuo: quod confidebam facile me: si re-
cordatione memoriam exercuissem: posse reminisci.
Itaq; ut hic modo dixit: tam hesterno die post di-
gressum: protinus retuli ad praesentes: qm noctur-
nis uigilijs omnia scrutinandus recuperavi. Cer-
tumq; illud expertus sum tenaciorē fore memoriam
} eorum quae in prima aetate distuntur. Quippe haud
confidam quae pridie audierim an referre possim
posttridie: cum quae puer cognouerim in totum memo-
ria plane repperbam. Nisi forte maior, nulla aetate
cognitionis delectatio altius insignit mentibus
cognita. fors & quod studiosa semis & assidua
relatio meratam quandam & inobsoletam infererit
animo notam. Quare ut id ad quod omnia quae
ducta sunt: pertinent: eloquar: dicere sum paratus:
non ut narrationem retexam: sed ut ostendam Temp.
& populum, sermone Socratis hysterna disputatione
adumbratam: non picturatam, effigiem beate ciuita-
tis: sed uerē beatam & uiuum populum quondam

1
fuisse. propugnatoresque quos iste instituebat: ad tol-
lerantiam laborum uirtutemque animi gymnasiis &
musica mansuetudine maiores nostros fuisse: quos ille
Sacerdos Aegyptius praeclararet: Quin facta eorum
nutrimentis ad hoc memoratis institutisque conueni-
ant. Imperato quippe nobis a Socrate muneri non
aliter satisfieri posse arbitror: nisi consensu. omnium
partium officij recepti probabitur. illam quam So-
crates de ingressu urbem uario sermone Veteres Athe-
nas fuisse. Quare mi Socrate fieri huiusmodi re-
muneratione contentus est. Nullam uero ali-
am e Critia magis approbabo quam istam ipsam quae
est propria praesentium feriarum. Magnificum uero
illud est: non fictam commentitiamque fabulam: sed
ueram historiam uita possibilis: fato quadam a
me uestris auribus intimatam. Quare fortuna
prospiciente pergitur iter in hunc orationis. Ego
ut probum auditorem decet attento silentio mentem
atque aures parabo. &c. Etiam ne consideras o
Socrate si est comoda tibi disputatio debiti appa-
ratus: Placuit enim nobis Timaeum quidem utpote
in astronomia ceteris eminentem: naturaeque rerum
archana rimatum principe loco dicere. orsum a

mundi sensibilis constitutione usque ad genus hu-
manum: generationem: me uero susceptis ab hoc
hominibus eiusdem oratione formatis: tua porro ad
egregiam frugem imbutis & eruditis legum san-
ctione moderatione. iuxta Solonem uero uel sacerdotum
Aegyptiorum libros reuocare times clarissimos uete-
res: & ante hos constituere spectaculum uenerabile po-
puli: quem inundatione submersum profundo maris:
Aegyptiorum monumentorum fama celebrauit atque
ita ut de maioribus nostris sermonem retere-
re. S. De ergo magnifice sum mutatus hodie: ut ex
ordinatione apparatus intelligi datur. Ergo age
Timee: delibera coeptum: uocata ut res est in auxilium
diuinitate. T. Vero mi Socrate: Nam cum omnibus
nos sit & quasi quedam religio: qui uel de maximis
uel de minimis acturi aliquid sunt precari ad auxi-
lium diuinitatem: quanto nos aequius est: qui uniuersi-
tatis naturae: substantiaeque rationem praestaturi sumus:
inuocare diuinam operem: nisi plane saeuo quodam
furore atque implacabili raptemur amentia. Sit igitur
meis precibus comprehensum: maxime quidem ut
ea dicantur a nobis quae placeant Deo: Tum ut
nobis quoque ipsis consequenter: propositoque operi

decenter proferamus. Et quatenus uos quidem faci-
le assequamini: ego iuxta anticipatam animo speciem
orationis exordiam. Et igitur: ut mihi quidem
uidetur. Imprimis diuidendum: Quid sit quod semper
carens et generatione. Quid item quod gignitur: nec
est semper. Alterum intellectu perceptibile: ductu et
inuestigatione rationis semper idem. Porro alterum
opinionem cum irrationabili sensu opinabile: propterea
incertum nascentis et occidens. neque unquam in existendi
conditione constanti et rata perseverans. Omne aut
quod gignitur: ex aliqua causa necessario gignitur. Ni-
hil enim sit cuius ortum non legitima causa et ra-
tio precedat. Operi porro fortunam dat opifex suus.
Quippe ad immortalis quidem et in statu gemino per-
sistentis exempli similitudinem atque emulationem for-
mans operis effigiem: honestum efficiat simulachrum
necesse est. At uero ad unatiuum respiciens: generatque
contemplans: minime decorum. Omne igitur coelum
uel mundus: siue alio quo dignatur nomine: faciendum
est enim quod in omni tractatu fieri debeat: ut inter
initia consideretur quid sit de quo agitur. Item
mundus fuerit ne semper extra exordium temporis:
an sit originem sortitus ex tempore: considerandum

est. factus est itaq; corporeus & qui uideatur: &
qui tangatur cū & audiatur. Si quid est huiusmodi
sensibilis corporatq; natura. Sensilia porro ea que
opinio sensu aliquo remota præsunt: eaq; omnia facta
sunt: habentq; ex aliqua generatione substantiam.
At uero ea que fiunt: habere auctorem suum consistit.
Igitur opificem: generentq; uniuersitatis: tam inue
nire difficile: qm̄ inuentum impossibile digne p̄fari.
¶ Certe dubium est ad cuiusmodi exemplum anim
aduenterit mundam operis fundamenta continens:
utrum ad immutabilem perpetuamq; optines pro
prietatem: an ad factum atq; elaboratum. Nam si
est: ut si est quidem est: pulchritudine incomparabili
mundus: opifexq; & fabricator eius optimus: perspi
cuum est quod innotata inuenta atq; immutabilis proprie
tatis exemplum mundi sit instituta molitio. Si
uero quod ne cogitari quidem aut mente concipi fas
est: ad elaboratum quod cum sit rationis alienū:
liquet opificem Deum uenerabilis exempli normam
in constituendo mundo secutum. Quippe hic genera
torum omnium speciosissimus. Ille auctor maxi
mus. ¶ Et quoniam rationem originis explicare non
est facile factu: distinguendæ sunt imagines exem

plique nature. Causa quæ quid una quæque res
sit ostendunt: earundem rerum consanguineæ
sunt. Ita constantis quidem generis stabilique
naturæ & intellectui prudentiæque perspicua rei cau-
sa & ratio constans perspicuaque & inopugnabilis
reperitur. At uero eius quæ ad similitudinem con-
stantis perpetuæque rei facta est ratio, utpote imagi-
nis imaginaria: simulachrumque rationis perfuncto-
riam similitudinem mutuatur. Quartaque est melior
essentia generatione: tanta fama & opinionis incerto
præstantior ueritas. Quare prædico nunc iam Socrate
si dum de natura uniuersæ rei disputatas minime
inconuulsas inopugnabilesque rationes afferre ualuerim:
ne miremini: quin potius illud intueri si nihilominus
quàm quicquid aliis consentaneas assertiones afferam.
Memento enim tam me qui loquor: quàm uos qui iudi-
catis homines fore. Atque in rebus ita sublimibus medi-
ocrem explanationem magni cuiusdam esse onus
laboris. Omnes tibi o Timee: ueniam largimur uo-
lentes: & tantum principium orationis admiro.
Superest ut leges quæque sacri certaminis exequaris.
Dicendum igitur. Cur rerum conditor: fabricatorque
naturæ omne hoc instituendum putauerit? Opti-

mus erat: ab optimo porro inuidia longe relegata est.
Itaque consequenter cuncta sui similia prout cuiusque
natura capax esse beatitudinis poterat: efieri uoluit.
Quam quidem uoluntatem Dei originem rerum certis-
sime si quis ponat recte eum putare consentiam.
Volens siquidem bona quidem cunctis prouenire. Mali
porro nullius: prout eorum quae nascuntur natura fert:
reliquit propaginem. Omne uisibile corporeum quia
motu importuno fluctuans: neque unquam quiescens ex inor-
dinata iactatione relegit in ordinem sciens, ordinatorum
fortunam confusis inordinatisque praestare. Nec fas erat
bonitati praestanti quicquam facere nisi pulchrum. Gratque
certum tanta diuinitati nihil eorum quae sentiuntur
habens clumtaxat nec intelligens melius esse intelligente.
Intellectum porro non nisi anima prouenire. Huc igitur
reputatione intellectus in anima: porro anima in corpore
locata: totum ammantis mundi ambitum cum ueneranda
illustratione composuit. Et quo apparet sensibilem mun-
dum animal intelligens esse diuinae providentiae san-
ctione. Et sic ita posito: quae seruantur expedienda sunt.
Ad cuius ammantis similitudinem constituerit eum
suis conditor: peculi quidem nemini similem. Siquid
perfectio in genere nec in specie: praecipue mundus imper-

fecta rei similis minime perfectus esset. At uero
eius in quo omnia genera & quasi quidam fontes
continentur animalium intelligibilium. Siquidem
animalium genera mundus alter complectitur per-
inde ut hic nos continet & cetera subiecta usui &
ceteris sensibus. Ergo intelligibili substantia precellen-
ti principaliq; natura omnisariam quocq; perfecte
Deus opifex quoniam simile uolens: sensibile animal unum
& uisibile constituit naturæ suæ conuenientia: cuncta
quæ uita fruuntur intra conseptum & limitem suum
continens. ¶ Tunc utrum recte mundum unum
dixerimus, an plures dici oportuerit: uel innumera-
biles, et considerandum. Unum plane quoniam et in ipso
ex^m. formatus est: Idemq; uniuersa continet intelli-
gibilia: cum alio secundum esse non poterat. Vtrum
enim ex duobus contineret omnia: non opinor liqueret:
nec esset simplex initium cuncta continens: sed con-
iunctio copulata. Ut igitur exemplari cum amula-
tionem mutuabatur. et in nunc simul esset: idcirco
neq; duo neq; innumerabiles mundi: sed unus a
Deo factus est. Et quia corpulentus uisibilisq; &
contiguus erat merito futurus: sine igne porro ni-
hil sentitur uisibile: nec uero tangi quicquam potest

sine soliditate. Soliditas porro nulla sine terra.
Igitur terramq; cor^{is} mundi fundamenta iecit
Deus. Nulla quoq; duo sine admixtione terrae fir-
me & indissolubiliter cohaerent. Nec uero enim
medio extrema inerte opus est. Nec uero
firmissimus ille certe: qui & seipm & ea quae secum
iunguntur facit unum hoc porro modus & congrua
mensura partium affert. Cum enim ex tribus
uel molibus uel numeris uel potentijs imo perinde
quadrat ut summitas medio rursumq; ut inum
medio: sic medietas summo. Tunc certe medie-
tas a summo & item imo nihil d'rt. Rursumq;
illis extremis ad medietatis conditionem atq; ad
eiusdem paritatem reductis cu medietas quaeq;
extremorum uicem suscipit: fit opinor: ut tota ma-
teria una & eadem ratione societur. Eodemq;
pacto eadem sibi erunt uniuersa membra: quippe
cum eorum sit una conditio: unis porro effectis
membris unum erit atq; idem totum. Quare si
corpus uniuersae rei longitudinem & latitudinem
solas: crassitudinem uero nullam habere deberet:
essetq; huiusmodi qualis est corporum, solidorum super-
ficies: una medietas sufficeret ad semetipsam

17
iunctandam & optimas partes. Tunc uero
soliditate opus erat mundano corpori. Solida
porro nunquam una: sed duabus medietatibus
iunctantur. Idcirco mundi opifex inter ignem
terramque aera & aquam inseruit: libratis eisdem
elementis salubri modo ut quae cognatio est inter
ignem & aera: eadem foret inter aera & aqua.
Rursum quae inter aera & aquam: eadem in aqua
terramque societate consisteret. Atque ita ex quatuor su-
pra dictis materiis praecalam istam machinam
uisibilem contiguamque fabricatus est: amica partium
aequilibrata ratione sociatam. quo immortalis
indissolubilisque aduersum omnem causam casum
exempta fabricatoris sui uoluntate. Igitur quatuor
illa corpora & sine ulla delibatione ad mundi
continentiam. ex omni quippe igne: & item totis

compositum. propterea ut perpetuam amicitiam
esset. utpote ex integris corporibus perfectisque
constitutum. hoc amplius. ut aeterna compos
incolumitatis foret. Videbat enim eam esse natu-
ram corporis: ut ei facile importuna caloris

accessione: uel contra frigoris omniumque huius
quae in magna sunt uolentiaque potentia noceretur.
Quo consilio: quaque reputatione unum perfectum
ex perfectis omnibus citra seminum dissolutionemque
composuit: formamque ei dedit congruam. quippe
animali cuncta intra suum ambitum animalia et
omnes eorum formas regebat: globosam et ro-
tundam. Quae a medietate ad omnem ambitum
optimarum partium, partes aequalibus distat:
quo totus sui similis foret: meliorum similitudinem
indicans. Leuem porro globum undique uersum ex-
trinsecus excoluit: non otiose: siquidem nec ui-
dendi necessarius esset usus: cunctis uisibilibus
intra globum regebat. Nec auditus nullo extra
posito audiendo sonus. nec uero respirandi adiuuen-
to. quippe omnis spiritus coercebatur intrinsecus:
nec membris quidem talibus per quae nouo admis-
so cibo: uetus liquore posito pelleretur. Nec uero quic-
quam ex eo recedebat. nec erat accedendi facultas
cunctis coercitis: sed corruptela partium intra
se semiscentium uicem quandam optinebat ciba-
tus. Idemque ut ageret: pateretur etiam mundi
omnia globus partibus suis intra se agentibus

ac perpetuentibus. Nec uero manus ei neces-
sarias duxit cum nihil superesset comprehen-
dendum, nec pedes quos ex septem moribus non
localis ei quisquam, sed rationabilis compete-
bat: qui proprius est animarum circuitus. Neque
ullum locum ex loco mutans. Ideoque in orbem
fertur. & uelut fixo circumuolat cardine pro-
rata & inerrabilis eius agitatio est. Hec igitur
eternei dei prosperitatem iuxta nativum &
unquam futurum dominum leuem & aegrem inderi-
umque & a mediocritate undique uersum aequalem ex-
que perfectis uniuersisque totum progenit atque per-
fectum. Animam uero immediate eius locant: can-
demque per omnem globum aequaliter iussit porrigi:
quo rectis interioribus partibus extrema quaque
totius corporis ambitu anima circumdarentur.
Atque ita orbem teretem in orbem atque in suum
ambitum uoluit conuerti & moueri: solum prae-
uium qui uirtutum praestantia sufficeret con-
solationem propria: nec extraordinario cuiusquam
indigeret auxilio: amicumque semper sibi: ideo
summe beatum diuina praeditum genuit potentia.
Nec tamen eo quo nos ad praesens loquimur ordine:

ortum animae deus annuit: iuniorēq; & posterio-
rem corporibus eam fecit. Neq; enim decebat rem
antiquiorem a post genita regi. Sed hominibus
mos est passim prepostereq; & sine observatione
ontinis fari: At uero Deus tam antiquitate qm
uirtutibus praeire animam naturae corporis iussit:
dominamq; eam & principali iure uoluit esse circa
id quod tueretur. Itaq; tertium animae genus excogita-
uit hoc pacto. Ex indiuidua semperq; in suo statu
perseuerante substantia. itemq; alia que inseparabi-
lis corporum comes per eadem corpora scindere se
putatur. Tertium substantiae genus mistum
locauit medium inter utraq; substantiam. Eo-
demq; modo ex gemina biformiq; natura quippe
cuius pars idem: pars diuersum uocetur: tertiu
naturae genus commentus est. quod medium lo-
cauit inter indiuiduam: & item corpoream coniu-
gatione diuiduam substantiam. Tria haec omnia
in unam speciem permiscuit diuersa illa natura
concretionem atq; adunationem generum repugnante.
Quibus cum substantia mistis: & ex tribus in
unum redactis: rursus totum hoc unum diuisit
in partes competenter. quo singula partes constarent

ex substantia: & uersis & item eiusd. ut uocat².
 gemina natura diuisionem instaurans. *Hactenus*
 Sumpsit unam ex diuerso primitus portionem p^{ra}p
 duplicem ei quam sumpserat. terciam uero sexcu-
 plam quidem secunda. triplam u^o primitus sumpta.
 At uero quartam sumpsit duplicem secunda. quin-
 tam triplam tercia. Sexta fuit assumptio, par-
 tibus septem q^m prima propensionem. Septima
 sex & xx^{ti} partibus q^m prima maior. Quibus
 diuisis ita consequenter complebat interualla dupli-
 cis & triplicis quantitatis: ex uniuersitate ptes
 secans et nunc: & ex his interuallorum spacia com-
 plens: quibus singula interualla binis medietatibus
 fulcirentur. Medietatum porro altera quota pte
 limitis extremi precebat unum extremum limi-
 tem: tota precebat ab alio extremo limite.
 Altera pari summa & equali ad numerum modo
 precebat & precebat ab extremis. Hatis
 itaq; limitibus sexcuplorum: & item eorum quibus
 accedit pars sui tercia. quod genus a grecis
 Epitritum dicitur. Item eorum quibus accedit
 pars sui octaua qui n^{us} Epogdoys ab hisdem
 uocatur. Ex his nexibus illa prima spacia.

p^{ra}p quam

Epigdoys spacijs epitritorum omnium interualla
complebat. ita ut ad perfectam cumulatamq; per-
fectionem deesset aliquid epitrito: tm scilicet quan-
tum deest habita comparatione ducentis quadra-
ginta tribus aduersum ducentos Lvi. Itt iam ome
fere comixtum illud genus essentia consumptum
erat huiusmodi sectionibus partium. Tunc hanc
ipsam seriem in longum secuit: & ex una serie
duas fecit: easq; mediam media in spem. x. . x.
grata litera coartauit: curuauitq; in orbes quoad
coirent inter se capita: orbemq; orbi sic inseruit:
ut alter eorum aduerso. alter obliquo circuitu ro-
tarentur. Itt exterioris circuli motum eundem:
qui erat eiusdem nature consanguineus: cognouit.
interioris autem diuersum. Itt. exteriorem quidem
circulum: quem eundem cognominatum esse dixi-
mus: a regione dextera per sinistram latus
usq; in dextrum inflexit. Diuersum uero per
diametrum in sinistram latus. Eadem & simi-
li illi circumactioni, uirtute pontificioq; rotatus
dato. Vnam quippe ut erat: eam & indiuisam re-
liquit. Interiorem uero scidit septies: septemq;
in pares orbes fabricatus est. iuxta dupli &

triplici spacia: orbesque ipsos contraria ferri iussit
agitatione. Hic quibus. septem. tres quidem
pari uelocitate. quatuor uero et sibi metipsis et
ad comparationem ceterorum dispari dissimilique:
sed cum ratione motu. Igitur. cum pro uoluntate
patris cuncta rationabilis anima substantia nasce-
retur aliquanto post, omne corporeum intra con-
septum eius effudit: mediumque applicans media
modulamine apto iugabat. At illa complectens
coeli ultima circumfusaque eidem exteriori compleretur
operiensque ambitu suo: ipsaque in semet conuertens:
diuinam originem aspirata est indefessa sapien-
tiisque et sine intermissione uita. Et corpus qui-
dem celi sue mundi uisibile factum. Ipsa uero
inuisibilis: rationis tantum et item modulaminis
compos cunctis intelligibilibus prestantiora pra-
stantissimo auctore facta. Ut igitur ex eiusdem
natura et diuersi cum essentia mixtis coagu-
mentata indigete motu et orbiculata circuitione
in seipsam reuertens: cum aliquam uel dissipa-
bilem subam offendit: uel indiuiduam facile re-
cognoscat: quid sit eiusdem. quid indiuidue, quid
item diuerse dissolubilisque natura: causasque omnes

qua proueniunt uidet: & ex his quae accidunt.
qua sint futura metitur. Motusq; eius ratio
nabilis sine uoce: sine sono: cum quid sensibile
spectat: circulusq; diuersi generis sine errore
fertur ueridico sensu & certa nuntiante: cuncta
anima recta opinionones & digna credulitate nas
cuntur. Porro cum indiuiduum genus semperq;
id conspexerit: ea quae sunt: motu intimo fideliter
nuntiante: intellectus & scientia conualescunt.
Quae quidem omnia in anima fieri: eademq; insig
niri palam est. Quam cum moueri & uiuere ani
aduerteret: factum a se simulachrum immortale
diuinitatis genitor suus hilaratus impendio.
multo magis ad exemplum eius & multa simili
tudo aliam speciem censuit excoGITANDAM. Ut
igitur haec immortalis & sempiterna: sit mundu
quoq; sensibilem, animal immortale constituit.
Sed animal quidem id quod est generale animal.
Nam deus exaequaturum de facto naturae opere
cum deo societas congruere minime uidebatur.
Quapropter imaginem eius mobilem nuq; expen
tem factae a se maxime Deus sociabat eam quae
tempus dicitur: deo intatto & in singularitate

17
perseuerante. Dies enim & noctes & menses
& annos: qui ante caelestem goornationem non
erant item nascente mundo iussit existere quae
omnia partes sunt temporis: nosq; haec cu duo
assignamus idest solitaria natura nec recte ptes
indivisa rei fugimus. Primum enim fuit est
erit. At illi esse solum competit iuxta ueram
sinceramq; rationem. fuisse uero & fore deinceps
non competit. Haec quippe gentura tem-
poris propria. Motus enim sunt unus prete-
reuntis. alter imminens: non autem sed temporis.
Eui quippe mansio perpetua & immutabilis. Ergo
neq; iunior se: neq; senior nec fuit nec erit. nec
patietur eorum aliquid: quae sensibilis natura pa-
titur. sed sunt haec omnia uices temporis imi-
tantis auium. Ac de his quidem fors erit aprior
deinceps dyputandi locus. Tempus uero caelo
aequum est. ut una orta: una dissoluantur: si
modo ratio dissolui fasq; patietur: simul ut
euitatis exo similis esset utraq; mundus.
Archetypus quippe omni aui semper assistens
est. hic sensibilis imagoq; eius is est: qui per omne
tempus fuerit: quippe & futurus sit. Haec igitur

①

②

③

④

dei ratione consilioq; huiusmodi genturam tem-
poris uolentis creari: Sol & Luna & alie
quinq; Stelle que uocantur erratice facte sunt.
quo tam partes temporis notarentur certa di-
mensione: quam reditus anfractusq; temporarij
sub numeri comprehensionem uenirent. Corpo-
raq; Sydera fabricatus assignauit uitalibus
diuersa natura motibus numero septem totidem
corpora. Lunam quidem iuxta terram in prima
circumactione. Solis uero in secunda. Tum luci-
feri & Mercurij collocat ignes in eo motu qui
concurrit quid solstitiali circuitioni contraria
tantum ab eo circumfertur agitatione. Quare fit
ut comprehendant se inuicem: & a se rursus
comprehendantur he stelle. Ceteros quoq; Syde-
rum ortus & progressiones diuina rationis
ductu digessit in ordinem. Cuius exortationis
causam explicare si quis uelit: plus erit opere
ipso quod operis gratia sumitur. Verum has si
erunt ad id: quo de agitur utilia: post exequemur.
Igitur singulis: uniuersisq; apto & decenti sibi
motu locatis. & his que consequens erat tem-
pus prouenire: nequibusq; uitalibus v constricta

200
corpora facta sunt animalia: impatumque
didicerunt ea quae diuersae naturae motus ob-
liquus per directum eiusdem naturae motum uer-
tens: semet utpote constrictus circumferebat.
partim maiore: partim minore circulo rota-
bantur: citius quidem dimensum spatium per-
agentia: quae minore. Quae uero maiore: tardius
utpote ambitu circumacta prolixiore. Qua
de causa fiebat ut ex uniformi eiusdem naturae
conuersione quae citius circumirent ab his quae
tardius circumferrentur comprehendenti: com-
prehendi uiderentur. Omnes quippe circulos
eorum uniformis & inerrabilis illa conuersio
uertens in spiram & uelut sinuosum archanti
uolumen: quia gemino suo & alieno & contrario mo-
tu ferebantur: tum ipsa et cita & uolucris: ea
quae tardius a se recedebant: proxima sibi semper
ex conseruatione faciebat. Atque ut rationalis
& consulta haec motuum uarietas & moderatio
uisu quoque notaretur: omniumque octo motuum
perspicua esset chorea: igitur lucem clariss.
deus rerum conditor e regione secundi a terra
globi quam lucem Solem uocamus: cuius splendore

calum infraq; omnia illustrarentur: multitudo:
numeruq; exotaret omnium ammantium. Hinc
ergo. noctis dieq; ortus ex eodem semper & inenar-
abili motu rata factus alterna lucis atq; umbrarū
successione. mensis uero prouentus: cum lu-
trato luna
curriculo suo: solem consequetur. Anni cū Sol item
mensis anfractibus renouat exordia. Ceterarū
uero stellarum circuitus neq; notant: neq; diuuant
homines: exceptis paucis: nō intelligitur. discur-
sus erroresq; earum temporis esse gemituram. In
quo sit admiranda uarietas temporum: celestes
tramites undiq; stellis uariantibus. Est tamen in
tellectu facile qd perfectus temporis nūc perfectum
annū compleat. Tunc demum cum omnium octo
circūtionū cursus peracti uelut ad originem atq;
exordium circūtionis altius reuertentur: quā semp
idem atq; uniformis motus dimetietur. Quam ob
causam cetera quoq; nata, ut astra quæ per calum
permeandæ conuersiones habeant: ut qm̄ simillimū
esset omne hoc perfecto illi quod mente perspi-
tur animali quoq; ex æquata natura temporis
sociā natura manifestaretur imaginem:

IMAEVS PLATONIS.

A Veteribus difficilis habitus est atq; ex-
 istimatus ad intelligendum: non ex imbecillitate
 sermonis obscuritate nata: Quid enim illo uiro
 promptius? Sed quia legentes artificiosae rationis
 quae op^a in explicandis rerum questionibus: usum
 non habebant: stili genere sic instituto: non ut alie-
 nigenis: sed proprijs quætionum probationibus id
 quod in tractatum uenerat ostenderetur. Illa eni-
 demum certa est probatio: quæ congruis accomoda-
 tisq; rationibus questiones reuelat. Ut si de motu
 Stellarum aliqua oriatur coniectio: ex ea disciplina
 quæ Astronomia dicitur demanet assertio: Si de
 fidium uarietate: et de eo qui ex diuersis uerbis
 sonisq; nascitur: contentu tractus habeatur: mu-
 sicæ remedijs coniectio sopiatur: et prorsus id
 tenetur institutum quod a peritissimis medicis
 usquequaq; obseruari solet: cum pro natura uulne-
 rum: auxilia medicamentorum adhibent in me-
 dendo. In hoc porro libro cum de statu agatur
 uniuersae rei: omniumq; eorum: quæ mundus
 complectitur causa et ratio praestetur: necesse

fuit multas & varias existerre questiones. de
planis figuris. de solidis corporibus. de incor-
poratione animae uiuantis sensibilem mundum.
de motu eius & agitatione perpetua. De stellaz
disturbibus raris & errantibus: cunctis ceteraz
disciplinarum artificialibus remedijs occurrendu
erat. Arithmetis. Astronomicis. Geometricis.
Musis quo singula res domesticas & consang-
uineis rationibus explicarentur. Ideoque ab his
qui in artificialium usu non fuerant: tanquam alie-
num sermonem ignorantibus minime probantur.
Porro alijs qui unam aliam ex disciplinis perce-
perant: id solum quod sciebant: recognoscentibus
probabatur: cetera ignorantibus obscuro latebant.
Ex quo apparet hoc opus illis propemodum solis
elaboratum esse ac uideri qui in omnium fuerant
huius scientiarum usu atque exercitatione uersati.
Quos cum oporteret tantam scientia claritudinem
communicare cum ceteris infelibus inuidis detesta-
bili restrictione large beatitudinis fusionem inco-
municabilem penes se retinuerunt. Itaque quia
iubentibus uobis mos erat gerendus: licet ea quae
iubebantur: potiora essent: quam sustinere mediocriter

ingenium ualeret: sola translatione contentus non
fui. Ratus obscuri minusq; illustris ex. simula-
thrum sine interpretatione translatus: in eundem
aut etiam maioris obscuritatis uicio futurum. Et
ea quae mihi uisa sunt in a^{ca} difficultate: sic inter-
pretatus sum ut ea solum explanares: quae in ogni-
tarum artium disciplinarumq; ignorantia tegeren-
tur. Erat enim arrogans & uelut ingenio legentium
diffidentis: ea quae cō omnium intelligentia pate-
rent: superstitiosa omnium interrogatione frustra
retere. Deniq; de p^{ri}o libri: quo simplex narra^o
continebatur rerum antiquarum: & historiae ue-
teris recensio: nihil dixi: rationem tantum totius
operis & scriptoris propositum & ordinationem
libri declarandam esse dixi. Nam cum prius
Socrates. x. libris omnibus de Rep. disputasset:
ad quem tractatum non ex principali causa: sed
ex consequenti descenderat. Siquidem cum de Iusti-
tia queri coeptum fuisset: quam definierat Tra-
simachus or: esse eam quae huius prodesset: qui plu-
rimum posset. Socrates contra docuisset: Immo
eam potius quae his prodesset qui minimum possent:
ut illustriori uteretur ex: si eam non in unius

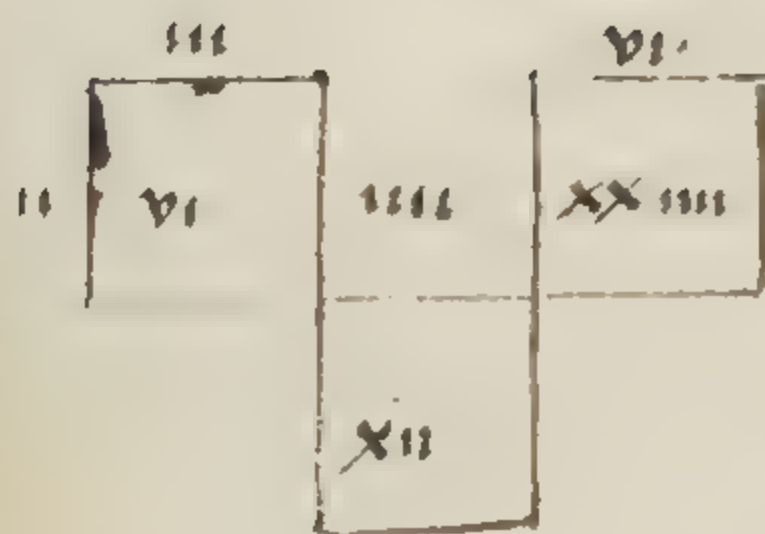
hominis ingenio: sed in urbis alicuius populari,
frequentiaq; scrutaretur populari: imaginem quan-
dam de ipso urbis: quae iustis moribus. insti-
tutisq; regeretur: & conuenienti legibus felicitate
frueretur. Et contraq; siq; degenerasset ab insti-
tutis: quam improspera esset ei ciuitati: quamq;
exoriabilis mutatio morum futura. Igitur cum
in his libris quaestita atq; inuenta uideretur esse
iusticia quae uersaretur in rebus humanis. Super-
esset autem ut naturalis aequitatis fieret inuestigatio.
huius tanti operis effectum quod ingenio suo dice-
ret onerosum Socrates: Timoco & Critia &
hermocrati delegandum putauit. atq; illi munus
inunctum receperunt. Ex quo apparet in hoc li-
bro. illud agi: contemplationem considerationeq;
institui: non positum: sed naturalis illius iusticiae
atq; aequitatis: quae inscripta instituendis legibus
describendisq; formis tribuit ^{etiam} ex gemina moderati-
one substantiam. Perindeq; ut Socrates cum
de Iusticia differeret: qua homines utuntur: in-
duxit effigiem ciuilem Reip. Ita Timoco Lo-
crensis: ex Pythagorae magisterio: astronomiae
disciplina perfecta peritus: eam iusticiam: quam

diuinum genus aduersum se utitur in mundi
huius sensibilis sed veluti quadam communis urbe
ac Repub. uoluit inquiri:-

VAERITUR PRIMO de gentura
mundi. ii. Deinde de ortu animae. iii. De
moderatione siue armonia. iiii. De quibus. V.
De stellis natis & errantibus: in quarum numero
Sol etiam constituitur & Luna. vi. De coelo. vii.
De quatuor generibus animalium. hoc est coelestium.
i. ppetuum. nantium. terrenorum. viii. de ortu
generis humani. viii. Causa cur hominum ple-
riq; sint sapientes. alij insipientes. x. de usu. xi.
de imaginibus. xii. Laus uidendi. xiii. de Sylua
xiiii. de tempore. xv. de primis materijs & luytri-
bus perpeffionibusq; eorum. xvi. de diuersis mori-
bus corporum & flegmate. xvii. de sensibus: odo-
rationis & gustus. xviii. de coloru uarietate & con-
uersione ex alio in alium quae coloribus similia
sunt. xix. de principijs uitalis substantiae. xx.
De anima & partibus & lonis. xxi. de corporis
membris & artubus. xxii. de nationibus diuer-
sarum gentium. xxiii. de aegritudine corporis. xxiiii.
de aegritudine animae. xxv. de medicina utriusque

materiali. xxvi. De universo mundo & omnibus
 que mundus complectitur. xxvii. de intelligi-
 bili Deo. Quorum omnium singulatim secundu
 ordinem libri expositio fiet.

T. Doteat mundi corpus perfectum esse:
 perfecta porro corpora solida sunt: quae ex tribus
 constant. longitudine. Latitudine. crassitudine.
 Prius tripedas. hoc est planas figuras: quae
 longitudinem modo & latitudinem: nullam uo
 profunditatem habent. exposit. quibus ait
 unam sufficere medietatem. Quippe duo distan-
 tia una media interiectione continuari: haberi
 tia aliquam inter illa duo distantia cognationem:

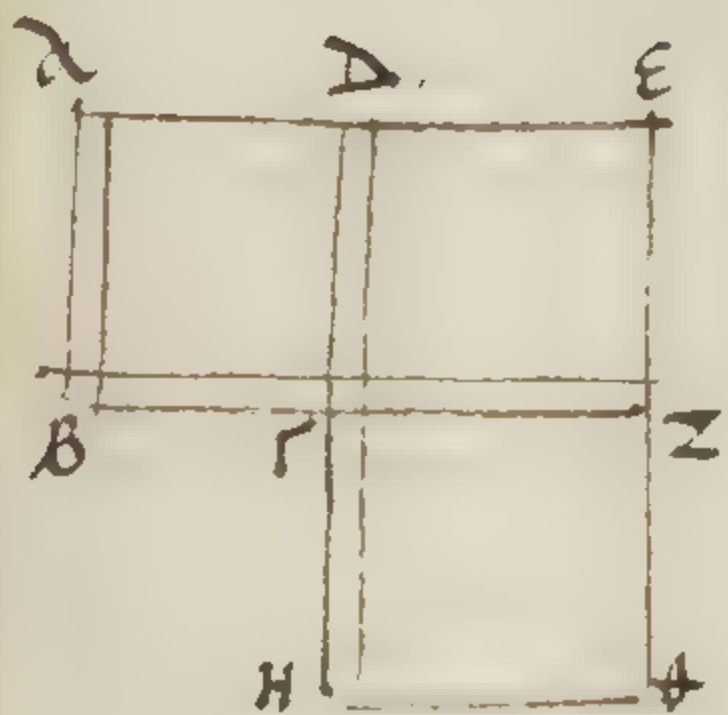

sic dicens. Cum enim ex tribus uel numeris
 uel mobilibus uel potentibus usq; unum erit atq;
 idem totum: utitur probatione Arithmetica.

Sit ergo descripta trigemina figura. quae osten-
 dat quatenus si duo distent a se una continu-
 entur media cognata interiectione.

VADRETI: Qui principe loco descriptus
 est sit unum latus in momentis uerbi. ca duobus.
 Aliud latus in momentis tribus. Hoc suppu-
 tatum facit aream latus perfecti quadrati momen-

torum. vi. bis enim tria sex sunt. Vltimi uero
 quadrati & distantis p^r sit latus. demum unum
 momentorum. iiii. Aliud latus momentorum sex.
 Hoc supputatum facit aream integri quadrati
 momentorum. xxiiii. Quater enim sex xxiiii sunt.
 Hæc autem medietas quæ in xii. est. & ita adheret.
 ut impulsæ extrema quadrata continuatura uideatur.
 cognata est extremis. Siquidem quota parte minor
 est. immo id ē. dimidia. tota maior est summo.
 Siquid xii. & xx. & xiiii. dimidia pars sit. sum-
 ma rursum. xxiiii. posita in imo fit xii. quæ est
 in medio dupla. Summa item media summa superioris
 dupla. bis enim sex. xii. Ita dimidietatis & dupli-
 catione sociantur. & fit extremorum limitum & me-
 dietatis una eademq; conditio. Quid qd medietas
 de extremis nascitur. Siue enim summi limitis
 minorem summam cū imi limitis maiore summa.
 multiplica. v. seu contra summi limitis maiore sum-
 mam cū imi limitis minore summa contulero
 multiplicans. Vtraq; hac uia nascitur. xii. nūb.
 Tam enim bis sex qm̄ ter quater in. xii. fient. Hæc
 eadē a se distantium dū continuatio unius inter-
 iectu medietatis geometricis probationibus reuelatur

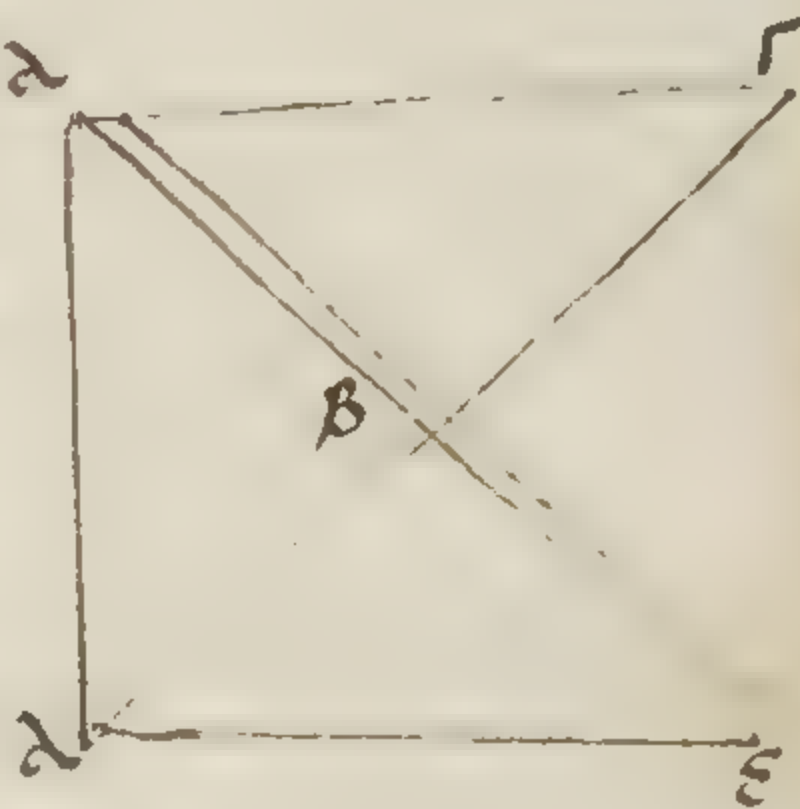
Sint ergo. nunc descripta figura

VAS. VERO do aduerso positas lineas:

Parallelogramma geometri appellant: Consequenter & planas quadraturas parallelogramma. Propositum est probare quodmodum duum parallelogrammorum similium: unum medium inueniatur: quod ratione non caret. Sint ergo duo similia parallelogramma: quibus assistunt græcæ litæ A. Γ. Θ. habentia æquales angulos: unum qui est sub B. Γ. Δ. ei qui est sub H. T. Z. Porro ubi æquales anguli: latera pro competentia. ut H. est B. T. latus iuxta Γ. Z. latus ita Δ. Γ. latus iuxta. Γ. H. pro competentia latus. Dico duum horum similium parallelogrammorum inueniri medium aliud rationabile. Sit quippe directum. B. Γ. latus. Γ. Z. lateri erit etiam Δ. Γ. latus. Γ. H. lateri directum & directis lineis. A. Δ. & Θ. Z. agantur totius lineæ. Δ. E. & Z. E. compleaturq; hoc pacto omnis figura. Iuxta igitur B. Γ. latus. Γ. Z. latus ita B. Δ. iuxta Δ. Z. parallelogrammum. Sunt enim in eadem quadratura. Δ. E. B. Z. rursumq; ut Δ. Γ. latus iuxta. Γ. H. latus. Sic & parallelogrammum. T. E. iuxta. Z. H. parallelogrammum. Sunt enim æque in quadratura. Δ. H.

$\epsilon \cdot \theta$. Vt ergo $\beta \cdot \Delta$. parallelogramum in γ . $\Delta \cdot \Sigma$.
 parallelogramum. ita item $\Delta \cdot \Sigma$. parallelogramum
 in γ id quod superest. $\Gamma \cdot \theta$. parallelogramum. Inuen-
 tum est ergo unum medium. id est $\Delta \cdot \Sigma$. parallelogra-
 mum inter duo similia parallelogramma quod fieri de-
 buit. Nihilominus & in triangularibus formis medie-
 tatis insertio consideratur in huiusmodi forma.

PROPOSITIO est probare quemadmodum
 duum triangulorum similium unum medium com-
 petens inueniatur. Sint duo similia triangu-
 la græcis lris Unum $\Delta \cdot \beta \cdot \Gamma \cdot \Delta$. Alterum $\Delta \cdot \beta \cdot \epsilon \cdot \Delta$. æquis angulis. uno q
 A $\beta \cdot \Gamma$. Altero qui est sub $\Delta \cdot \beta \cdot \epsilon$. Vbi aut æquales
 anguli et latera pro competenti erunt. $\Delta \cdot \beta$. latus.
 in γ $\beta \cdot \epsilon$. latus. Sic $\Gamma \cdot \beta$. latus in γ $\beta \cdot \Delta$. latus.
 Dico horum duum similium triangulorum unum medi-
 um competens inueniri. Sit enim concessum directum
 esse $\Delta \cdot \beta$. latus. $\beta \cdot \epsilon$. lateri erit etiam $\Gamma \cdot \beta$. latus
 in γ rationem $\beta \cdot \Delta$. lateri & coniungat ducta linea
 in directum latus quod est $\Delta \cdot \Delta$. Ergo quæ est ut
 $\Delta \cdot \beta$. latus in γ $\beta \cdot \epsilon$. latus. Sic $\beta \cdot \Delta$. & Γ .
 triangulum in γ $\Delta \cdot \beta \cdot \Delta$. triangulum sub eadem
 quippe sunt altitudine Δ . latera. Vt aut $\Gamma \cdot \beta$.
 latus in γ $\beta \cdot \Delta$. latus. sic $\Delta \cdot \beta \cdot \Delta$. triangulu

iuxta Δ . B . Γ . triangulum. Sunt enim sub eadem hac
q^o altitudine Δ . h g. Erit ergo ut Δ . B . E . Δ .
triangulum iuxta Δ . B . Γ . Δ . triangulum. Sic it
 Δ . B . Δ . triangulum iuxta Δ . B . Γ . triangulum
Duum ergo similium triangulorum inventum est
unum medium triangulum idē Δ . B . Δ . quod fa-
ciendum ^{erat} ~~erat~~. Igitur inquit si mundi corpus lon-
gitudinem & latitudinem solas usq^{ue} hac eadem in
aqua terraq^{ue} societate consisteret. Mundi corpus
solidum est dicit & globosum. Huiusmodi autem
corpora duabus medietatibus uinciuntur. Quatenus
ut in effigie pileae & in illo ambitu est quippe ali-
quanti longitudo: est etiam latitudo: quas dimetiemur
impresso puncto in medio summitatis. Ad quam
medietatem undiq^{ue} ab ambitu aequales lines porrigunt.
Una ergo medietas in superficie ita est. Altera in pro-
fundo: ad quam punctum illud peruenit si deprimat^{ur}
usq^{ue} ad altitudinem mediam. Qua de causa geminis
existentibus medietatibus non ut planis figuris se-
mel facienda est multiplicatio: sed bis. Quippe illis
duo latera de tribebamus. quorum alterum in duobus
momentis alterum in tribus constituimus. Duoq^{ue}
ad tria multiplicantes: inueniebamus nati senariu

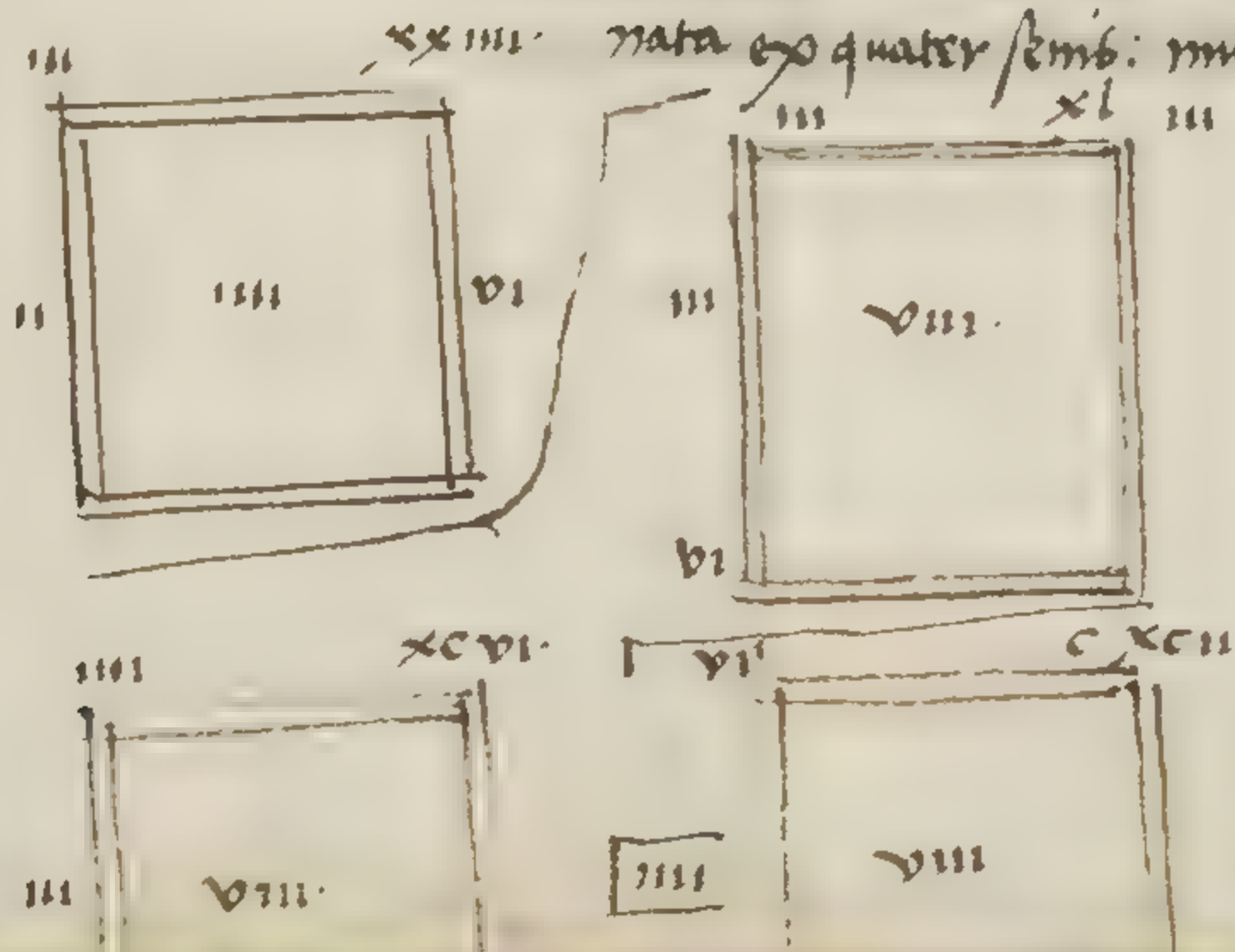
numerum. At in his solidis formis propter gemi-
nam medietatem geminabitur multiplicatio. Ut
cum ex duobus & tribus multiplicatis natus erit
idem senarius iuxta unius interim medietatis
rationem iuxta alterius quoque medietatis qua forte
erit in numero quatuor quater sex supputemus.

Atque ita omnis summa sue numeri sue molis seu
qualitatis in x. & quatuor partibus inueniatur.

Et quoniam mundi summas & ignis solidum corpus
exyteno: habet illa tria longitudinem: latitudinem.
soliditatem Sed non pariter. Siquidem in illo igne
plus est claritudinis aliquanto minus moderati
caloris. exiguum uero soliditatis. In terre autem globo
plus sit soliditas. aliquantum uero humoris. exiguum
lucis. aeris & aqua duas medietates quam habeant
cognitionem cum supra memoratis elementis intelli-
gamus. Descriptio solidarum figurarum cum nu-
meris suis iuxta arithmetice disciplinam. Prima
figura dinumeratur multiplicans ternarium &
faciens sex. solam longitudinem cum latitudine
pandit. Quod senarius propter altitudinem quater
ductus. xiiii. reddit. Similiter in rectoris. Nam
in secunda figura ter duo qui sunt sex: octies

ducti faciunt .xlvi. in tertia ter quatuor
qui sunt .xii. octies ducti fiunt .xciii. In quarta
quater .vi. qui sunt .xxiii. octies fiunt .c. xcii.

AN VII Solidarum formarum cognatio
numerorum indicatur consortio. Siquidem primi
limitis summa: dimidia pars est secundi limitis
summe. Nam .xxiii. numerus .xlvi. numeri
pars dimidia. Secunda item tertia & haec quarti
limitis summa medietas. Atque retrorsum quoque.
Postrema tertia dupla. Tertia item secunda dupla
& prima secunda. Atque his medijs duabus que inter
duas proximas formas inseruntur genitura est
de eisdem genitris. Est enim primi limitis medie-
tas in potiore numero idest senario: qui nascitur ex
multiplicatis summis minoribus bis tribus. Est item
novissimi limitis in minore numero medietas. Idest
octo. Igitur primi limitis maiorem medietatem
cum postremi limitis minore medietate multipli-
cans cres secundi limitis totam in .xlvi. nunc
positam substantiam. At uero si primi limitis mi-
nore medietatem que est quatuor cum postremi
limitis maiore medietate que est in .xxiii. summa
nata ex quater senis: multiplicata uero creabitur. octo

suba tercia limitis quae est posita in nonaginta sex.
 Sic duo optimi solidorum corporum duabus medie-
 tationibus iunguntur ut certa minime inficiabilis
 arithmetice disciplina confirmat auctoritas testi-
 monium praebens Platoni. Et eadem solidorum
 duorum corporum distantia siue duplex medietas
 coniungere distantia corpora geometricis & ratio-
 nibus pro competenti modo sic ostendetur. Si
 primus quia est e re accommodatumque tractui quid sit
 hoc quod competens appellatur. Analogia est a
 grecis: *εὐκλείας*. *Γεμινὺν* est competens. Unum
 continuum: Alterum distans. Continuum com-
 petens est quod cum medio fine coniungit extrema.
 Distans ex duobus medijs finibus separat extrema.
 Quod est est duorum finium iuxta semetipsos
 habitus & quasi quedam conventio. Itaque compe-
 tens ex complurium rationum comparatione
 subsistat: & continuum quidem competens in
 tribus ut parius finibus inuenietur: sic primus
 iuxta secundum: sic secundus iuxta tertium.
 Itaque est ut octo iuxta tri: sic quatuor iuxta
 duo. Quorum quidem finis is qui est medius in
 se replicatus aequalis est ei qui de multiplicatione

competens

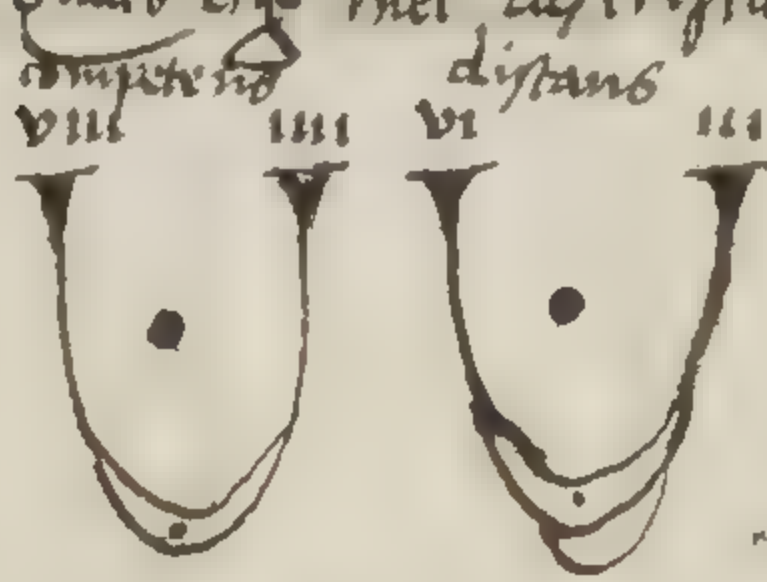
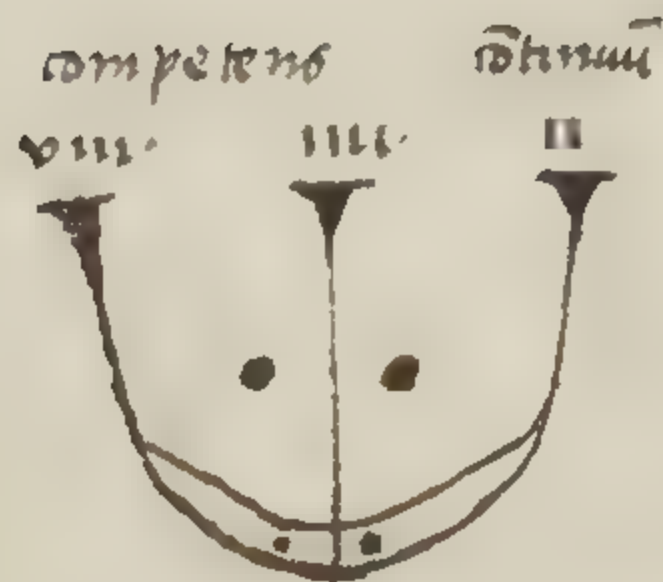
hinc

hinc

nasatur ex terminorum quadrato bis octoni sicut
 xvi. & quatermi quater totidem. Distans autem
 competens in quatuor minimis limitibus reperitur.
 sicut primus iuxta secundum: sic tertius iuxta
 quartum: id est ut octo iuxta quatuor: ita sex iuxta
 tria. Non enim possumus dicere repetentes sic
 iii. iuxta vi. in quibus aequae ut in continui
 competentis finibus id quod cum sit ab extremis: aequa-
 lis est ei qui nasatur ex supputatione mediorum

octo xxiiii. summam efficiunt: aequales
 quatuor eandem summam creant. Utitur ergo nunc ra-
 tione ac remedio continui competentis: propterea
 quod natura eius coniugabilis est & adunatrix dis-
 tantium limitum. Similisque eius ratio: qua Deus
 mundi sensibilis fabricator usus est: cum extremis
 mundi limitibus igni atque terra aere & aqua
 mitteret medietatem. Continuum competens
 in tribus finibus distans competens in finibus quatuor.

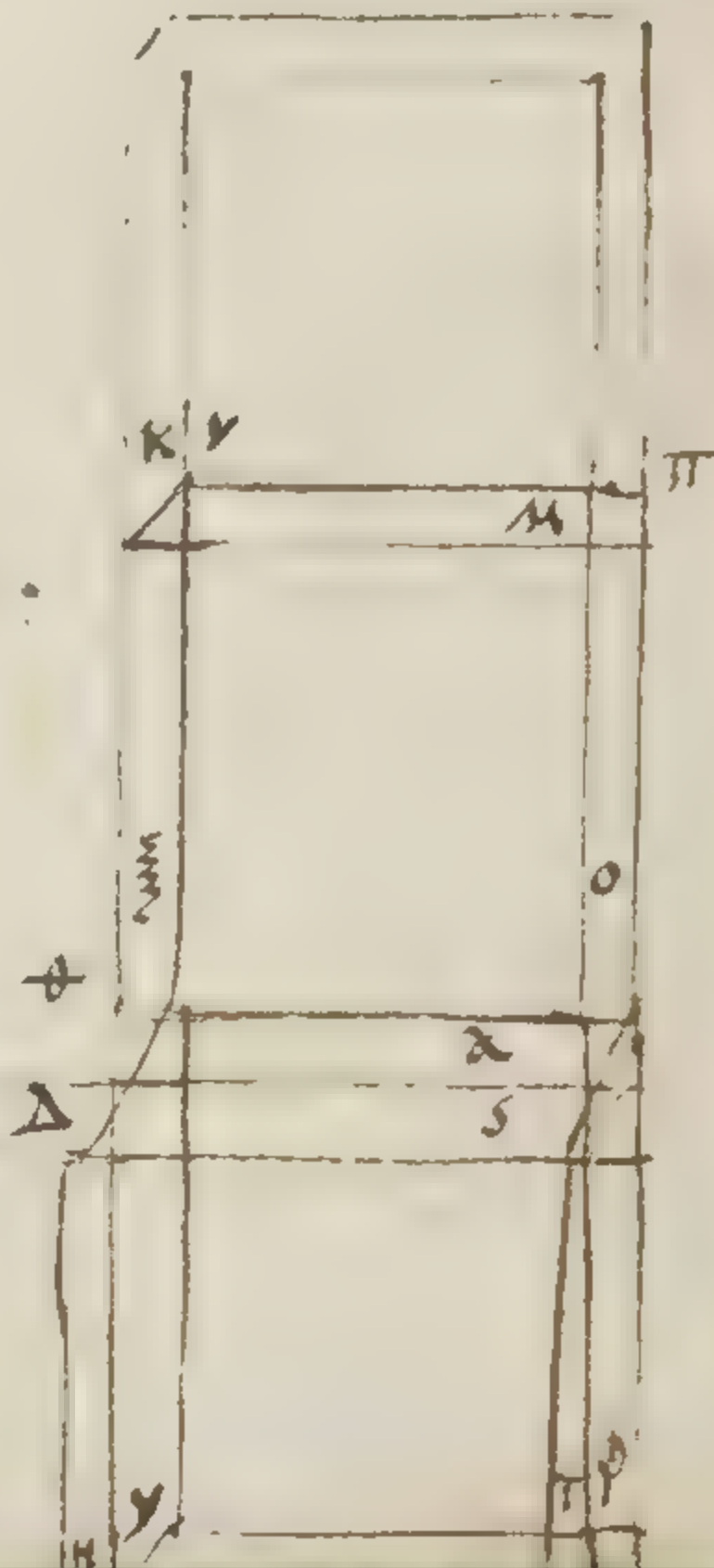
Descriptio parallelepipedorum cum distantia
 parallelepipeda continuantur ad unam soliditatem
 insertis alijs duobus iuxta rationem continui com-
 petentis. quod a grecis appellatur analogia / meches.
 Quato ergo haec descriptio demonstrat: duo solida

analogia / meches.

corpora que parallelepida geometrii vocant:
 insertis alijs similibus solidis duobus continuari
 iuxta rationem continui competentis tam ex co-
 augmentatione qm ex dissolutione palam fiet.

Describitur Parallelogrammum id est
 quadratura quam limitant quatuor lineae. AB . BC . CD . DA . & huic quadraturae superimponitur
 aliud quadratum quod continetur AE . EF . FG . GA .
 & AE . EF . & connectuntur ea per EG . Item BC . CD .
 Item BC . CD . Item BC . CD . Et hoc facto completur
 unum solidum siue parallelepipedum. Huic aliud si-
 mile describitur hoc modo. per E . F . linea erit
 EF . & item per E . F . erit linea EF . &
 per F . G . erit linea FG . & ex nota K . erit
 linea KH . Item ex nota L . deducatur linea
 ML . Ex nota item Q . erit linea QO . &
 ex eisdem Q . O . notis aguntur in directionem duarum
 linearum una QO . altera OP . & sint aequales.
 EF . quidem linea. EF . linea EF . & non linea
 EF . linea EF . linea EF . Item aequalia
 parallelogramma. KH . ML . QO . OP . &
 connectantur. N . K . OP . ML . EF . QO . Erit
 hoc pacto solidum natum aliud ex hac descriptione.

Duo igitur inter hanc duo similia solida iuxta
 rationem continui competentis inueniri. De
 ducit. $K. p. N. \frac{1}{2}$. lineam. $Z.$ lineam $p. u. d.$
 uo lineam. $d. T.$ lineam $p. d. d.$ lineam. Item
 $d. s.$ lineam $p. B. f.$ lineam. $f. p.$ lineam &
 sint aequales $N. \frac{1}{2}$. lineam. $\frac{1}{2}$. $v.$ lineam $p. d.$
 lineam $d. T.$ lineam $d. d.$ lineam $d. s.$ lineam.
 $B. f.$ lineam $f. p.$ lineam. Parallelogramma uero sunt
 aequalia quae in hisdem sunt quadraturis & conuer
 tantur. $T. H. v. d. f. \frac{1}{2}$. $s. d. o. q. T. p.$ & si qua
 alia latera erunt. Expressit conuersa quatuor solida
 quatenus hoc probatur ut est. $E. f.$ latus. iuxta
 $d. f.$ latus. Item in longum erit. $E. Z. f. H.$
 parallelogrammum iuxta. $f. H. T. d.$ parallelogra
 mum. Erunt ergo etiam $d. B. f. d. E. Z. f. H.$
 solidum iuxta. $d. f. p. s. f. H. T. d.$ solidum.
 At. $H.$ latera supra comprehensa habent aduersu
 se competentem modum. utpote quae sub eisdem
 quadraturis sunt. quadraturae item sibi competunt
 quia sunt sub eadem latitudine & solida ergo supra
 dicta habebunt aduersum se competentem pariti
 tatem. Rursum ut est $d. f.$ latus iuxta $f. \frac{1}{2}$.
 latus in altitudine: ita erit. $E. d. f. H.$ parallelo-

grāmum iuxta $\theta \cdot \xi \cdot v \cdot h$ parallelogramum.
 Erat ergo $\theta \cdot \Delta \cdot \Gamma \cdot \rho \cdot s \cdot \theta \cdot h \cdot T \cdot \alpha$ solidum iuxta
 $\theta \cdot h \cdot T \cdot \alpha \cdot \xi \cdot v \cdot \phi \cdot o$ solidum. At h latera sup
 comprehensa habent aduersum se competentem
 modum utpote quæ sub eisdem quadraturis sint.
 Quadraturæ quæq; sibi competunt quæ sunt sub eadem
 altitudine. Et solida ergo supradicta habebunt ad-
 uersum se competentem parilitatem. Rursum
 ut est $h \cdot \theta$ latus iuxta $\theta \cdot K$ latus in altitu-
 dine: ita erit $\theta \cdot h \cdot \alpha \cdot T$ parallelogramum iuxta
 $K \cdot \theta \cdot \alpha \cdot u$ parallelogramum. Ergo erit $\theta \cdot \theta \cdot h$
 $T \cdot \alpha \cdot \xi \cdot v \cdot \phi \cdot o$ solidum iuxta $K \cdot \theta \cdot \alpha \cdot u \cdot N$
 $\xi \cdot o \cdot \Pi$ solidum. At enim latera supra compre-
 hensa habent inter se analogiam: utpote quæ sub
 eisdem quadraturis sint. Quadraturæ quæq; sibi
 competunt quia sunt sub eadem altitudine. Et soli-
 da ergo supradicta habebunt inter se analogiam
 siue competentiam. Ut ergo $\alpha \cdot B \cdot \Gamma \cdot \Delta \cdot E \cdot Z$
 $h \cdot \theta$ solidum iuxta $\Delta \cdot \Gamma \cdot \rho \cdot s \cdot \theta \cdot h \cdot T \cdot \alpha$ sit
 hoc ipsum solidum iuxta $\theta \cdot h \cdot T \cdot \alpha \cdot \xi \cdot v \cdot \phi \cdot o$
 solidum. Et item hoc ipsum iuxta $K \cdot \theta \cdot \alpha \cdot u$
 $N \cdot \xi \cdot o \cdot \Pi$ solidum. Quo pacto ostensum est duum
 solidorum parallelepipedorum similiū duo media

solida parallelepida iuxta rationem continui, com-
petentis inueniri: quod oportebat ostendi. ¶ Dicit
aliquis duo solida corpora intervallo longiore dis-
tancia coniungi duabus interiectis medietatibus
iuxta rationem continui competentis sufficienter
sibi probari. Sed inter ignem & terram quae sunt
solida corpora nullam apparere similitudinem:
quoniam iuxta Platonem ipsam ignis quæ forma &
figura pyramides esse dicatur: id est in modum
pyramidis excreseat. Terra uero cubus sit: hæc
perro formæ nullam esse similitudinem mutuentur:
quia non sunt æqualibus angulis. Quippe cubus omnis
rectis est angulis. Ergo quia terra in cubica est figura:
rectos angulos habeat necesse est. At uero pyrami-
dis anguli productiones sunt in acumine. Vbi
autem non sunt æquales anguli: ne latera quidem
erunt pro competenti: proptereaque similia sui non
erunt. Quæ distantia corpora si alia duo solida
interiecta continuabunt: impeditur hoc modo continua.
Siquid inter duo non quilibet: sed quæ similia sunt inui-
cem sibi solida corpora inseri debent. ¶ Cui respon-
debitur hactenus memores nos esse debere quod
Plato hanc ipsam difficultatem multa ante prouidens:

eos qui ita sensuri sint ab errore reuocari. Dixit
enim si meminimus similitudinem: non solum in
formis & in figuris: sed etiam in potentijs & qua-
litatibus. Queri oportet cur ita dixit: cum in
tribus siue numeris: seu motibus siue potentijs
perinde erit medietas imo: quemadmodum sumitas
medio. Quare si inter ignem & terram nulla est in
spe & uelut similitudo in uultu: querenda erit in
naturis ac qualitatibus ipsorum elementorum in quibus
quas faciunt aliquid aut patiuntur & in his proprie-
tatibus ex quibus utriusque elementi uis & germa-
nitas apprimè designatur. Sunt igitur tam ignis
quam terra multe quidem & alie proprietates: sed
quae uel maxime uim earum proprietatum decla-
rent: nimirum haec. Ignis quidem acumen quod est
acutum & penetrans. deinde quod est tener & deli-
cata quadam subtilitate: tum quod est mobilis &
semper in motu. Terra uero quod est retinens.
quod est corpulenta: quod semper immobilis. Haec uero
nature licet sint contrariae: habent tamen ali-
quam ex ipsa contrarietate parilitatem. Tam
enim similia similibus quam dissimilia dissilibus
comparantur. Et hoc est. *Αὐτὰρ ὁ* *ἴδ' ἴδ' ἴδ'*

ratio continui compe^t. Quod enim est acumen
aduersum obtusitatem. hoc subtilitas iuxta corpu-
lentiā quicquid subtilitas iuxta corpulentiam hoc
mobilitas iuxta Imobilitatem. Et si uerteris ut id
quod medium est: optimum fiat. Quae uero extrema
sunt singulatim in medio locentur seruabitur ana-
logia norma. Quatenus igitur inter haec duo solida
corpora quorum est talis dissimilitudo qualem
demonstrauimus: alia solida duo interiecta fa-
ciant continuationem iuxta rationem continui compe-
tentis: docet arithmetica disciplina. Si enim
vicinum igni elementum quod sit. ex quibus conflatum
uoluerimus inquirere: sumemus ignis quidem
de proximo duas uirtutes. subtilitatem & mobilitatem.
unam uero terrae id est obtusitatem & inuenietur
gemitura secundi elementi quod est subter ignem
id est aeris. Est enim aer obtusus. subtilis. mobilis.
Rursusque si eius elementi quod est uicinum
terrae id est aquae: gemituram consideremus: sumemus
quidem duas terrae uirtutes: id est obtusitatem
corpulentiam. unam uero ignis: id est motum &
exorietur aquae substantia: quae est corpus obtusum
corpulentum. mobile. Atque ita inter ignem & terram

Aer & aqua de motuum contritione nascun-
tur. ex quibus constat mundi continuatio. Con-
servabitur hoc pacto analogia quatuor geometrica
iuxta rationem continui competentis. Ut enim
ignis aduersum aerem: sic aer aduersum aquam: &
demum aqua iuxta terram. Retrosumque ut terra
aduersus aquam: sic aqua aduersum aerem: & aer ad-
uersus ignem. **HACTENVS.** De constitu-
tione mundi corporis: & de materia ex quibus
constat germanitate describitur. Quem cum factum
esse quia sit corporeus affirmet: & eundem indiso-
lubilem: cum quae fuerint: quaeque nascuntur facta dissol-
uantur nata occidant: ut huius quod est praeter
hominum opinionem medietur: dicit a quo factus sit
ex quibus constat: ad quod exemplum institutus.
Qua de causa: quatenus aeternitati propagatus.
OMNIA Quae sunt uel dei opera sunt: uel natu-
ram imitantis hominis artificis. **OPERA**
Naturalium origo & initium semina: quae sata
comprehenduntur: uel terrae uisceribus ad frugis
arborum cerealiumque prouentum: uel genitalium mem-
brorum foecunditate conceptum animalium germen
adulentium. Quorum omnium ortus in tempore

par em & æquæuum naturale nature ac temporis.
Ita nature opera quia ortum habent ex eo quo
esse coeperunt tempore: finem quoq; & occasum
intra seriem continuationemq; sortita sunt. At
uero Dei operum origo & initium incomprehen-
sibile. Nulla est enim certa nota nullum initium
temporis ex quo esse coeperunt. Sola si forte causa
& hæc ipsa uirgo intelligitur. Cur eorum quid quamue
ob causam exstat. Certum est siquidem a Deo nihil
factum esse sine causa. Ut igitur illis quæ lege nature
procreantur: fundamenta sunt semina: ita eorū quæ
Deus instituit fundamenta sunt causæ quæ sunt per-
spiciunt diuinæ providentiæ. Deus autem institutio-
nem temporis fecit & per æuum. Simulacrum
est enim tempus æui. Causæ igitur omnium operū
Dei, tempore antiquiores. Et sicut Deus per æuum
sit causæ per æuum. Quod sequitur ut quicquid a
Deo fit: temporarium non sit: quod temporarium
non sit: nulla temporis lege teneatur. Et item post
transmutationem ætatis morbum senectutem occasum
inuehit. His ergo omnibus quod a Deo institui-
tur immutabile est. origoq; eius causatiua est non tempo-
raria & mundus similis opus Dei. Origō igitur

eius causatua est: non temporaria. Sic mundus
sensilis licet corporeus: a Deo tamen factus atq. in-
stitutus eternus est. Constat porro ex materijs
illibatis atq. integris. Ex omni inquit igni &
ex uniuerso spiritu & ex illis ceteris sine ullius par-
tis diminutione: Ita fit ut nulla: ne minima quide
pars cuiuslibet corporis extra ambitum mundi re-
licta sit. Quia quia omnia corpora partim facta:
partim calida sunt: nulla importuna frigo-
ris: calorisue extrinsecus accessione moueant agri-
tudinem mundo. Igitur extra necessitatem incom-
modi positus: eternus est. Sed natura corporis
fluida est: & mundus constat ex corpore. Sed &
detrimentum & interitus partium non in fluxu
est: sed in effluendo id est extrafluendo. Amittitur
quippe quod ex uniuersitate defecerit: Intra mundu
uero regehis omnibus. nihil certe extra mundi am-
bitum est. Ita quod secundum naturam corporis
fluit: quo effluat non habet. Influit ergo non ef-
fluit. & ad summam uniuersitatis iacturam
denum recurrentis fatigatarum diuturnitate par-
tium recreation est. Quid quod institutus est ad
exemplum alterius intelligibilis & imutabilis

perennitatis. Tam illud nemo dubitat q̄ ad
similitudinem instituantur exempli sempter
in habere similitudinem perpetuitatis: & perpe-
tuitas est in aeo. Quare exemplum id est intelli-
gibilis mundus par aeuum. Id uero quod ad
exemplum institutum est sensibilis scilicet mundus.
per tempora quidem proprium progredi. et in:
propria mansio: semperq; in idem perseveratio.
Temporis item partes. dies. noctes. menses. &
anni. Aeu partes nulla. Temporis item species
presens, prateritum & futurum. Aeu substantia
in solo perpetuoq; presenti. Mundus igitur intelli-
gibilis semper est. Hic simulachrum eius semper
fuit est & erit. Hinc ad anima mundi tractum
pergens Plato: prius illud curat quod prepo-
nere de corporis eius constitutione anteqm de inspira-
tione anima disputatum sit cum animam corpe
omni constet antiquiorem: nec recedit ab instituto
ut quia mundum a Deo factum asseruit: anima
quoq; eius a Deo factam esse dicat. Quod in hoc
solo libro facere animaduertitur eternarum reru
genituras commisi. credo p̄p̄et nisi audiant ho-
mines esse quedam que fuerint eo origine nata.

numquam principatui summi Dei derogari putent
si pari atque eadem sint qua Deus antiquitatis pra-
stantia: nescientes aliter dici originem rerum aeter-
narum & item caducarum. Siquidem mortalium
auctoritas & origo illa est: quae praecedat ortum coele-
stium. Ut origo est pater filij: & populorum atque
urbium conditores earum. At uero diuinorum gene-
rum aeternarumque gentium origo & arx non in an-
ticipatione temporis: sed dignitatis eminentia consi-
deratur. uel quod effecti operis pontificium & aucto-
ritatem manibus magisque dispositioni mentis so-
liamus ascribere. Vel quod plerique ex mortali natura
sua diuinam naturam aestimantes nasci omnia: nec
esse quicquam quod non natum sit existiment. Quorum
animis sit institutus difficile persuadetur. mundi
esse autorem Deum: nisi eum tanquam opifex aliquis
manibus coelestiumque artium molitione construxit.
Certe propositum Scriptoris considerandum puto.
Nam si id ageretur in hoc libro prius: ut immortalem
animam esse probaret non conueniret animae geni-
turam comminisci: propterea quod cuncta quae gignuntur
intereunt. At uero cum de mundi: hoc est de uni-
uersae rei constitutione tractetur: ad prius e re fuit:

nascentem & uelut in lucem proditam animam
eius: quo audientes imaginarentur animae formam
aliquam perinde ut eorum omnium quae nascuntur
uident. Itaque deus inquit tertium animae genus
excoGITauit hoc pacto. Usque gemina natura diui-
sionem instaurans. Euidet quod ait. Docet enim
substantiam: siue ut Cicero dicit essentiam duplicem
esse. Vnam indiuiduam. alteram per corpora diui-
duam. Et indiuiduam quidem eam esse cuius generis
sunt omnia aeterna & sine corpore intelligibilia di-
cuntur. Diuiduam uero quae corporibus consistendi
causa est. Vnum quodque enim corpus est certe.
quod uero est habet essentiam & corpora multa
sunt. Vna uero diuidua essentia quae in cunctis
corporibus inuenitur. Quae igitur una in multis
sic inuenitur recte scindere se putatur recteque
diuidua. Igitur ex his duabus aut opificem Deum
tercium genus essentiae: id est medium
locasse inter essentiam utramque. Similiter docet na-
turam quoque non esse simplicem sed bimembrem.
Ex his duabus facit opificis iussu tertium genus
naturae exstitisse. quod atque medium positum esset
inter utramque essentiam indiuiduam uidelicet atque diui-

67
duam. Quatenus bimebris est natura. Omnia
inquit naturalia vel eadem sibi vel diuersa sunt.
eadem genere. diuersa specie. ut puta homo & item
eques idem sunt. Nam & homo & illud animal est.
At uero specie diuersa sunt. Alterum eorum ratio-
nabile est animal. Alterum irrationabile & mutum.
alterum bipes. alterum quadrupes. Hæc igitur
omnia ex ista est. essentia. ita & diuersum in
unam inquit speciem cōmīscūt. Deus eferit ex
tribus unum. idem diuersum diuiduum. Diuersa
illa natura. difficile se cōmendante cōcretioni
atq; adunationi generum. Rursusq; unum illud
ex tribus cōcretum diuisit in partes: ita ut singula
partes tres illas po^{as} optinerent. hoc est ut idem
non solum idem esset sed & sibi & haberet aliquid
ex diuersitate essentia quæq; & essentia sic idem &
diuersum. Diuersum quoq; & diuersum esset & essen-
tia: & haberet aliquid ex eo quod idem uocatur. 11.

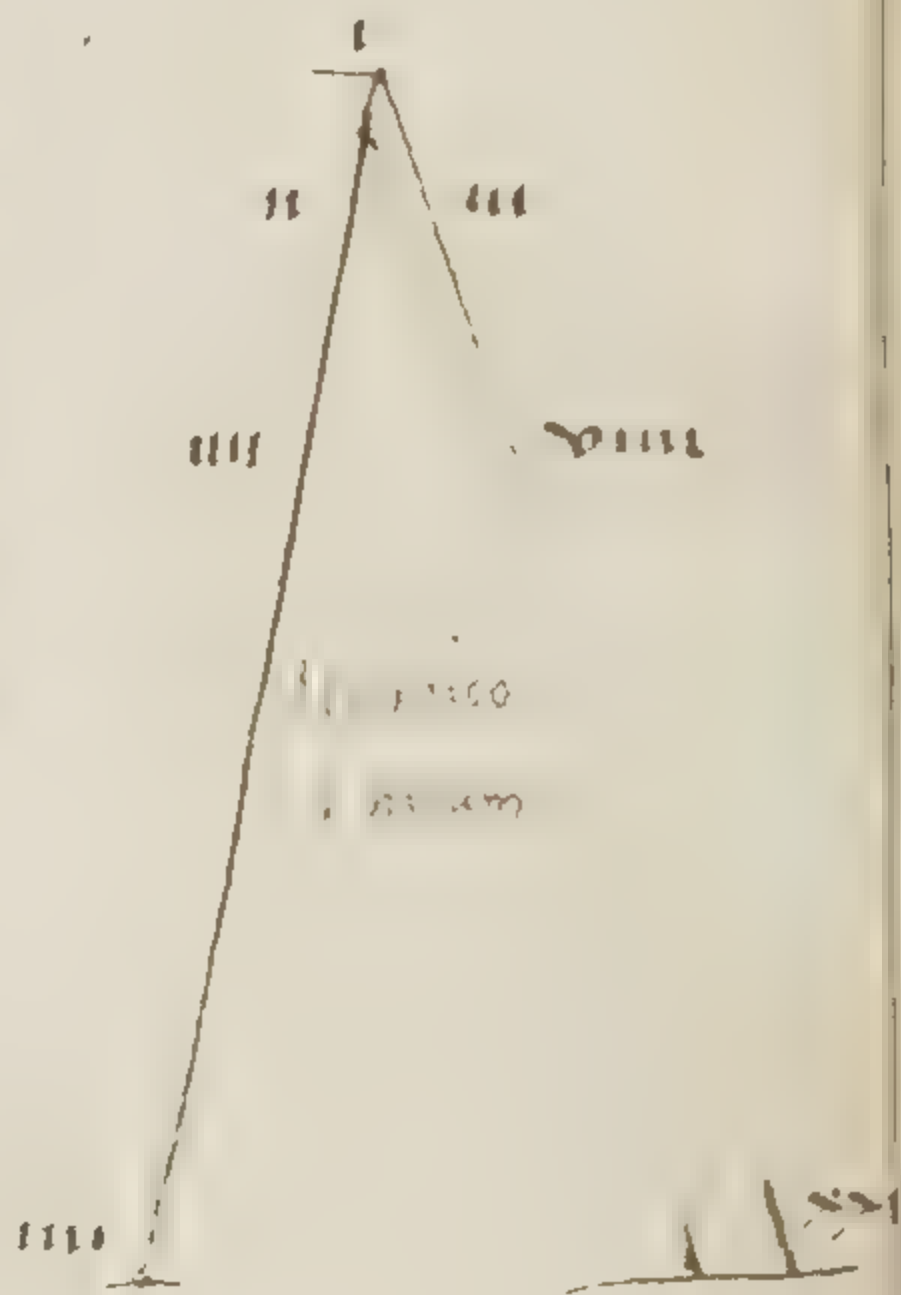
Tamen est a ueteribus quæ sit quæ a Platone dicitur
indiuia dua: quæ item diuidua substantia. Ex quibus
mundi sensibilis fabricator Deus tertium substantia
genus: quamue ob causam conflauerit. Nunc spem
intelligibilis mundi ad cuius similitudinem formas

mente conceptas ad corpora transferbat:
individuam substantiam nuncupaverit. Dividuam
vero substantiam: quae uelut exordium & fons est cor-
porum. Ita ut tertium illud mixtum substantiae
genus forma esse intelligendum sit: Quae informata
sint tam mundi quam cetera quae mundus completit:
corpora. An potius individuum Plato substantiam censet:
eminentiorem animam quae nulli sit incorporationi
obnoxia: cuiusque ueneranda puritas nulla corporis
contagione uoletur. Dividuam uero substantiam illam
animam dicat quae non solum cunctis animalibus
sed etiam stirpibus & arboribus dat uitalem
vigorem ut sit ex duabus conflatum tertium ani-
mae genus: rationale idcirco ne omnia muta
essent & ratione carerent: quae uitam sortirentur
corpora: uidelicet animalia. Sed esset praeterea genus
animantium humani quod rationis disciplinamque & in-
tellectus capax diuini operis admirandam ratio-
nem dispositionemque intelligens: ueneraretur mun-
dani operis auctorem. Quod itaque hi sperant intelli-
gibilis mundi quod semper eadem sit: nec immu-
tetur unquam putabant a Platone individuam sub-
stantiam dici: Dividuam porro substantiam negabant.

habere rationem: cum mundi esset instituta gene-
ratio: animanti quasi mox futuro quereretur com-
petens anima: illam animam quae tam multis anima-
libus qm stirpibus & arboribus uitam daret: esse
uspiam dici à Platone: nondum natis animalibus
nec arboribus uero: ceterisq; quibus datura uitas
foret. Propterea q; indiuiduam quæ subam mundi
intelligit speciem: ad cuius similitudinem formatus
sit sensibilis mundus: Platonem cognominasse
dicebant diuiduam porro animam. At uero hi qui ex
indiuidua suba id est unum ab incorporatione anima-
rum alia inseparabili corporum comite uel stirpea
conflatum tertium animæ genus asseriebant: id est ra-
tionabile: sit assistebant sententiæ propriæ. Primo
omnium preposterum esse cum de constitutione
mundani corporis in superioribus tractatu esset:
finitoq; eo tractu: peruentum foret ad animæ gemituram
quæ uiuificaret sensibilem mundum. Rursus ad
priorem tractum retrorsum iri: ut de anima & de
corporibus mundi formaq; eorum tractus de in-
tegro fieret & a gemitura animæ recederetur. Deinde
frustra dici stirpeam animam nondum esse posse.
Ipse quia quæ uiuificatura erat diuisa nondum esset:

fuisse enim semper tam corporis quam animae uini-
ner. Deum ergo his quae non erant fecisse mundum:
sed quae erant sine ordine ac modo ordinasse.
Itaque potius ea quae existebant conformasse quam gene-
rasse quae non erant. Inordinatos quippe animi
errores & agitationem fluctibus similem intellectu
assignato ergo inordinata iactatione ad ordinem
redegerisse: corpori etiam motum instabilem: salu-
bri moderataque agitatione frenasse: & eidem for-
mam & figuram congruam & conuenientem
ornatum dedisse: ut ipse in superioribus dixit me-
liorem ordinatorum fortunam inordinatis ratus.
Quare cum sensili mundo conueniens anima instruat.
ortum eius ergo indiuidua una quae mens intellectusque
est. Alia quae per uniuersa corpora diuiditur & san-
ditur prouenire: eamque mediam inter indiuiduam
& diuiduam animas locatam. Ut scilicet immunis
quidem ab incorporatione in mundo esset intelligibili
semper. Stirpem mutis & item nihil sentientibus
opitularetur. Haec uero media quia necesse erat in
mundo fore genus animalium quod ratione uteretur:
huius idem generi uitam & spiritum ministraret.
Interque duas posita naturas: eandem diuersamque

modo eiusdem natura contemplaretur diuinitatem
 attollens aciem ad sublimia: modo ad ima: sedemq; di-
 uersa natura uergens: hac etiam iuxta officio, ita
 dispensaret: Terrenisq; imptiret providentiam.
 Deinde progrediens ultra Plato demonstrat ipsam
 yfinonem. Vnam sumpsit ex uniuersis primitus
 portionem usq; septima. Vi. & 70. partibus
 qua prima maior. In hac forma uirum anima
 ta nqm e speculo simulachrum resultat forma
 pertinens ad yficonia. Partitio quippe considerata
 est uirum: ordinatioq; qua ueluti membrorum: actui
 eius officiorumq; & omnium miorum designat
 congruentiam tribus hac asserentibus pncipus
 disciplinis. Geometria. Arithmetica. Armonica.
 Ex quibus geometria uicem optinet fundamentoru
 cetora uero subtractionis. Etenim quod nullas habet
 partes: pcedq; sub nullos sensus uenit: & tamen
 & animo ceruntur Geometre nota appellant.
 lineam uero sine latitudine prolixitatem qua in
 notas suas desinit. Porro eam^m qua est aliqua lati-
 tudo: superficiem uocant. ut sit superficies. nacta
 latitudinem longitudine. Quod uero ex tribus constat:
 id est longitudine. latitudine: profunditate. Solidum

corpus appellant. Ista ergo descriptio qua partium
ex quibus anima constare dicitur: generationem seu
coagmentationem delinquit: ostendit rationem animae
corporisque coniungi. Cuius corpus animalium quod in pre-
paratur animi vigore: habet certe superficiem. habet &
soliditatem. Quae igitur cum vitali vigore penetratura
erat: tam superficiem quam soliditatem: similes soliditati:
similes & superficier viribus habere debuit siquidem
paribus congregantur paria. Unam igitur primi-
tus sumpsit inquit ex universo portionem. Quo
universo. quod ex tribus in unam speciem redactum
sicut supra demonstravit. essentia videlicet & eodem
& diverso dividebat. Portionis quoque elocutio notan-
da est. Non enim partem: quippe simplicis &
incorporea rei: sed portionem: id est partis instar
dixit esse sublatum. quod geometrica illius notae
simile. Postea duplicem eius sumpsit quam sumpserat.
hoc est duo quae subter unum posita sunt in leua pte
formulae. Tercio decuplam quidem secundae. triplam
vero primitus sumptae in rithmo al epitrito.
Tria enim aduersum duo sestupla ratione pra-
cellunt. Constant enim tria ex duobus & item
uno. quod unum dimidia pars est. Quarto duplicem

secunda. ideo quia bis duo quatuor. Quinto triplam
 tertia. id est nouem. Tria enim nouem sunt. Sexta
 fuit assumptio partibus septem quam prima pro-
 positor. id est in nro otto qui est ultimus in eola-
 tere quod est paribus numeris est ordinatum. Septi-
 ma sex & xxi. partibus q̄ prima maior h̄t est.
 xxxvii. Qui numerus tantundem ualet quantum otto-
 narius ut docebo. Apparet ergo numerorum singu-
 laritas sine ullis partibus ut geometrica nota. cu-
 ius duplum linea sine latitudine longitudo. Linea
 duplum superficies quae est prolixitas cum latitudine.
 Cuius duplum cybus corpus per longum latum
 profundumq̄ diuisum bis duobus bis quod est otto.
 eodemq̄ modo iuxta rationem tripli in altero latere
 numerorum germinitas reperitur. Cybusq̄ qui est
 in summa. xxi. & vii. primus est imparis nri
 cybus. Ter enim tria ter conserunt sumam supra-
 dictam. Igitur secundum rationem continui compe-
 tentis: quae est ratio geometrica quae ualet otto ad-
 uersum quatuor: hoc quatuor aduersum duo. & duo
 aduersus unum. Rursum quod ualet xxxvii. nro
 aduersum nouem: hoc nouem aduersum tria & tria
 aduersus unum. Queritur hoc loco, primum quid ē

Appet

cybus

cur in tantum produxerit diuisionem: ut septem
 constituerit limites. Terna autem in utrisque lateri-
 bus intervalla. tam in eo quod ex duplinibus &
 paribus numeris ordinatum quam in eo quod ex dupli-
 tibus & imparibus. Deinde quos oporteat numeros
 imponere partibus. Si primam enim partem sin-
 gularitatem semper posuerimus: & deinceps coete-
 ras secundum descriptionem inter hos numeros duos
 qui compleant uniuersam intervallorum continua-
 tionem sicut iubet fieri, minime inueniemus. Tertio
 qualis forma debeat esse descriptionis. Quod igitur
 ex tribus principe loco diximus solere queri: hoc
 primum demonstrandum erit rationabiliter sep-
 tem limites esse digitos: quibus intervalla sex con-
 tinuentur. Igitur autem probatio auctoritatibus im-
 perit. vii. nunc laudatur a Pythagoreis ut optimus
 & naturalissimus. Nam perfectus est quidem nunc
 decem. Ideo quod a singularitate orsi usque ad .x. num-
 nuamus. Residua nuatio uero non tam nuatione
 quam eorundem numerum: quibus ante usi sumus in
 nuando replicatio. Vnderim enim & .xiii. &
 coeteri tales nascuntur ex precedentium
 replicatione. Quem quidem decimanum num-

us
 .7. nus.

x.

nus Decimanus.

Pythagorici appellant: primam quadraturam
 ppa qd ex primis quatuor numeris confit.
 Prima quadratura uno duobus tribus quatuor.
 Simphonia quoq ratio ex eorundem numerorum
 qui decimanum numero complent: quasi quodam
 fonte demanant. Siquidem ex his. epitriti &
 sesquiplares & duples & triplines & quadrupli-
 ces numeri: sonus nascuntur. Epitriti quidem ut
 un. aduersum .iii. habentem totum num trientem
 & eius tertiam partem idē unum. Sesquiplares
 u. ut tres aduersum duo. habent enim tres totum
 num dualem & eius partem dimidiam idē unum.
 Duples u. ut sunt duo aduersum unum. Triplines
 porro: ut sunt tres aduersum unum: & quadrupli-
 ces ut sunt quatuor aduersum unum. Epitritus
 autem in calculando idem est quod diatesseron
 in canendo. Sesquiplaris uo id est quod diapente
 dicitur in canendo. Duplex uero quod diapasōn
 dicitur in canendo. Triplex uero qd διδυκάδιον
 καὶ διδυκάδιον. Quadruplex qd διδιapasōn
 dicitur in canendo. Demde alia septennary nui²
 proprietas consideretur quam ceteri num non habent.
 Siquid alij numeri qui fimbis decimanum numeri

diapasōn

continentur: partim ipsi alios pariant: partim
 ab alijs pariantur: partim & pariant alios & pa-
 riantur ab alijs: solus septenarius nūc neq; qig-
 nat ex se numerum infra decimanum limitem
 neq; a quoq; ipse nascitur. Item duo duplicati
 pariunt quatuor nūc. Tria nullo duplicato nascuntur.
 ipsa autem duplicata pariunt senarium numerum.
 .iiii. nūc & paritur & parit. Paritur quidem a
 bis duobus. parit autem duplicatus octonarium nūc.
 Rursum .v. a nullo nascitur bis supputato. Ipse
 aut bis supputato parit .x. Item sex nūc nascitur
 quic ex duplicato triente parit aut infra decimanum
 limitem neminem. Octauus aut nascitur ex bis
 supputatis quatuor. Ipse neminem parit. Decimus
 nascitur ex duplicato nūc quinq;. Ipse porro nemi-
 nem parit. Itaq; omnibus partim nascentibus: partim
 parientibus: partim & nascentibus & parientibus:
 solus Septenarius nūc neq; ex duplicatione alterius
 nascitur nec infra decimanum limitem parit quicq;.

Pretereaq; a ueteribus est Minerva cognominatus.
 Item ut illa sine matre perpetuaq; uirgo. Naturalis
 uo atq; optimus habetur idcirco quia multa eorum
 que nature lege proueniunt iuxta hunc numerum

in ora . . .
fieri notantur. Principio septimam partem
ante ceteros legitimi sunt in quibus humani foeti-
bus. Deinde quod post partum septimo mense den-
tes aguntur. Septimo deinde septimo anno mutantur.
Idem quoque secunda ebdomada pubertatem afferat:
utriusque sexui gignendi et parienti maturitatem.
Tercia uero ebdomada ostendat se flos et lanugo
circa genas. Quarta uero ebdomada desinuntur
incrementa statura. Quinta plenam iuuenilis
etatis afferat perfectionem. In figuris quoque
quoque iuxta eundem numerum motus fieri usus
experientiaque docuit. Et Hippocrates cum saepe al-
in pluribus libris suis: tum etiam in his eunden-
ter quos de ebdomadibus instituit. Dinuantur
quoque sensuum omnium qui sunt in capite. Septem
meatus oculorum, aurium, narium, atque oris.
Vitalia quoque paris numeri, lingua pulmo: cor
liens: epas: duo renes. Vocalium quoque litterarum
numerus idem ex quibus consonantium confusio-
tas leuigatur. Luna quoque crescentis et senescentis
multiformis illa transfiguratio in eodem
numero notatur: siquidem de obscura crescente
lumine fiat bicornis. dehinc sectilis. de hinc

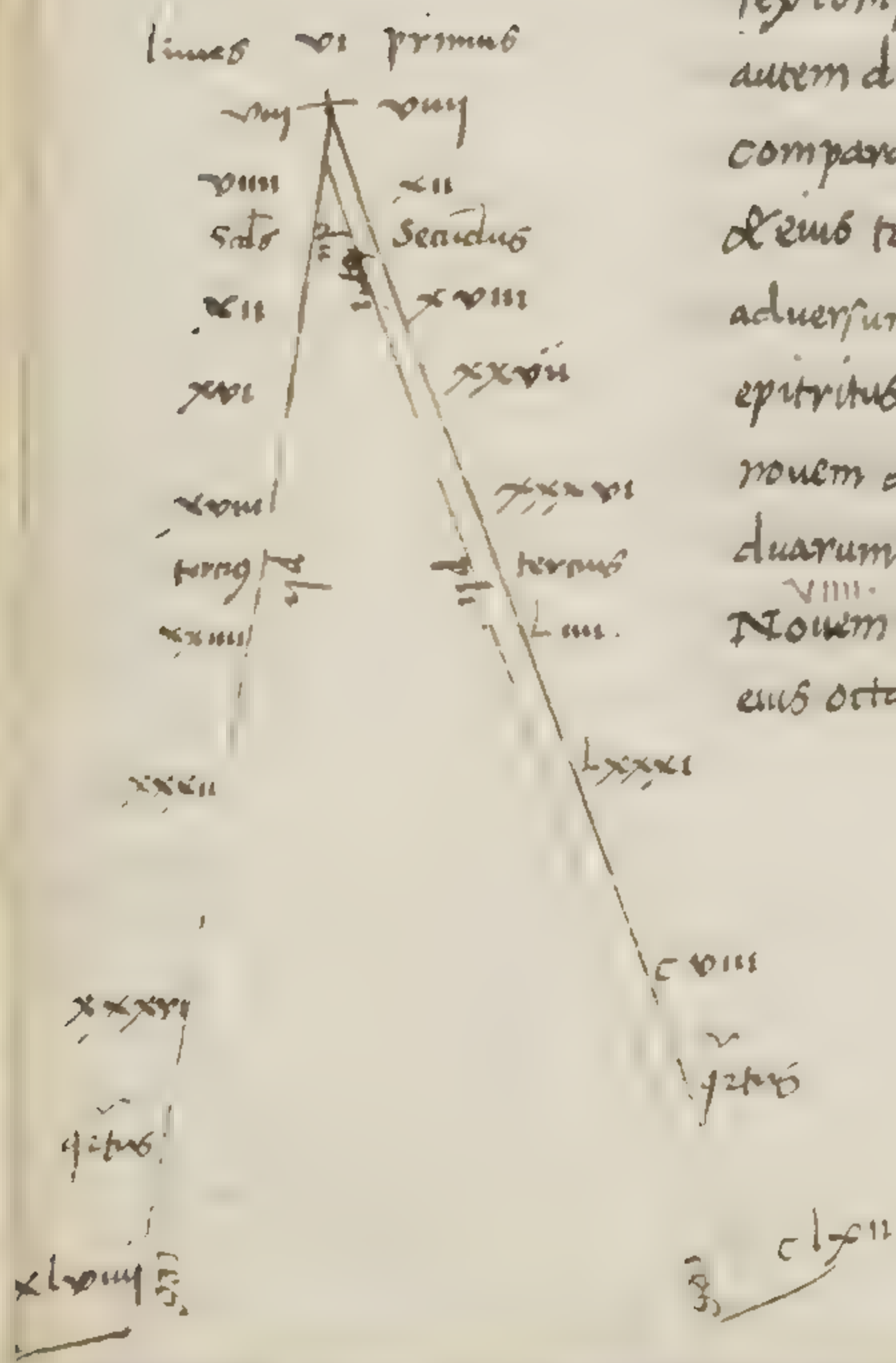
dimidiato maior. de hinc plena. retrorsumq;
maior dimidiato fertilis bicornis. Quid quod in
mundo septem sunt planetae distantes a se multis
modulamine sicut ipse testatur cum dicit. Deum
sexies scilicet diuersae naturae circulum: septemq;
orbes impares esse fabricatum: qui contrariis mo-
tibus agitationibusq; uertantur iuxta dupli & tripli
spatia: in quibus solem & lunam & ceteros erraticos
ignes collocat. Et limitum quidem septem. Sic ratio
praestat. Intervallorum quoque terminum hanc dicunt
esse rationem. Rursus enim tria nunc alio quodam
genere habetur optimus. Primus enim & ante omnes
perfectus est habens initium finem medietatem
quibus crescunt corpora & iuxta quae corporea incre-
menta progrediuntur: Quippe cum intervallum unum
lineam faciat. duo superficiem. tria corpus diuer-
sum atque diuiduum duo nihil. & perfectius. Tria
enim habet intervalla corpus absolutum. longi-
tudo. latitudo. soliditas. Certe primitus tria
dicta sunt omnia quod de duobus dici non potest.
Vtrunq; enim de duobus dicitur. Haec igitur tria
intervalla in utroque latere descriptionis ista sex inter-
valla conficiunt. Et senarius numerus plenus &

perfectus nū² habetur. Quippe qui sit aequalis
 his partibus ex quibus ipse constat. Et habet enim
 dimidietatem in tribus: habet tertiam portionem
 in duobus. habet sextam in uno: quae simul atq;
 in unum collecta complent eundem. Deniq; qui
 ab eo quadratus nascitur idē triginta & sex
 nū²s. Secunda dicitur quadratura constans ex
 quatuor quidem imparibus nū²s. hoc est uno. tribus.
 quinque. septem. & ex alijs paribus nū²s. ut. quae
 idē est duobus quatuor. sex. octo. Rursum quinquā-
 ginta & quinque nū² qui nascitur ex triangulo
 supra descripto tertia quadratura cognominatur.
 quia continet quatuor quidem limites in duplici
 latere. hoc est. unum. duo. quatuor. octo. Quatuor
 & alios in eo latere quod ex triplicibus compositū
 est. uno tribus. novem. viginti septem. cōmuni
 vidē accepta singularitate: quae est utriusq; lateris
 caput. Ideoq; singularitas par atq; impar habetur.
 Iure igitur septem quidem limites constituuntur.
 Terna vero per utruq; latus intervalla cernuntur.
 Nam singularitas initium est nū²orum paris &
 imparis: ppter eaq; par atq; impar habetur. & om²s
 in se formas nū²orum creditur continere. Epipipedam

triangularem: cybum: quæ singula præqui longum
est. Sufficit igitur demonstare rationem naturæ
hæc animæ: quæ incorporationi erat destinata. quod
oritur à singularitate individua atq; incorporea regra-
datim per lineam & superficiem increverit usq; ad
perfectum corpus prolixitatis profunditatisq;
interuallum proptereaq; tam subtilia qm solida pene-
tret mundi sensibilis corpora. **NUNC** præstan-
di ratio est istius formæ triangularis in qua sunt
limites vii. & 60 interualla duplicis & triplicis
quantitatis. Nullam dico esse aptiorem figuram
qm hæc est: in qua singularitas acuminis superimpo-
sita: summitatem atq; artem obtinere consideratur:
ut per eam uelut emissaculum quoddam tanqm
sinu fontis perennis prouida intelligentia quasi
quidam largus animus efflueret. Ipsaq; singularitas
mens sue intelligentia: uel ipse Deus ex ipso intelli-
gatur esse. Cum enim sit origo numerum omnibusq;
eo, & uiam summi, tunc: rationesq; eorum tam
simplices qm multiplicatas ipsa contineat: ceteris
numeris incrementis diminutionibusq; mutatis
atq; eo propria natura recedentibus sola in con-
cussio iure est, atq; in statu suo perseverat. Semp

eadem semper inmutabilis & singularitas semp:
quemadmodum diuina omnia quae nulla temporis
progressione mutantur: suntque semper impetibili
felicitate. Deinde prosequitur Plato. Quibus ita
diuisis consequenter impleat interualla dupliis
usque epogdois spacijs epitritorum omnium. Ut
Armonici modulantes organa inter duos optimaze
fidium limites: grauiissime hypates & acutissime ne-
tes alias interiectunt medias dispari strepitu tin-
nitibus cordas. quae mediae sunt acutiores quidem pro limite:
grauiiores autem ultimo: atque ita per accentum ad
acuminis postremi sonum peruenitur. quae pererrat
digitorum & pectinis pulsus. Sic Deus animam
mundi modulans: inducit sex illa interualla du-
plis & triplis quanti. Singula binis medietatibus
stipans: ita ut una ex duabus medietas po-
rior sit limite minore tertia eius parte: maiore at
limite inferior eadem tertia parte maioris limitis.
Describenda est itaque figura simul cuius quae
paulo superius exposita est solis ab ea numeris
distans: ita ut maiores numeri contineantur
quorum interualla binam medietatum capiant
interuersionem. — E

Via. vi. nū² facit unum limitem: & item
 duodecim secundum efficit limitem iuxta rati-
 onem duplicis quantitatis & a se distant: inter-
 ponuntur due medietates. Vna octonary nū².
 altera nouenary. Ergo octo nū² aduersus sexo
 limitem comparatus precedit eum tertia eiusdem
 senary limitis portione. i. duobus. Ipse autem precedi²
 tertia portione. xii. limitis id est quatuor. Sic
 una medietas. viii. nū² quota parte precedit
 senarium limitem: tota præcellitur a xii. limite.
 Rursum nouem medietas altera precedit sexo
 limitem tribus nū²: & præceditur a xii. limite:
 idem atq; tribus nec immerito. Octo enim aduersu²
 sexo comparata Epitrito potiora sunt. Epitritum
 autem dicunt interuallum quotiens nū² ad nū²
 comparato: maior minorem totum in se continet
 & eius tertiam portionem. Atq; duodecim limes
 aduersum nouem unam ex medietatibus comparatus
 epitritus eius esse inuenitur. Continet enim totum
 nouem & eius tertiam portionem. Rursumq;
 duarum medietatum interuallum Epogdium est.
 Nouem enim nū² totum octo in se continet &
 eius octauam portionem idē unum. Sic dua

medietates præcellunt limites & a limitibus
 præcelluntur duplici diuersaq; ratione. altera
 partibus: altera n^{us} sicut ostensum est. Hac
 eadem ratio etiam in triplicibus n^{us} inuenitur.
 Sex enim limes unus distans a xviii. altero li-
 mite: interuallum quod interiacet triplum esse de-
 monstrat in altero formula latere. Sunt hic quoq;
 duæ medietates. una in viii. altera in xii. n^{us}.
 Nouem medietas aduersus sexo litem comparata
 sexcuplo superat. Habet enim totum sexo & eiusdem
 dimidiam portionem idest tres. Eadem aduersus
 decem & octo litem comparata duplo præceditur.
 bis enim nouem decem & octo sunt. Rursum alia
 medietas idest duodecim si aduersum sexo litem
 comparatur: duplo præcellit. Si uero aduersum
 alium qui maior est idest decem & octo sexo n^{us}
 minor inuenitur: quæ sexo n^{us} aeq; potior erat
 senario limite. Hac eadem ratio inuenitur inter
 alios quoq; duos limites duplici ratione distantes
 idest xii. & xxiiii. Nam & hic medietas sedecim
 duodecim litem epitriti ratione præcedit. Vi-
 gintiquatuor quoq; limes. xviii. medietatem epi-
 trita ratione præcellit. Et rursum xxiiii. limes

aduersum xl. & octo duplici ratione distat.
Medietas habet unam. Triginta & duo. aliam
xxx. & sex. Triginta duo medietas aduersum
xx. & iiii. limitem comparata: facit interuallu
epitrita quantitatis. Habet enim totum xxiiii.
& eius terciam portionem: id est vii. Quadra-
ginta & octo limes. xxxvi. cuiusque medietas est
altera epitritus est. Continet enim in se totum
triginta & sex num & eius terciam portionem. x
xii. Triginta sex enim & xii. complent num
quadraginta & octo. Hec eadem ratio inuenitur
& in eo latere quod ex triplis numis est ordina-
tum. Quia igitur. viii. & octo Epogdoun faciunt
spatium: & ex his limites duplici ratione distan-
tes. id est sex & duodecim complentur, recte dixit
epogdoi spatium epitritorum omnium interualla
compleri. Rursum enim decem & octo num ad-
uersum decem & sex num Epogdoi rationem opti-
net. Ex quibus duabus medietatibus Epogdoun
spatium habentibus duodecim limitis & xxiiii
aeque limitis interuallum completur. Rursum
xxiiii. limitis & xlvi. spatium complent duae
medietates Epogdoe. id est xxx. & sex & xxxii.

5
evidenter itaq; Epogdoi spaciati epitritorum inter-
ualla complentur. Deinde prosequitur ita ut ad
perfectam cumulatamq; perfectionem usq; aduer-
sus ducentos. Lvi. Quid est quod uult intelligi di-
cam: sed quae ante dicenda sunt prius explicabo. Ete-
nim quemadmodum articulatae uoces principales
sunt & maxime partes notae & uerba. horum aut
syllabae. Syllabarum litterae quae sunt primae uoces
individue atq; elementariae. Ex his enim totius
orationis constituitur continentia & ad postremas
easdem litteras dissolutio peruenit orationis. Ita etiam
canorae uoces quae a Graecis ἐμῆλες dicuntur & est mo-
dis numerisq; compositae. Principales quidem partes
sunt haec quae a musicis appellantur systemata. haec
aut ipsa constant ex certo tractu pronuntiationis
quae dicuntur diastemata. Diastematum porro ipsorum
partes sunt prolongi: quae a nobis uocantur soni. Hi
autem soni prima sunt fundamenta cantus. Est
autem in sonis tria iuxta chordarum intensionem.
Siquidem acuti soni vehementius & citius percusso
aere exsurgunt. grauiiores autem quotiens leuiiores
& tardiores pulsus erunt. & accentus quidem exsurgit
& nimis incitatoq; pulsū. Succentus uero leui &

tardiore & acutibus perro & succentibus
uariata ratione musica cantilena symphonia
dicitur. Prima igitur symphonia in quatuor
primis modulis inuenitur: quæ diatessaron dicitur.
Secunda uero quæ ex quinque primis modulis
constat Diapente cognominata. Quibus compo-
tis in ordinem nascitur ea cantilena quæ Epogdou
& diapason uocatur. Propterea Epogdous quia
veteres musici octo solis chordis utebantur quarum
primus erat hypate ^{edens} grauissimum sonum.
Ultima uero nete acutum edens sonum. Qui duo
diuersi soni habent inter se miro quodam genere
contentum & consonantiam. Post uero aucta musi-
ca est assumptis in utramque partem pluribus fidibus.
Priores tamen symphonia perseverant in suo nomine.
& ex his quæ addebantur componebantur. Sicut
diapason, adiuncta sibi ea quæ diatessaron dicitur
adiuncta quoque alia diapente accepit duplicem perfecti-
onem præque di/diapason uocatur. Hos igitur con-
tinentes sibi inuicem sonos: primus dicitur pythia-
goras notasse & intelligisse habere aliquam cum
muis germanitatem. Itaque diatessaron cantilenam
dixit eandem habere rationem quam habet epitritus

in nu². Rursus diapente symphoniam h^{re}
rationem similem eius quantitatis quæ est ses-
quialteris in nu². Diapason uero uim optinere du-
plicis quantitatis. Itaq; fecit comparationem honori:
ut diapason & diapente symphoniam tm habere
dixit diceret quantum habent inter se octo & tria.
Octo enim iterum & duplex est & bis epitritus triu-
nu². Rursum diapason & diapente rationem opti-
nere dixit tripli. At uero disdiapason quadrupli.
Tonon uero trogdori dixit habere rationem hemitoniu
quod dicitur a ueteribus autem diesis appellabatur lymna
cognominauit. lymna u^o est cum aliquid deest integri ta-
ti: hoc ipsum quod deest: id hemitonium siue lymna
dixit hanc habere rationem quam habent nu² inter
se comparati id est ducentorum. Lvi. summa ad-
uersus sumam ducentorum quadraginta trium.
Experiundo harum rerum ad disciplinam atque
intellectum uocatus suspendit enim opinor momen-
ta ponderum certa cordis æqualibus tam in
prolixitate qm in transiuitudine: & inuenit eum
qui tonus dicitur: in octo esse momentis. Ita sym-
phonia musica symphonia nuorum conuenire
inuenitur. Quia igitur diapason ex duabus pri-

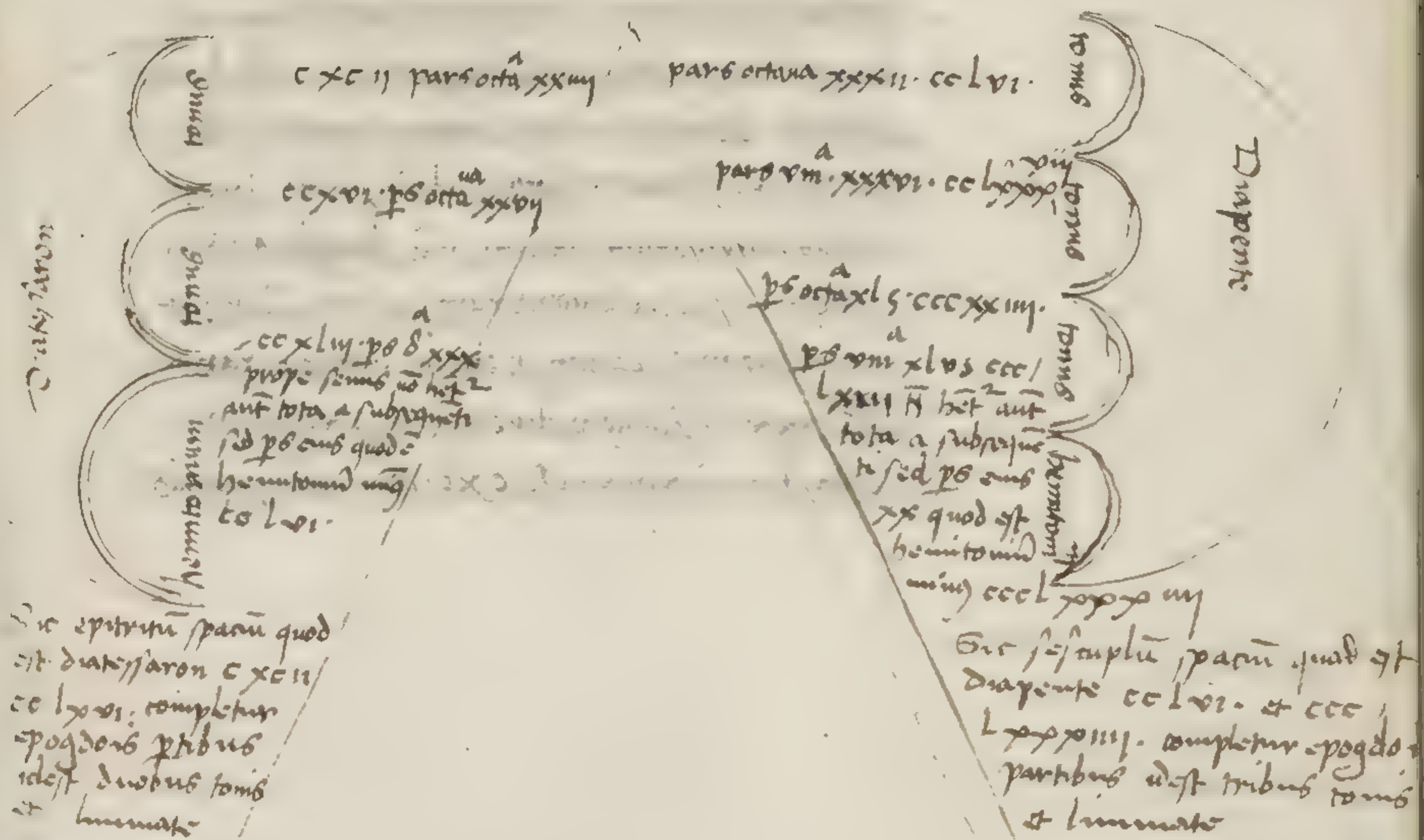
l. m. nu.

ingemis cantilemis diatessaron & diapente con-
stat. ratio autem diatessaron quidem in duplici
quantitate posita inuenitur. Diatessaron uero
in epitrito. Diapente aut in sescuplo. etiam is
n^{us} quem in duplici quantitate diximus inueni
ri constat necesse ex epitrito et sescuplo. Item
viii. n^{us} sex n^{us} epitritus est. octo uero n^{us}
xii. numerus sescuplaris. Duodecim igitur n^{us}
sex n^{us} duplex qui diuiditur in epitritam ratione.
Duodecim aduersum nouem: & aliam sescuplarem
nouem aduersum sex. Rursum diapente aduersum
diatessaron symphoriam preterit uno tono: quippe
diapente constat ex tribus tonis & hemitono. Dia-
tessaron uero ex duobus tonis & hemitono. id est
dimidio tono. Ex quo apparet tonon in Epogdo ra-
tione inueniri. & sescuplum modum epitrito modo
potiorem esse ratione Epogdo. Siquidem ex sescu-
plo utputa nouem aduersum sex sublato epitrito
octo aduersum sex: superest epogdous modus. i.
nouem aduersum. viii. Item quia diatessaron sym-
phonia in duplici modo posita inuenitur. Dia-
tessaron autem in epitrito. quod ex his cum sit in
ea ratione positum dignoscitur. in qua est octo

n² aduersum tria. n²um. Item trium epitrita
sunt quatuor. horum duplicia octo. Diapason
autem & diapente in ratione tripla. Sescuplaris
enim & duplex simul compositi efficiunt hunc eun-
dem. id est triplum. Quippe nouem aduersum sex
comparatus sescuplaris inuenitur. cuius xviii.
n² duplex est. Triplex u^o aduersum sex comparatus
Similiter & ea symphonia que di^o diapason appel-
latur rationem optinet quadrupli. Additus em^o
triplici n²o epitritus n²us complet quantitatem
quadruplam: & diapente symphonia addita diapa-
son symphonia triplam efficit quantitatem.
Diatessaron u^o symphonia epitrita ratio est: ut
saepe iam diximus. Ex his aut^o diapason constat
symphonia. Item decem & octo n²o sex n²um
triplo anteit. hunc ipsum autem decem & octo
n²um epitriti ratione praecellit xx. & iii. n²us.
Viginti autem & quatuor n²us aduersum sex com-
paratus quater tantus est. Rursumq^{ue} sex n²um
epitritus est octonarius n²us. huius aut^o ipsius
triplex est is qui xxiiii. momento inuenitur.
Idem autem xxiiii. n²us sex n²um quadruplus
inuenitur. His igitur in hunc modum pagratio

ad rationis ipsius considerationem reuertamur.
Natis itaq; limitibus sesuplorum usq; epitritoz
omnium interualla complebat. Quae sunt igitur
illa prima spacia. Illa uid3 quae continetur pri-
mitus descripta forma quae ex duplicibus nu^{is}
est ordinata in qua nascuntur sesuplares & epi-
triti. In hac uero quae secundo loco descripta est
inueniuntur nasci epogdoi nuⁱ: qui sunt toni.
Deinde aut epogdois spacijs epitrita omnia com-
pleri. hoc est etiam illa epitrita quae sunt in sesupla-
ribus nu^{is}. Nam & in his epitrita ratio conti-
netur. p^{er}ea quod epogdoa supputatione maior est
sesuplaris nu^s epitrito nu^o idest uno tono.
eadem epitriti ratio etiam in duplici & triplici
quantitate contineatur necesse est. nec immerito.
Prima enim symphonia est haec ipsa quae appellat^{ur}
diatesaron in epitriti modo posita. Et quia epi-
tritub non solum ex duobus epogdois constat: sed
etiam ex alio aliquantulo q^o stiluet. Sicut diatesaron
non ex solis duobus tonis constat: sed hexitonii.
quod uetores lima appellabant. huius quoq; rationis
tractatum habens: dixit singulorum epitritorum
esse quandam portiunculam reliquam hanc

scilicet rationem hermitom designans: quod ait
 tantum esse quantum deest ducentis. xl. tribus aduer-
 sus ducentos. Lvi. Quominus sit plenus epogdous
 nus. Quare tertia est descriptio facienda quae subest
 ut non solum intelligendo, sed uidendo etiam conse-
 quamur quid sit & quantum illud quod epitritis deest
 epogdoa ratione dimensio. Sumuntur itaq; maiores
 numeri ut totius uocis densitas: & omnis quasi quaedam con-
 stipatio procedat admittente id fieri maiorum summae
 capacitate. Descriptio quae est armonica iunctio epogdoam
 rationem modulans utranq; Symphoniam diates-
 saron & diapente.

Quis igitur primæ positionis numerus conueniet
in huius rationationi. Nimirum centum
nonagintaduo: quem sic inuenio. Sumo eum qui
ante omnes nū² ex tribus partibus constat idē
trientem hunc octies sibi compluro, nascet² xxiiii.
nū². hunc ipm xxiiii. octies supputo inuenitur
is nū², qui queritur. c. xc. ii. cuius tertia pars
est Lxiii. dimidiata u^o xcvi. Sed quia epogdoi
rationem discutere institimus, adhibeo alium
limitem distantem ab eo duplicem eius qui est in
summa trecentorum octoginta quatuor. dico nū²
ducentos Lvi. epitritum esse eius nū² quem consti
tuimus limitem sūmum idest centum nonaginta
duum. Habet em̄ hunc ipsum nū² centum nona
gintaduos & tertiam partem eius: idest Lxxiii.
Cuius limitis c. xc. diu epogdous est nū² ducenti
sedecim. Habet enim in se totum limitem c. xc.
duos & eius octauam partem idest xxiiii. huius
ipsius ducentorum sedecim nū² epogdous est is
qui est in sūma ducentorum xliii. Continet
enim ducentos sedecim & eorum octauam partem
idē xxvii. At uero ducentorum Lvi. quem
epitritum diximus esse. c. xc. diu nū² epogdous

est: qui summam complet ducentorum Lxxxviii.
habet enim eundem & octavam partem eius. hoc est
xxxii. huius ipsius nū qui est in ducentis octo-
ginta octo Epogdous nū est trecentorum ¹⁹⁴xxiiii.
habens ipsum & octavam partem eius s. triginta
sego. Rursum huius ipsius nū trecentorum xxiiii.
epogdous est nū is qui habet sumam trecentorum
Lxxiiii. habet enim ipm & eius viii. portionem
hoc est xl. semis. Supersunt duae summae. Una
quae est in ducentis Lvi. alia quae est in ducentis
xlviis. Non possum dicere ducentos Lvi. du-
centorum. xliii. epogdoum esse. Non enim in nū duan-
torum. Lvi. nū ducentorum. xlii. totus continet^r
& eius octava pars. Est enim octava pars ducentorum
xlii. xxc. & prope semis. At inter ducentos. Lvi.
& inter. cc. xliii. solidi intersunt xiiii. numeri.
Non ergo Epogdoi ratio inter hos nūos conservari
potest. Et quoniam Epogdous in nūis idem est: quiescit
in musica tonus perspicuum est quantum ad com-
plendam tonum desit supradictis inter se nūis com-
paratis. Inter uera integrum hemitonium con-
servari potest. Unde recte addidit. Ita ut ad
perfectam cumulatamq. perfectionem usq. ad ueryum

ducentos L. vi. Quae ratio inuenitur etiam in
ceteris numeris qui sunt in formula. Certe conueniens
oratio disputanti. Iste enim Timeus qui in hoc libro
tractat: ex Pythagorae magisterio: quem rationabiliter
inducit Plato domesticis & familiaribus sibi pro-
bationibus utentem: docere animam naturam congruere
numeris. continere & modulaminibus musicae.

NUNC. Quoniam ex quibus constat anima mundi uir-
tutibus uelut ex partibus membrisque coagmentata
isdem uirtutibus & quemadmodum natura eius nu-
meris modisque conueniat palam factum est: quod
illud propositum exequens ad hunc tractatum de-
scenderet Plato: manifestandum est ut rationabili
ductu ad destinatum operis effectum ratione ac
uia peruenierimus. Vult igitur animam sensibi-
lis mundi tanquam permissa usurpandi licentia nisi
cognitricem tamen omnium rerum quae sunt: tam in-
telligibiles quam sensibiles. Est porro Pythagorici
dogma. Similia non nisi a similibus suis com-
prehendi. Quod etiam Empedocles sequens ait in
suis uersibus. Terram terrae no comprehendimus:
aethera flammis. humorem liquido nostro spirabile
flatu. Pacem tranquillo: litem quoque litigioso. Haec

ita mundi.

77
quippe constituebat elementa & initia uniuersi-
tatis. ex quibus anima quoque censebat constantiam:
prædque penes eam omnium esse plenam scientiam
simili suo similitudinem habentia comprehendentem.
Atque ipse & Plato hoc ipsum asserens: animam ex
omnibus initiis conflat ut & ipsorum initiorum &
que intra sequuntur & prorsus omnium rerum ex-
istentium scire esset ac de omnibus iudicaret. Denique
postquam commiscuit eam ex his uirtutibus ex quibus
componendam putauit & compositam diuisit in
partes uixta quasdam geometricas atque arithme-
ticas & mysticas rationes. Vnamque eius seriem se-
cuit in longum usque alter obliquo circuitu rotaretur
nec addidit. Itaque ut ex eisdem diuisis natura
cum essentia mixta coagmentata indigete motu:
orbiculataque circuitione in seipsam conuertens
cum aliquam uel dissipabilem subam offenderit
uel indiuiduam: facile recognoscit quid sit eiusdem
indiuiduæque: quid item diuersæ & dissolubilisque natura:
causasque omnium que proueniunt uidet. & ex his
que accidunt: que sint futura metitur. Ex quo
perspicuum est cum sint antiquissima initia rerum
essentia siue substantia: & inter duplex altera indiuidua

diuidua altera. natura q^{ue} gemina diuersitas
longe vetustissima conflata animam ex utraq^{ue}
substantia eademq^{ue} & item diuersa natura constare
ex omnibus originibus: ideoq^{ue} naturam eius nature
numerorum maxime conuenire: quos constat an-
tiores esse etiam ipsis geometricis formis.
Geometrica forma in aliquo numero inueniuntur
necesse est. ut trium & quatuor & item plurium
laterum figura. rursum que uocantur ex^o habedra
& octahedra: hae quippe sine numero esse non possunt.
Numeros uero sine his formis esse nihil impedit. Sic
igitur antiquissima numerum ratio esse inuenitur om-
nibus rationibus. Ipsorum porro numerum initia
& principia sunt singularitas & item diuitas siqui-
dem has ceterorum numerum origines esse constat.
Qua ratione concluditur animam ex duplici concre-
tam substantia: geminaq^{ue} natura numerum potentia
continentem: uiuantemq^{ue} coelestia corpora: animaliaq^{ue}
in quibus insit ratio & disciplina. habere omnium
verum scientiam ex quarum potentis ipsa constat.
Haec est enim illa rationalis mundi anima:
qua genuina iuxta meliorem naturam ueneratione
tutelam praebet inferioribus diuinis dispositionibus

obsequens providentiam nativis impartiens eter-
norum similitudine propter cognationem beata
dissolubiliū rerum auxiliatrix & patrona: tu-
ius in consulendo rationandoq: virtutis in mori-
bus hominis apparent insignia. Qui cultor exi-
mius dei diligentiam mansuetis impletur aialibus.
Idem quippe virtutibus anima quibus sensibilis mun-
dus fouetur. quando ad ceteros vitales vires: qui
sunt communes hominibus & bestiis. Viribus &
id est crescendo mouendi semet: appetendi & ima-
ginandi accedens ratio propriam hominis animam
perficit. Ut non solum vitæ compos sit: sed &
bene uiuendi non desit optio. Atq; ita naturalis
& rationalis item animæ contubernio vitæ ho-
minum temperatur. Quod quidem uerum esse testu-
tur emmens quedam doctrina sectæ sanctioris:
& in comprehensione diuinæ rei prudentioris:
Quæ perhibet Deum absoluto illustratoq; mundo
sensili genus hominum instituentem: corpus qui-
dem eius: pte humi sumpta: iuxta hanc effigiem
adificasse formasseq;. Viam uero eidem ex con-
nexis accersisse celestibus. postq; intimis eius
inspirationem proprio flatu intimasse. Inspira-

tionem hanc Dei consilium anime rationemq;
signis & ratio dei Deus est humanis rebus con-
sultans. quia causa est hominibus beneuolendi beatitudinis:
si non concessum sibi munus summo a Deo negli-
gant. Ac de anima quidem mundi ex duabus
essentis: eiusdemq; & item diuersa natura concen-
tratione conflata: deq; diuisione eius iuxta rationes
armonicas: arithmeticas geometricas facta: quo ue-
modo natura eius nunc sonisq; conueniat: Satis dicitur.

Nunc quoniam anima sectio sectioni coelestium
membrorum inflectionisq; conueniat reuolutorum
quorum motibus concordat anima conuersio prope-
quemur. Artificialiter quippe satis agit ut ostendat
animam pari qua coelestia ratione institutam
facile cognationem suam recognoscere: uel quia dogma
eius eiusmodi est uniuersi motus initium penes id
esse quod ex seipso mouetur. Nec est quicquam nisi
anima quod ex seipso mouetur. Unde perspicuum est
eandem fore mundi quosq; motus originem & causam.
fertur ^{porro} quod in his ingreditur. Primum igitur a ia-
giris circuitur: ut omne coelestis conueni
corporum in ordinis circumferatur. Quod autem
ex semetipsa mouetur anima: declarat idem: cum

differentiam faciens opinionum & sententiarum
habet. Ut igitur ex eisdem & diversi natura cum
essentia mixtis usque. Quae quidem omnia in aëre fieri
eodemque in igni palam est. Hoc idem aliquando
apertius significat in Theodromo dicens ita. Om-
nis anima immortalis. quia quod semper mouetur
semper inuita est. At uero quod aliud mouet aliunde
sumpta uirtute motus: pausam mouendi patiens:
pausam uiuendi quoque paratur necesse est. Solum
ergo quod seipsum mouet: ut quod nunquam motum suum
deserat: nunquam mouere se desinit. Quia ceteris &
quae motum ex natura sua non habent: fons & ini-
tium motus sit: Initium porro sine ortu quoniam quae
gignuntur ex initio creantur ipsum porro ex nullo
initio. Nam si ex aliquo initium non erit initium
quando cuncta quae gignuntur ex initio sint oportet.
& quia caret generatione caret etiam morte: quippe
initio sepulto neque ipsum ex aliquo reparabitur nec
quicquam ex eo. Nimirum ex initio enim cuncta
quae sunt in generatione subsistent. Sic ergo mo-
tus quidem initium quod initium & genuino motu
mouetur. hoc porro nec nasci nec mori fas est.
Aut uero omne coelum omnemque genturam labefac-

317
tatum consistere nec ullum remedium fore quo de-
mum quod moueri conseruationis rerum exigat
ca. nectantur. Quare ostensa immortalitate eius ex
se mouetur anima mentisq. immortalitas reuelata
est. Etenim Omne corpus quod quidem habet intra se
motuum uigorem cum anima est. quod uero extra
sine anima. siquid anima hac natura sit. Quod
cum ita sit appareat animam solam fore quod ex se
ipsa moueatur. proptereaq. postea extra ortus
interitusq. necessitatem. Hanc igitur inquit con-
stitutionem deus tunc serē in longum stidit:
usq. ad compactionem ceterorum dispari dissimi-
liq. q. cum ratione motu. Rursus quo etiam
ex partibus astronomia assertio tradatur: ali-
quatenus ea quae ad pntem tractatum pertinent:
breuiter dilucideq. prout natura eorum est expli-
cabuntur. At Plato mundi formam rotundam
esse & globosam. Terram item globosam in me-
diate mundi sitam: eamq. puncti quidem instar
optinere quod ad positionem pertinet. quod uero
ad exiguitatem notae cum uniuersa rei magnitu-
dine comparatam. Sed opinor dixisse non suffi-
cit: nisi haec ita esse euidentibus ostendam rationibus.

Quatenus igitur est mundi forma teres & globosa.

P Rincipio coelestium ignium ortus uelut emergen-
tium ex imo: peragrationesq; cum certis exaltati-
onibus & deinceps de tensionibus usq; ad occasum
summersionem: eorumq; iterum rursus ortus ex
eodem loco & item occasus in occidentum mare tes-
tantur ambire se diebus ac noctibus coeli extimam
superficiem. Dehinc testatur quod ex qualibet
origine terra dimidia & in summitate posita mun-
di pars uideatur a nobis. Inferior uero nisi die-
rum ac noctium uicibus non uideatur. & succe-
ssione superior reddita obiecta & uisui mō obis-
tente terra. Tum testatur qd ex omni uisu omnis
linea undiq; uersum porrecta usq; ad extremos am-
bitus coeli aequales uidentur similiter ut circuli
cuius a puncto radij peruenientes usq; ad exte-
riorem circuitionem aequali mensura sunt.
Præterea quod si uisus circulus obliqua uertigine
leuans in ortum certa signa ex aduerso consisten-
tia diametroq; distantia signa alia signis orien-
tibus condat & premat in occasum. Item ut
in rota uertigine cuius cum certa pars ascendat:
descendit eius aduersa: quod in alia forma nisi

in sola rotunditate non proueniunt. Spera
autem similitudo in effigie terra multum de
comprehendit: uel quod non idem momentis
temporum dies ubiq; illucescit: nox q; succedens
umbras facit. Sed tam ortus qm occasus in eis
quidem citius fiunt. In occidentis uero regionibus
tardius: ut perspicuum sit esse elatiorem aliquam
eminentiam inter utraq; coeli plagam: quae
obscure priusq; sol fiat excelsior teneat noctis um
bras: Vel quod lunae defectus id ubiq; eodemq; modo
accidens: diuersis temporibus notatur. Orienti qui
dem uicinis regionibus tardius. Ceteris uero pro locoru
diuersitate propter amfractus metasq; & naturales
eminentias terrae. non isdem ubiq; circulis illustrante
sole terrae plagas: ideoq; luci eius e diuersis terrarum
umbris etiam nunc obstantibus & a lunae illustra
tione prohibentibus cum lunae labor nocturna tem
pestate fiat. Quid quod globositas terra liquido
apparet in terra aequinoctii septentrionisq; & item
austro meridieq; subiecta. cum ex utraq; regione
huc atq; illuc nocturnis itineribus comantes:
integritas sibi stellas spectant cum admiratione
nocturnis: cum sit euidentis non regionum stellas

esse proprias sed homines impediri quominus
 omnes uideant sciantque terra motibus atque exag-
 gerationibus uisui obiectis. Ex quo concluditur
 terram sære globo similem esse: cuius ex omnibus
 regionibus crescere in molem superficies compre-
 hendatur. Idem hoc & naturaliter intelligi & com-
 prehendi potest: Siquidem omnia quæ in aliquo
 sunt pondere undique & ex qualibet parte directo
 tenore descendunt ad unum punctum medietatis
 conueniunt: descens^sque rigidi tractus faciunt in
 modum & speciem linearum a latiore exordio
 profectarum & angustiore semper tramite usque
 ad puncti sedem peruenientium eandem sedem
 puncti æqualibus undique circumstantibus an-
 gulis quæ est imago rotunditatis. Porro quod
 omnia in qualicumque pondere festinant ad mediū
 sit: probatur. Quod & intrinsicè adhibita
 sibi plerumque sibi ubi primum uis recesserit:
 secundum naturam prona in terram feruntur:
 ut in iaculorum tormentis quæ quādiu uiget pul-
 sus suspensus: uolitare & secare auram uidentur.
 Vbi porro uis illa quæ impellebat defecerit: con-
 uerso murrone descendunt ad terram quæ

medietas mundi est festinantia. Maris etiam
et totius aquae cum est in tranquillitate stabili for-
ma et species apparet globosa. Maris enim, lantes
in litore uidemus: ultra fretum aut arborum turneue:
aut etiam in eodem fretu nauim: haec iacentes ex-
aiguata sane: usque cum dorso et superficie maris:
aut omnino non uidemus aut multo certe minora
quam prius uidebantur obistente uidelicet contem-
plantibus marina mirumtate. Atque etiam in nau-
gando saepenumero tum de nauis terra non uidetur:
a terra arbores uidere nauta scilicet ut precepto oppo-
site molis emenso libero iam ex altiore despectu
subiecta undique considerentur. Artificialiter quoque
considerantes mouemus aquae placida et quiescen-
tis globositatem: siquidem natura sit tributum ut
ex superioribus locis humor in depressiora defluat.
Sunt porro celsiora quidem ea quae a puncto terrae
plurimum distant: humiliora uero quae minimum.
Quare si ponamus aquae superficiem planam et in
directa linea positam ut est A. B. I. de hinc
a puncto terrae ut puta K. sursum uersum ducatur
linea. K. B. coniungantur aut ex omni superficie
partes duabus lineis. K. D. et K. I. maiores

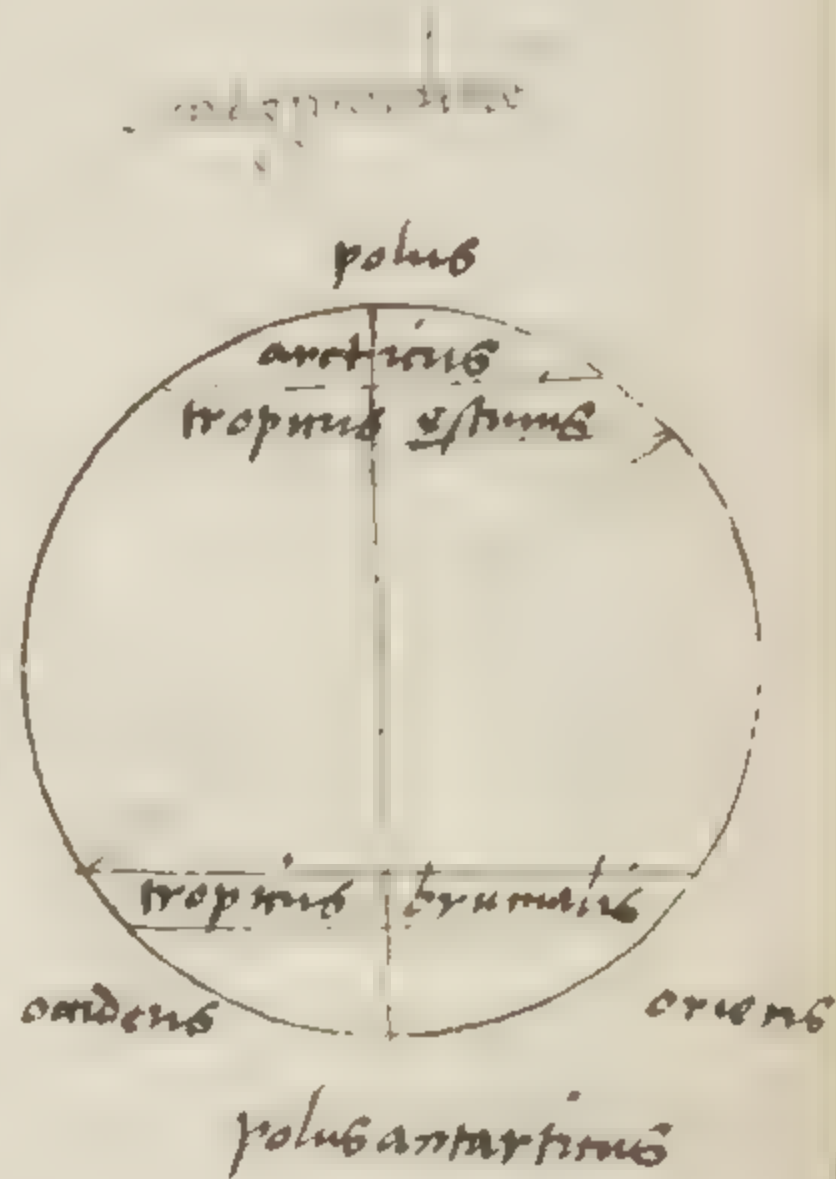
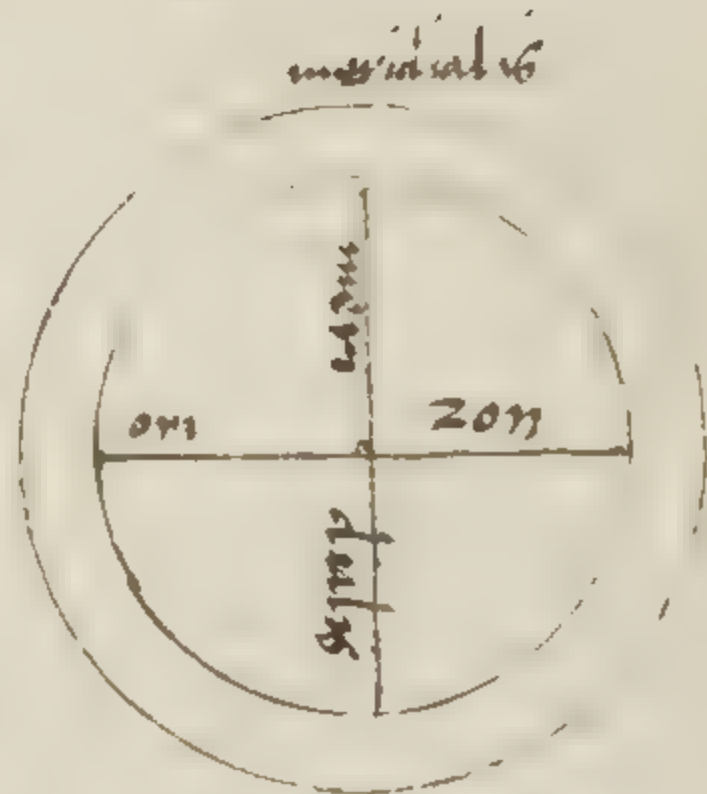
erunt utraq; ha linea .K. B. linea comparata.
Quam si exaequare uoluerimus perueniet incre-
mentum usq; ad .B. H. & erit utra superficies
in .H. F. D. Itaq; eo superioribus partibus tam
D. qm .F. fluet aqua in humilioron .K. usq; eo
quoad completo uase a fundo .K. conuegatur. in
cremento aquae et .B. & perueniatur usq; ad .H.
quo aequabiliter semper super omnia membra fun-
diatur aqua cum ambitu cumuli. Et quo perspicui
est marinam quoq; & totius aquae superficiem
globosam esse. Siquidem una eademq; sit ratio
uniuersi & partium. Quod si quis ad cacumina
montium: prolixitatemq; & saxo, am asperitate
despicens similem dicat tornum leuigatae pileae
deformitatem asperiores montium, non sentit
recte. Non enim nos terram globum esse dia-
mus: sed globosam, nec pilam: sed similem pileae.
Certe totius terrae magnitudinem animo rationa-
biliter conapientes ueritatem non uisu sed sen-
sibus inuestigamus. sed ad rationis intelligentiaq;
remedia potius examinationemq; deducimus.
Et iam quo pacto mundi mediam sedem opti-
neat: considerabitur. Opinor si media non est

atq; a medietatis rigore deflectit: non ex omni
& qualibet /ui parte dimidietatem coeli, supra
se. dimidietatem uero alteram intra se habet: .
nec lineas porrectas ex qualibet nota. & usq; ad
extremum ambitum mundi peruenientes. inaequa-
les inuicem. Sed aequalia spacia linearum non
esse nullus docet. minime ergo a medietate deflectit.
Quod uero cum amplitudine rei comparata. nota
optineat modum: declaratur arie uerutoru qui
gnomones appellantur a mechanis ad faciendum
solaris umbram qua declarantur horae. Quippe
mechanici horologia instituentes per omnes provin-
cias omnesq; etiam plagas habitabiles sumunt
Abi promissae atq; indifferenter horum gnomonu
mucrones pro puncto & medietate solstitialis pileae
nec errant. Ergo si una est uera & certa medie-
tas solstitialis pileae. omnes autem notae atq; omnia
puncta ex omni regione terrarum assecuntur ue-
ram istam solis medietatem: perspicuum est qd
omnis terra puncti uicem habeat: & aduersum
solis globum comparata. Sed de forma quidem
totius mundi: terra & hoc amplius de eiusdem
media positione: comparatione quoq; aduersum

177
uniuersi corporis immensitatem hactenus dictu.
Si enim coelites spera uertite semet circa fixos
& marentes semper polos continuantemq; eodem
polos axem: cui adheret medio media tellus comi-
tatur uertiginem coelitis sperae stellarum omniu
polus & promiscue signa coelestia giris aequabi-
liter ex propria conuersione distantibus depin-
gentia circulos aduersos atq; obuios axi. Quorum
multitudo uincit dinumerationem. Pauci tamen
nobili celebres appellatione: quos scire utile est
ad spectaculum coelestis choreae. Unus qui ex
celso cognitq; nobis & perspicuo polo uicinus
est septentrionis appellatus ob constellationem sibi
sodus septentrionis. Alter aduersus & qualis
huic iuxta sumersum latenteq; semper polum.
ipse & latens antarticus medius & maximus
omnium his diuidens speram aequalibus quem Ise-
mermon appellant. Ipea qd subiecta sibi terra
regionibus noctes omnes omnibus diebus aequales
exhibet. nihilq; minus in alijs quoq; minime sub-
iectis sibi regionibus quae solis ortus & occasus
uident cum idem sol ad hunc se applicauerit cir-
culum pares horas diei noctisq; metitur. Inter

hunc porro & arctos hac atq; illac duo tropici
Aethius & brumalis hic e regione nostra uicinus
aquiloni Brumalis autro uicinus. per quos curuatur
signifer obliquus & ipse maximus circulus contin
gens tropicos singulis signis. Aethium quidem
cancer. Brumalem autem capricorno. Deniq;
aequidalem bis secat circulum & ipse ab eo totiens
secatur. per chelas & arietem. sub quem luna &
Sol feruntur. ceteriq; ignes qui uocantur planetes.
Idemq; Saturni & phaton. Iouis pyrrois
quoq; Martius. Iton Lucifer Veneris. qui alio q;
censetur heperus nomine. Praeterea Stilbon Mer
curiale sidus. Dicitur & circulus finalis quem
noster uisus imaginatur. OriZon greco nomine
limitans mundum: diuidensq; in duas partes in
hominum uisum quando obiectu terra sol id he
misphaerium quod superne fuerit uidetur. alterum
interim lateat sub australi polo. quem ut ait poeta.
sub pedibus stygio atra uidet: manq; profundi.
Magnus & ipse & maximas secans gemma sectione
aequidalem atq; Zodiacum. Unde fit ut signorum
diametro a se distantium alterum quidem in ortu
alterum apparet in occasu. Sunt autem ipsum bifa

riam diuidit meridialis: qui in se merinos dr.
 maximus hic quoque per ambos curuatus polos. Sed
 qui rectus intelligatur aduersus ^{quem} finalem, urget meri-
 dialis appellatus quod medio die per eum Sol ex-
 celso it meris elator terram directo de piri nutu.
 Sed equidialis quidem & qui latera eius circūstut
 tam magnitudine qm̄ positione fixi confirmatiqz.
 Zodiacus autem magnitudine quidem fixus &
 fixo cardine. positione etiam iuxta totum rata
 iuxta nos tm̄ praeponderat pro obliquitate. uarie
 nutans. aliterqz nobis aliterqz inferis. Meridiat
 quoque & item finalis quod ad imaginem spectat ui-
 gorati sunt. Quippe maximus: sed positione nutant.
 per diuersas terra plagas his & item alijs se ap-
 plicantes. At uero Vini polus idest Septentriona-
 lis & huius diuersus antarcticus neqz magni neqz
 positione solidi sunt: sed pro diuisa regionum. qui
 lentana itemqz australis apud quosdam maiores:
 apud quosdam minores putantur. contra mediu-
 lum tamen terra. idest ubi meridianum circulu
 Zona se porrigit exorta ardore flammati. praeqz
 inhabitabilis est utriqz polis illis uisibilibus &
 perspicuis per quos est limes partes mundi deter-

minans. Etiam illud addendum ceteros circulos
uel ipsos circulos esse iuxta definitionem qua docet
circulum esse planam figuram quam una linea
circumducta contineat. Itaque singulos singulis
lineis circumductis contineri significum uero
ex multis constare in speciem circuli tympanorii
in cuius latitudine signorum adumbrantur figurae.
Serat porro latitudinem eius circulus qui appellat
medius inter signa existens maximus contingens
utrumque tropicum: & bis equidalem serans. Re-
liqui extant duo significare latitudinis circuli huius
ipsius qui inter signa medius uocatur. breuiiores. ut
Igitur fixae quidem stellae nec errantes: & item
poli cum maxima cunctaque amplexu proprio con-
tinente sphaera quae a planis dicitur circumferuntur
una simplicique circa illam agitatione adherentes
ei: quaque circumegerit circumactae unam & ean-
dem semper positionem optinentes ordinemque in-
mutabili tenore seruantes: nec unquam uel in conforma-
tione uel in ortu uel in quantitate uel etiam in colore
admittentes ullam mutationem. Sol uero & luna
& ceterae quinq; idest planetes una quid maioris
globi conuersione rapiuntur ab oriente in occiden-

non per dies singulos ita ut illae raris atque inerna-
biles stelle. Varias tamen alias agitationes facere
videntur cum vel in pretereuntis signi locum mi-
grant tanquam uniuersi globi motui contrarios mo-
tus agentes: vel cum ab aquilentanis ad australia
& contra latiore deflectione oberrant: atque ab æsti-
uo ad brumalem tropicum: & inde demum id æsti-
uum reuertuntur. Cuius quidem causa esse signiferi
orbis latitudo existimatur. Atque & in ipsis So-
diaci latitudinem obliquam modo ad aquilonem in
modo ad austrum uertentes: cum quidem aquilonem
se applicant elationes: cum uero austrum: humiles
cognominantur. Idque ipsum non omnes per aeq̃:
sed alij magis. quidam minus. Videtur etiam
nonnulla intuentibus in quantitate diuersitas
siquidem in longinquo minores de proximo cum
ad ima uergunt maiores uideantur necesse est.
Prætereaque etiam in motu non æqua uelocitas
quod æqua signorum dimensa non æquis uide-
antur conficere temporibus. sed citius quidem
tunc cum ex proximitate maiores apparent.
Tardius uero cum longius a terra remoti. mino-
res uidentur. suagatio tamen in latum quærit

in Zodiaco non aequa est omnium. Quippe
Solis minor quam ceterorum ignium. Tota enim
euagatio sub unius portione estimationem uenit.
Luna uero & Luciferi uisita opinionem ueterum
uirorum longe maior. Ad duodecim fere portiones:
Mercurij fere ad octo partes. Pyrois & Phaton-
tis ad quinque. Saturni ad tres portiones obuenit.
Porro Iguiferi orbis circulos in longum idest qua-
finis exordijque confinium est. Luna quidem
diurnum & nocturnum spatij xxvij. & tertia ppe
diurni nocturnique dimetitur. Sol item anno
idest ccc lxxv. diebus. & propemodum quarta
diurni & nocturni spatij. Lucifer & Stilbon
imparibus quidem gressibus. Idem tamen pene
temporibus: quibus Sol, cursus conficiunt: modo
incitato uolatu comprehendentes eum: modo
pigro tractu. Denique ab eodem comprehensi Pyrois
pene biennio. Phaton prope annis xii. fere.
xxx. annis modico minus. Proptereaque Solis
pagationibus & fulsionibusque & obscuracionibus:
quas ortus & occasus uocamus minime concurrunt.
Quippe Luna quidem post conuentum ^{conuenit} coetumque
Solis, quia prior conuenit ad destinatum prior

157
uesper semper apparet: & exoriens matutina
conditur in occasum. Contra: fen & phaton
& pyrois. quia tardius qm sol signorum spatia
peragunt tanqm ab eo comprehensi & preteriti
semper uespere occidentes exoriuntur matutina
lucis auspicio. [Lucifer porro & Stilbon con-
currentes soli in utraq; eum plerumq; comitantes
comprehendentes etiam ab eo inuicem comp re-
hensi. Siquidem uespere orientur condentur
in aliam uesperam. Si matutino illucescent
in alio mane mergentur. Item coeteris errati-
cis stellis a Sole longo intervallo recedentibus ut
plerumq; diametro distent: Stilbon & lucifer
circa solem semper uidentur. Stilbon quidem
xx. momentis non amplius s' unius signi par-
tibus duabus uel ad aquilonem, uel non nunqm
ad austrum propensior. Veneris uero prope
quingenta ad orientem occidentemq; discedens.
Ortus uarie dicitur. Proprie quidem prima
stellarum & solis effulsio & ultra finalem cir-
culum elatio. Promissae uero primus splendor
muehens solis diei. hunc poeta iubar & inter-
dum auroram cognominant. Tercia quae appel

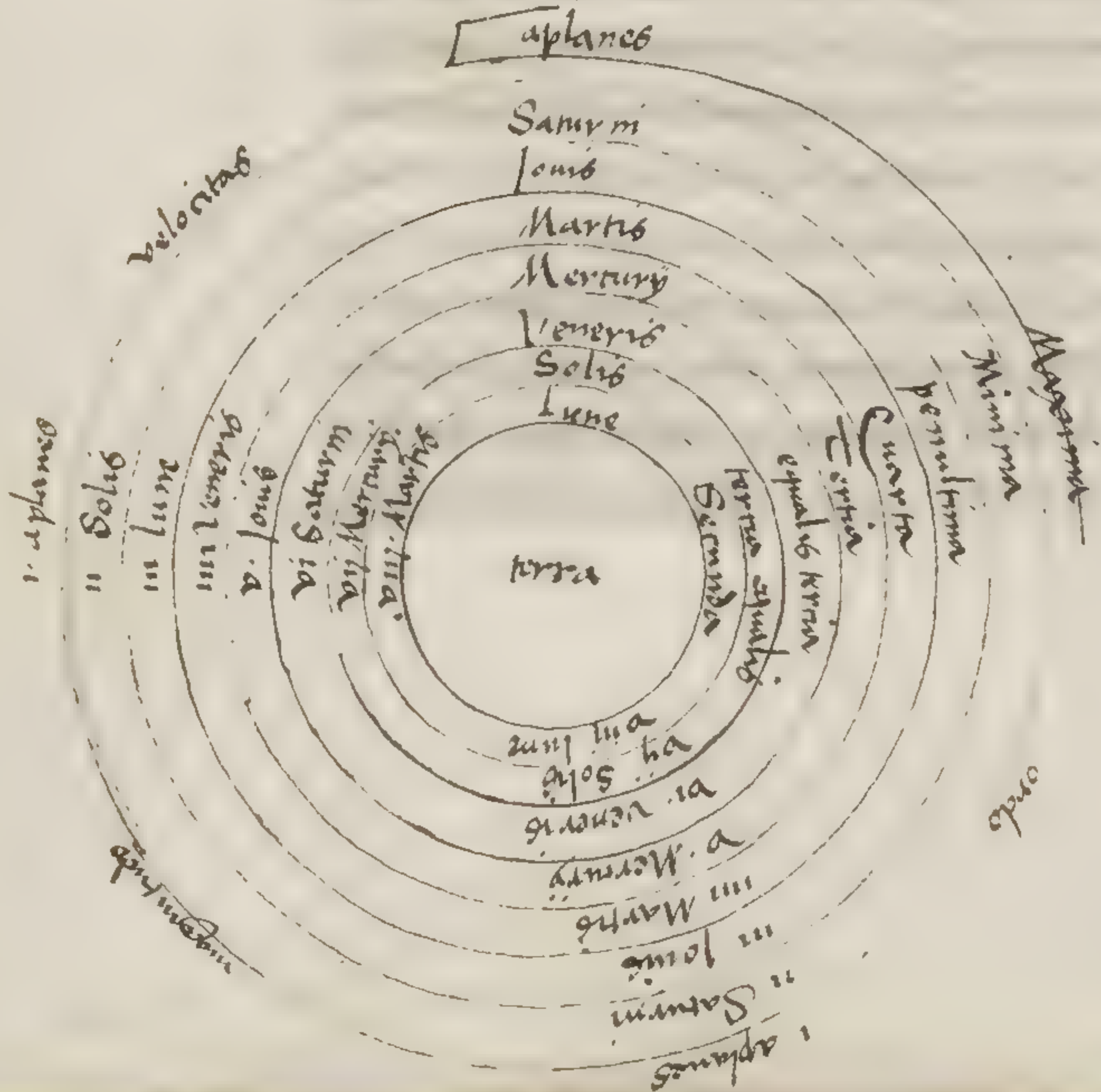
latur aeternitas cum sole occidente astrum diametro
distans in parte orientis uidetur. Similiter oc-
casus proprie quidem primus de censu circa
circulum limitantem. Aliter tantum etiam pri-
ma stella alicuius obscuratio sole umbrante. Ter-
tia aeternitas cum sole oriente diametro distans
mergitur stella. Ortuum uero & occasuum quo-
rum sol auctor est hoc effulsonum & occultatio-
num quidam matutini: quidam uespertini sunt.
Matutinus ortus dicitur quotiens solis splendore
preuenito stella quapiam ante ortum eius apparet:
ut canicula. Vespertinus cum post occasum solis
primitus exoritur signum uidetur. ut lunam no-
uam dicimus exoriri. Similiter occasus matuti-
nus quidem quotiens stella quae pridie ante solem
exorta erat proximante sibi soli splendore eius
obumbrata obscuratur & latet, ut lunam uidemus.
Vespertinus uero cum in occasu postquam stellam ali-
quam sol consecutus primam eam robusto splen-
dore condit. Positionem uero atque ordinem collo-
cationis globorum uel etiam orbium quibus colloca-
ti feruntur planetes. Quidam quoque Pythagoreis
hunc esse dyocorum Citimum quidem terrae pra-

ipsum esse globum luna: Post quem Mercurij secundo
loco: supra quos luciferi: supra eum Sol. ultra quos glo-
bum Martium ulterius Iovium: ultimum & vicinum
aplanis stellisq; adherentibus ei, Saturnum sydus si-
licet ut inter planetas Sol medius locatus conditio imo
utalium omnium praestantiam optinere intelligatur.

Consentit hinc Alexander Milesius ita dicens. Sorti-
tos celis replicant anfractibus orbes. Vicinum ter-
ris circumvolat aurea luna: quam superinvehitur
Cyllenius: alma superna Nectareum ridens late
splendet Cytherea. Quadringis inuictus equis Sol
igneus ambit. Quatuor & aetheras metas: quem de-
inde superne Respicit armipotens. Sextus phae-
tontius ardor. Suspicit excelsum brumali frigore
sydus. Electrica na Cythara septem discrimi-
nibus: quos assimiles gentor concordi examine
unxit. Pythagoreum dogma e ratione ar-
monica constare mundum: coelestiaq; distantia
congruis & consonis sibi inuicem intervallis impe-
tu nimio & uelocitate raptatis edere sonos mu-
sicos. Quem secutus Erathostenes motu quidem
stellarum sonos musicos edi consentit. Sed ordi-
nem collocationis non eundem esse dicit. Statim

quadringis

quippe post lunam: secundam altitudinem a terra
 solidat memorans fabulose mercurium comenta re-
 censuisse Lyra cum coelum ascenderet primitus
 transeuntem per ea quae motu planetum ad or-
 ganicum modum personabant a se inuentae Lyra
 similem miratum quod imago a se inuenti operis
 in coelo quoque reperiretur stellarum collocatione. Quae
 causa esset continentiae recensere primum se a terra
 transmissa luna globum. postquam superasse Solis
 dehinc mercurij silbantis & coeterorum cum a plani
 summa & exorsa. Mathematici tamen neque hanc:
 neque unam omnino ordinationem stellis errantibus po-
 nunt. Sed solem quidem post lunam. ultra hunc
 quidam mercurium. quidam aliquem alium ex resi-
 duis collocant.

Plato etiam in hoc ipso Timæo primam altitudinem
a terra usque ad lunarem circulum. secundam usque
ad solem liquido dimensus est. Etiam in politia non
ordinationem modo commemorans planetum: sed
singulorum magnitudines. uelocitates & colores.
hoc est splendores & serenitates notans: axem
item coeli fuso circuloque axem ambientes tam
extimos & uicinos polos quam medios tres uerticu-
lis comparans: ✓

Indicium ordinationis & uelocitatis & mag-
nitudinis Planetum: ✓

UPEREST. ut tractatui: qui est habitus
de stellis errantibus illud addatur. quasdam earum
sequaces esse quas Ippolitras mathematici appel-
lant. ut Sol & Luna sunt. hi quippe ignes nunquam
ad precedentia signa transitum faciunt: sed ad ea
semper que sequuntur. preceps ne subsistunt in motu
nece regradantur unquam. Alias uero stellas non
nunquam preire: nonnunquam deserere ut ceteræ stelle:
que interdum stare: interdum redire prospisso
motu uidentur. Est quippe sequacitas uisum ima-
ginatioque stelle uelut ad sequentia signa pergentis
atque ad orientem transeuntis. ut a Cancro ad Leonem.

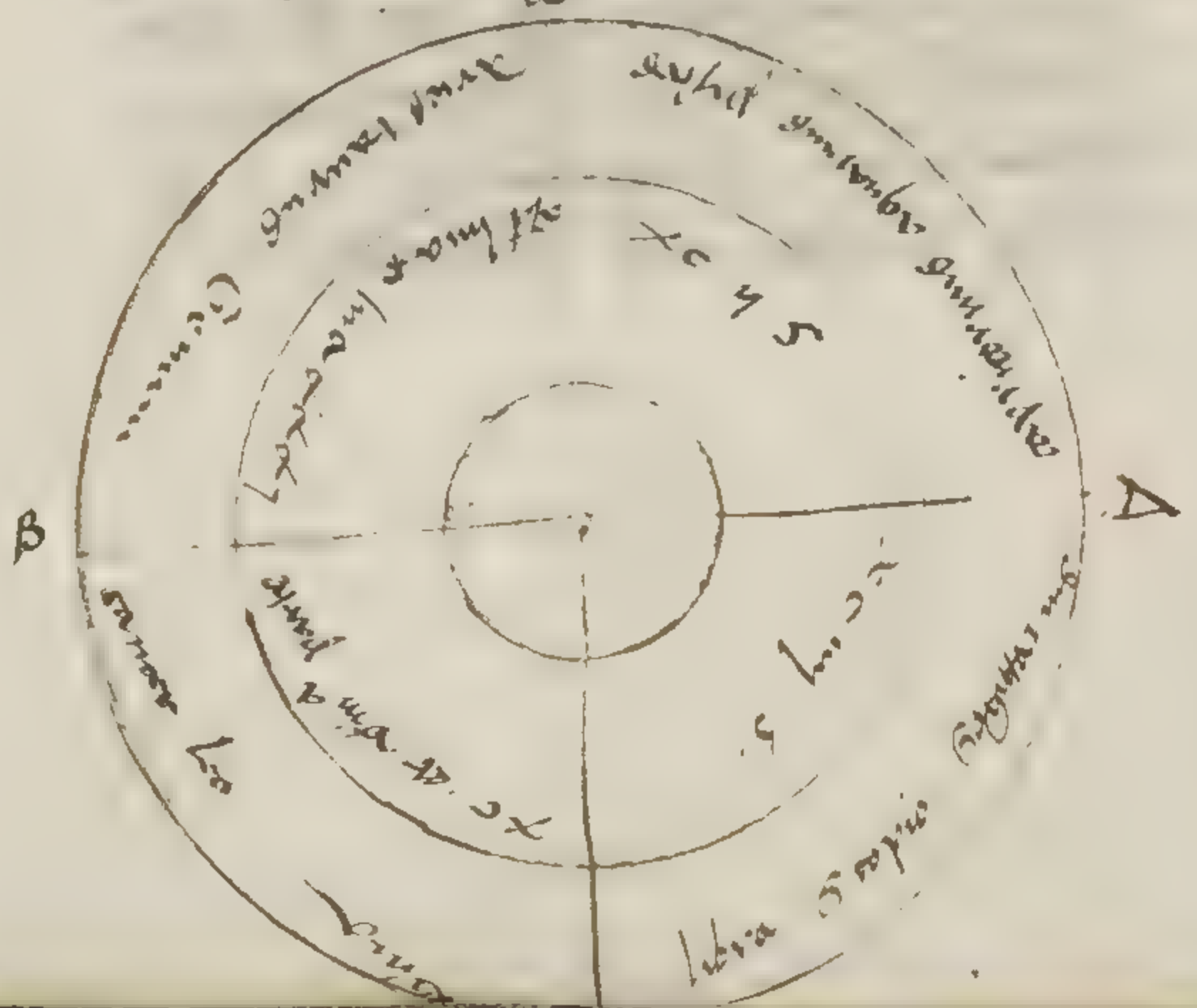
Statio uero uisum & imaginatio stelle diu manentis
eodem loco uisita aliam fixam stellam nec errantem.
Porro regradatio uisum & imaginatio stelle ppter statio-
nem quasi ad contrarium iter prioris itineris
prouertio. Quae omnia ita fieri nobis uidentur: sed
ad ab se non ita sunt ut uidentur. Causa uero
erroris in contemplando ea est: quod cum per pro-
prios orbis ferantur seu globos. id est planetas intraq;
aplanis orbis & stella nobis e regione terrae uidenti-
bus obiectu aeris corporis impediante aspectum Zo-
dium exteriorum orbem peragraré uideantur.
faciendum ergo ut expositis demon. tratisq; erro-
rumq; causis falsa opinio conquiescat. ¶ Et
igitur totius Mundi talis constitutio ex corpo-
ribus materiisq; integris providentia gubernaculis
ad motum aeternitati conuenientem directa:
motusq; proprio similem formam praeferens glo-
beam. Verum ad diriminationem conuersionesq;
temporum immutationesq; & diuersitates terrarumq;
stellarum errantium uariis motus necessarius
omnibus qui sunt. auidunt prouentibus auctorita-
tem dedit. Quippe simplex atq; uniformis
aplanus: utpote eiusdem naturae rata atq; eadem

semper conuersio aequalis & ordinata. Ciran-
tium uero orbiculata quidem & ipsa sed neq;
aequalis & ordinata: uariq; nec una sed multiformis.
At uero sub lunam usq; ad nos omne
genus motuum. omne etiam mutationum prorsus
ut est in uetere uersu neuq; versus & exuuijs
rabies furiarum exanimia mille. namq; generatio
& item mors in isto loco sunt incrementa quoq;
& imutationes & omnisfaria commutatio transi-
tione ex locis ad loca. Quae cunctae passionis ori-
ginem trahunt ex motu planetum. quod tamen
haec ratione hactenus dicitur. ne quis putet illa ae-
terna & beata generatorum & occiduum
causa sic esse disposita. quin potius illa quidem
habere congruum foelicitati suae cursum. Haec
uero ex accidente quodam & aliquatenus consenti-
enti cum illis consortio imitari quoad possunt
diuinam felicitatem. Ut enim uersus & rei
motus similis esset: semperq; in orboni rotaretur.
ipsa haec agitatio uita actus atq; operatio mundi
existens & uita diuina necesse fuit, terram me-
diam manere: circa quam quae per medium fer-
rentur irent. Terra quoq; porro manente ignem

diuersam regionem capessere: leuem altiuagantemque
materiam sequebatur. hisque late distantibus ratio
poscebat coeternis quoque aeris & item aquae mate-
rias inferri medias continuandi totius corporis
causa. His porro ad imam ueluti seriem continua-
tis: demumerat necesse fore aliquam ex alio ad ali-
ud elementum transfusionem. Cum eorum silua
sit utrobique mutabilis. Fixarum autem materiaru
uis & natura contraria causa itaque mutationi
ex uario motu planetum. Nam si una eademque
esset perinde ut fixarum stellarum circumuectio
unum semper eundemque modum obseruantibus omnibus
stellis, ne ista quidem ulla proueniret diuersitas.
At nunc conuersiones & aequinoctia: processusque
& regradationes per latitudinem perque altum maxi-
me quidem Solis & lune tum coeterorum quoque siderum
uices temporum mutant: & omnem istam importat
commutationem atque inconstantiam. Quae quidem
inconstantia, non ita ut nobis uidetur prouenit.
Nulla enim in diuinis actibus inconstantia sed
ut ita & uideatur: fit ex eo quod illis positae immobi-
liter adherentibus proprijs circulis per quos ferun-
tur aequali semper ordinatoque gressu in uisus ferri

ca per altiora convexa signiferi orbis imaginet^r
ex ordinatione rati & æquabilis motus mⁱstente
motu præpostero iuxta visum hominum conse-
quentur. Est enim æqualis quidam motus qui æqua-
lia spatia æqualibus circulis temporum conficit
sine pigritia vel imitatione. Ordinatus uero in
quo neq; resistitur nec retrorsum reditur sed ad
proxima quæq; moderato mⁱssu perveniuntur. Vi-
dentur tamen nobis omnes quidem planetes non æ-
quali motu quidam tantum inordinata quoq; agita-
tione ferri. Quam igitur causam dicam huius
erroris presumptionisq; supra memoratam a Pytha-
gora intellegant: quod cum in globis suis com-
pⁱtes feruntur per Zodiacum ferri languente
visus aie putentur. Id adeo in aliquo ex erranti-
bus: Imo in eo per quem videntur omnia Sole con-
sideretur. Sit enim Zodiacus circulus per A.
B. Γ. Δ. notas circūactus. Cuius & universi
mundi in medietate positum iuxta quod scriptam
manere dicimus terram. Sit littera Θ. per qua
lineæ duæ dirigantur bis secantes circulum in
æqualia dimensa quatuor. hoc est A. Γ. &
B. Δ. diagonos utraq; intelligaturq; Δ. in

exordio Arietis locatum. B. in exordio cancri.
 Item. F. in regione libra. A. Capricorni. Ergo
 sol accedens ad. A. facere uidetur æquinoctium
 uernum. ad. B. autem æstiuam conuersionem.
 Item ad. F. autūnale æquinoctium: ad. A. hiemalem
 conuersionem. Aequales ergo partes mundi
 quatuor has. A. B. F. A. A. A. iniquis
 & imparibus temporibus uidetur circuire. Siqui-
 dem ex æquinoctio uerno usq; ad æstiuam conuer-
 sionem spatium coeli quod interiacet nonaginta
 fere & unis semis diebus consistat. Ex conuer-
 sione uero æstiuā usq; ad autumnalem æqui-
 noctium. XC. duobus semis diebus & noctibus
 puen. Ab autumnali porro æquinoctio pergens
 ad brumalem conuersionem octoginta & octo
 diebus peruenit & octaua parte diei unius.
 Residuum item spatium quod inter brumalem
 conuersionem & uernum æquinoctium interiacet
 nonaginta fere diebus & parte octaua diei consistit.

proptereaq; omnem circuli meatum Trecentis
sexaginta & quinque diebus ac noctibus & quarta
parte diei propemodum obire consensu omniu
creditur e regione geminorum tardissimus epi-
nibus sagittarij uolucis medius in transitione
tam uirginis qm & piscium: fieri tamen non pot
ut contra naturam & suam diuinitate predictam
faciat aliquid uel pariatur inordinatum. Et quo
apparet per suum circulum & Solem & coeteras
stellas meatibus aequabiliter & ordinate nobis e
regione terne spectantibus uideri per .A. B.
.Γ. Δ. circulum qui est nos solstitialis sed
Zodiacus meare.

VIA IGITUR NON PER hunc
Zodiacum circulum Soli sed per alium solsticia-
lem qui est eius proprius incedit: siquidem utriusq;
circulis punctus unus & item esset m. & eadem
ratione diuisus solstitialis qua Zodiacus in iisdem
uitis & iniquitatibus inueniretur. Eodemq; modo
.A. B. Γ. Δ. circuli partes aequales quatuor plu-
bus has paucioribus alias obiret diebus. Sed si
hoc contra naturam siderum falso putare ho-
mines ratio monstrauerit: certe perspicuum

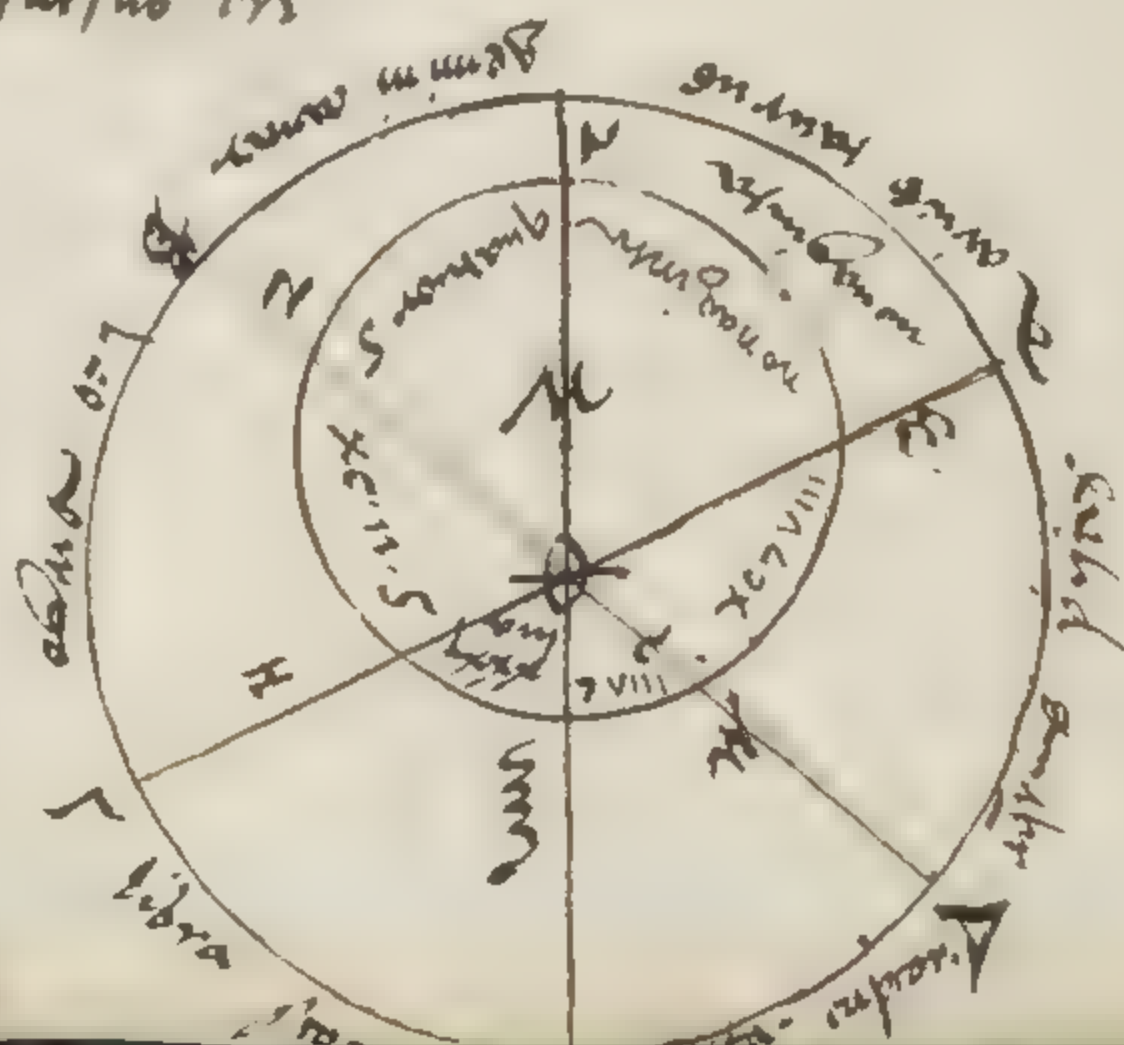
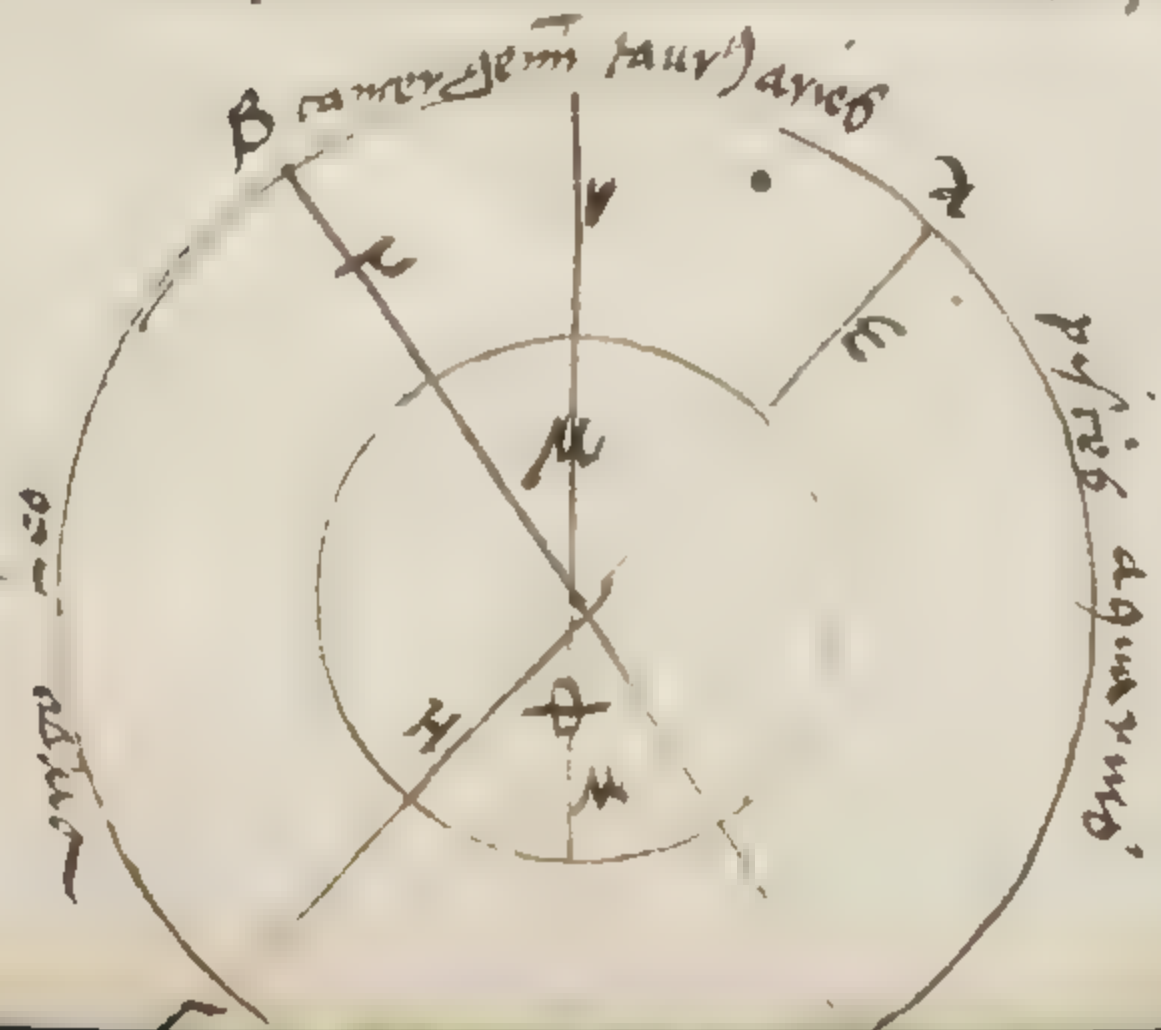
erit illius globi per quem Sol mouetur punctum
m. θ. non esse. Ergo circulus Solis uel intra se con-
tinebit. θ. sed non ut punctum uel medietatem.
uel per idem θ. transiret uel excludit a gremio
suo. At. κ. per. θ. id est terram ire solem impos-
sibile est. Conflagrabit enim terrana Solis
ardoribus: semperq. Solis globo superiore exister-
te dies erit p̄p̄ea nec ei succedet nox unq. solis
sole mergente. Superest igitur ut. θ. uel intra
ambitum solstitialis circuli sit uel extra. Vtrūq.
enim assumptum rationem habere monstrabitur.
¶ Quia quidem res inter mathematicos ^{eccentris} disceptionem
creauit. siquidem alij ^{eccentris} speriscentris id est
qui terram intra se contineant quidem: sed non
ut punctum suum uel planetas asserunt. alij
epicyclis potius hoc est a terra separatius nec
imminentibus ei globis. Sit igitur Solstitialis
eccentrus circulus. E. Z. H. K. & habeat pun-
ctum sub. E. Z. ambitu. immediate solis. ubi est
A. hoc igitur circulo in trecentas sexaginta
quinq. partes & partem quartam unus por-
tionis diuiso, ad eandem partium exaurationem.
E. Z. quidem ambitus nonagintaquatuor semis

portionibus continetur. Z. H. uero nonagin-
taduū semis erit partium. Item. H. K. octogin-
ta octo partes habebit. & unius partis octaua.
Residuum ambitus. K. E. ex nonaginta constabit
partibus & octaua unius partis. Necessē est
itaq; ut cum sol accedat ad eam partem in qua est
E. nobis in puncto agentibus: mundi totius. &
id est terra & inde quoad possumus intuentibus
super. &. tunc ferri uideatur cum illa regio non
solstitialis circuli: sed Zodiaci sit multo altioris
summitas ad quam uisus noster non potest peruenire.
Atq; ita per. E. Z. ambitum means aequaliter:
qui ambitus tribus ceteris maior est pluribus
ut necesse est diebus maiorem ambitum conficiens
ubi ad Z. peruenierit: ad B. peruenisse uide-
bitur. Et tanq̃m. &. B. peragrato ambitu aequa-
lem quartam partem Zodiaci circuli: pluribus
q̃m ratio aequalitatis exigit diebus obisse cre-
ditur. Rursumq; Z. H. ambitu sui circuli
secunda magnitudine peragrato aequaliter die-
bus nonagintaduobus semis. Tot enim partium
est idem ambitus, ubi ad. H. peruenierit uidet̃.
nobis ad. I. peruenisse. Et. B. I. ambitu uelut

æqualem priori paucioribus diebus emensus.
 Eodemq; modo. H. K. nimirū ambitum lustrans.
 utpote qui sit in octuaginta octo partibus & octaua
 ubi totidem diebus obierit: peruenieritq; ad. K.
 ē regione. θ. spectantibus videbitur quidem ferri
 supra. Δ. Putabitur autem: Γ. Δ. ambitum
 cæteris paucioribus diebus obisse. Similiq;
 erroris perseverantia. K. E. ambitu emenso
 nonaginta diebus & octaua parte iuxta porto-
 num nūm: repræsentatusq; demum in. E. finito
 anniuersario anfractu. Δ. Δ. ambitum putat
 emensus æqualem cæteris iniquo & impari
 gressu. Nec in. E. exordium sui circuli repre-
 sentatus. β in. Δ. alieni idē Zodiaci circuli
 lūmitatem. Quod si duū circularum idē maio-
 ris Zodiaci & minoris solstitialis eccentrici
 duo puncta iungatur & fiat. M. θ. Deinde
 per hanc ducta exeat per. M. ξ. linea quia. E.
 2. H. K. circuli punctum & medietas est. M.
 æquales erunt linea. M. M. M. ξ. Imāior igitur
 est M. M. linea. qm̃ ξ. θ. Imūto ergo maior
 M. θ. qm̃. θ. ξ. Cum ergo Sol per. M. fertur
 longius a terra remotus uel. θ. minor nobis

uidebitur. elonginquo etiam tardior. quod sit in pta
 quintam semis fere partem geminorum. Cum
 uero per. ξ . feretur proximus terrae maior puta-
 bitur: uelociorq; intuentibus. quod demum sit in
 quintam semis partem Sagittarij. Media uero
 tam stature qm uelocitatis: cum aut in pscs aut
 in uirgine transiat: -

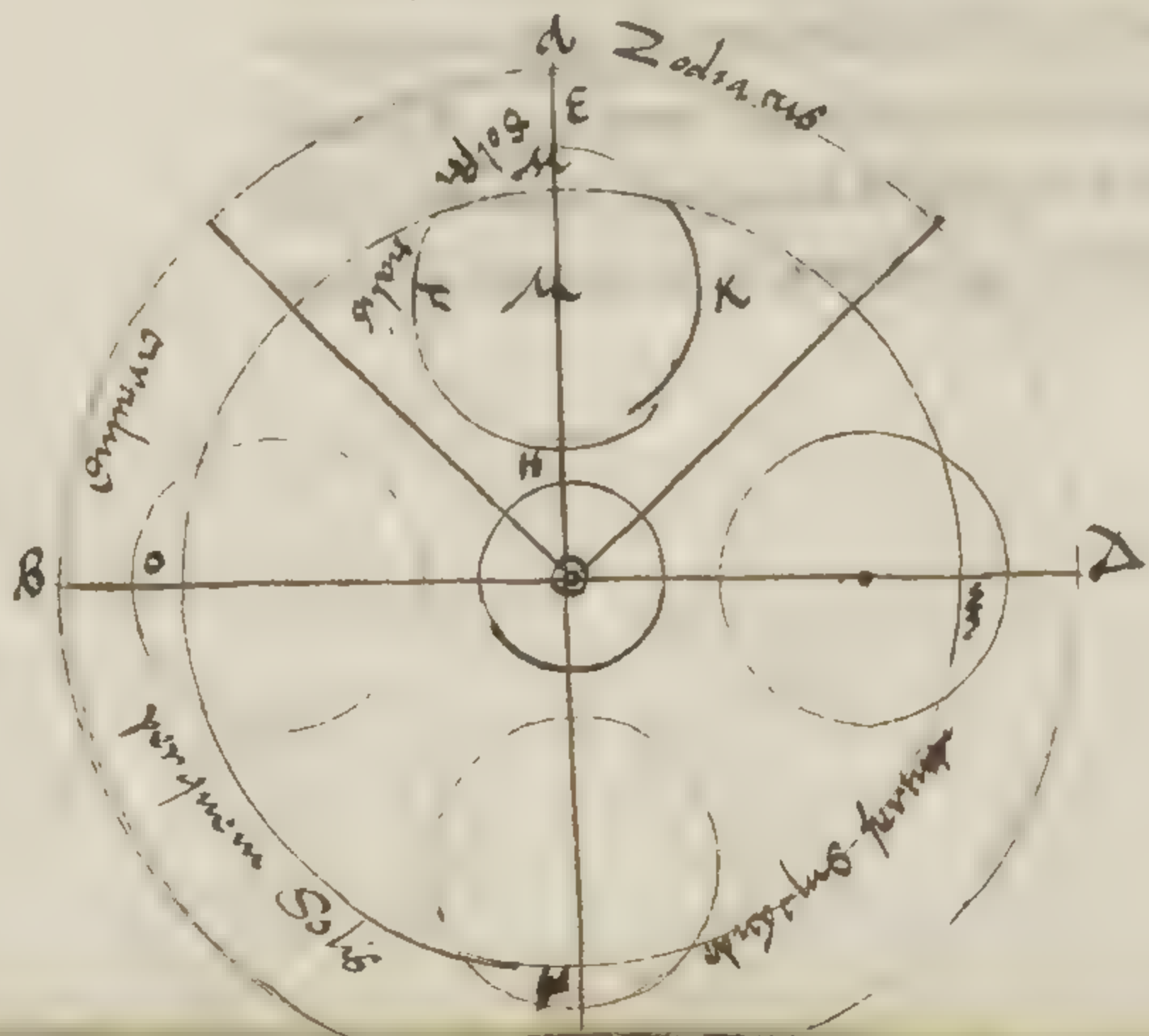
¶ Qmo Solis motus intemperiem falso
 putari demonstrauimus in eccentricis cir-
 culis. Nunc si ut quidam putant per epicyclos
 globos fertur: nihilominus moderatis congressi-
 bus temperatisq; conficere annuos cursus expo-
 sita epicyclorum forma docebimus. Epicyclus
 dicitur globus qui per aliquem circulum fertur. Sit
 igitur et nunc Zodiacus circulus quem limitant
 notae. α . β . γ . δ . Solstitialis uero excludens
 Zodiaci circuli punctum. ϵ . z . η . κ . habens
 ipse proprium punctum. μ . Describatur circu-
 lus. μ . θ . μ . ξ . δ . ϵ . z . η . κ . epicyclus intel-
 ligatur cum uniuersi mundi uertigine rapi simi-
 liter ut ceteri ignes ab oriente in occidentem rap-
 tatu quotidiano ferri. tamen naturaliter aduer-
 sum totius mundi uolatum: solq; rursus in

eodem epicyclo constitutus iuxta totius mun-
di conuersionem moueri. Ergo. E. Z. H. K.
epicyclus per descriptum. u. o. p. g. cir-
culum naturali motu means. contra quem mouet²
totius mundi raptatio moderate & equabiliter
anni spatium cursum istum conficiat. Solq; item
in hoc eodem epicyclo constitutus: epicycli
quidem sui motui contrarium motum molitur.
mundi uero totius comitatum sequatur. Ibit
ergo. E. Z. H. K. epicyclus per. u. o. p. z.
circulum gradiens. & cum peruenit ad. o.
litteram nobis tantum à terra spectantibus
id. g. directa uisus acie uidetur esse ap. notam
B. Item cum quartam confecerit mundi par-
tem: maiorem quartam confecisse uidebitur.
Ac rursus id epicyclus à regione. o. littera
profectus perueniat ad. p. & Sol. à K. ad.
H. perget. Erit ubi est p. nobis tamen directo
uisu intuentibus uidebitur esse ubi est. f. littera.
Item cum aequalem quartam mundi partem
confecerit à littera. B. usq; ad f. litteram ma-
iorem quartam citius & mitius uidebitur
peragrasse. Rursus idem epicyclus conficiat

aliā mundi partem aequalem idē. ν . ξ . Sol
quoq; item ut in prioribus ab. η . ad. z . peragrāt
erit ubi est ξ . nobis autem uidebitur ubi est. Δ .
littera. Ita cum aequalem partem quartam mun-
di partem peragrauerit: maiorem pagrasse
putabitur. Γ . Δ . Zodiaci circuli. Residuum
denum quadrantem ξ . μ . idē obeat epicyclus
cum peruenierit ad. ϵ . repositus post annum
loco suo uidebitur esse: tunc Sol erit ubi est. Δ .
& putabitur Zodiaci circuli obrepisse semitam
 Δ . Δ . Quia ratione palam fit etiam secundum
epicyclum motum ea quae uidentur nobis aliter
qm̄ re abs se fiunt uideri. Tardior enim & minor
usu uidetur Sol cum uelut in geminis erit Maxi-
mus uero & intatissimus cum uelut in Sagittario.
Nec immerito. Euppe. ϵ . z . η . κ . Epicyclo mo-
to per. μ . θ . ν . ξ . circulum. Sol ab. ϵ . ad. κ .
pergens contra quam fertur epicyclus suus mo-
ram faciens tardius Zodiaci circuli. Δ . β .
regionem obisse existimatur. Et rursum epicyclo
supradicto moto ad. θ . μ . ambitum. Sol demū
a. κ . ad. η . pergens concurrere uidebitur. mundi
circuactioni & adiutus ab ea propere & citius

obire Zodiaci quadrantem: Eodemq; epicyclo
moto per ν . ξ . ambitum Sol demum ab μ . ad
 z . pergens tanq̃m p̃currentis epicycli sui motum
precipitare cursum per Zodiacum uidetur: Rur-
sumq; epicyclo moto per ξ . μ . ambitum Sol
a z . ad ϵ . pergens contra quam fertur epicyclus
suus moras faciens tardius ad μ . tardiusq; ξ . μ .
obibit quadrantem: multoq; putatur tardius Δ .
 Δ Zodiaci circuli quadrantem peragrasse Sic epi-
cyclus anno uertente conficiet suum cursum &
Sol naturalem. Estq; in Solis circuitu maximū
interuallum a θ . ad ϵ . id est a terra ad sumum
limitem Solsticialis epicycli. minimum uero ad
eiusdem infimum limitem. Eodem modo ceteri
planetes cum in globis consistentes ferantur
per Zodiacum ferri nobis ob supra demonstra-
tas uidentur causas, tarditatisq; & celeritatis
idem intellectus in omnibus erraticis rationem
assequetur. licet diuersis temporibus ceteri nec

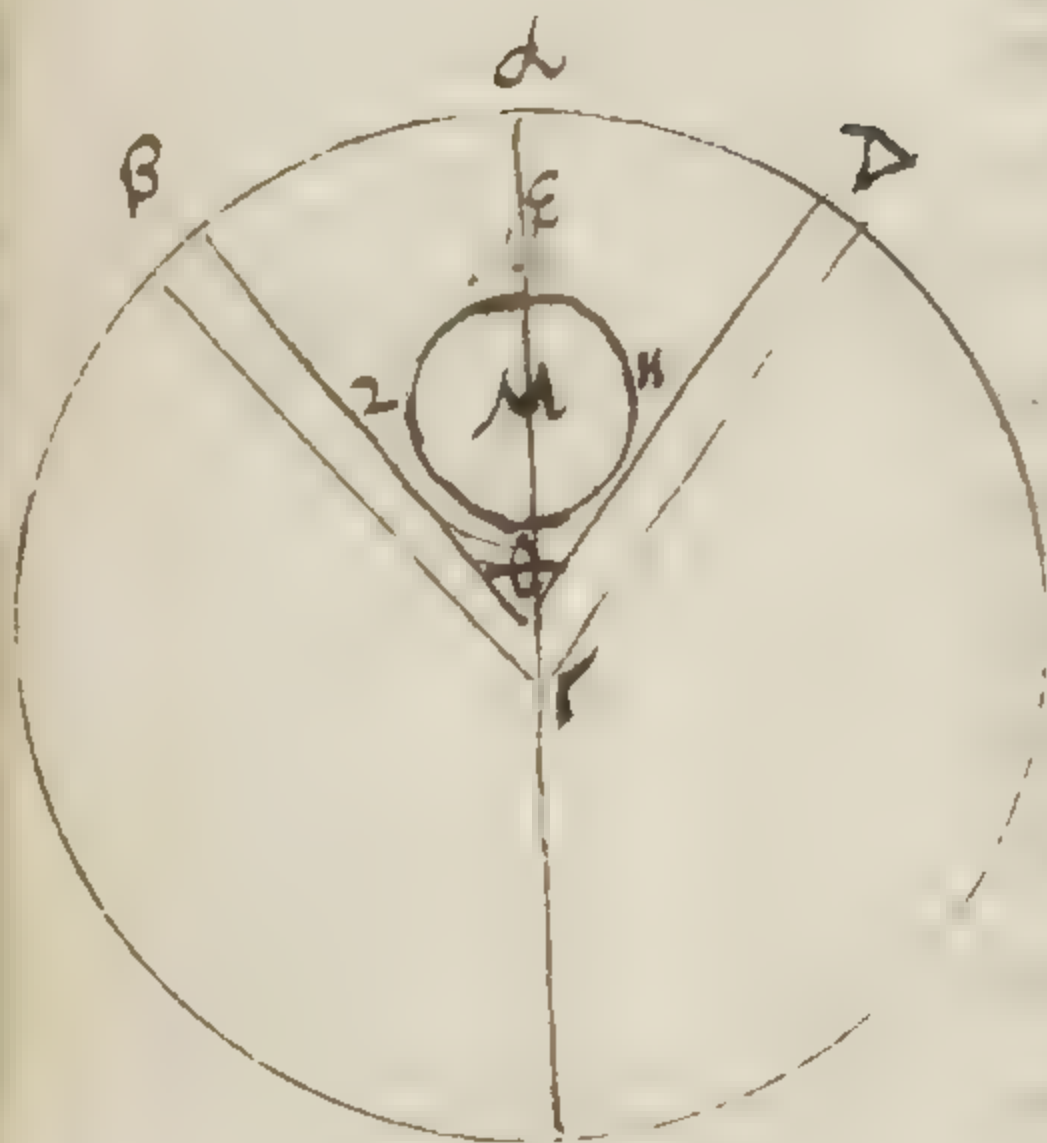

14
isdem quibus sol cursus suos peragant usque
adeo ut quidam eorum propter minimam tar-
ditatem interdum consistere. interdum
uideantur. Sol enim minorem utpote annuer-
sarium circulum lustrans: minores euagationes:
uel cum exaltatur uel cum humiliatur. uel cum
a medietate ad diuersas caeli plagas descendit
incurrere nobis uidetur. eamque omnem intempe-
riem anni uertentis termino claudit. Ceteri
planetes quia singulatim unusquisque eorum pro
magnitudine circulorum quos obeunt & prolixi-
tate temporum: quibus confecto cursu ad exordia
reuertuntur fit reditus ad exordia: uarias &
multiformes motuum conditiones pati non im-
merito putantur. Quippe unus. biennio. alter xii.
annis. tertius prope. xxx. orbem suos obeunt.
Ex quo fit ut. usus noster motum stellarum no-
tans sine intellectu & recordatione alterius stelle
compendio ex breuitate circuli prouenientis. Alia
item tarditatis quae prouenit ex amplissimorum
orbium peragrationibus pre alios planetas. alios
subsistere. alios regradari. id est ferri retrorsum
imaginetur. Quod in circuitu Solis luciferus &

Stilbontis minime apparet propter breuitatem
circularum angustiasque temporis intra quod con-
ficiunt cursus suos: multoq; etiam magis in lune
motibus. quippe in horum motibus uel statio uel
regradatio nulla cernitur: sed in illis solis quarum
maiores ambitus compe^{tur} temporis prolixitate
p^{ur}agante. ARISTOTELIS. tamen opi-
nionem omnium neq; quiescente corpore ethereo
ferri stellas ueluti solito ac libero motu: nec se-
cundum uniuersa rei motum uel contra moueri do-
cet: quin potius omnes eas trahi una & eadem
naturalis circuatione. Ideoq; & ceterorum epicu-
reorum tollit opinionem p^{er}ea quod circularis hoc
est lineis picturatis & carentibus corpore ueluti
stellarum uera & solida corpora non posse
diutius. Quatenus enim corpus incorporea rei
vinciri possit. Sed ferat esse quasdam quin-
ti illius corporis naturae congruentes: easdemq;
per omne coelum ferri uario motu diuersoque.
tarum alias esse maximas. alias minimas.
quasdam ex alto moueri: quasdam ad ima esse
depressas. lamq; alias solidas. item alias stellaru
corpora continentes. easdem omnes perinde ut

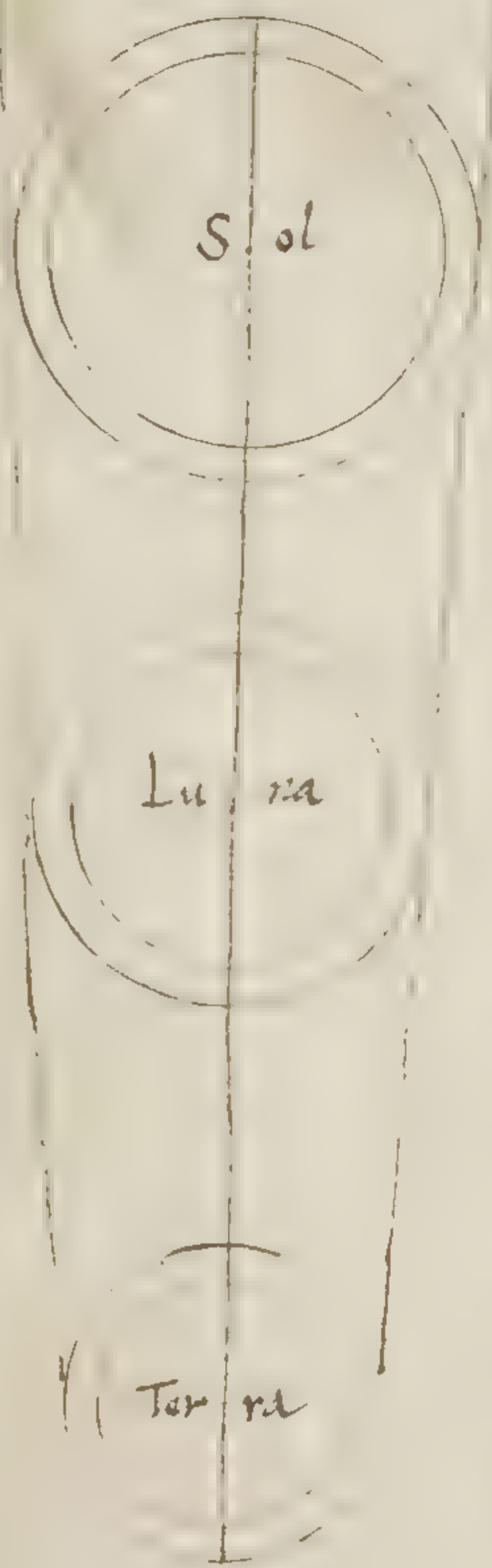
ceteras stellas minime errantes infixas esse in
 coelo. atque ex diuersis regionibus deprexisque
 & elatioribus locis ad occidentem meare. tamque
 esse causam cur circulorum effigies depingantur.
 quia conuulsus ad unum locum ex diuersis coeli
 plagis tanquam uariarum uestigia delinunt tra-
 nitum. Ut si naues ex omnibus maris regio-
 nibus ad unum eundemque portum uariis tempo-
 ribus deferantur. *¶* Ac. de Stellarum quidem
 errantium inconstanti discurfione satis dic-
 tum est. Sequitur ut quoniam uidentur quedam nobis
 earum modo stare in progressu. modo retradari
 & interdum praecurrere certa signa Zodiaci
 circuli. interdum remanere ac relinqui: quae cau-
 sa sit huius imaginis consideretur. Sit ergo
 Zodiacus circulus. *a. b. c. d.* Cuius pun-
 ctum in medietate. *e.* Epicyclus autem erra-
 tice cuiuslibet stellae. *e. z. h.* Cuius item
 punctum in medietate sit littera. *h.* per quam
 medietatem uelut per axem proprium feratur
 idem epicyclus cum stella in semet locata
 Zodiaci circuli par motus: hoc est ab oriente
 in occidentem. Agantur & e regione *e.* obliqua

due linea stringentes utrinque extremos am-
 bitus epicycli. θ . z . β . θ . κ . Δ . per quod
 epicycli punctum μ . ducatur in altum linea
 θ . μ . Δ . Ergo stella cum erit in z . nobis e-
 terra directo visu spectantibus videbitur consiste-
 re in regione Zodiaci in qua est β . & cum
 z . ϵ . lustraverit ambitum putabitur Zodiaci
 β . Δ . ambitum pergrasse. & ad precedentia
 signa versus progressa esse. Similiter ϵ . κ .
 ambitu lustrato: videbitur Δ . Δ . Zodiaci am-
 bitum obisse. & ad precedentia versus signa et
 nunc festinasse. Rursum κ . z . regione pera-
 grata videbitur per θ . Δ . Γ . demum ad β .
 repedasse obuia facta signis sequentibus: propterea
 esse regradata. Cumque non multum spatio z .
 recedet et nunc tanquam in β . diu in eodem loco
 morari putatur. At vero cum recesserit longius:
 transitusque ϵ . limite ad κ . peruenit rursum con-
 sistere in Δ . & precedentia signa existimabitur
 praecurrisse. Recedensque ab κ . longius per κ . z .
 ad β . repedasse. Mathematicorum tamen non
 eadem est opinio qua philosophorum qui non ad ea quae
 videntur: sed ad naturalem stellarum motum

tionem cetui: quos alio etiam nomine concursus
 solumus uocare. Item obstaculorum effulsiōnūq;
 & repentinarum obscurarum. Erit porro
 disertationis initium tale. Quia naturaliter ui-
 sus noster in directum porrigitur. Est porro longe
 exalta & eminens spera: quae aplanis dicitur
 subter quam posita sunt sperae planetarum: ita ut
 supra demonstrauimus ordinatas. Per spiciūm
 est Lunae globum qui est infimus proximusq;
 terrae ceteris ultra se locatis obstare sideribus
 omniq; tam rata qm̄ errantia cum inter uisum
 nostrum & aliquod ex sideribus ad directam li-
 neam se obierit obumbrare. Sol autem cui luna
 non nunq̄m obstat: alias stellae superiores diuersa
 ratione condit: uel cum proximus factus lucis suae
 claritudine coeterorum lucēs regit: uel cum ob-
 iectu suo uisui nostro resultat. Stilbon uero &
 Lucifer: & superiores a uisu nostro stellas interpositi
 remouent & pleraque sibi inuicem obstant ppter
 mensuras non aequas obliquationesq; orbium &
 positionum diuersitatem. superiores inuicem hu-
 miliorib; facti. Mera enim prehensio difficilis
 est in ipsis propter inseparabilem prope cursum

comitatumq; . ferē . quoq; summus ab obliquo
sibi occultatur phatone: & omnis planeta
inminentes sibi ad directam lineam ratas
stellas obumbrant: Luna item diametro a
sole distans & incurrens umbram terre obsu-
ratur . nec tamen omnibus mensibus: sicut ne
omni quidem coetu: hoc est omni . noua luna So-
lis obumbratio interuenit: aut omni plena pfecta
luna Lune labor atq; obscuratio ppet qd circuli
eorum nimia obliquitate a se inuicem differant .
Quippe Sol sub ipsam libram medietatis signiferi
modico ducatur ferri deflexior ad dimidui fere
momentum declinans uel in austrum uel in aqui-
lonem . At uero Luna ut asseuerat hypparcus
decem utrimq; momentis deuiat reperitur . Igitur
si utrosq; orbes epipedos: idē planos & sine
ulla soliditate tam solis qm lune consideremus
am ino, positos aduersum se in directa positione
ut una per medios orbes ducta linea spinam
duobus planis orbibus insinat erit diametros
amborum eadem linea: & eius summa pars strin-
dens proximum circulum catabibazon
appellatur . Una uero secans atque sursum uersum

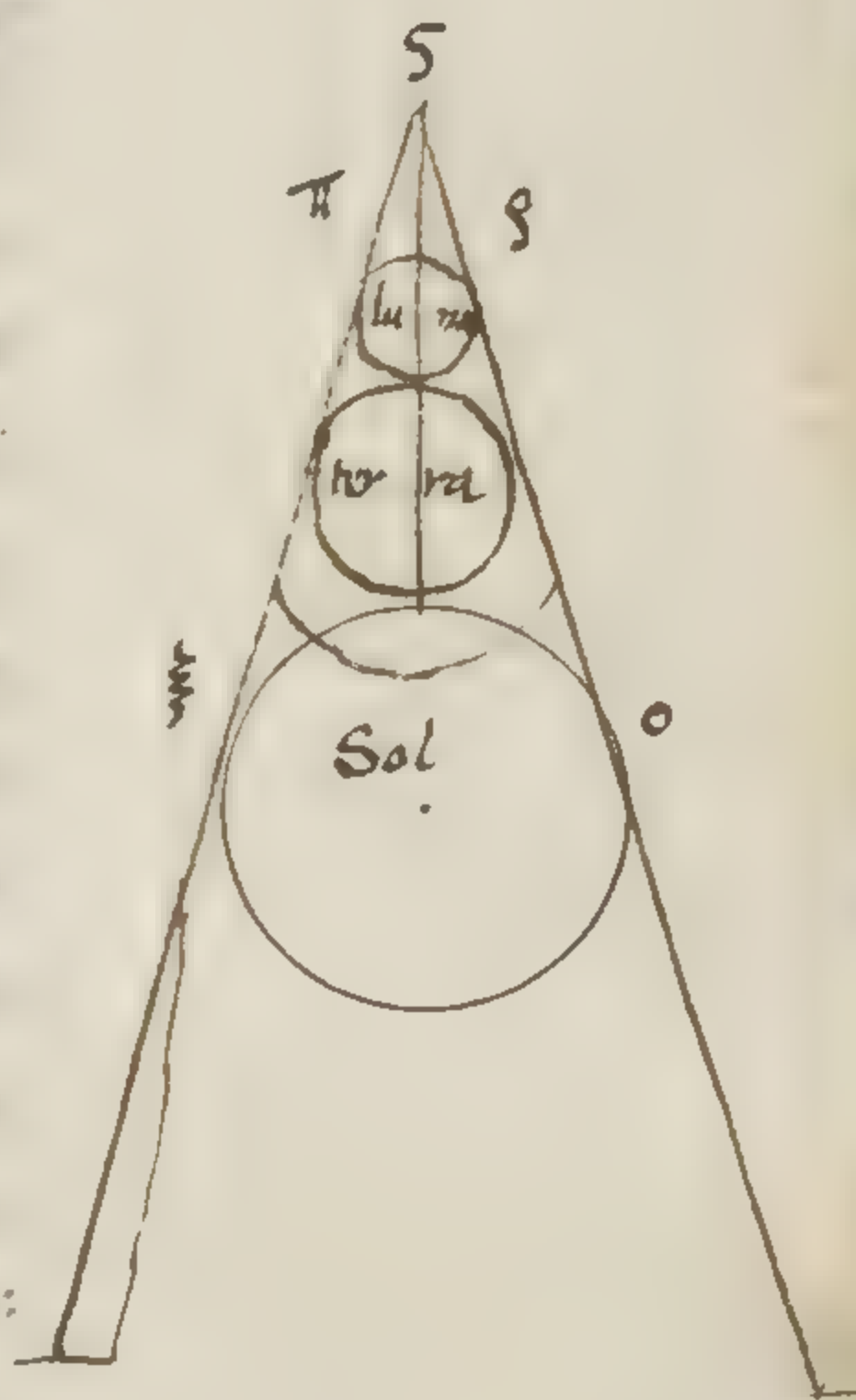

maiorem orbem anabit a zon. Quare si coetus
 Solis & luna fiet directus & uelut ad perpen-
 diculi destinationem: utpote proximis sibi ex
 concursu corporibus obiciet se ante uisum nostrum
 & obstabit angustum uidendi obsideris tramitem.
 Luna lumenq; Solis à nobis arceat minor licet
 multo maiorem obtrahens. ob directum: ppea q; angustum
 oculorum nostrorum tramitem. Si uero
 non ad perpendicularium coetus eorum factus erit:
 sed prolixitas quidem interualli erit. Latera porro
 à uigore declinabunt aliquatenus: ita ut alter ignium
 ad aquilonem: alter uero ad austrum uergat.
 LVNAE uero Labor suae defectio sic demon-
 stratur. Quod quidem cum incurrerit umbram
 terrae deficere uideatur. constat apud nos. Sed
 cum non semper aut omnibus mensibus hoc di-
 cendum. Ignium lucem praebentium radij di-
 recti feruntur umbras obiectorum corporum
 formantes in uarias figuras. Ergo cum ignis
 lucem praebens aequalis erit ex quo emittant um-
 brae, si tanquam corporis globosa erit forma: umbrae
 nascentur in modum cylindri. utputa sit lucem
 afferens & illuminans. A. B. Quis uero illumi-

natur. $\Gamma. \Delta.$ haec uero aequalia sunt & globosa
 utraq; perspicuum est radios. unum. $\alpha. \epsilon.$
 alterum. $\beta. \Delta.$ in directum exaltatos in se
 esse dispositos aequali distantia: merito quia cir-
 culi $\alpha. \beta.$ diametros circuli. $\Gamma. \Delta.$ diametro
 aequalis est. Idem radij crescant in altum erit
 $\alpha. \epsilon.$ radius. radio. $\beta. \Delta.$ $\xi.$ distans aequali
 regione hoc est sine inclinatione. $\epsilon. \zeta.$ ergo
 aduersum. $\Delta. \Gamma.$ radium sine inclinatione dis-
 tabit. Et uterq; radius in immensum licet auctus
 aequali crescat rigore: nec eorum cacumina con-
 iungentur unquam uel ^{contin} conuident se inuicem. Quod
 cum ita sit. dubium non est. $\Gamma. \Delta.$ pene umbram
 in effigiem cylindri formari crescentem per
 immensum licet. Si tantum quod illuminat breui-
 us erit: ut. $\kappa. \theta.$ quod uero illuminatur maius
 ut $\kappa. \alpha.$ manifestum est umbram orbis $\Pi. \alpha.$
 quae est: $\kappa. \mu. \nu. \alpha.$ in formam quidem effigiari
 calathri: nec tamen hanc speciem mutari etiam
 si crescat umbra in immensum. Nam cum sit
 maior. $\kappa. \alpha.$ diameter. $\theta. \kappa.$ diametro perfecto:
 tam. $\kappa. \mu.$ radius quam $\theta. \alpha. \nu.$ in im-
 mensum porrecti latiorum quo plus crescent

effigient opacitatem. Ergo /ue umbra cylindrica
 des seu calathoides erit: contingat necesse est
 ut multae stellae quae supra nos imminubunt:
 per noctem non uideantur à nobis, hac aut illa
 alia umbris obiectis & obstantibus. sed rationem
 hoc non habet. Oportet igitur semper maiorem
 esse illustrantem globum his quae illuminantur.
 Itaque si lucem aduehens praecellet magnitudine
 ut .2. o. minus uero erit quod illustratur ut .11. p.
 utraq; autem globosa .11. p. circuli umbram quae
 est .11. p. o. nascitur in modum Coni deueniens
 in acumen. Ibidemq; finita .2. 11. & o. p. ra-
 dios porrectis in altum & contingentibus
 semivitem ap. notam .5. Quod fit ex eodem quia
 p. 11. diametros minor est diametro .2. o. praeterea
 umbrae species conoides erit. Quia igitur hyp-
 parcus in eo opere quod scribitur. Sed secessibus
 atq; intervallis solis & lunae docet magnitudine
 Solis mille octingentis octuaginta partibus potiore
 esse qm̄ terram. Terram demum .xxvii.
 partibus potiore esse qm̄ lunam: multaq; so-
 lem altiorē esse qm̄ luna sit. Apparet umbra
 terrae Coni similem esse. Quippe radius solis.

2. II. & item .o. p. angustant se uizota dia-
 metrum terre. II. p. & deo tra leuaq; omnia
 illuminant. Terra uero obiecta lumi ni Solis
 circufluente se lumine umbram effinit a diame-
 tri sui latitudine in angustiam prouertam: &
 usq; ad finem ultimum angustiarum attenuata.
 Quam cum inderit nocturna luna diametro a
 terra & sole distans. ut que propria luce indige-
 at atq; sole semper mutuetur: & sit minor qm
 terra. obstante sibi ea in tenebras conuertitur. Por-
 ro cum ad non directum rigorem Solis terraq;
 & luna posicio conueniet ut per puncta medie-
 tatum transeat diametra linea. sed Sol in aequi-
 lonem: luna in austrum uergat: uel contra. enasa
 terrena umbra nullam patietur obscurationem. Ac
 de his quidem hactenus. **N**unc uero paginas
 omnibus ueniāmus ad orationem. Et iam omne
 fere commixtum illud genus essentia consumptū
 erat huius sectionibus partium. Tunc hanc ipsam
 seriem in longum seuit & ex una serie duas fecit:
 easq; mediam media in speciem. x. litterae
 grece coartauit: curuauitq; in orbes quoad coirent
 inter se capita. Ex tribus his essentia scilicet

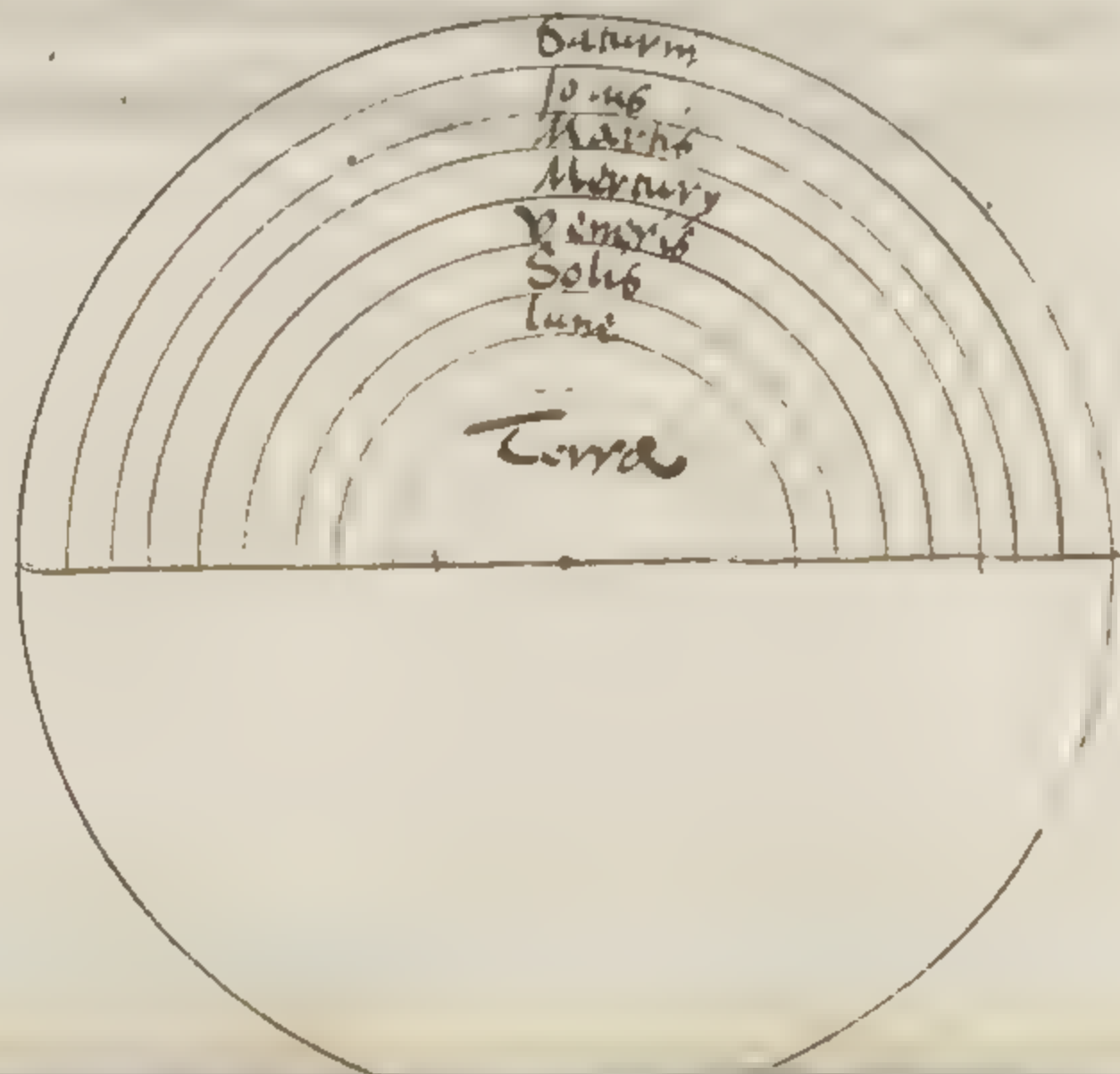
2
Hos quoque ipsos exteriori alio circulo cui motus
conuersioq; idem semper & uniformis sit circum-
liget idem aplan. huius quippe orbiculara est agita^o
semper eadem. semper uelocitate aequali: nec locum
quidem ullum desiderans extra consueti ambitus
semitam & exterior is quidem circulus quem dicit
eundem qui in aplan. globo summus est quem me-
lidialem nos: graeci. mesemerimon appellant: utruq;
complectentem polum: eumq; isdem uertilabund u
aplanus effugiem globi delinare. Interior u^o circi-
lus intelligi debet is in quo signorum circumfertur
ordo subter quem planetes feruntur. Ideoq; exterio-
rem motum eundem cognominauimus. quia idem semp
minimeq; differens est aplanus uolatus. Interiorem
uero diuersum. Cuncti enim subter qui Zodiacum
oberrant planetes licet in orbe referantur singuli:
diuersas tamen uariis de causis & cum pugnant
aerionibus casibus faciunt agitationes uel facere
potius uidentur dum exaltantur humiliantur tar-
dius interdum. interdum. incitatus pergunt:
pprijsq; rapiuntur ab uniuersae rei motu: & tam
ut possunt remittuntur. Interdum & latius eua-
gantur: saepe & praecurrere signa: saepe remanere

nepe subsistere putantur: sepe repedare. Quod
autem de nullis alijs sed de his ipsis sentiat
ac loquatur. ipse manifestat cum ita dicit. Et
exteriores quidem circulum: quem idē cognomi-
natum esse diximus à regione dextera per si-
nistrum latus usq; ad dextrum inflexit di-
uersum porro per diametrum per sinistrum
latus. Eadem quippe semper & constans circum-
uectio idem aplanis per quem meridialis circu-
lus uoluitur dextera parte mundi mouetur.
Dextera porro mundi pars oriens esse docebitur.
diuersum inquit per diametrum id est interiores
motum quo subter obliquitatem orbis signiferi
planetes mouentur. Lateralis uero cum sit mundi
corpus spera simile & globosum & undiq; uer-
sum simile nec differens. Itemq; dextera leuataq;
partes mundi: non recte dici uidentur speram
cogitantibus & ad solam eius speciem respicien-
tibus. Quia tamen idem mundus animalem &
animal intelligens dexteras partes habebit. pro-
fecto eas in quibus est initium motus & ex qua
parte perinde ut & cetera animalia mouentur
primitus. Hac porro mundi pars est in

geis. ppeaq; Homerum puto lapsum alutis au-
gurante m dypisse: Dexterat a eoum uolitans
solumq; diemq;. Nec u' summum quid aut imu-
erit in effigie pile: sed in uiuente atq; animali
pila uere d m hac nihil impedit. Demus enim
corpori. nro quedam extrinsecus soluto cernue
additamenta usq; ad tumorem globi certe mutata
forma erit. Aut undiq; uerum membris omnibus
similibus effectis & ad indeclinem rotunditatem
reductis. nullum dextrum. nullum sinistrum
iudetur latus: nec sinipedes nec sumum caput
cum sint membra condita inuolutis. Vitalis
uero substantie ratio unas sumas dexterasq; &
sinistras. partes sit intus latere. Sic mundi
partium diuersa interstines qm'us in differenti
membroru similitudine occultatur in superficie.
motu tamen & spirabili proditur conuagatione
ut corpus animalq; formatum. Deinde psequitur
Et simili illi circuationi uirtute pontificisq;
rotatus dato unam quippe ut erat eam & in-
diuisam reliquit merito. Nam sphaera quae
aplanes dicitur: multas & innumerabiles stellas
circuagat cum planetas singulos multasq; sphaeras

circumferant. Potest tamen & alio genere uirtus
eius quam optinet aduersum motum omnium pla-
netarum intelligi qd eadem semper atq; indifferens
eius conuersio tam ipsos planetas qm ceteras
stellas coherentes sibi curriculo noctis dieq;
circumagat ab oriente in occidentem ex quo
quint planetas mutabiles illius natura qua di-
uersa cognominatur esse participes. utpote qui
rapti uertigine uniuersa rei ab ²⁹¹⁵ ~~solis~~ ad occidua
referantur. Denum ab occiduis ad eod: ut
in nauigando cum ad destinata uenti pulsū
nauis uolante ē regione prora quidam ex nau-
gantibus ad puppim recurrant. Deinde uir.
Interiorem uero scindit septies. Interiorem idest
diuersum circulum septemq; impares orbes fabri-
catus est iuxta dupli & tripli spacia. Tenemus
memoria primam phisico comit descriptionem
sic esse formatam ut unum quidem latus ex
duplicibus. alterum uero ex triplicibus numeris
sit ordinatum: septemq; utriusq; limites factos.
quorum per singula latera sint interualla terna.
Huc ergo adumbrationi qua depinxit animam
imaginem similitudinis amula pfectenq; mundi

delinat: viiq; circulos instituit planetum:
 eosdemq; aduersum se distare facit interuallis
 musicis: ut iuxta Pythagoram motu armonio
 stellæ rotatæ musicos in uertigine modos edant.
 Similiter ut in politica Syrenas singulis insistere
 circulis dicens. Quas rotatas cum circulis unda
 nere mellifluam cantilenam atq; ex imparibus
 octo sonis unum concordem contentum excitari.
 Erut ergo animæ aplanes rō planeta ut iracun-
 dia & cupiditas coeteriq; huius motus. quorum
 concentu fit totius uitæ mundi modificata.
 Sectioni quoq; partium ex quibus animam con-
 stituit positio planetum conueniens uidetur cū
 unam ab uniuerso facit sumptam primitus porti-
 onem. idest. minimam à terra ad lunam. Cuius
 duplicem secundam idest. quæ inter lunam solemq;
 inter iacet. Cuius triplam tertiam, scilicet ueneris.
 quartam. duplicem. i.e. idest. quadruplam Mercurij.
 Octuplam uero Martis quæ quinta sectio est. Tri-
 plam tertio idest. regionem. scilicet. circuli Iouis. vii.
 porro & xx partium Saturni nouissima sectionem.

Quod uero dicit Deum. vñ illos circulos
contraria ferri agitatione iussisse. pleriq; sit
intelligunt. ut omnes contra mundi totius mo-
ueantur agitationem quando quidem semper eus-
dem motus conuersio a deotero latere incipiat
moueri: ut hñ septem conuersiones vñ rapi-
enti semet intelligatur occurrere. Alij non ita:
sed ut ipsorum planetum sit diuersa contrariaq;
conuersio idemq; sibiinuicem occurfus obuios fa-
ciant. propter quod in anfractibus eorum varia
& uniformis inueniatur. diuersitas motus eccentri-
ci uel etiam epicycli quatenus possunt ab instituto
naturaliq; cursu remorentur progressionem. Alio-
rum uero. v. naturalis motus is esse comprehendat.
qui totius mundi conuersioni resistat: lz cum
p̄potens illa uertigo corripuat: ex qua fit ut
subsistere nonnunq; repedari uideantur. Hoc
amplius qd̄ quadam ex stellis errantibus uesp̄ri
semper occidunt: interdum sub claritudine solis
latentes: & exorta demum nocte ante Solis
ortum app̄sentes ut Saturni stella &
Martis & Iouis. Contra autem Luna
cum uesp̄re ante omnes stellas appareat

mane conditur in occasum. Lucifer uero &
Stilbon utroque genere & oriuntur & occidunt.
Quid quod ceteri planetes longius a Sole distant
usque adeo ut certis temporibus diametro distent.
Stilbon porro & Lucifer nunquam diametro distent
a Solis orbitis ex utraque regione mundi acis
aut occidentalibus satis propinqui facti. Sed Soli
semper propinquo concursus suos peragunt: pro
ptereaque dixisse eos Eiato tres quidem pari atque
eadem uelocitate. Illos uero alios quatuor & sibi
met inuicem & his tribus similiter incedere
quos tamen omnes diuersos motus contrarias
agitationes planetum ratione submixtos esse di
xit: ea uide quam iungi tractu manifestare curauit.
Is deinde prosequitur. Igitur cum pro uolun
tate patris cuncta rationabilis anima substantia
nasteretur: aliquanto post omne corporeum intra
conseptum eius effudit: mediumque applicans
medus modulamine apto iugabat. At illa
complettois coeli ultima circumsusque eidem ex
teriore complexu: operiensque ambitu suo: ipsa
in semet conuertens diuinam originem auspi
cata est: indefessa sapientisque & sine intermissione

uita. Coelum diuerse dicitur & accipitur
partim mundi superficies quam Uranon graeci
appellant uelut uisus mri limitem ultra quem por-
rigi nequeat quasi oranon partim sphaera quae
aplanes uocatur. Proprie uero omne hoc quod
a lunari globo surgit: communiter autem quicquid
supra nos est in qua regione nubila conuolunt
& aliquanto superius ubi astra sunt. Item &
pluuias ex coelo diuinijs emanare: & stellas in
coelo apparere: quae appellantur Cometae: & caetera
quae apparent infra lunae globum. Coelum quoque
usurpantes mundum omnem uocamus. **¶ ANI**
AM. Ergo mundi dicitur orsam ex medietate usque ad
extremitatem mundi corporis: & inde usque ad
extremitatem aliam circumfusa omni globo corpo-
ris operuisse uniuersum eius ambitum. Ex quo appa-
ret a uitalibus mundi per totas partes complexum
esse & circumclatum. hoc est ut infra atque extra
uitali uigore foueatur. Neque enim uniuersum cor-
pus alterius corporis quod nullum superat: auxi-
lio complexusque indigebat. Sed incorporea natura
uiribus uitali totus complebatur substantia. Illud
uero quod a medietate porrecta anima esse dicitur:

Quidam dici sic putant ut non tanquam à medie-
tate totius corporis facta dimensione porrecta sit:
sed ex ea parte membrorum vitalium in quibus
pontificium uiuendi situm est: Itaque uitalia nun-
cupantur. Non ergo à medietate corporis quæ
terra est: sed à regione uitalium idest. solis anima
uigorem infusum esse mundano corpori potius intel-
legendum pronuntiant. Siquidem terra immobilis.
Sol uero semper in motu. Itemque utriusque medietas
immobilis: cor semper in motu. Quando etiam recens
animalium extinctorum corda superstitibus etiam
tunc motus agant. Ideoque Solem cordis obtinere
rationem: & uitalia mundi totius in hoc igni po-
sita esse dicunt. Ipsam uero animam in semet
conuertere non utique corporali conuersione facta
intelligendum est: sed cogitationis recordationisque
giris & anfractibus parente sibi corpore sicut
quoque nostra anima motibus corpus obsequitur
Idque mundo fuisse initium. Tunc auspiciis
indelesse sineque intermissione uita. præclare
quæquidem indelesse & sine intermissione uita
tempori curriculisque eius propagata sit. Acui ta-
men alia quedam est & in sublimiore maiestate

107.

○

mundi mundi

scilicet

perseuerantia. Temporis enim partes anni:
menses: dies: hora. At uero Aevi neq; initium
neq; finis ullus: ppeaq; indeterminatum & perpe-
tuum. Cum ergo mundum generatum introdaret:
consequenter temporis quoq; generationem mundo
aequeuam commentus est. Atq; hac quidem mox
ipse latius explicabit: Nunc tantum animam
docet esse incorpoream cum dicit. et corpus quidem
coeli / ue mundi uisibile factum. Ipsa uero inuisibi-
lis rationis tantum & item modulaminis compos.
Cum enim dicit inuisibilem sensui minime subia-
cere pronuntiat: & quod nec uisu nec ceteris per-
cipitur sensibus: hoc corpus minime esse potest.
Rationis tam compos, ut declaret naturam rati-
onabilem carentem corpore / quae quidem est anima
rationabilis propria et conueniens adumbrato.
Torro quod eandem modulatum esse asserit: origi-
nem eius & quasi quadam elementa: ex quibus
eandem inter initia constituit: recordatur et
repetit ut eotermis originibus: id est indiuiduae:
diuiduaeque substantiae. Itemque eadem diuersa q;
naturis coagmentata: similitudinem dissimilitu-
dinemque rerum: bonitatisque & malitiae diuersitatem:

optandeq; & goernande natura disparilitatem
facile in ipsis rebus recognoscit: utpoteque di-
uersa numeris composita analogijs. stipata medie-
tibus. ordinata rationibus musis scissaq; a
deo septies & rursum deuincta in mortalibus uin-
culis conuenientibus diuerso: uariisq; totius mun-
dani corporis motui omnia sciat: & omnia iux-
naturam propriam assequatur. Deniq; addidit.
Ut ergo ex eiusdem & diuersi natura cum essen-
tiae mixtis coagmentata. Indigete motu & orbiculata
circuitione in seipsa reuertens: cum aliquam
uel dissipabilem substantiam offenderit: uel indi-
uiduam: facile recognoscit: quid sit eiusdem indiui-
duae quid item diuersae dissolubiliq; naturae: cau-
sasq; omnium quae proueniunt uidet: & ex his
quae accidunt quae sunt futura metitur. In his
enim clare manifestat cum dicit nihil esse quod
animam lateat: eiusdemq; intelligentiam manifeste
reuelet: eiusdemq; intelligentiam cum dicit. Motum
eius rationabilem sine uoce: sine sono. cum quid
sensibile spectat: circulusq; diuersi generis sine
errore fertur ueridico sensu & certa nuntiante
cunctae animae opinionones recte & digne creduli

tate nascuntur. Porro cum iudicium genus
semperq; idem conspexerit ea quae sunt motu
intimo fideliter nuntiante intellectus & scientia
coniunguntur. Sine uoce ac sono motus ratio est
in intimis mentis penetralibus residens. Hae
autem differt ab oratione. Est enim oratio inter
pres animo concepta rationis. Quae ratio cum se exo-
rit in his quae nascuntur & occidunt uel manubunt
& prorsus omnibus quae sentiuntur & recte tan-
tum mouetur idem. hic motus intimae mentis
nascuntur uerae opinionones & credulitate dignae.
Nec tantum satis certa prouenit & firma cog-
nitio. siquidem inter scientiam & opinionem in-
sit ampla distantia. Cum autem constituerit
se spectatricem rerum immutabilium quae sunt &
eandem semper intelligibilem naturam inspe-
xit. & in isdem spectaculis perspicacem men-
tis contemplationem conuolgetauerit. tunc motus
similis eius globi motui qui a planes uocatur
sine errore circuectus ueram mentis cognitio-
nem diuini generis creat.

NUNC VENIT AD AEU TEMPO
risq; discretionem. & docet quia mundus intelli-

gibilis ex^m mundi sensibilis per omne tempus.
utpote principatum optinens animal inter coe-
ras animantes intelligibilis diuinitatis per omne
aeternum manet inconcussa, stabilitate. Imagoq;
eius hic sensibilis simulachro aui facto atq; instituto
iungitur. Imago enim demum aui tempus est
maientis in suo statu. minime manens. Imo
progrediens semper & replicabile. Imago itaq; ut in-
telligibilis mundus per aeternum. sic sensibilis per
omne tempus. Alia quippe exemplorum. alia ima-
ginum uita. Recteq; uno eodemq; momento mun-
dus edificabatur sensibilis: & dierum nocturnq;
instituebantur uices: elementa: seriesq; temporis
ac ex quibus. menses & anni partes. eius ratione
ac supputatione diuidua. Nosq; haec cu aeterno
assignamus inquit idē solitaria natura non recte
partes indiuidua rei fingimus. Durum em fuit.
est. erit. At illi solum esse competit. p̄ eos qui
addubitant non qd tempus dicitur esse nullum
sit. haec praecessit assertio. Dicunt enim p̄terita
quidem omnia iam esse desisse. siquid porro immi-
neat hoc nondum esse. praesentia uero neq; plane
esse nec omnino non esse propter instabile atq;

irrefrenabile momentorum agmen. fluere enim
& transire omnia. Ostendit ergo præteritum
quidem temporis partem sic dici esse: ut intelligatur
fuisse non ut ad præsens existeret. ut cum Homerum
dicimus esse diuinum. Poetam. futurum uero sic
esse dici non ut iam existat atque ad præsens habeatur
ut cum dicimus ad annum proximum lustrum esse
conclusionem uel certamen esse olympicum. Porro
quod ad præsens fiat ita esse: non ut per aliquam diu-
tunitatem mansurum esse uideatur. Sed ut tanquam
fluit atque prætereat: ut cum dicimus compitalia esse
hodie: ullarumque aliam publicam priuatamque celebritatem.
Quippe cum eiusdem diei quedam iam exacta momen-
ta sint: aliquanta uero adhuc maneant. eodemque modo
mensē nunc esse Ianuariū uel alium quēcumque:
uel sacrum certamen agi cum puerorum certamine
exacto adulescentes citantur: & post eos demum
perfectæ ætatis Iuuenes manus conserunt. Quid
quod etiam illa quæ non sunt esse dicimus: cum eadem
non esse uolumus ostendere. ut cum dicimus qua-
drati latus esse dispar cæteris lateribus: uel
diametrum lateribus esse maiorem. Ita enim dicentes
probamus minime esse æqualem lateribus: præque

absorham vel cum idem Plato situam esse dicit in
nulla substantia: ppeaq; nulla plustria habeant
ullam perfectionem. Dum enim sunt adhuc plust-
tria: informia sunt ac sine ordine ac specie: ut
lapideorum tamen est naturalis possibilitas
ut accedente artificio simulachrum fiat vel quid
aliud huius. Quod vero sola possibilitate ac sine effectu
videtur esse minime est: utpote carens perfectione.

Verum hac disputatio quia nihil pertinet ad na-
turalem tractatum cum sit rationalis differet.

¶ Gemtunum vero temporis necessario dicit esse in-
stitutum: ut tam eadem tempora sub dimensionem
venirent qm̄ dierum mensuramq; & annorum de-
numeram spacia possent: ppeaq; Solis Lunaeq;
illustrationes & occasus necessarios fuisse: ceterasq;
erraticas stellas superimpositas esse quavis circulo
ruon: iussaq; agere motum septemplex dissimi-
libus & diversis meandris in ea regione qua sub
Zodiaci orbis circumflexum iacet.

¶ LVNAE
quidem iuxta terram in prima circuactione -
Solis vero in secunda diametro a luna distantis
Luciferi & mercurij collocat ignes inquit in eo mo-
tu qui concurret solstitiali circuactioni: contraria

natura temporis

nulla est in eis

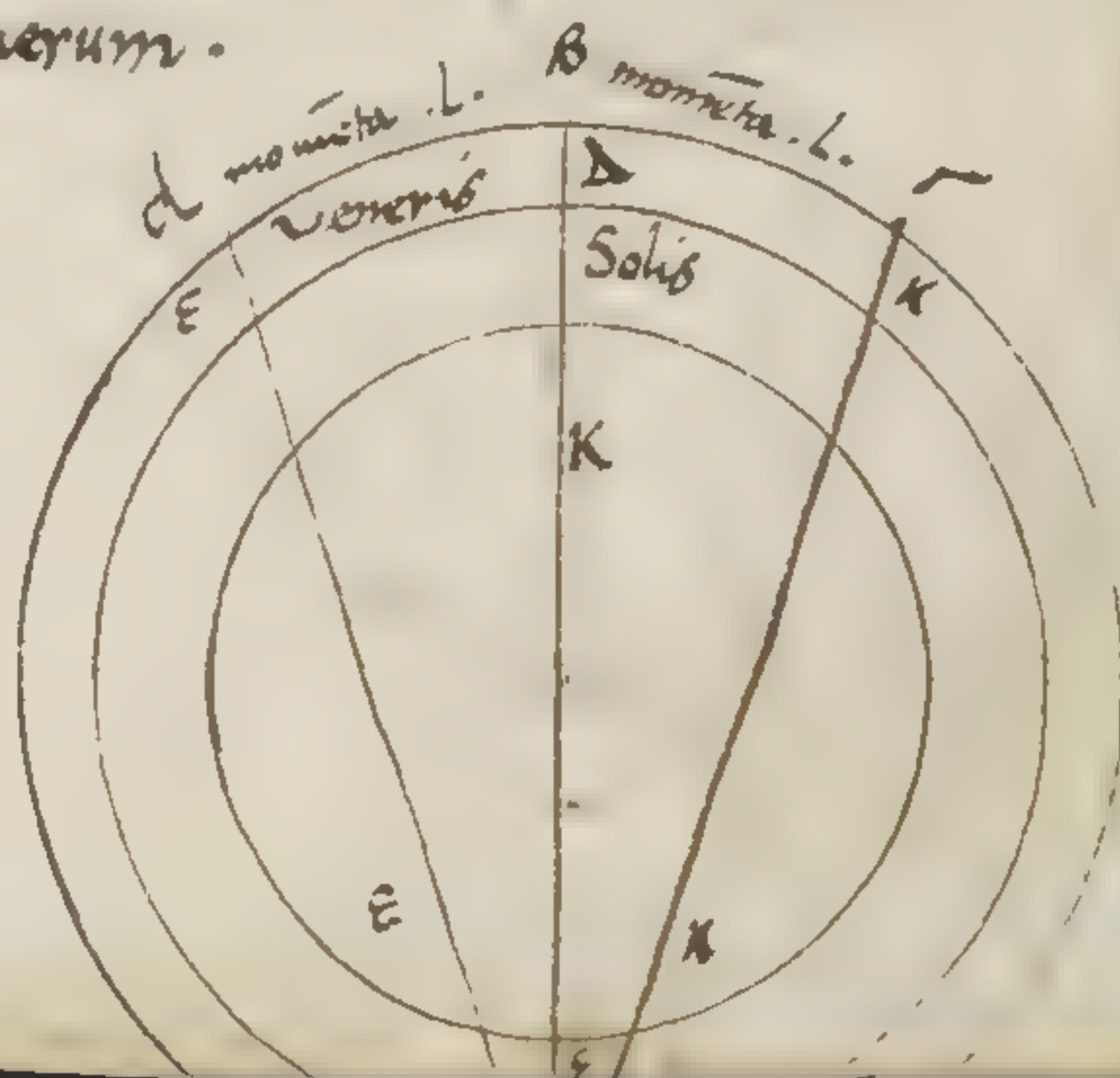
☉
☉
☉
☉
☉
☉
☉

nam ab eo circūfer² agita^{one} quare fit ut compre-
hendant semuicem & a se rursū. comprehendant²
hæ stellæ. Cur hæ stellæ pari esse dicat uelocitate
manifestat ipse cum asserit anni uertentis spatio
cursus ab omnibus peragi: sed ita ut ^{modo} ~~nostris~~ tardius
modo incitatus euntes comprehendant, subinde
Solem: & subinde à Sole comprehendantur. Ait tamē
hos ignes contrariam quoq; habere uim. Quam rem alij
aliter accipiunt. Quidam enim contrarietatem hanc
nasci putant ex eo quod Sol quidem cum naturaliter
ab oris ad occidua semper feratur perinde ut omnis
mundus mouetur. Epi cyclum tamen suū peragat
anni spatio. Cuius epicycli contraria est conuersio
mundi conuersioni. Lucifer uero & Mercurius con-
trarios motus semper egerant mundi circūactioni.
Quidam uero putant contrariam uim esse in his stel-
lis ppter quod comprehendunt Solis precessum.
Mercurius & Lucifer interdum remouentes eos
Sol comprehendat cum ortus & item occasus
effulsionesq; & umbrationes interdum mare inter-
dum uestra/cente patiuntur. precedentes mō: modo
relicti. Sic enim fere semper in zora solem comitari
uidentur. quod his usu accidit ex eo qd una medietas

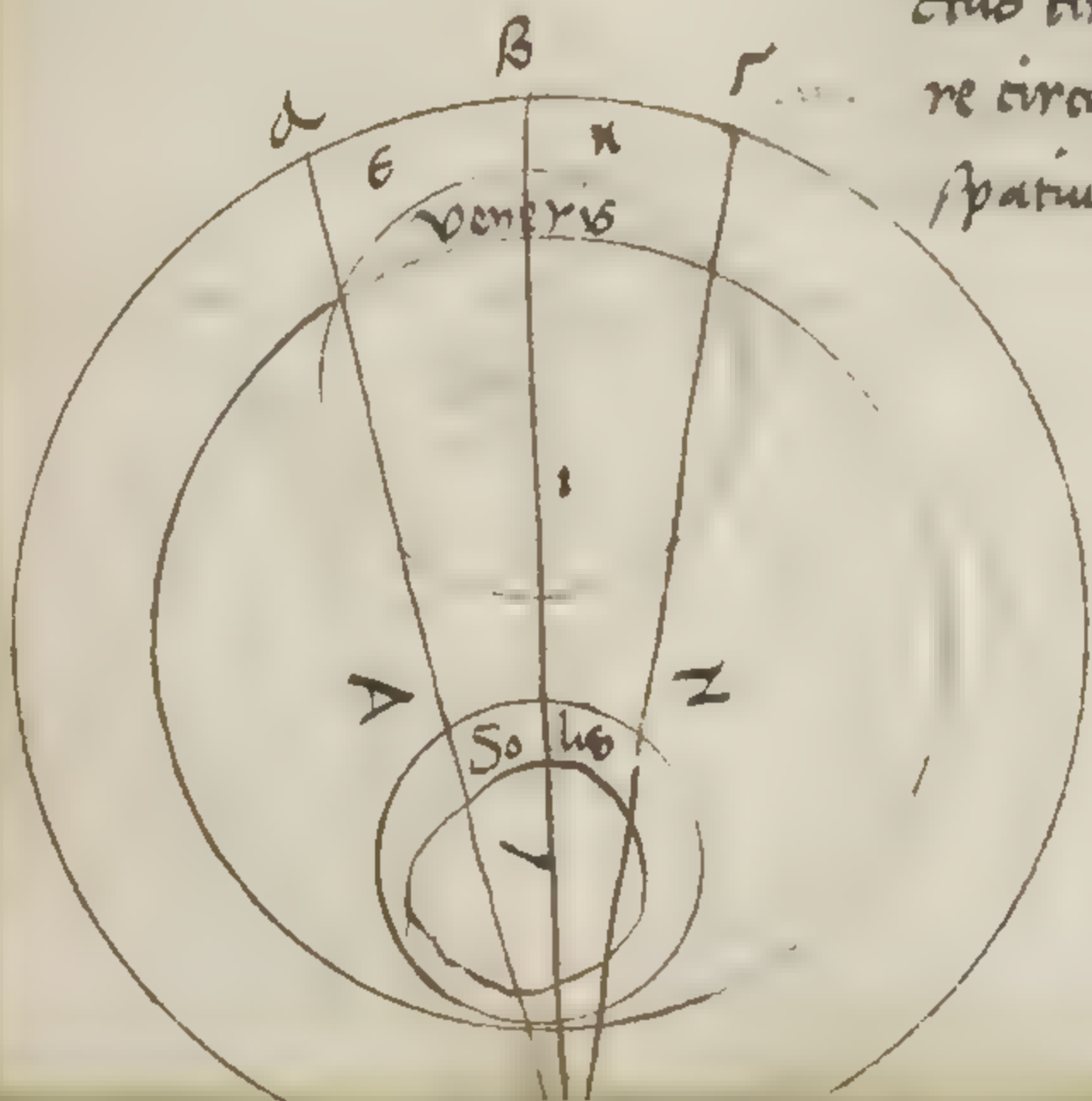
atq; unum punctum est: tam Sol, trinalis q̄ cuius-
libet alterius stellarum harum. Deniq; Heracli-
tes ponticus cum circulum Luciferi describeret:
item. Solis & unum punctum atq; unam medie-
tatem duobus daret circulis demonstravit ut inter-
dum Lucifer superior interdum inferior Sole
fiat. Ait enim & Solem & Lunam & Luciferum
& omnes planetas ubi eorum quisq; sit, una linea
a puncto terra per punctum stellæ exeunte demon-
strari. Erit ergo una linea directa ex terra medie-
tate Solem demonstrans. Duæ uero alie de xoria
leuaq; nihil minus directe linea à sole quidem di-
stantes. L. momentis. a se autem inuicem centum.
Quarum altera linea orienti proxima demonstrat
Luciferum cum Lucifer primum à sole distabit
factusq; uicinus orientalibus plagis: p̄p̄eaq; it̄ hesperi
nomen accipiens quod intus uespere post occasum
solis appareat. Altera uo occidenti proxima cum
plurimum distabit idem lucifer a sole factus uici-
nus occiduis: p̄p̄eaq; lucifer nominatus. Item in
perspicuum est hesperum quidem dici tunc cum
in partibus orientis uidetur. sequens solis occasum.
Luciferum uero cum ante solem mergitur & rursus

exacta propemodum nocte oritur ante Solem.
 Sit igitur punctum terre coeliq; ubi est lra. X.
 Zodiacus u^o circulus supra quem sunt A. B. F.
 nocte. A. sit A. B. ambitus momentorum. L. ste.
 B. F. ambitus totidem momentorum. & per X. B.
 lineam punctum sit solis in lra. K. tritergoli-
 nea. X. B. K. que solem demonstrat idest litteram
 uita. Tantum aut mouet^r hac eadem linea quantum
 sol mouetur prope quotidiana momenta singula. Si-
 militer coetera linea. X. A. & X. F. diuidantur in
 L. momenta. Sit porro. X. A. linea in parte orien-
 tis. X. F. uero linea in parte occidentis. hac quide
 idest. X. F. linea prior occidens & prior oriens
 qm Sol. illa uero alia X. A. posterius occidens &
 posterius & oriens. Necesse est igitur ut hac quidem
 X. A. linea demonstret luciferum. lucera alfa
 heperum uidz. eo tempore quo eadem stella longius
 a sole discesserit. Illa uero alia linea X. F. eandē
 stellam demonstret esse luciferum temporibus ma-
 tutinis in signo lucere. F. Hoc autem fiet aptius
 si per. X. K. B. lineam circūducatur circulus
 qui contingat duas a se distantes lras idē. X. A.
 & X. F. quod demonstrat modū discessionis a sole luciferi.

At uero P. Lato quip huius indaginis diligentius
 examen habuerunt: affirmant aliquanto q̄ solis
 esse luciferi elatiorem globum qui limitatur notis.
 Δ. Ε. Ζ. κ. contingens. Δ. quidem lineam per Ε.
 litteram. Ε. uero per Η. Quare cum Lucifer lustrus
 circulum proprium perueniet ad Ε. uidebitur in
 Δ. locatus a sole plurimum. utpote momentis. L.
 omnibus separatus & ad orientem ac meridiem
 uergens. Quippe sol. non nisi ubi est. β. littera
 indifferenter uidetur. Porro cum in Η. erit luci-
 fer. uidebitur in exaltatione. Γ. consistere ydem. L.
 demum momentis ad solem & ad occidua semetipsum.
 Cum uero uel penes Δ. uel penes Ζ. consistet: dubi-
 um non est proximum soli factum uisum in con-
 cursuq; fuisse unum exaltationem procul a regione
 terra penes Δ. alterum citimum terraq; proximum
 in Ζ. Nam illud observatione diligentiore ppenden-
 dum est. Stellam ipsam in maxima recessione siue
 orientalis siue occidua erit illa recessio diebus fere
 quingentis octuaginta & iii. ad id in quo pridem
 fuerat uel Ε. uel Η. remeare. ut sit semper perspi-
 cuum totum obire circulum suum. qui est Δ. Ε. Ζ. Η.
 memoratam stellam memorato numero dierum.

Ita ut maiorem quidem discessionis ambitum
qui est ab aëro is ad occidua. hoc est. H. D. E. ccc. xlviii.
peraget diebus. minorem uero depressoremque. E. Z. H.
reliquis. c. xxxiii. Maxima siquidem discessionis
ab occiduis ad. eoa prolapsio hoc dierum. numero
reuocatur. ut frequens veterum uirorum observatio
palam fiat. Rursum subterit hoc. Igitur in quibus
his. uniuersisq. apto & decenti sibi motu locatis
uidz. his que consequens erat tempora prouenire
nexibusq. uitalibus ubi constricta corpora facta sunt
animalia in partibusq. didicerunt. Coelestia corpora
constricta uitalibus nexibus. idest. stellas animalia
facta esse asserit. & cognouisse que a Deo uidebantur
scilicet ut planetes quinq. in globos proprios redacti
non solum anima utaq. fruerentur. Sed cum isdem
omnibus etiam mundus & anima uteretur & rati-
onis particeps esset. Quatenus enim carens quid
ratione poterit intelligere que iubentur. Ea que
diuersae naturae motus obliquus per directum eius-
dem naturae motum uertens sumet utpote constri-
ctus circumferebat partim minore partim maio-
re circulo rotabantur. citius quidem dimensum
spatium peragentia que minore. tardius uero

25
que maiore. Diverſa natura que ſit ſæpe iam
oſenſum eſt in ſuperioribus. Quia motus eius
ab occidente ad orientem feratur. Hæc ergo cum
ſit interior, contineat² neceſſe eſt ab exteriori orbe
qui aplanis dicitur: Tardaq; ipſa in progredi-
endo ab aplanis velociore rapitur ad contrarium
motum: & comprehenſa ſequi ſequentem: compre-
hendere etiam comprehendentem videtur. Plane-
tum u^o quidam citius: alij tardius curſus ſuos per-
agunt merito. Circulorum enim minorum compendia
adverſum maiorum anfractus comparata modicis
temporum impendijs circulorum ſpacia complent:
ut luxa que iuſta Cybini num^{um} xxviii diebus
circulum ſuum luſtrat: cum Saturni ſydeus xxx.
prope annis redeat ad priſtinum exordium. Qua
de cauſa fiebat inquit ut ex uniformi euſdem
nature conuerſione que citius circuibant ab his
que tardius circumferebantur comprehendentia
comprehendi viderentur. Uniformis eidem na^te
conuerſio rapit ſtellas motu intentes contrario
ad uolatum ſuum quotidianis diebus. Ille autem
naturaliter incedunt per ſuos circulos. quorum motus
atq; agitatio diſſentit rapienſis ſe motui. Itaq; pla-

ut quæ uidentur
non incedunt.

netes partim minores: partim maiores circulos obeunt nulla diei noctisque uertigine consequuntur eos qui pigrius progrediuntur quia per prolixiores orbis feruntur. p̄p̄eaq; comprehedentes & transeuntes comprehendi ab his quos preteriant putantur. Comitata enim uerbigrā iuxta primum momentum arietis luna cum Sole diebus xx. & viii. totum circulum transit. viii.º & xx.º momento eiusdem signi solem comprehedens quia transit eum atq; progrediens uelut fugere eum & comprehendi ab eo uideretur. Eadem ista ratio et in coeteris astris quorum dispar cursus inuenitur. Deinde proficitur. Omnes quippe circulos eorum uniformis & inerrabilis illa conuersio uertens in spiram: & uelut sinuosum actanti uolumen. Cum fixo cardine circini casu uel etiam uoluntate nr̄a oppresso: aut relaxato circino describuntur circuli tales: ut postremitas circūductæ lineæ non solum non perueniat ad exordium: sed deflectens à competentī rigore infra uel supra circūductæ lineæ sepius laxiores arctioresq; circulos faciat: hoc genus circulorum solemus spiram uocare

.

p̄p̄ea

ac ḡam

uolumen

uel achantum uel uolumen. Igitur quia planetas
sic aplanas rapit quotidiana uertigine ut nō pariat²
eos in eundem locum & uelut sedem ex qua pro
gressi fuerant repñtari: sed uel transire cogat:
uel leniore progressionē minime occurrere ad
destinata recte dixit errantes stellas in spiram &
uelut sinuosum achanti uolumen rotari ob incon
stantem atq; inaequalem circumuersionem. Ut stel
la Veneris forte sit in arietis signo. deinde raptet
eam mundi conuersio ita ut eam longius a priedia
na progressionē protrahat: certe tunc fiet ab arie
te aliqua discessio: quantoq; plures conuersiones
fuerint: tanto longius ab ariete ad priedentia signa
discedet: & postremum ad pisces atq; inde ad a
quarium prouehitur. Contra si remissior erit
raptatio ab ariete ad Taurum uersus recedet: &
ad geminos atq; ad cancerum in quibus semp giris
& deflectentibus ab exordijs atq; ab errantibus
& quē^h rigore. Quos quidem giros graeci helia
cas appellant quorum incrementa ab imminutio
nibus: imminutiones porro ab incrementis
notantur: suntq; similes eius formulae quae subter
ascripta est. Deinde ait. Atq; u^{ur} ratio

motus dimetetur. Perfectum temporis num²
qui perfectum annum compleat appellat enim
quo tam septem planetae qm coetere stella quae di-
cuntur rate pntate originalibus sedibus eandem
quae fuit initio rerum principioq mundi con-
stitutionis efficiunt designationem: ita ut prolixo-
tas prolixitati: & intervallo^{rum} pristino^{rum}
latitudin^{um} latitudo & profunditati profunditas
quadret. Hoc autem tempus continet annorum
innumerabilem seriem. Quippe cum stellaru errantiu
circuitus impares sint: necessarioq diversis tem-
poribus cursus suos compleant: ppeaq latius aliae
a medietate mundi euagentur: angustius uero aliae
ad aucti septentrionis ue conuexa celsiores aliae
a terra sint: aliae non adeo longe altitudinis in-
teruallo distent a regione terre diverso quoq inter
se motus agitant: ut aite tardis ultra progredi-
entes retrorsum recedentibus humilibus exel-
deextre sinistris. sinistiores dexterioribus occur-
rant in unum. nihilq omnino sit quod in deq-
natione differat a coeterorum astrorum habitu
specie figuris. atq ut omnes omnibus aequis dia-
metris distent: unumq nutu atq unam effici

ant, stellarum omnium conformationem cum
sit. necesse est unus aliquis ex igitur representat
fuerit in antiqua constellationis statum iuxta
rationem forte altitudinis latitudini tantum non
sit representatus antiquae. Vel si perfecte per omnia
momenta unus reuocatus ad antiquum statum fue
rit: coeterorum tamen quorum est diuersa condi
tio perfecta representatio minime prouenerit:
necesse est etiam eius stellae: quae in representatione
perfecta inuenietur rursus fieri aliam mutatio
nem quoad opportunitas illa proueniat quae unam
faciem atque eandem representet quae fuit ab initio
mundi. Quem quidem motum & quam designationem
non est putandum labem dissolutionemque asferre
mundo: quin potius recreationem & quasi nouel
lam uiriditatem posteam in auspicio motus noui.
Haud sciam an in quibusdam regionibus terra
prouentura sit ulla ex inno uatione iactura.
Hactenus de mundi sensu constitutione tractauimus.

T I A M. C V N C I A. E E R E.

Prouenerant usque ad gemituram
temporis ad germanam compositam

similitudinem exempli & ueritatis suae: nisi quod
nondum hic mundus. cuncta continebat aëria
perinde ut intelligibilis ad cuius simulationem fiebat.
Hoc igitur quod acceperat addebat opifex Deus. Atque
ut mens. cuius uisus contemplatioque intellectus est:
idearum genera contemplantur: ut intelligibili mundo
quae ideae illis sunt animalia. Sic Deus in hoc opere
suo sensu diuersa animalium genera statuit esse
debere: constituitque iij. Primum coeleste plenum
diuinitatis. aliud deinde typus aëri uagum. Tertium
aque liquoribus accommodatum. Quartum quod terrae
na soliditas sustineret. Id diuini quid generis ex
parte maxima speciem ignis serenam claritudine
perpolibat: ut propter eorum splendorem nitoremque
uidentibus esset uisusque uenerabilis. figuram porro
eius figuram mundi intelligibilis accommodans inde
clinabuliter & uenustabat: totumque eum posuit in
gremio prudentiae coeli undique ineffabilis pulchri-
tudinis ornamentis eum stipans: & conuegetans
ad aeternitatem motumque circulis conuenientem.
& pro cuiusque natura commentus est circos duos
alterum circum se perque eandem orbitam semper
obeuertem: eademque semper deliberantem ac de

.iii. adan.

eisdem rocinantem. Alterum uero talem
qui semper ultra procedere gestiens eiusdem
atq; immutabilis naturae coercionem intra obiectum
eius rotabundus teneretur. Quinque illis erraticis
& contrariis sibi inuicem prohibitis motibus
utrumque circulus esset in optimo beatissimoq; agi-
tationis statu. Quae ex causa facti sunt summa
diuinitate praediti omnes illi ignes sideres:
qui nullos errores & orbitationesq; patiuntur.
Praeterea in semetipsos conuertuntur aeterno circuitu.
At uero aliqui uagi planetesq; ignes erroris tam
habent eam cuius in superioribus habitis come-
ratio est. Terram uero matrem & altricem om-
nium terrenorum animantium constitutam
limitibus per omnia uadentis & cuncta retinentis
poli, diei noctisq; custodem locauit: antiquissimam
& eximia dignitatis Deam, ex eorum numero
qui intra mundi ambitum continentur deorum.
Stellarum uero choreas & alterius applicati-
ones ad alteram: uariosq; giros quos edunt
admirabili uenustate mixta ambitus circuloz
reditusq; & anfractus ad eas sedes ex quibus
progressi sunt: Accessus & recessus. Cunctq;

contigua sibi inuicem sunt quales eo contagione
sua conditiones accipiant. quāq; & cumq; modi
nantiſcantur qualitatem ex uaria designatione.
Cumq; quod aliquanto intervallo temporis fieri
solet ceteri Sol & stella mersae ac latentes operiun-
tur. quae significent & mox aut aliquanto post
futura portendant. Vel cum in solidis horis
curritulq; temporis rursus emergunt & apparent:
quantos denuntient motus his qui rationem mo-
tus earum intelligere possunt. Cunctaq; huiusmodi
ratione atq; rationibus psequi: nihil agentis ac frus-
tra laborantis est: maior cum motus earum de-
scriptioq; sit usu atq; oculis disputantis remota.
Quapropter quae de sideribus uisibilibusq; diui-
nis potestatibus ducta sunt: satis superq; ducta
finem habeant suum. **AT VERO** Inuisibilium
diuinatum potestatum quae daemones nuncupant²
prestare rationem: maius est opus qm ferre ualeat
hominis ingenium. Igitur compendium eo credu-
litate sumatur. Credamus. Ergo his qui apud
saeculum prius cum ipsi cognitionem propinqui-
tatemq; diuini generis praeferrerent: de natura
Deorum maiorum atq; auorum: deq; genturibus

singulorum aeterna monumenta in libris suis
posteritati reliquerunt. Certe illorum filijs aut
nepotibus non credi satis irreligiosum: quibus in
congruis: sed necessarijs probationibus dicant: tam
quia domesticis rebus pronuntiant: credendum esse
merito puto. Sit igitur nostra quoque credulitas
comes asseverationi priscorum uirorum: quod
terrae coelique filij sint, Oceanus & Thetis. Horum
porro Saturnus & Rhea & Phorcus. Saturni
perro & Rheae proles Iuppiter & Iuno & ceteri
qui sunt in ore hominum ac mentibus & de quorum
fraternitate fama celebratur. Atque ex his alij
nati sunt qui putantur. His igitur omnibus qui
uel uidentur in conuevis coelestibus flammanti
corpore: uel non uidentur natis atque altis diuinita-
temque optinentibus, conditor uniuersitatis. Deus
observanda iubet: sanctaque oratione tali. Deij
Deorum quorum opifex idem paterque ego opa
siquidem uos mea dissolubilia natura: me tamen
ita uolente indissolubilia. Omne siquidem quod iunctum
est: natura dissolubile est. At uero quod bona ratione
iunctum atque modulatum est dissolui uelle non
est. Dei. Quapropter quia facti generatique estis

immortales quidem nequaquam ne omnino indif-
solubiles Nec tamen unquam dissoluemini: nec
mortis necessitatem subibitis. quia uoluntas mea
maior est nequus & ingentior ad aeternitatis
custodiam quam illi nequus uitales ex quibus aeterni-
tas uestra coagmentata atque composita est.
Iubendi ergo quod iubeo causa haec est. Tria etiam
nunc mortalia genera desunt uniuersitati: qui-
bus carens uniuersa res: perfectione indigebit.
trit porro imperfecta si uniuersa mortalia ge-
nera intra conspectum tuum minime continebit.
Oportet autem si erit mundus perfectus futurus
proueniet porro hoc eidem uirtute auctoritatis meae
esse plenam uniuersi generis substantiam quo
animalibus singulis suppeditato uiuendi uigore
ea quae sunt meliora proximam diuinitati for-
tunam dignitatemque sortiantur. Quapropter
ut & mortalia sint & uniuersa res non indi-
geat perfectione sed sit tota atque uniuersa: Vere
iubeo aggrediamini secundum naturam mortalium
generum institutionem. Imitantes ergo meam uiam
effectum uestrum solertiam ita institute atque
exortate mortalia ut quibus consortium diui-

mitatis & appellationis paritas competit
diuina praeclatum firmitate fringatis. Erit u
tale quod uobis obsequi iustitiamque colere prospere
ritis. Huius ergo uniuersi generis sementem
faciam uobisque tradam: uos cetera exequi par
est. Ita ut imortalem coelestemque naturam mor
tali textu extrinsecus ambiatis: iubeatisque nasci
ritumque provideatis & incrementa detis: ac post
dissolutionem id fenus quod credideratis: facta
secessione animi & corporis recipiatis. **¶** Hic
dixit & demum reliquas prioris concretionis
ex qua mundi animam commiscuerat in eiusdem
crateris sinum refundens eodem propemodu
genere atque eadem ratione miscebat. Hic tamen
eadem exoriebatur puritas serenitasque prouentui
net tam immutabilis perseverantia sed secunda
ac tertia dignitas. Coagmentataque mox um
uerse rei machina delegit animas stellarum
numero pares. singulaque singulis comparauit:
eisdemque uehicularibus competentibus superimpositas
uniuerse rei naturam spectare iussit. legesque
immutabilis decreti docuit: ostendens quod prima
quidem generatio uniformis in omnibus eisdemque

ordinis esset futura ne cui competens iustum
ex aliqua parte a se minueretur. Oportebat
porro scitas eas certis legitimisq; temporu uici-
bus p nationis animalium quicq; preter ceteras
animantes a Deo suscipit ac afferre frugem.
Esse autem naturam hominis geminam. Cuius
quod melius sit genus censendum fore uiri no-
mine. Cumq; necessitate daretur corporis inferent²:
corporeaq; supple² uarie mutabitur: quibusdam
labentibus & alijs inuicem succedentibus membris
primo quidem sensum ex uolentis passionibus
exitari post quem mistam ex uoluntate tristi
aq; cupidine nasci tum uero metum atq; iracun-
diam: ceterasq; pedisequas earum perturba-
tiones diuerso affectu pro natura sua p mouetes.
Quas quidem si frenarent ac subiugarent: iustam
his lenemq; uitam fore: si uincerentur: iniustam
& confragosam: & uictricibus quidem ad com-
paris stellæ contubernium sedemq; reditum patere
acturis demitps uitam ueram & beatam. uitas
porro mutare se sum atq; ad infirmitatem naturæ
muliebris reliqui secundæ generationis tempore:
nec a uitis intemperantiq; discedentibus tm

poenam reiectionem in deteriora cessare donec
instituto meritisq; congruis tamarum ferarum
induant formas: pausamq; malorum non prius
fore qm̄ consequuta eas rata & eadem semper
uolueris illa mundi circūactio: cuncta earū uicia
ex igni & aqua terraq; & aere contracta omemq;
illuuiem deterferit. Inconsultis & immoderatis
erroribus ad modum rationisq; temperiem redactis.
quo positis sordibus expiata purificataq; demum
ad antiqui uultus honestatem pertingere mereantur.
Quibus cunctis fataliū legum promulgationibus in
istum modum patefactis & expositis: nequa penes
se demps reticentia noxia resideret auitas
Sementem eiusmodi fecit Deus: ut partim in terra:
partim in luna humani generis iacerentur exor
dia: partim in coeteris quae instrumenta sunt:
temporis. Ea porro officia quae sementem sequi
factis a se dijs iniunxit ut dexteram dixeram:
maximēq; formandorum corporum curam morta
lium: at si qua pars etiam tunc hominis aīe residua
superesset cuius constitutioni nouanda uiderentur
opera coeteraq; omnia consequent' aggredierentur
hortatus est: quae operis perfectio rerumq; ordo

deposceret: proque uiribus emiterentur ut quod optime
mortalis natura regeretur. conceptis in prosperi-
tibus quarum esset auctas & causa penes ipsos.
Quibus in istum modum digestis omnibus cum
in proposito maneret rerum creator: Intelligentes
injectionem patris & filii iuxta mandata infor-
mationem immortalis sumpto initio mortalis ani-
mantis ex mundi materiis igni terra & aqua
cum spiritu foenus elementarium mutuata.
quod redderetur: cum opus foret. Ita quae accepe-
rant conglutinabant: non isdem quibus ipse
uexibus sed alijs ob incomprehensibilem breui-
tatem inuisibilibus gomphio. Itaque apparatus
materiæ circuitus immortalis animæ circumliga-
bant irriguo fluuioque corpori. Circuitus porro
in torrenti rapido defluas obligati non tenebant
neque tenebantur: sed ut ferebant & inuicem
ferebantur: ut totum quidem animal moueretur
precipiti tactu & inordinata iactatione. Quippe
cum nihil sine ratione raptaret motibus ultro
citro dextrorsum sinistrorsum & item sursum
deorsumque pergens: atque oberrans, imenso quippe
irrigante & imoderate affluente gurgite ex quo

Iussus patris & filii.

spiritus.

gomphio.

ribus & alimenta comparantur: multo maior ex-
trinsecus turba conflatioq^{ba} uexabat, cum corpus
aliquod in raptatu incurrisset, ignis offensionem
uel etiam terrenam compulsionem similiter aque
lubricas: uolentasq^{ue} uentorum procellas: hisque
interpollationibus omnibus per corpus ad animam
comitantibus stimulata mens astuaret. Qui quidem
astus propterea & initio & nunc usq^{ue}, sensus
cognominantur maximos uolentosq^{ue} motus
centes, cum naturali derivatione iugiter & sine
intermissione effluente circuitus animae quasi
quibusdam turbibus simul quatiant. Illum
quidem prouidum eius consultumq^{ue} motum, scilicet
eiusdem circuli cuius demum orbitata circum-
uolutio statuentes, & contra quam illa mouetur.
operantes: imperiumq^{ue} eius statuentes. At uero
diuersi circuli diuersis motibus interitq^{ue} famu-
lantes, usq^{ue} adeo ut quia limites duplino illius &
triplino quantitatis: & item interualla terna per
utrumq^{ue} latus epitritorum sesquiplorumq^{ue} & epog-
doorum medietatibus confirmata dissolui à nullo
qm̃ ab eo solo qui iunxerat: poterant: omni tm̃
iactationis genere diuexerant aduersis sibi inuicem

motibus animam totam eius substantiam diuer-
se distrahentes, ut una quidem feratur cum con-
firmationis suae reprobis: uerum sine ratione, ut-
pote discordantibus motibus & deprauante recti-
tudo: sensum illecebra. Propterea uarias incli-
nationes existeri obliquas contrarias & item
resupinis casibus similes. Ut si quis naturalem
membris regionem mutans: caput pro pedibus
solo figat. pedes in altum pro capite sustollat:
Tunc tam eius qui patitur qm̄ eorum qui spectant
destra quidem partes sinistrae: sinistra aut deo-
tera uidentur. Inuicem idipm̄ animae quoque cir-
cuitus patiuntur: p̄p̄eaq; errant in eiusdem di-
uersiq; generis contemplatione. cum quod diuer-
sum idem & quod idem diuersum imbecillitate
discernendi autumant. Testq; haec eorum plena
erroris & falsitatis opimo orta ex deprau-
atione sensuum: nec habeat ullum certum du-
rem talis peragratio. Cumq; contrap̄positi sensus
pulsauerint animam uehementius: omnemq;
eam possederint: tunc illa subiugata & ser-
uens: pontificum aliquod potestatemq; reti-
nere falso putatur. Ideoq; passionibus agra

Et initio cum incorporata est quādiu perinde
afficietur; amens erit. At postquā incrementi
nutritionisq; tenui iam riuo meatus effluet:
animasq; circuitus tranquilliore motu iam suā
peraget: processuq; temporis sedatiores erunt:
utpote quāda natura sua competentī motu
minime exorbitent facile iam diuersa natura
iuria: bonitatemq; & honestatem semper eiusdem
cum alterius appetitu. alterius uero detestatione
sererunt. hominemq; ita institutum plenā &
incolumi prudentia tuebuntur. At si ad hunc
statum accedat auxiliatrix eruditionis honestate
moderationisq; diligentia immunis omni pertur-
batione atq; agilitudine ducet æuū. Si negliget
claudum iter uite serpens cum familiari de-
multitia reuocabitur ad inferna. Sed hæc quidē
nouissime proueniunt meritis iam uite locatis.
NUNC uero diuina providentia spectari
pensum conuenit. Eo membrorum rationabili
conformatione quā suscipiendo uitali uigore ce-
lestis apparabat prospicientia. Principio figu-
ram capitis diuina potestates: quibus informan-
di corporis officium concreditum est mundi si-

una

Quia uero...

o - can

gura mutata teretem globo/amq; pinxerunt:
eidemq; duos circulos ueneranda diuinitatis in-
nexerunt. Est autem cap̄ prater coeterum corpus
honoratius & optimati quadam eminentia: cuius
reliqua membra dominatū parent atq; obsequun-
tur: iure meritoq; subiecta ne sine sede humilis im-
mo plane iacens assas. cum moueretur terrarū
lacunarum offensiones procliuatib; & item de-
cliuatib; incurreret maxime cui esset necesse
cuncta motū genera experiri. *¶* Hec igitur de
causa uehiculo corporis utpote arx sustinetur:
Addita est crurū quoq; & brachiorū porri-
gibilis & flexuosa substantia, ut tenendi omit-
tendi progrediendi resistendiq; usus & arbitrio
presto foret eminente diuino capitis gestam-
ine. Progrediendi porro comodius officium
qm̄ recedendi rata diuina mens ire ulterius
mage qm̄ recessim uoluit moueri. Priores quoq;
corporis partes meliores posterioribus iudicans
in homine primo omnium e regione contra capi-
tis personam subdidit uultus eam que appellat
facies: eidemq; instrumenta que ad imitantur
prouidis animæ moribus assignauit. & quibus

primi luciferi oculorum orbis coruscant.
hac de causa dati. duae sunt opinor uirtutes
ignis. altera edax & peremptoria. altera mul-
cebris innoxio lumine. huius igitur ex qua lux
diem. inuehens panditur domesticum & famili-
are corpus oculorum diuina potestates comen-
tate sunt. Intimum siquidem nostri corporis ignem
utpote germanum ignis perluendi sereni & de-
ferati liquoris per oculos fluere ac emanare
uoluerunt: ut per leues congestosq; & tanquam fi-
miore soliditate paucos orbis. luminum quoru
tamen esset angusta medietas. subtilior serenius
ignis per eandem efflueret medietatem. Itaq;
cum diurnum iubar applicat se uisus fusioni
tunc mirum intuentia semet inuicem duo
similia in unius corporis. speciem coherent.
Quo concurrunt oculorum acies emittentes quoq;
effluentis intimae effusionis acies continue
imaginis cursu repercutitur. Totum igitur hoc
simile eandemq; sortitum passionem: & ob
indifferentem similitudinem eiusdem passionis
effectum cum quid aliud tangit uel ipsum ab
alio tangitur tactum motum diffundens. Sed.

per omne corpus: perq; corpus usq; ad animam
porrigens sensum efficit qui visus vocatur. At
postquam in noctem discesserit cognatus ignis
desertum lucis eius auxilio consorcioq; velut uidua-
tum, hebes: ut quippe ad dissimile procedens. ppeaq;
immutatum contingitur: nullam habens cum
propino tunc aere naturae communicationem:
utpote splendore ignis carenti uideretq; quod desunt
factum illecebra somni. Et enim diuina potestates
salutem oculis regnum palpebrarum machinata
sunt quibus obductis uis illa ignis intimi conue-
nientia regimini coarctetur: compressaq; fundit
se per membra mollitq; & relaxatis conualecit
quies. Quae cum est uehementior motu reliquis
cuius modo erunt & quibus reliqua talia pariaq;
omnium simulachra nascentur: eorumq; ex-
pergefatos quaq; memoria committitur. At uo
simulachrorum quae in speculis oboriuntur:
umbrarum & quae in humida uidentur super-
ficie facilis assertio est. siquidem utriusque
ignis tam intimi qm extraposti concursu
incidente inter insitam aliquam leuemq; mate-
ria superficiem: formatq; in multas & uarias

figuras simulachra ex leuigati corporis conspectu
resultant. Dextera porro partes que sunt:
sinistra uidentur in eisdem speculis insolito
quodam more: propterea quod dextris partibus uisus
contra sinistram partem speculi. Sinistris item
contra dextram positis motu facto corporis
ex aduerso partis eius unde motus sit gesticu-
latur motus imago. At uero dextera corporis partes:
dextera ita ut sunt in speculis quoque sinistrae
item sinistra uidentur: cum ex coitu uisus et splen-
doris et speculo corpulentior conglobata imago
recidet. Quod fit querens tersa speculi serenitas
hinc inde tumidioribus et proiectis in mole
lateribus: dexteram uisus partem in leua speculi:
leuam item in dexteram deicit. Cuius speculi
denum si talis facta erit conuersio ut elationes
illae partes altera superior: altera inferior lo-
centur. resupini uultus apparebunt uidentis splen-
dore luminis et superiore margine cum summis
oris partibus et ipso capite ad inferiora directis
similis porro ut mento genisque ad superiora
sublatis. Qui quidem sensus famulantur actibus
opificis Dei animam optimamque et primariam

speciem molientis: sed uulgo per semetip, de sen-
tire existimantur: & agere aliquot ut si quis non
operari: sed ferræ uel ascia tribuat effecti ope-
ris auctoritatem cum a se plurimum distent
causæ & ea quæ causam sequuntur. Licet eni
corporia sint fundamenta omnium sensuum qd
tamen sentit alienum à natura corporis excipit
sensus puro & incorporeo uigore. Quippe corpora
frigus & calorem attractionem & relaxationem
intellectumq; in rebus ratione prudentiaq; agen-
dis nesciunt. Siquidem ex omnibus quæ sunt:
intellectum: prudentiamq; habet sola anima.
hoc porro inuisibile. At uero ignis & aqua ce-
teræq; materiae uisibiles sunt corpora. Oportet
autem intellectum discipline a maiore prudenti-
ssimæ naturæ principalem causam non admi-
nícula causæ principalis inquirere. Illas uero quæ
ab alijs motæ mouent alias secundas existiman-
dum est. Nobis quoq; igitur in eundem modum
faciendum est. & de utroq; causarum genere dis-
serendum. sed separatim quidem de optimis: quæ
cum intellectu prudentiaq; cuncta honesta & bo-
na moliantur. scorsim uero de his quæ mente

177a
gna

prudenter cassae temere & ut libet confusa
& inordinata quae faciunt: relinquunt: & de
oculorum quidem mysterio causa ob quam
nacti sunt eam quam habent uirtutem satis dictu.

De praecipua tamen utilitate operis eorum mox
erit aptior differendi locus: Visus enim uisum meam
sententiam causa est maxime comodi plerisque
non ociose natis institutisque ob id ipsum quod
nunc cogimus. Neque enim de uniuersa re quis-
quam quereret: non prius stellis sole caeloque
uisis. Ac nunc diei noctisque insinuata nobis al-
terna uice mensis annorumque obitus & anfractus
nati: eorumque ipsorum dinumeratio & ex di-
numeratione perfectus & absolutus exitus habet.
Tum temporis recordatio quae naturam uni-
uersae rei queri docuit: curaque investigationis
iniescit mentibus quasi quoddam seminarium
philosophiae pangens: quo bono nihil unquam maius ad
hominum genus diuina munificentia contulit.
Hoc igitur maximum beneficium uisus oculo-
rumque esse dico. Minora alia praetereo: quibus
qui a philosophia remoti: carentes rectae mentis uitam
lugubremque agunt. Nobis uero causa dicenda

demonstrandaq; uidetur diuini muneris qd
prouidentia commenta est. salubriter. Etate-
mus. Deum oculos hominibus dedisse idcirco
ut mentis prouidentiaq; circuitus qui sunt in
coelo notantes eorum similes cognatosq; in usum
redigerent. suae mentis circuitusq; animae: qui
animaduersiones seu deliberationes uocantur
qm simillimos efficiunt diuinae mentis prouidē
motibus placidis tranquillisque perturbatos licet
confirmatosq; ingrata rationis examine dum
imitantur aplane mundi intelligibilis circūacti-
onem suae mentis motus erraticos corrigant.
Eadem uocis quoq; et auditus ratio est ad eosdem
usus atq; ad plenam uitae hominum instructionem
datorum siquidem ppea sermone est ordinata co-
municatio ut prae forent mutuae uoluntatis in-
dicia. Quantumq; per uocem utilitatis capitur
et musica totum hoc constat hominum generi
propter armoniam tributum. Armonia uero
idest modulatio est utpote intentio modificata
et uelut consanguineas habens commotiones animae
nostrae circūtionibus prudenter utentibus mu-
saram munere temperantiaq; causa potius qm

oblectationis satis commoda. Quippe quæ dis-
crepantes & in consonantes animæ commotiones
ad contentum & ordinationemq; concordia; musicis
auxiliantibus reuocet. Rhythmus autem datur
ut mediæ contra aliquidam numerorumq; &
modorum naturam gratiaq; expertem in pla-
risq; naturam. Nunc quomodo tanta ex-
ceptis admodum paucis exsecuti sumus quæ
providæ mentis intellectus instituit: oportet &
de illis quæ necessitas inuehit dicere. Mista
Aquadem mundi sensilis & necessitatis intel-
ligentiaq; coetu constitit generatio dominante
intellectu: & salubri persuasionem rigorem neces-
sitate assidue trahente ad optimos actus. Itaq;
iuncta & parente providis auctorita^bus necessitate
prima rerum undiq; concordia constituerint: Si
quis ergo uerè iuxtaq; meram fidem mundi
huius institutionem insinaturus erit: hunc op3
erratæ quæq; causâ speciem demonstrare.
Quod ita demum commode fiat si ad eorum
quæ erroribus implicant originem facto recur-
perinde ut in his quæ ex mente sunt fecimus ge-
nituram substantiamq; eorum ab exordio

relegamus: naturamq; ignis & terra: coetera
item. materialium ex quibus mundi sensilis co-
agmentata molitio est consideremus. Nec na-
turam modo ueram illam ueterem quae fuit ante
contractionem: sed antiquas etiam ipsorum ele-
mentorum perpressiones. Nullus quippe ad hoc
usq; tempus generationem eorum indicauit: sed tam-
p^{er} sententibus quid sit ignis & coetera sic loquimur &
dicimus initia uniuersitatis constituentes ea: quae
ne syllabarum quidem locum uicemq; pro ueri ex-
aminis ratione optinent. Nostra igitur haec
est professio nihil ad p^{ri}us de uniuersitatis uel
initio uel initio ut quidam putant esse dicendum.
non quod sit ullum impedimentum praeter inexo-
tricabilem difficultatem: sed quod ita instituto
sermone sit impossibile admodum perueniri ad
explanationem rei. neq; igitur uos id expectatis.
nec ego mihi persuadeam posse me tantum &
tanti oneris sustinere. Atq; illud obseruabo quod
initio sermonis precario petui. In rebus imagi-
narijs procliuiusq; ad fallendum rationibus
rerum earundem uerisimilibus assertionibus ima-
ginarijsq; contentus initia singulorum & uniuers-

Deus.

forum pandens. Deum ergo etiam nunc
auxiliatorem inuocabimus ante auspiciū dicti-
onis liberatorem ex turbida & procellosa coepta
sermonis iactatione. Erit ergo initium tale
denuū uniuersae imaginariae rei: eademq; magni-
ficentius diuidet. Et tunc nō duae species
ueniebant in diuisionem. At nunc tertium qd
aliud aboriatur genus. Quippe in prioribus duo
nobis satis abunde sufficere uidebantur: Vnum
perpetuum carens generatione exemplaris emi-
nentia. Alterum simulacrum & imago eius
aeternitati propagata secunda generationis: idq;
uisibile. At uero tertium tunc quidem minime di-
uisimus. At nunc impositura nobis necessitate
ratio uidetur: ire obuiam manumq; conferere aduer-
sum inopugnabilem omni ratione & omni atquo
fraudem, crassio tenebris inuolutam. Quam igitur eius
uim. Quamue esse naturam putandum est. Opinor.
omnium que gignuntur receptaculum est quasi
quedam nutritiua. Atq; hoc quod de ea dicitur
uerum est quidem: sed dicendum uidetur: paulo aper-
tius. Est tantum arduum eo magis quod profunda
mentis acie necesse est & astuare tam de igni

qm̄ ceteris materijs qui magis aquam uir aquam
dici putariq; oporteat qm̄ terram cum nulla sit
certa & stabilis proprietas corporum quæ cuiusq;
indiget naturalem germanitatem. Principio cuiq;
modo ut de aqua fecimus mentionem ordiamini.

Cum stringitur in glaciem certe siccum terra neq;
soliditate corpus & minime fusile apparet. eadem
hæc ignita & diffuens distretaq; uarie in humorem
spiritum & aerias auras dissoluitur. Aer porro
exustus ignem creat. Rursusq; extinctus ignis:
aer corpulentior factus institit. Item crassior
factus in nubes nebulasq; conuertitur. Quibus
elisis & expressis pluuia stagnorumq; & fontium
largitas denumq; ex aqua terrena montes aggerant.
Atq; ita circuitu quodam, uirib; fomentaq; genera
tionib; corporibus; inuicem sibi mutuantibus
nec in una eademq; forma perseverantibus: quæ
tandem erit certa eorum & a cunctatione remota
comprehensio. Nulla certe. Quapropter de cunctis
huic mutabilibus ita est habendum hoc quod sæpe
alias aliter formatum nobis uidetur & plarumq;
iuxta ignis æfigem: non est optimor ignis: sed
igneum quiddam: non aer sed aerium. nec omne

scintilla

nubes

quicquid uelut habens nullam stabilitatem. denique de
pronominibus quidam ullis designanda sunt. quibus in
demonstratione uti solemus cum dicimus hoc uel illud.
fugiamus enim nec exoptant eam appellationem qua
de his tanquam constantibus habetur. Igitur quem
quoque cum esse uere putandum. qui semper idem est
& omnibus omne cuius proprietates manent. At uero id
in quo fieri haec singula uidentur. & demum dissolui
peruenitque ad alias inde transire formas solum illud
appellandum puto certo pronomine. Recte quippe
de eo dici posse hoc uel illud: Porro quod recipit
qualitatem uel etiam uerti potest in contrarias
qualitates calidum dici uel frigidum aut candidum,
proprioque & certo nomine appellari quod inuertum
sit & mutabile minime conuenire. Sed opinor aper-
tius etiam nunc de eodem erit disputare conandum.
Si quis enim cunctas formas figurisque ex una ea-
demque materia factas uigiter & sine intermissione
in alias atque alias reformet. Tunc si quis electa
qualis una figura querat qua ut opinor posse firmare:
& diligenter ac sine reprehensione responderi: au-
rum illud esse: nec addere trianguli cylindricae
cuiusue alterius uidebitur. Eadem & consimilis ratio

difficultasq; in ea natura, qua cuncta recipi-
corpora reperitur. Hæc quippe mihi mme vere-
dit ex conditione propria. recipit enim cuncta
nec ullam ex eisdem formam trahit: & tum
velut intra gremium eius formentur quæ reci-
piuntur: ipsa informis manet. Et itaq; usus eius
similis molli cedentiq; materia: in quam impri-
muntur varia signacula: moventurq; & confor-
matur omnimode ab introeuntibus ipsa nec for-
mam ne motum habens ex natura sua: quæ uo
ingrediuntur formas mutant alias quæ alia &
diuersa cernuntur. Eademq; quæ introeunt &
egrediuntur simulachra sunt: uere existentium
rerum miro quodam in xq; explicabili modo
formata ab eisdem uere existentibus rebus
quæadmodum mox demonstrare intemur pro-
miribus. At uero trium genus nunc animo
sumendum est quod gignitur. Item aliud in quo
gignitur. Præterea tertium ex quo similitudine
trahit: mutaturq; quod gignitur. Debet ergo
facere comparationem similitudinemq; impar-
tire illi quidem quod suscipit matris: at uero unde
obuenit patris: natura q; inter hæc duo est prolis.

Simul ita intelligendum fieri non posse, ut
una existat facies quae omnes rerum omnium
formas uultusque contineat. uariaque corporis un-
diq; ora demonstret: nisi subiecto prius informi
aliquo corporum gremio permisce ut quae in picturis
substernitur infectio de color ad colorum lumina
subuehenda. Item si erit alicuius eorum quae
in se recipit simile receptaculum: cum quod obueniet
dissimile est. distordabit opinor uultus eius cum
introgressi corporis uultu nullamque exprimet si-
militudinem. Et quo fit ut receptaculi sinus nul-
lam propriam naturaliterque expressam habeat fi-
guram. Ipea quoque informis intelligatur. omni quippe
forma coerens. Ut qui odora pigmenta confici-
unt ante omnia curant ut nullus sint odoris pro-
prij quae conduntur susceptura uel humidos
sucus odoraminum. Et qui mollibus materijs im-
pressionibus cedentibus insignire formas aliquas
uolunt pure leuigatas in apparata leuigatione
apparere patiuntur. Sic ei quod omnibus rerum
omnium formis et figuris aeternae mansuris
quae per saecula recte insigneatur nulla omnino
propria species falsa opinione tribuenda est.

Ideoq; facti generati insibilis animalis matrem
corporeatq; substantia receptaculum: neq; terram
neq; aquam: nec uero ignem uel aera nec quicq;
aliud quod ex his creatum est: nec uero ex quibus
haec ipsa subsistunt appellandum est: sed inui-
sibilem potius speciem quintam & informem
capacitatem mira quadam & incomprehensibili
ratione inter nullam & aliquam substantiam nec
plane intelligibilem nec plane sensibilem positam.
sed quae ex his quae in ea continentur intelli-
guntur posse uideatur. Ignis quidem pars eius
ignita. humectata uero pars eiusdem aqua si modo
ex partibus rei pars ulla dici potest. Terra q;
& aer ratione illa si forte, quae simulachra coru
recipit in se, de quibus singulis huiusmodi tractatus
instituentur uidetur. Est ne aliquid ignis seorsum
positus & incommunicabilis. Item cetera species
quas contemplantur mente dicimus saepe separatas
a coetu corporearum specierum fore archetipa
exemplaria rei sensilis. An haec sola sunt quae:
quaq; corporis intentione sentimus. nec praeter
haec ulla sunt usquam: sed frustra praesumitur
esse intelligibiles species quarum sint imagines sen-

files: easque nihil aliud esse quam uerba. quod quidem
neque inexamatum relinquere placet: nec ad pro-
lixum naturasua tractatum minime pertinens
ad rem, uerborum agmen addendum. At uero si
quis ampla rei disceptationem compendio dirigeret.
hunc certe asistere opere pretium faciens est.
Ipse igitur quid de hac re sentiam dicam. Si
intellectum itemque uera opinio: dua res sunt: necesse
est hac ipsa per semet esse intellectu potius quam sen-
sibus assequenda. Sin uero ut quibusdam uidetur.
Vera opinio ab intellectu nihil differt: omnia quae
corporea sentimus tota habenda sunt. Sed
opinor duo esse dicendum propterea quod utraque mag-
na diuina distant: quippe quorum alterum doctri-
na nobis insinuat. alterum persuasionis assumptio.
Et alterum quidem semper cum ratione uera
perro sine ulla ratione alterum. Item alterum
nulla persuasione transduibile. alterum mutans
in inuertum semper et deriuabile. Quod quod
recte opinionis omnis uir particeps est. Intellectus
uero dei proprius: et paucorum admodum lectorum
hominum. Quod cum ita sit fatendum est. esse
eiusmodi speciem semotam. sensibus in semet

locatam sine ortu sine occasu: quæ neq; in se re-
pit quicquid aliunde nec ipsa procedit ad aliud
quicquid inuisibilem insensibilem: soli mentis in-
tentioni animaduersioniq; perspicuam. Porro
quod ad hoc secundum est nativum: sensibile suspen-
tabile. consistens aliquo in loco & rursum cum
immutatione atq; interitu recedens sensibus
& opinione non stendum. Tertium genus est.
loci quod ne ad interitum quidem pertinet sed
esse porro præbet his quæ generantur. sed ipsum
sine sensu tangentis tangitur. adulterina quadam
ratione opinabile. Deniq; cum id animo intuemur:
patimur quod somnantes. Putamus enim necesse
est ut omne quod est in aliquo sit loco positum
regionemq; optineat ullam: porro quod neq; in
coelo neq; in terra sit minime consistere. Ob
quam depravationem itemq; alias consanguini-
neas ne in reputatione quidem & consideratione
vere existentis vereq; pervigilis natura mente
constituimus propter huius somnia: cum ne
imaginari quidem ullam huius lubricæ speciem for-
mamq; valeamus: propriam quippe nullam habere
& habere omnes videtur cum intra gremium

eius conuersione ad aliud ex alio forma transfi-
gurantur. Itemque hoc in altero aliqua & nulla
substantia postum inuenitur: suam nullam habet.
nec tamen nihil est. At enim uere existentium
rerum assertio perspicua rationis luce firmatur:
docens dum quidem erit hoc aliud itemque illud
aliud neutrum in neutro posse consistere: nec sint
idem unum & duo fieri. Et est mea quidem
sententia mens esse & ante mundi sensibilis
gubernationem. fuisse tria haec: existens: locum.
generationem. Igitur generationis nutrimentum hu-
mertatem modo: modo ignitam: terraque item
& aeris formas suscipientem: ceterasque pedis-
sequas passiones perpetentem omniformem
uisu uideri: quod tantum priuatum: neque simi-
libus uiribus neque exaequatis potentibus instruitur.
nihil esse eius aequale: sed undique uergentem
& in prouum uel absouum praeponderantem
agitari quidem materis agitantibus inuicemque
reciproco pulsu pulsare atque agitare materias:
ex quo fluctu turbatas materias in diuersa
raptari discernique a se. prout ut quae in fru-
menti purgationis pistoris instrumentis: motu

121
Et ex cussione discerni videmus graviora quidem
& solida per se: tenuia vero & levia in aliam
partem. Sic illa quatuor velut in Eurippo fluctu
ante iactari: vel machina quadam facta ad mo-
tus ciendos: dissimillima quæq; à dissimillimis
plurimum aliqua vero similitudine sociata ne-
quaquam dispari præcipue sedibus fuisse: diversa
ad mundi exornationem. Ac tunc quidem erat
huiusmodi rationis exers rerum inordinata
confusio. Sed ubi cuncta redigi admodum pla-
uit: ignem primo: terramq; & aera atq; aquam
continuavit opifex Deus: non talia ut sunt nunc
sed que præferrent elementorum uestigia in eo
squalore ac deformitate qui apparet in his
quibus diuina est prosperitas. Nunc vero
singulis luce ac specie tributa numerus quoq; il-
lustratorum omnium genturam sequebatur:
pulchris omnibus & notabilibus quondam mistis.
Nunc iam ordinationem genturamq; eorum
singulatim demonstrari conuenit: nouo quidem
& inusitato genere demonstrationis. Verum vobis
qui omnes eruditionis ingenue vias peragraveri-
tis: neq; incognito & ex leui ad modum me perspicuo: —

VNDI. TOTIVS PERFECTIO

nem ab opifice absolutam Dec. pratri
 ti operis tegetu secrevimus. Platonis dicit
 dogmatibus: quoad mediocritas ingenij passa est.
 inherentes iuxta naturam contemplationem artifi-
 ciosamque ratione. Dem arte omnes primum per-
 tractat coelestium omnium qui sunt in fixi globo
^{rata} tota atque mirabilis conuersionis generationem.
 foram etiam que mundus completitur quo sit
 plena perfectaque uniuersa res. Animalque sensilis
 mundi proximam similitudinem nanciscatur per-
 fecto intelligibili & exemplari ex se genito mundo.
 Quatuorque sensibilibus animalium species: tam
 coelestium quam terrenorum naturali contemplati-
 one dinumerat. Coelestium quidem stellarum. Ter-
 renorum uero uolatilia & item natantia. Quaeque
 per terram feruntur. Iure terrena. quippe quae ter-
 ra nutrantur: & in eiusdem terrae gremio qui-
 escant. quodque corporeorum ex maiori parte ter-
 rena ex optimentis materia uocabulo cognomi-
 nantur. perinde ut coelestia quae ex maiore parte
 ignis puri liquidique concreta atomi appellantur:

ignis. Nec contentus supradictorum anima-
lium demonstratione porrigit diligentiam usque
ad angelicæ naturæ quos demones uocat. Extri-
cationem. Quorum quod est purius in æthere
sedes habet: alterum in aere: tertium in illa
regione quæ humecta essentia nominatur. quo
inter na mundi congesta sint animalibus ra-
tione utentibus: nec sit ulla eius regio deserta.
Quem quidem tractatum quæ sit elatior & ultra
naturæ contemplationem nec. v. differt. Et ait
Deum post generationem stellarum ratarum:
cum unaquæque earum diuinum animal esset
utens corpore misto ex minutissimis materiis
inijor: & ex maiore parte ignis sereni. corpuscum
quoddam animal & formatum in modum speræ
infixæ summo cum modulamine aplanis globo
cuiusque omnem huiusmodi luminibus exornasse.
Vbi uero mouendi usus est necessarius usus. ex om-
nibus motibus duos hos tribuisse præcipuos.
Unum ex accidenti quo rapit stellas aplanas
ad occidua: quem motum nunc uocat in antec-
dentia: alterum uero principalem qui est circuctio:
circaque semet uertitur similem deliberatio animæ

ang. am. m.
tmon.

man. 2. m. 5.

motui. v. ceteris resstantibus. motibus. Item in
locares. motus. vij. sunt opinor. Duo quidem
iuxta longitudinem: ante & post. Duo item
aliij per latitudinem: in dexteram & sinistram
Duoq; aliij iuxta profunditatem sursum & de-
orsum. & ultimus supramemorata circuationi
similis: qui fixo circumuolat cardine. Quia
ergo ex his vij. motibus duorum tantummodo
singulis ratibus stellis usum tribuit Deus prin-
cipalem quidem circuationem. ex accidenti uero
qui fertur in dexteram recte dixit. v. prate-
rea motus alios uariare. Deinde concludit me-
morans de motibus Stellarum errantium in
superioribus disputasse. & coelum quidem ex
ornatum est sapientibus & aeternis animalibus
inquinis. Quod uero consequens uideretur: mor-
talium quoq; & obnoxiorum passionibus aialium
demonstrari genituram. Hec porro terrena
uiri. meritoq; prius quae de terra ipsa dicenda
existimabat: exponit. Dicit autem q; hanc quoq;
Deus constructam limitibus per omnia uadentis
& cuncta continentis poli constituerit noctis
dieiq; custodem. Sed polum nuncupat eum qui

172
omne mundi corpus pervadit axem constrictam
uo dupliciter intelligendum vel iuxta Pythagorā
vertentem se circum axem. Placet quippe Pytha-
goraeis ignem quidem utpote materiarum omnium
principem medietatem mundi optinere: quē Iovis
custodem appellant. per hunc porro moveri circu-
actas in gyrum tanquā stellas terram & Antictho-
nas. Quare vel sic intelligendum vel aliquanto veri-
similius medietate mundi adhaerente quiescere ter-
ram. Propterea a Platone alijsq; multis Vestam
cognominari. Demq; in Phaedro idem ait. Ma-
net enim Vesta in divino domicilio sola. Custodem
vero & opificem diei & noctis ^{die} ~~pra~~ ^{diem}
esse quia per eandem id est terram vertus Sol:
partes eius subiectas subimet illustrans: diem facit.
Cum vero obierit se ex aliqua parte solis an-
fractibus terra ipsa obumbratur. Itaq; ex um-
bris crassa noctis caligo succedit. Simul quia
in mobilis terra est: significanter eam custodem
noctis & diei cognominant. Neq; enim pere-
unte die. nox nascitur: vel noctis amissione
dies oritur: sed utraq; salva succedit altera.
Quia vero hoc fit per eam: videfisse ipā manente

semper in sua sede ipsa spectatrix est opinor
 eorum quae uelut ante conspectum suum ge-
 runtur meritoque custos. Antiquissimam uero
 decorum dicit opinor uel quia locus est aialium
 capax. Regio porro & locus precogitetur
 quae in loco sunt necesse est. Vel quia puncti ra-
 tionem optinet: hoc porro antiquius esse omni
 magnitudine atque omnibus quantitatibus natu-
 rali quadam mentis conceptione prenostratur.
 ut ait Heliodorus. prima haec caligo: dehinc post
 terra creata est. Spirantum sedes firmissima
 pectore uasto. Post. n. Chaos quam graeci
 xlem: nos siluam uocamus subsistere terram
 docet in medietate mundam habitus ut funda-
 mentum fixam & immobilem: Nobis autem
 tributum est ad quod stat. his quae mouentur
 mente precipere: Omnis quippe motus post
 stationem sumit exordium. Stellarum uero
 errantium opera quae propter modulatam
 & consonam celebrantur agitationem: quam
 idem appellat choream in progressibus &
 anfractibus earundem stellarum perspicue ui-
 dentur ut cum apparent nimio nitoreque cursu

promote longius: uel cum diu stare in uno atq; eode
loco: & item cum retrorsum ferri putantur: tū
in coetibus q̄que & effusionibus & ab/consomibq;
uel in zois uel in oetibus conuersionibus quatq;
& atquinectis omnibusq; transfigurationibus.
hoc amplius in defertionibus & reparatis il
lustrationibus atq; ceteris huius. Siquis de diti
opera disputet hinc frustra dunt terere supua
rium laborem: ppter ea q; ex aiat: ratio tractatu
istum ad astronomiam potius q̄ ad physiologiam
pertinere: Parabolis uim quasdam appellat:
qui comitatus sunt siderant. Quota solem
inductui semper Mercurij & Luciferi reprobos
circitus. quos astrologi retro gradationes uocant:
progressus item ad precedentia. Duplex uero
est coniugatio. Altera per cathetū: altera per
diametrum. atq; ea que per cathetum sit signi
ficat cuiusmodi stelle qualibet coeant: quae ue
sit eorum coetus significatio. Per diametrum
uero contra distantiam à se stellarum positiōem
uult intelligi cum ex medietate stelle ad alterius
contraposte stelle medietatem directa linea
connettit & continuat utraque. Quos uo de

fectus mathematici uocant: plato obstacula
appellat proprie magis & aliquanto significan-
tius non quo sibi inuicem obstant: sed quo no-
bis a terra spectantibus inferioris subiecti
uius arretur stella superioris: preaq; deficere
ac laborare propter obiectum inferioris supe-
rior existimatur. Item inquit quæ longo inter-
uallo rursus apparent metus & quedam
portenta significant: uel mox futura uel se-
rius. Significationem uero pertinere ad eos
qui de his rebus ratiocinari possunt putat.
Ex quo intelligi datur non stella facere quæ pro-
ueniunt: sed futura prænunciare. Quam rōm
secutus etiam Vates. Homerus ortum caniculæ
caneræ orionis appellat. heum hanc eandem
stellam Astrochiron quidam. Aegyptij uero
Solechim uocant. Cuius completur annus qui
cymicus uocatur annis. mcccclxx. Dicit
autem homerus de hoc sydere hactenus. Iste
quidem clarus: sed tristia facta minatur. Tunc
opior cum fuerit intervallo. usus temporis
uidetur. porro interposito quadriennio sed non
in eisdem locis. Quater porro. ccc. lxxv.

quadriennis completur cymus annus.

Aegyptiorum quap̃ propheta quandam stellam
aliquot annis non uisam uerentur quam uocant

Ach - porro Sydus exoriens morbos populorū
multorumq; optimatum mortes denunciat.

Homerus demq; qui idē fuerat Aegyptius: si
quidem Thebanus fertur: quā ciuitas est apud

Aegyptum nobilissima: idipsum latenter sequit^r

in Iliadis exordio cum dicitur propter iram Achil-

lis: cuius pater Pelus. Mater uero maritima fue-

rat. Dea: morbum atq; interitum non modo claro-

rum uirorum: sed aliorū quap̃ aialium & pecorum

bello uersariorum exstitisse. Quo quidem sumpto

exordio cetera poetica licentia finxit. Est quoq;

alia sanctior & uenerabilior historia: quā phibet

ortu stellae cuiusdam non morbos morte, q̃

denunciata: sed descensum. Dei uenerabilis

ad hūmanam conuersationis rerum mortalū

grām. Quam stellam cum nocturno itinere suspen-

ssent: profero Chaldaeorum sapientes uiri &

in consideratione rerum coelestium satis ex-

ercitati quāssisse dicuntur recentem ortum dei

reperitaq; illa maiestate puerili ueneratos esse

Quota tanto Deo conuenientia nuncupasse
qua tibi multo melius sunt comperta q̃ ceteris.
At uero naturae Daemonum prestare rationem
maius esse opus dicit q̃m ferre ualeat hominū
ingenium: non quo disputatio haec a prius alie
na sit. Quibus enim alijs magis competit.
Sed quo inquisitio istius rei primaria super
uictaq̃ contemplatio nō sit qua appellat̃ epopti-
ca: altior aliquanto q̃m physica: p̃p̃eaq̃ nobis
de rerum natura non disputantibus nequa-
conueniens esse uideatur. Idem t̃m breuiter &
strictim de his potestatis: qui dei putantur
locutus, credo p̃p̃ea ne mundi constitutio t̃p̃fecta
relinqueretur: ex quota cumq̃ parte si Aleret.
De huiusmodi rebus credula magisq̃ persua-
denter & probabiliter ostendit oportere credu-
litatem omnes doctrinas p̃cedere maxime
cū non quorumlibet: sed magnorum & p̃p̃e ope
diuinorum uirorum sit assertio. Deniq̃ non
frustra de Pythagora dictum, ipsum dicere.
p̃p̃eaq̃ ultra queri non oportere. Ergo inquisi-
tionesq̃ probationes semper adhibendae nec persua-
dens assertio his qua dicuntur a prius diuina

quadam sapientia praeditis. Simul exponit
ea quae Orpheus & Linus & Musaeus de diuinis
potestatibus uaticinati sunt. non quo delectentur
aut credant: sed quia tanta esset auctoritas Vati-
cinantium, ut his assensuerantibus paruas credi
non oporteret. At uero in eo libro qui phus
inscribitur. summa diligentia praecipuaque cura
omnes exsequitur. huiusmodi quaestiones. Pristorum
hominum genus omnia quae ad usum hominum
integrum agenda facultatem diuino consilio proui-
dentiisque demanant auxiliantibus atque operan-
tibus. tam potenter quam rationibus haec ipsa
quae auxiliantur deos existimasse. propterea quod
rudibus animis nondum insedisset ueri Dei
notitatio. Erant enim Pastores & Soluiculi
ceterique huiusmodi sine studio humanitatis
quos cladis publicae superstities fecerat oppor-
tuna habitatio, ex tempestatum atque illuionis
incomodo. Quae poetas blandientes postea hu-
manis cupiditatibus propter cupiditatem lucri
ueribus suis formata membra: tumque effig-
ata. amplis & reconditis nominibus exorna-
uerunt usque adeo ut etiam uiciosas hominum

illacebras turpissimosque actus. Deos cognomi-
narent obnoxios passioni. Itaque factum ut
pro gratia quae ab hominibus debetur diuina
providentia origo uel ortus sacrilegio pande-
retur. Cuius erroris optimo creuit inconsulto-
rum hominum uanitate. Et haec ad primum. Plato
de daemonum genere disseruit. Nos tamen
oportet: et si non usquequaque ueram eorum
breuiter explicare rationem quae est huiusmodi.

Daemones,

Quinque regiones uel locos idem Plato dicit esse
in mundo capaces animalium habentes ali-
quantam differentiam inter se positionum ob
differentiam corporum quae inhabitant eosdem
locos. Summum esse locum ait ignis scire:
huius proximum aetheris cuius corpus esse ig-
nem aequum sed aliquanto crassiorem quam est
altior ille coelestis. dehinc aeris post humectae
substantiae quam graeci pyramisiam appellant.
Quae humecta substantia aer est crassior quam
sit aer iste quem homines inspirant. Imus
uero atque ultimus locus terra. Quae porro in locis
diuisa est: eadem etiam in magnitudinibus inuenit²
Coelestis maximus quippe qui omnia infra

complectum suum redigat. brevissimus terra.
quā ceteris omnibus corporibus ambitur iux-
taque rationem continui competentis ceteri me-
di. Cum igitur extremi id est summi atque imi
celebrentur convenientibus animalibus naturae
suae scilicet ratione imitentibus: coelestis
quidem stellis. Terrestris autem hominibus:
consequens est etiam cetera loca regione, & interiet-
tas plenas esse rationabilibus existimari: neque
mundi locus desertus relinqueretur. Etenim est ab-
surdum homines quidem imam mundi regionem
inhabitantem fragili corpore animo cum amentia
& sine sinceritate pleno potentia ob inconstan-
tiam commotionum suarum alias alijs atque alijs
placens rationabiles animas putari. Stel-
las vero prudentis naturae ob aeternam actum
suorum constantiam nulli potentiam obnoxii-
as puro minimeque dissolubili corpore. Ut pote
quae extremas ignis cuncta ambientis regiones
intolant: sine anima fore carere etiam ita pu-
tare. Cui quidē rei hebreorum quoque sententia
continet: quod perhibent exornatorem mundi
Deum mandasse providentiam. Soli quidem

ut diem regeret. Luna uero ut noctem tueretur.
Ceteras quoque stellas disposuisse tanquam limites
temporum amorumque signa: indicia quoque futurorum
proventuum. Quae cuncta certe: tam moderate:
tam prudenter: tam iugiter continueque agere sine
rationabili: quin potius sine sapientissimo re-
tore non possent. Quare cum sit diuinum quidem
& immortale genus animalium coeleste sordere
iugiter: temporarium uero & omnium passionumque
obnoxium terrenum: necesse est esse inter haec
duo medietatem aliquam connectentem. Extimos
limites sicut in armonia uidemus & in ipso
mundo. Ut enim sunt in ipsis materis medie-
tates: quae interpositae totius mundi corpus con-
tinuant iugiter. Sunt quae inter ignem & ter-
ram duas medietates aeris & aquae quae me-
die tangunt directuntque extimos limites. Sic
cum sit immortale animal & imparibile idemque
rationabile quod coeleste dicitur existenti item
alio mortali passionibusque obnoxio genere
nostro: necesse est aliquid genus medium fore quod
tam coelestis quam terrane natura sit participes
idque & immortale esse & obnoxium passioni:

187
Talis porro natura demonum est opinor
habens cum divinitate consortium propter
Immortalitatem habens etiam cum omnibus
cognitionem quia est patibile nec immune
a passionibus cuius affectus nobis quoque con-
sunt. Tunc porro generis est illud æthereu
quod secundo quoque loco commemoravimus positum.
quos hebrei vocant Santos angelos stantque eos
dicunt ante dei venerabilis contemplationem
summaque acuti intelligentia mira etiam me-
morie tenacitate rebus quidem divinis obse-
quium navantes, summa sapientia: humanis
vero prudenter opitulantes. Idemque specula-
tores et executores demonum sunt opinor
tanquam demones dicti. Demones porro
Græci Santos rerum omnium nuntiant. Quos
quidem prefectos sensili mundo primo quidem
vicem imitari aliquam putandum. Ut enim
Deus iussu angelum: sic angelus iussu hominem
dehincque nobis usui sint interpretantes et nun-
tiantes Deo nostras preces: et ita homini-
bus Dei voluntatem intimantes illi nostram in-
digentiam porro ad nos divinam opem ferentes.

Quamobrem causam appellati angeli ob assiduum
officium nuntiandi. Testis est huic benefici
cuncta gratia, omne latum, omnisq; barbaria.
gratulationesq; populorum libris conditis ad
memoriam perpetuitatis. Indiget quippe natura
generis humani. nimium imbecilla suffragio
melioris praestantiorisq; natura. Quamobrem causam
creator omnium & conservator Deus volens esse
hominum genus praesent his per quos recte rege-
rentur angelos siue. demones. Inter nos terreat.
Nomen promissae bonis & improbis positum
qm nec angelorum quidem torret cum angeli p^{ri}m
Dei sunt ministri. Qui ita sunt sancti vocantur.
p^{ri}m aduersae potestatis Satellites, ut optime no^{ti}.
Igitur iuxta usurpatae poemes graecos loquendi
consuetudinem tam sancti demones. sunt qm
polluti & infecti. de quibus mox erit aptior
disputandi locus. Tum de eo genere sit sermo
quod ait Plato admirabili quadam esse pruden-
tia memoriaq; & docilitate foelari quod omnia
sciat: cogitationesq; hominum introspicat. &
bonis quidem eximie delectetur. Improbos oderit
contingente se tristitia quae nascitur ex odio dis-

121
placens. Solus quippe Deus utpote plene
perfectaq; diuinitatis neq; tristitia neq; uolupta-
te contingitur. Cunctis ergo coeli regionibus
sortitis Demonas inquilinos ag; mutuos
comatus mediam mundi sedem incolentibus
potestatibus obsequium coelo praebentibus. etiam
terrena curantibus. Quae potestates aetherei aerisq;
sunt. Demones remoti a uisu nostro & ceteris
sensibus quia corpora eorum neq; tm ignis ha-
bent, ut sint perspicua; neq; tantum terra, ut soli-
ditas eorum tactui remittatur: totaq; eorum
compago ex aetheris serenitate & aeris liquore
connexa indissolubilem coagmentauit superficiem.
Ex quo nonnulli regionem hanc nrām. de. & h.
merito quod sit solis hoc est obscura cognomi-
natam putant. Multos porro esse demonas
etiam Hesiodo placet. Ait enim ter esse eoru
decem milia: eosq; esse tam in obsequio Dei qm
futura mortalium non certam sumam conficiens
numeri eorum: sed iuxta uim pleni numeri
trium multiplicans decem milia. Erit diffinio
Damonum talis. Damon est: rationabile
animal imortale patibile: aetherium diligen-

Damon.

tiam hominibus impartiens. Animal quidem
quia est anima corpore utens. Rationabile quia
prudens. Immortale quia non mutat corpus aliud
ex alio. sed eodem semper utitur. Partibile uero
quia consulit. neque enim dilectus haberi potest
sine affectus perperione. Aetherium item ex
loco uel qualitate corporis cognominatum. Dili-
gentiam uero hominibus impartiens propter
uoluntatem eius qui custodes dedit. Et eadem
hac erit definitio aeris quosque demones nisi quod
hic in aere mansit. & quanto est terra pro-
ximior & passioni affectus accommodatior. Re-
liqui demones neque ita probabiles neque ita com-
modi nec inuisibiles semper sed interdum con-
templabiles cum in diuersas uertuntur figuras
Et aliquando quoque simulachrorum umbraticas
formas induuntur obesi corporis illuuiem
trahentes. Sape etiam scelus & impietatis
ultores iuxta diuinam iustitiae sanctionem. Vt
etiam plerumque laedunt. Tanguntur etiam ex ui-
cina terra terrae libidine. habentque miniam
cum solua communiori. quam malignam animam
ueteres uocabant. Hos quidam Demones &

127
huius proprie uocant desertores angelos qui
his nulla questio referenda est super nomine.

Plurimique tamen ex Platonis magisterio Da-
mones putant animas corporeo munere li-
beratas. Laudabilium quoque uirorum aetherios
demonas. improborum quoque nocentes: easque
animas anno demum millesimo terrenum
corpus resumere. Empedocles quoque non aliter
longeuos demonas fieri has animas putat.

Pythagoras etiam in suis aureis uersibus.

Corpore deposito cum liber ad aethera perges. »

tuades hominum fastis Deus aetheris almi. »

Quibus Plato minime consentire uidetur.
cum in poëtica tyranni animam facit exor-
tari post mortem ab ultoribus. Ex quo apparet
aliam esse animam. alium daemone. Siquidem
quod cruciatur & uenit quod cruciat: diuosa
esse necesse est. Quodque orixus deus ante demo-
nas instituit quoniam inas animas creauit quodque
has indigere auxilio demonum. Illos his po-
luerit habere tutelam. quasdam tamen animas
quae uitam eximie per triam incorporationem
egerint: uirtutis merito aeris uel et aetheris

plagis conseruari putat a necessitate incorpora-
tione. Imunes. Hactenus de natura demonu.
Deinde de mortaliu genere deserit. Ac primo
de hominibus eorumq; ipsorum sequi iurili.
Rationabilem item anima duplici uirtute pre-
ditam docet. Alteram qua contemplatur eandem
semper immutabilem q; naturam. ex qua intentione
mentis conualescit sapientia. Alteram item qua
mutabilium generatorumq; opinatrix est. cui
prudentia uocabulum congruit. Vtrinq; porro
hanc anima potentiam a summo & intelligibili
Deo dicit uniuersi corporis mundi sensilis & 3
anima datam. Ceteras ratione carentes &
ordinas anima portiones, id est appetitum sensum
locularem motum quaq; corpora nutriuntur: totiq;
cor. iussu & ordinatione architecti Dei a gene-
ratis ab ipso potentibus assignata esse mortalibus.
Propterea ne si hec etiam ab opifice & intelligibili
deo forent: unius essent fortune omnia in morta-
libusq; existentibus cunctis nullo existente mortu-
li semine claudicaret. uniuersitatis perfectio: cu
in exemplari hoc est intelligibili mundo inferioris
naturae semina intelligibiliter potent. Videamus.

nunt sermonis texum. Dñi decorum: quorū
opifex idem paterq; ego. Dramatica est dialogi
quod ad dispositionem pertinet adumbratio.
Sexto uero speciei angustioris. Docet deniq;
hoc in genere locutionis archaerum interpre-
ratio fabulosa. Nihil ergo inconuenienter facit
auctor quod opifcem deum inducit conio nan-
tem sanctientemq; a se genitis quæ obseruari
nellet multis rationibus. Primo recreationis
legentium causa. Quippe res difficilis lepidis
sermone condita facilius ad intima mentis ad-
mittitur. Deinde inopinate allocutionis ua-
rietas mixta religioni raptis animis ad ima-
ginem conio nantis presentem laborem senti-
ri non sinit. Tū imitatio magisterij nouo
instituto operis exordio nouas vires excitat
audientis. Siquidē & defuit omnis auditor
aduersum molestiam uniformis eloquij. Porro
attentior fit cum noua spes dispositionis
ostenditur. Hoc loco dogmata etiam sua studiose
asserit ut non tam a se inuenta q̃ adeo præ-
dicta uideantur. Prædicta autem non illo ser-
mone qui est postus in sono uocis ad dec la

vanos motus intus: propter humana
mentis involucria. Deus enim nullo ob-
staculo prohiberi potest ab intellectu scientiarum
rerum. Sed lege divina quam Plato inenita-
bilem appellat promulgationem. Quid ergo dicit
Deus. Deus deorum quorum idem opifex paterque
ego. Praeclare facit enim regem optimatibus
sancientem. ut lex illis data. Ad ceteras po-
tates atque animas. Sinearet Opifrem quia
utpote a quo facti sunt. Patrem vero ut qui con-
sultat provide. Quatenus aeterni ac beati sint
Opera: uos siquidem mea quia pater est & opi-
fex non substantia sed generationis. Illi enim in
optimates. idem stellae non sunt intelligibiles:
sed sensibiles. At uero fabricator eorum intelligibi-
lis apprimet. Semde docet eos cuius maius sint
quod ex compositione substantiae. Porro quae ex
compositione subsistunt dissolubilia sunt ipsam
rationibus quibus subsistunt: ipsi tamen indis-
solubiles merito: non enim sunt ex illo ortu
temporario: sed ex uoluntate summi Dei e-
mensa omnem temporum antiquitatem. Qui
uero indissolubiles esse eos confitetur: in illo

111
quoque ortu concedat necesse est. Quod uero initium
non habet sine fine certe est. & quod finem
non habet sine ortu est. Divinum autem & im-
mortale cognomentum uocat rationis potentia.
id est rationem. Mortalia porro & associata:
immo ut ipse ait atroxia quae sunt opinor in utris
iram uidelicet & uoluptatem. Deinde gemitu-
ram prosequitur humanarum animarum ut na-
tura eius liquido comprehendatur. perseverat in
fabula quam interposuit prope ut quae dicuntur ma-
nifesta fiant. Rursus enim cratera proponit
& mixturam contritio nemque earum potentiarii
ex quibus mundi animam contriebat, & re-
liquas earum mas machinatur. uidelicet ex illa dupli-
ci natura eiusdem & item diversi diuiduatque
substantiae quae non ut antea sintera paritatis
erant: nec congruere cum mortalis corporis fru-
galitate. Mixtebat autem inquit eodem pro modo
genere nec tamen exoriebatur puritas serenitasque
proventuum. merito quoniam in his animis quae uiui-
ficant mortis obnoxia genera animalium non
pura ratio: intellectusue sincerus: sed aliquantum
tam iracundiae quam libidinis inuenitur. Mixta

igitur inquit anima ipsa etiam in longum
seratur. cuiusq; una pars integra relinquitur
iuxta naturam quae uocatur eadem circuatione.
Ex quo intelligunt diuina omnia sapienter quae
sunt: quae intelligunt. Diversa uero natura
partem seruat sexies iuxta motum irrationa-
bilem planetarum arithmetis & arithmetis
& geometricis meditationibus ut supra monstra-
tum est. Haec est anima uirtus quae opinio dicitur
qua duce quae nascuntur & ordinantur noscimus.
Quae constitutio anima praeparata facta est ut esset
eadem anima scilicet tam intelligibilium quam
substantia sensilis utpote quae rationes utriusque
naturae habeat in semetipsa. Haec est animae ra-
tionabilis institutio à Venerabili Deo facta in
hominis inchoatum: cum rationes intro-
rum percipit aeternae legis prouida moderatione.
Deinde ait delegasse animas stellarum numero
pares: singulasque singulis comparasse easdemque
uehiculis competentibus superimpositas uni-
uersae rei naturam spectare iussisse antequam
sementem faceret animarum superimposuit
stellis singulis singulas animas quo usdem

uehiculis usque in circuitu stellarum: quanta mun-
di naturam considerarent. Illud docens quod
sine diuinitatis adminiculo ipsa per se anima
nihil ualeat spectare atque intelligere diuinum le-
gisque immutabilis decreti docuit. Hec iam mag-
nam et difficilem rationem commouet de qua
multa disceptatio habita inter uetores: perseverat
etiam nunc. Perfunctorium ergo tractatum
haberi nunc conuenit iuxta platonici dogma.
Longum enim persequi ceterorum quorum plerique
nihil putant. alij omnia inquitque arbitrio ac
uoluntate: quidam esse quod fato nihilque minus alia
esse quae uoluntate fiant. Igitur iuxta Platonem
precedit providentia: sequitur fatum. Ait enim
post mundi constitutionem Deum diuisisse
animas stellarum numero pares: singulasque singulis
universique mundi monstrasse naturam atque uni-
uersam fatorum seriem reuelasse. horum enim
quae prima sunt providentiam indicant. secunda
leges fatales: praecipue iuxta platonem praenastit²
providentia: ideoque fatum quidem ex providen-
tia dici mus fore non tamen providentiam ex
fato. Fatum ergo iuxta Platonem dupl^r

intelligitur & dicitur. Vnum cum substantiam eius
 animo intuemur. Alterum cum ex his quae agitur
 & est id & cuiusmodi vim habeat recognosca-
 mus. Idem fatum in phedro quidem scriptum
 inevitabile. in Timeo leges quas Deus de uni-
 versae rei natura dixerit coelestibus animis.
 porro in Politia Lachesos appellat. oratio-
 nem nos tragice: sed more Theologorum. Posu-
 mus ergo inevitabile quidem scriptum interpretari
 legem minime mutabilem ex inevitabili causa.
 Leges vero quas de universa natura dixit ani-
 mis Deus legem quae mundi naturam sequi-
 tur & qua reguntur mundana omnia. Lachesos
 vero hoc est necessitatis rationem divinam legem
 qua praeteritis & item praesentibus connectuntur
 futura. At quod in substantia positum fatum
 mundi anima est tripartita in aplane speram.
 inque eam qua putatur erratica & sublimarem
 tertiam. Quarum elatam quidem ad superna
 dicit Atropos. Mediam Cloto. Inimam La-
 chesin. Atropos quod aplanos in nulla sit
 deflectione. Cloto unde Atropos. Cloto.
 Lachesis propterea perplexam tortuosamque

113
uertigmem: qua proueniunt ea quae diuersae
naturae deuius motus importat. Larche in
uero tanquam sortitam id munus ut oia peditare
opera effectusq; suscipiat. Itaq; nonnulli putant
presum differentiam providentiae fatiq; cum
re ipsa una sit. Quippe providentiam dei fore vo-
luntatem: Voluntatem porro eius seriem esse cau-
sarum: & ex eo quidem quia uoluntas providentiam
porro quia eadem series causarum est: fatum rogo
minatam. Ex quo fieri patet ut quae secundum fatum
sunt: etiam ex providentia sint: eodemq; modo
quae secundum providentiam ex fato ut putat Chry-
sippus. Alij uero quae quidem ex providentia auc-
toritate fataliter quoq; prouenire: nec tamen quae
fataliter ex providentia ut Cleanthes. Sed Platoni
placet neq; omnia ex providentia fore. Neq; enim
uniformem naturam esse rerum quae dispensant.
Ita quaedam ex providentia tamen: quaedam ex de-
creto: nonnulla ex uoluntate nostra: nonnulla &
ex uarietate fortunae. pleraq; casu quae ut libet
accidunt. Diuina quidem atq; intelligibilia quaeq;
his proxima sunt secundum providentiam planam.
Naturalia uero & corporea iuxta fatum: ita porro

que nostri arbitrii nostriq; iuris sunt: sponte
nra: porro que extra nos posita sine ratione atq;
inopinate accidunt: Siquidem ex nro posito coepta
erunt fortuita: si sine nra institutione: casu pro-
uenire dicuntur. Quae tanta in Timaeo manifestius
digerit ita dicens: Quibus ita ordinatio cu in pro-
posito rerum creator maneret. Quenon ordinaue-
rat. Soluet q; uniuersa rei animam corpusq;
omne modulamine apto iungauerat. Intelligentes
inquit iussionem patris filijq; iuxta mandatam
informationem imortali sumpto initio morta-
lis animantis ex mundi materijs igni terraq;
& aqua cum spiritu foetus elementarium mu-
tuati. quod redderetur cum opus foret ea quae
acceperant conglutinant. non indissolubilibus
illis nexibus ex quibus illi coheserant. Etenim
Dei iussum cui parent Dij secundi ratio est
opmox continens ordinationem perpetuamque
fatum uocatur: idq; trahit originem ex proui-
dentia. Quod cum dixit coagmentata mox uni-
uersa rei machina delegit. animas stellarum
numero pares: singulasq; singulis comparauit:
eis donq; uehicular compentibus superimpositas:

15
universae rei naturam spectare iussit: legesq;
inmutabilis decreti docuit. Mundi quippe machi-
nam absolvere: deligere animas stellarum nū-
pares vehiculis aptis superimponere universae
rei monstrare naturam: leges, immutabilis de-
creti docere: cuncta haec officia providentia sunt.
Ipse vero leges quae datae sunt: fatum est: Idq;
divina lex mundi animis insinuata: salubre
verum omnium regim. Sic fatum quidem ex
providentia est: nec tamen ex fato providentia.

NUNC. Iam de fato quod in munere
atq; actu positum est: loquemur. Quippe de hoc
plurima disputationes habentur morales: nāles.
logicae. Nam cum omnia quae fiunt infinita sunt
& ex infinito per imperium tempus infinitumq;
proveniant: cuncta undiq; complectens fatum
ipsum tm finitum est ac determinatum. Neq;
enim lex neq; ratio neq; quid omnino divinitate
praeditum indeterminatum idq; ipsum manifes-
tatur ex statu & conformatione coeli sub id
tempus quod perfectum annum vocant de quo
Plato sic ait. Est tamen intellectus facile qd per-
fectus temporis nūc perfectum annum cōpleat.

tunc demum cum omnium octo circua-
ctionum cursus peracti uelut ad originem & caput
circuactionis alterius reuertentur. quam semper
idem atq; uniformis motus dimetietur. hoc quippe
omni tempore finito ut cuius determinatio certi
circuitus spatio consideretur. omnia que ael in
coelo uel in terris proueniunt. rursus de integro
ad preteritas condiciones redeunt. necesse est.
Ut puta qui nunc est habitus constellationis post
prolixam temporis seriem restaurabitur. eodemq;
modo qui sequitur demitps est hoc semper. Et
quo apparet in actu positum fatum in infinita
uarietate accidentium. & ex infinito in infinitum
tempus que amidunt ipsum tm esse determina-
tum & immutabile sempiternum eadem proprietate.
Ut enim circularis motus & item quod dimittitur
cum tempus utq; sunt circuli. sic ea omnia que
in giro circulerentur, circuli sint necesse est.
Ergo scitum inevitabile uocat ille fatum. Inevi-
tabilem uim potentiamq; intelligens principalem
causam omnium que in mundo consequenter
continueq; fiunt. Hec porro anima est mundi
tripartita, qd in subia positum fatum in supe-

rioribus diximus. Scitum porro Dei
lex est: quam inexorabilem fore asseruimus
ob inevitabilem causam. Hæc porro lex oratio
est & sanctio: quam sanxit Deus ad perpetuam
rerum omnium gubernationem. Neque enim ut
esset mundus modo: sed etiam ut æternus &
indissolubilis curauerat. Quæ sanctio cuncta in-
tra se contineat alia ex aliqua præcessionem: quedam
secundum præcessionem scilicet: ut in geometria
initia ex præcessionem sunt: theoremata uero se-
cundum præcessionem. Concessio quippe initiorum
ut notæ & item lineæ coæterorumque huiusmodi uelut
originibus elementisque theoremata secundum con-
cessionem aperiantur quasi quæ habeant conse-
quentiam concessæ præcessionis. Sic & sanctio
ordinata existens & lex omnia complexa causas
præcedentes ex meritis nostris habet ut initia
quedam quæ porro necessitatibus constituta pro-
ueniunt iuxta præcessionem necessitatemque eius
consequenter eueniunt. Ergo initium diuinæ
legis id est fati providentia. fatum uero
quod & parendi sibi obsequium & non parendi
contumaciam uelut edicto complectitur. Anim-

aduerfendum: fiones porro uel præmia
exoriuntur fecundum collocati meriti præfionem.
Collocati autem in alterutram partem meriti
præfio animarum motus est: iudiciūq; &
confenfus earum & appetitus uel declinatio
quæ funt in nobis pofta: qm̄ tam horum q̄
eorum quæ nobis contraria funt: optio penes
nos est. Igitur in hac rerum ordinatione atq;
lege antiquiffima quæq; ex præfione dicuntur
fore & funt mæ potestatis. Quæ uero poft illa
funi, fecundum præfionem & neceffitate con
ftricta Atq; ut aliud lex aliud quod legem re
quitur id est legitimum: fic aliud fatum & alia
quæ fatum fequuntur ex inenitabili neceffitate
fatalia. Eft igitur uniuersæ rei anima fatum
in fubia poftum. Eft item data hinc informa
tio rem omnem regendi lex quæ quod in munere
atq; actu poftum dicitur fatum continet habet
lexotum & confequentiam talem. Si hoc erit:
fequitur illud. Ergo quod ex his præcedit in
nobis est. Quod fequitur fecundum fatum.
quod alio nomine fatale dicitur à fato plurimu
differens. ut funt tria quod in nobis poftum

est & ipsum fatum, & quod secundum fati
legem pro meritis imminet. Deinde ipsius
legis uerba ponit. Quia si comitem deo fecerit
anima: eorumque aliquid uiderit quae uere sunt
usque ad alterius circuitus tempus erit incolumis.
Ac si semper hoc faciet semper incolumis manebit.
Est igitur hoc totum lex & edictum quod proprie
uocatur. Secutum uero Socratem legis edictum
dicit se comitem praebuisse proprium Socratis
opus. porro quod cum ita uiueret Socrates ani-
ma eius usque ad alterius circuitus tempus incolu-
mis perseverat innotata fatale decretum premit.
Ac si semper hoc faciet quod est in Socrate semper
incolumis erit innotata fatum. Hac ratione Laio
predictum est ab Apolline. Caue uetatos libe-
rum sulcos seras: generatus ille te mactabit im-
pie & omnis aula respergetur sanguine.
His quippe oraculis ostendit penes Laium
fuisse ne sciret. Quae praesidio est. Quod
porro misertum est iam non in praesentia Lai:
sed potius in necessitate fatali innotata meriti
praesentis. Quod si necesse esset Laio sor-
tem illam incurrere: aut iamdudum immineret

clades illa ex inevitabili necessitate, uideret
 sciscitatio: uideret etiam praedictio. Sed ille
 quidem utpote praestius: quae sequerentur sementem
 iuxta fatum fieri uetabat: sciens in potestate
 eius positum si abstinere uellet. Laus uero ut
 homo nescius futurorum: ab eo qui sciret quid
 agendum sibi esset, sciscitabatur. Sicut autem non
 fato eliciente: sed uirtus intemperantia. Etodem
 modo. Thetis praedixerat filio si bellaret apud
 Troiam amicitiam poeniteretur necem: maturum
 exitum cum ingenti phama futurum. Si rediret
 ad patriam longa uita spatia portendi sine gloria.
 Bellauit tamen fati cogente uolentia nulla: quippe
 in optione amplexi: sed tanquam benignolentia. Et
 propenso iuxta gloriam fauore. Quibus conuenit
 etiam illud Platonis. Causa penes optantem. 2)
 Deus extra culpam. Item liberam esse uirtutem: 2)
 nec ulli esse obnoxiam necessitati. Vel cum ait
 ait Lachesis nullam earum sortito sub ditionem. 2)
 demonum esse uenturam: sed ipsas sponte lecturas
 sibi demonem quicquid putauerit delugendum.
 Iuxtaque Moyses Deus primigenis interdixit ne
 edulibus arborum: ex quibus noticia boni malique

mo. di.
 primigeni

animis eorum obreperet: uiderentur, quia absti-
nendi & non abstinendi potestas penes eos esset:
qui consultum his uellet: quid cauendum esset.
Deus ostendit prohibiturus frustra si id fieri
esset necesse. ¶ NUNC. Jam de his agemus
que in hominis potestate sunt. Omnia que sunt
in tres ptes a ueteribus diuisa. Possibile. necessa-
rium. ambiguum. Possibile ut genus. Necessarium
& dubium ut species. Ergo omne possibile uel du-
bium uel necessarium est. ¶ Necessarium porro dicitur
quod necessitate constrictum est. & quia possibile
pluraq; obdari quominus proueniant non possunt.
quedam prohibentur declinanturq; consilijs de-
finitionibus adumbrantur huius. Necessarium
possibile. cuius contrarium impossibile ut est orta
occidere & aucta senescere. Necesse est enim omne
quod sit natum emori. & quod usq; ad senectu-
tem prouectum est senescere. nec est contrarie-
tati locus scilicet quod ortum est non occidere.
¶ Dubiorum uero definitio talis est. Dubium est
possibile. Cuius & contrarium impossibile ut
hodie post occasum Solis pluuiam futuram hoc
enim possibile. Aeq; etiam contrarium eius im-

possibile. ut post occasum Solis omnino non pluat.
Iam uero. dubiorum prouentuum plures sunt diffe-
rentie. Quidam enim frequentia sunt. Quedam per
aeq̃ frequentia ut barbare. scire litteras uel agere
causas. Aduersantur porro frequentibus quidem
quaeuari exempli sunt his quae per aeq̃ proueni-
unt: quae non sunt peraeq̃. Erit ergo eorum quae
peraeq̃ dubia sunt optio penes homines. qui utpote
rationalis animal cuncta reuertit ad rationem atq̃
consilium. Ratio porro & consilium motus est
intimus eius quod est in anima principali. Hoc
uero ex se mouetur: motusq̃ eius assensus est uel
appetitus. Igitur assensus & appetitus ex se mo-
uentur: nec tamen sine imaginatione quam fan-
tasiā graeci uocant. Itaque quo fit: ut per sepe fal-
lente imagine motus ille principalis anima praesens
uel consensus deprauietur. & eligat intiosa pro opti-
mis. Cuius rei multiplex causa est. uel agrestis
in consultando inelegantia: uel ignorantia. uel mi-
nimum dedita mens importuno fauori. uel falsa
opinionis anticipatio. uel consuetudo praua. certe
alicuius uitae tyrannica quaedam dominatio.
Propterea ui aut uolentis delinquentis potius

qm̄ uoluntate peccare dicimus. Quae cum ita sint
salua est opinio diuinitatis ne praesagio derogetur
auctoritas. Potest quippe praesentis tali informa-
tione facta fati consilium dare aggrediendi uel
non aggrediendi. Recte q̄ & rationabiliter
mathematicus originem captauit instituendi
actus ex proprietate siderum atq; signorum. ut
si hoc factum fuerit: proueniat illud. Haec
perro & huiusmodi remedia sunt dubiorum puentium.
in quibus consilij salubritas medicina est. habent
& disciplinae locum maximeq; legum latio. Quid
est enim lex nisi iussum sistens hominibus pro-
hibens contraria. Idcirco quia horum electio in
potestate nostra est laudisq; honor & uituperatio-
nis nota: premijq; gra & suppliciorum animad-
uersio: ceteraq; item exornamenta uirtutis ma-
liciaeq; retinacula reprobata. Sunt cum quid
rerum sic prouidentia. Quidue fatum in substantia
positum & item quid in munere atq; actu inuenitur.
quidue in hominibus potestate sit. quid item quod
innotat decretum fati prouenit prosecuti sumus:
de fortuna deq; his casibus differemus. For-
tuna potestatem omnem in rebus hominum dicit

summo

praesagium

lanc

Fortuna.

casus

esse. Casus alium quandam iurisdictionem. Quae
enim vel rebus ita rarentibus vel sine ratione
iuuentibus animalibus ita accidunt. non ex natura
vel arte haec omnia casu facta dicuntur. Quae
vero hominibus accidunt vel fauentia negotiis
eorum vel aduersantia fortuita ex fortuna
arbitrio putantur. Causarum vero altera prin-
cipalis est. altera accidens. Principalis causa est iti-
neris faciendi vel nauigatio vel ruris inspectio:
vel aliqua generis huiusmodi. Accidens: ut cum
iter ingressos Sol atque pluuies adurunt: quae sequitur
infectio uultus & coloratio: quippe non infectionis
causa tunc fuerat institutum. Communiter ergo
tam fortunam quam casum principali causa acciden-
tes causas esse dicimus. ut sit causa quidem prin-
cipalis in foro. In fortuna uero & casibus causa
accidens. Est quia quae sunt partim ex necessitate
habent auctoritatem. partim usitatis & frequentibus
exemplis sunt. partim ex raro accidunt. & for-
tuna & casus in his inueniuntur quae raro ac-
cidunt. & fortunae quidem irrationabilis & cum
animi ratione proventus inopinatus ex hominum
proposito sumit originem. Casus uero citra pro-

molutur

positum hominis fit. siquidem quod casu acci-
dit: uel in rebus. uita carentibus uel in mutis
animalibus inuenitur. Breuiter ergo cum dua
causa initium habentes ex proposito nostro ita
concurrunt: non quo ut positum est: sed lon-
ge secus praterque opinionem accidat fortuna
ludus est. Ut si quis occulte thesaurum terrae
mandat: dehinc agricola positum habens ui-
tem: aliamue stirpem propagare: thesaurum
illum cum scrobem inditur inueniat. Certe
neque qui condidit ut alius inueniret: sed ut ipse
cum plato opus esset: reportaret: nec agricola
ut thesaurum inueniret: sed ut scrobem face-
ret: laborauerat: & tamen utrique fortuna usus
est inopina. Quare sic et fortuna recte defini-
potest. fortuna est concursus simul cadentium
causarum duarum originem ex proposito tra-
hentium: ex quo concursu. prouenit aliquid prae-
ter spem cum admiratione. Ut si creditor ob diu
frustra repetitum debitum procedit ad forum
instruendorum gratia patronorum: eodem &
debitor morandi causa. dehinc conuentus debitor
arbitris patronis diu tractum debitum deperit.

Diversa quippe causa utrisque providendi fuit.
& est illud potius actum quod propositum non
erat qm̄ quod iam penē agebatur. Tūc ergo etiā
concursum simul atq; una accidentium sine rōne
causarum in iura carentibus vel mutis animali-
bus. ut clausa fere stabulis sunt. rursus ad
eadem stabula revertuntur. ultro. cūq; ultro
dicimus saxum comidisse. Ac de fato quidem:
deq; his quae in hominis p̄tate sunt: fortuna q̄
& casibus satis dictum. Sed QVIA Sūnt
aliquanta quae contra haec cōverso dicuntur: propo-
nenda sunt & diluenda. Tūc demum enim fir-
mis erit fundamentis lorata. Platonis sententia.
Aunt ergo. Si deus cuncta ex initio sit anteqm̄
fiant: nec sola celestia quae felici necessitate perpe-
tuae beatitudinis quasi quodam fato tenentur. Sed
ille & n̄ras cogitationes & voluntates sit dubi-
am q̄q; illam naturam tenet. p̄sentia ^{rat} perita
& futura & ex hoc initio nec potest falli. Deus
omnia certe ex initio disposita atq; decreta sunt.
tam quae in n̄ra potestate posita esse dicuntur qm̄
fortuita necnon subiecta casibus. Porro cum haec
omnia iamdudum decreta sint: cuncta quae n̄m unt.

121
ex fato provenire concludunt. Leges et
exhortationes & obiurgationes & disciplinas
quaeque huius sunt: omnia teneri fatalibus condi-
tionibus. Quando scilicet quid accidere decretum est:
cuius ope vel beneficio debeat provenire: ut si cui
salus provenitura erit in navigando: provenit
ei non alio quocumque sed illo gubernatore navium
regente vel si cui salutis provenitura erit ut
bomo utatur institutis & moribus: ut Sparta
Ligurque legibus hoc debeat provenire. Item si quis
erit iustus futurus ut Aristides: huius educatio
parentum adiumento ut iusticia atque aequitatis
obtentum. Aristidem quoque sub fato decretum
cadere manifestum esse aiunt. Nam & hoc iam
dudum esse ordinatum: quibus ager quo medente re-
ualescat. Denique frequenter fiet ut non a medico:
sed ab imperatore curetur ager: cum talis erit conditio
decreti. Similis ratio est laudum: vituperationum:
amissionum: praemiorum. fit enim frequen-
ter ut adversante fato: quaeque recta gesta sunt non
modo nullam laudem sed contra reprehensionem
suppliciaque afferant. At vero divinationem
dicunt clare demonstrare provenitum iam dudum

esse decretos. Neque enim nisi decretum prede-
ret: ad rationem eius accedere potuisse presagos.
A minorum uero morum motus nihil aliud
esse dicunt quam ministeria decretorum fatalium.
Siquidem necesse sit agi per nos agente fato:
ita homines uitam optinere. eorum que dicuntur
sine quibus agi non potest: sicut sine loco esse non
potest: motus aut: statio. Aduersum que tam
pugnantiter & ipso fato uolentius instituta quid
respondebimus? Quod deus fiat quidem omnia:
sed unum quodque pro natura sua: uel fiat nec-
essitati quidem subuigatum: ut necessitati obnoxium.
Anteponit uero ut quod ea natura sit pradiatum cui
consilium uiam pandat. Neque enim ita sit deus
ambigui naturam: ut quod certum & necessitate
constrictum: sic enim fallitur. & nescit: sed
ita ut pro natura sua uere dubium fiat. Quid
ergo dicimus Deum scire omnia scientiamque eum
ex aternitate solidari. Porro que sciuntur diui-
na esse & immortalia: partim accidentia & ad tem-
pus immortalium rerum substantiam fixam
& stabilem fore. mortalium mutabilem & dubiam.
aliasque aliter se habentem ob nature inconstantiam.

sup
2

ergo etiam dei scientia de diuinis quidem quoru
est certa & necessitate perpetua. munita felicitas.
certa & necessaria scientia est. tam propter ip-
sius scientia certam comprehensionem q̄ pro eo
qui sequuntur s̄ba. At uero incertorum necessa-
ria quidem s̄ba. q̄ incerta sint & in euentu am-
biguo posita. Nec enim possunt aliter esse q̄
est natura eorum. Ipsa tantum in utramq̄ par-
tem possibilia sint potius q̄m necessitatibus subi-
gata. Non ergo etiam dubia ex initio rigide
disposita atq̄ decreta sunt. nisi forte idipsum
quod incerta esse & ex incerto euentu pendere
debeant. Et dicunt q̄ anime quoq̄ hominis
naturale sit ut interdum ad uirtutem se appli-
cet. interdum ad malitiam preponderet. permixte
ut corpus modo sospitanti. modo a gritudine proxi-
mum fixum placet. & decretum ex origi-
ne. Qui porro malus sit futurus aut bonus: n̄
decretum neq̄ impatum. Propterea q̄ leges &
magisteria. deliberationes exhortationes. reuoca-
tiones. institutio nutrimentorum. certa observa-
tio. laus. uituperatio quicq̄ his simulantur data sunt.
quia recte uiuendi optio penes nos est. Et igitur

quæ sunt pleraque nostri iuris sunt: alia ex
nrām potestatem: nrā quidem appetitus iudicium:
uoluntas. consensus. preparatio. electio declinatio.
Aliena uero diuitiæ: gloria species fortitudo: cete-
raq; quæ possumus optare potius qm̄ uindicare:
recte dicuntur. Si quis forte uelit quæ non sunt
in potestate nrā: nostri iuris esse presumere:
nihil sapere. Consequenter ergo etiam is qui quæ
nrā propria sunt præsunt aliena: nihil opinor
sapit. Deniq; nullus laudatur ob adoptionem
secundorum quæ in hominis potestate non sunt
si forte putatur beatus. Prosperitas em̄ non est
in eius arbitrio. At uero in iusticiæ contractibus
temperantiæq; negotijs: & in ceterarum uirtu-
tum obseruantia iure laudamur. siquidem uirtus
libera est. Contraq; agentes reprehendimur: qd
dare operam ut peccemus existimamur. debent
porro non spontanea esse delicta: ideo quod om̄s
animæ particeps naturali appetitu bonum quod
est: semper expetit. Errat tm̄ aliquando in iu-
dicio bonorum & malorum. Namq; alij nrām
Summum bonum putant. Alij diuitias pleriq;
gloriam & omnia magis qm̄ ipm̄ uerum bonu.

Est autem erroris causa multiplex. Prima
 quam Stoici duplicem peruersionem uocant.
 Haec autem nascitur tam ex rebus ipsis quā
 ex diuulgatione fama. Quippe mox natus ex
 quo materno uiscere decidentibus prouenit
 ortus, cum aliquanto dolore propter quod ex calida
 atque humida sede ad frigus & siccitatem aeris
 circumfusi migrent. Aduersus quem dolorem
 foetus puerorum apposta est medicinae loco
 artificiosa obstetricum prouisio ut aqua calida
 confouentur recenter nati adhibeanturque
 uices & similitudo materni gremii & calefactio-
 ne atque fotu quo laxatum corpus tenerum de-
 lectatur & quiescit. Ergo ex utroque sensu tam dolo-
 ris quā delectationis opimo quedam naturalis
 exoritur omne suauis ac delectabile bonum. Con-
 traque quod dolorem affert malum esse atque uitan-
 dum par atque eadem habetur sententia. Deinde
 diligentia quoque & ex saturatione. blanditijs ob-
 iurgationibus cum aetatis fuerint auctoris.
 Proptereaque confirmata eadem aetate in anti-
 cipata. Sma permanet. omne blandum bonum
 etiam si sit inutile. omne etiam laboriosum.

etiam si commoditatem afferat: malum existimantes. Consequenter diuitias quod presentissimum in his instrumentum est uoluptatis, eximia diligunt: gloriamque pro honore amplectantur. Natura quippe omnis homo laudis atque honoris est appetens. Est enim honor uirtutis testimonium. Sed prudentes quidem uerumque in suscitatione sapientia uiri, sciunt quam & cuiusmodi debeant excolere uirtutem. Vulgus uero imperitum pro ignorantia rerum pro honore gloriam popularemque existimationem stolunt. pro uirtute uero uitam consertantur uoluptatibus delectantur. Potestatem facienda qua uelint: regiam quandam esse eminentiam existimantes. Natura siquidem regium animal est homo: & quia regnum semper comitatur potestas: potestati quoque regnum obsequi suscipitur. cum regnum iusta sit tutela parentum. Simul quia beatum necesse est libenter uiuere: putant etiam: eos qui cum uoluptate uiuant: beatos fore. Talis error est opinor qui ex rebus ortus animos hominum possidet. Ex diuulgatione aut succedit errori supradicto ex matrum & nutricum uotis dediti uitijs glorijsque & ceteris falso putatis bonis

125
insusurratio terribilis etiam quibus temeritas
vehementius commouetur. necnon in solatijs
& omnibus huius perturbatio. Quinetiam corro-
boratarum mentium delimitrix poëtria: &
cetera scriptorum & auctorum opera magnifi-
ca quantum animis rudibus inuehant inopta-
uoluptatem laboremque inclinationem favoris.
Quid pictores quoque & futores: nonne rapiunt
mentes vel animos ad suauitatem ab industria.
Maxima uero uitiorum excitatio est in corporis
atque humi concretique quorum abundantia vel
indigentia propensiones ad libidinem aut iracun-
diam sumus. His accedunt uitæ ipsius agenda
sortisque discrimina: agrotudo: seruitium:
inopiaque rerum necessariarum. Quibus occupati:
ab studijs honestis ad consentanea uitæ instituta
& officia deducimur atque a cognitione reuocamur
ueni boni. Opus ergo futuris sapientibus tam edu-
catione liberali præceptisque ad honestatem ducen-
tibus quam eruditione a uulgo separata. Videnda quæ
ei & expectanda sunt. Lecta omnia quæ præstent
ad sapientiam. Ante omnia diuino præsidio opus
est ad perceptionem bonorum maximorum. Quæ

Summo præsidio.

cum sint propria diuinitatis cum hominibus
tamen communicantur. Corporis quoque obsequium
sufficiens iuribus animae esse debet ad exertitum
laborem tolerandum. Oportet quoque item suffi-
ciens haberi preceptores bonos: propositumque
id quod sortiti sumus singuli numeri. Quippe
Socrati dicitur a pueris comes daemon rerum
agendarum preceptor fuisse: non ut hortaretur
eum aliquem actum: sed ut prohiberet quae fieri
non expedirent. propterea quoque in hominibus
potestate sunt si per impudentiam agantur: cum
agi ea sit inutile clademque afferant: quod a
Socrate arcebat beneuolus numerus. Diuinitatio
uero necessitati quidem subiectarum rerum ambi-
guarum etiam sed quarum iam fatalis completus
sit exitus uera est & complexibilis si modo
diuinitatio dicenda est. quippe quae semel acce-
derunt infecta esse non possunt. Ambiguarum
uero quarum adhuc exitus pendet nodum pre-
cedentibus meritis: ambigua est & obliqua
ut est illa Apollinis. Terdet Croesus halyn
transgressus maxima regna. Istic enim tria
erant in fallor ambigua. Unum utrum Syri

119
et Persarum regnum esset peritulum. Alterū
an ipsius Croesi potius et Lydiū. Tertium
utrum conditionibus iustis et bellum deponeret.
Hoc quippe enim fieri poterat: et de positorum
bellorum aliqua exempla praecesserant. Sed
quia voluntas utriusque adversabatur armorum
depositioni. Cum et Cyrus fera quadam esset
gloriosus natum. Croesus quoque confidens po-
tentiaque cupidus decretum quod sequebatur na-
tum erat factum utriusque proposito pacem inter
eos minime futuram. Superat igitur ex reli-
quis alterutrum: idque erat dubium cuiusnam
regnum exstingueretur. propeque dubia fors: du-
byque intellectus praesens oraculum: ut quodcumque
audisset: id praedictum ab Apolline videretur. Sunt
alia praedictiones consiliorum hominum similes:
quia cum sit in nostra potestate deligere ex multis
alterum: ne in desertum peccetur ex ignorantia: sua-
det hominibus quid sit optandum propria divini-
tas. ut Argivus per oraculum querentibus: an ad-
versus persas bellum suscipi conveniret. Viribus
offensa. Dea charissima pubes. Armorum cohi-
be munimenta. corporis omne discrimen sola

capitis tutabitur umbra. Stuebat enim quid
esset eligendum quodq; optio penes hominem. Id u
quod sequitur optionem penes fatum. Hebreis
quoq; consilium datum a Deo cum predictione reru
futurarum in istum modum. Si praeceptis pre
bitis, bona terrarum omnia penes uos erunt. Lactei
quoq; & melliflui fluctus non deerunt. Si contem
pseritis poenarum timentium seriem. Divina
uox proseruta est. quippe quod esset dubium id
quod erat positum in hominis potestate parere
uel contempere iussa coelestia. Et si optionem
eorum praecederet decretum. inuitabile necessa
rioq; contemnendum esset: abundaret predictio.
abundarent etiam promissa & minae. Est igitur
aliquid in hominis potestate: nec sunt homines
ita ut a contraria sentientibus assereretur ma
terie rerum earum quae aguntur per quas agunt.
sed causa praecedens quam sequitur id quod ex
fato est. Sed praeter spera aiunt aliquanta praeuenire.
Scimus: & omnium horum duplex genus.
Unum horum quae praeueniunt: uel quae forte
proveniunt: uel casu aliquo importantur: ut ex
hominibus portenta nasci. Alterum quod fre

quentius quidem prouenit. Sed originem
sumit ex humana iudicii deprauatione: tū uel
a potentibus iratis: uel ab inimicis res iudi-
cantur: ut accidit Socrati: eiusdemq; populi iudicio
cum uir iustissimus condemnatus est Aristides.
uel cum propheta à consceleratis alter membratum
sectus: alter obrutus saxo. Nunquid et harum
causarum penes fatum. Nec intelligunt diuer-
sas se contrariasq; potentias idest uirtutem et
item uitia simul quod fieri non potest assignare
decreto: cum huius crimina fati quoq; esse dicunt.
Constituunt demiq; quid esse fatum uelint. Vir-
tutem ne diuinam. Sed non esset causa malorum.
An uero animam malignam? Sed demum a malitia
nihil boni fieri potest: et fato dicuntur et bona
prouenire. Quænt fortasse mistam quandam esse
subam. Et qui fieri potest ut unum et idem quid
malitia simul et bonitate sit præditum. Intempe-
rantiam et castitatem creet: ceteramq; uirtutu
uirtutumq; importet contrarietatem? Vel quæ
porro erit de fato existimatio. quod uel certe
omnia esse bona. nec tamen possit. Fieri igitur
imbecillum quiddam et sine uiribus. An potest

quidem nec tamen uult. Hæc igitur iam fera est
quedam & immanis inuidia. An uero neq; uult
neq; potest. At hæc dicere, de fato præsertim, fla-
gitiosum. An & potest & uult. Erut ergo causa
bonorum omnium; nec malorum auctoritas parti-
nebit ad fatum. Unde ergo mala motui stellarum
causa. Sed ipse motus unde. Et utrum uolentibus
stellis motus ipse talis fit: ut ex eodem motu &
mala proueniant & bona. An inuitis. Si uo-
lentibus animalia sunt, stelle & iuxta propositum
mouentur. Si inuitis: nullus est earum actus.
Certe aut omnes stelle diuine sunt & bonæ:
nec quicquam faciunt mali: aut quedam malefica.
Sed maleficas esse in illo sancto & pleno boni-
tatis loco quatenus conuenit. Cumq; omnia sice-
ra plena sint celestis sapientie. Malitiam porro
sciamus ex dementia nasci: quatenus conuenit
maleficas stellas esse dicere. nisi forte id quod
foras non est interdum easdem bonas interdum
malignas esse existimandum. Propterea pro-
mis sue beneficia & maleficia præbere. Sed hoc
absurdum est putare celestem subam una eademq;
natura præditam: non in omnibus stellis eandem

esse: sed plerasque tanquam a propria degenerare
natura: sed mirum inquit hæc stella pati
untur. Et que nam erit illa tanta necessitas
que inuitas cogat delinquere. Et hæc ipsa utrum
diuina erit anima: an maligna. An uero ratio
est quedam ut aiunt qua omnia fiunt que ad præ-
sentia aguntur: quæque futura erunt: proueniunt. Sed
mirum monstro simile est dicere: ratione
fieri mala: quæ multo uerius dicerentur nulla
ratione. Iniquus est uel etiam libidinosus. Se-
ries illa causarum inenitabilis unde accipiet
exordium nisi prius merita nostra in quacumque
partem locentur. Illud uero quis ferre posset
quod præter cetera quæ irreligiose dicuntur
atque existimantur: prouidentia quoque Dei tol-
litur hac eorum assertionem: simulque omnis diui-
nitas exterminatur. Quid enim faciet Deus
si omnia secundum hæc uersutorum hominum
affirmationem fient atque impulsu rapido ferantur
pro necessitatis instinctu: facit tamen hoc una
presumptio faciliorem causam nocentibus quibus
licebit non animi sui peruersitatem condemnare:
sed de fatali uolentia conqueri. facit bonorum

nota in ista vita: laudabilem & impetibus pru-
dentia pigriores. Quare missum faciendum est
genus hominum ex uersutia & uanitate con-
cretum. qui ut ipsi putant aduerso fato nati sunt:
quibus haec & talia opinari fato prouenerit.

Nos uero diuinam legem sequentes: repetemus
ab exordio digesto ordine quae de fato Plato:
ueritatis ipsius: ut mihi quidem uidetur instinctu
loquutus est. **PRINCIPIO** dicamus cun-
cta quae sunt: & ipsum mundum contineri regi
principaliter quidem a summo Deo qui est sum-
mum bonum, ultra omnem subam omnemque
naturam estimatione intellectuque melior quem cuncta
expetunt cum ipse sit plena perfectionis & nulli-
us societatis indiguus. de quo plura dici nunc
exorbitare est. Deinde a providentia quae est
post illum summum secundae eminentiae quae graui-
ter uocatur. uocant. Est autem intelligibilis essentia
a mule bonitatis propter indefessam aduersum
deum conuersionem: estque ei ex illo bonitatis
haustus quo tam ipsa ornatur quam cetera quae
ipso auctore honestantur. Hanc igitur dei
uoluntatem tamque sapientem tutelam rerum

omnium providentiam homines uocant: non ut
plerique existimant: ideo dictam quia praecurrit
in uidendo atque intelligendo prouentus futuros.
Sed quia proprium est diuinae mentis intel-
ligere qui est proprius mentis actus: est mens
dei aeterna. Est igitur mens dei de intelligen-
do aeternus actus. Sequitur hanc providentia
fatum legem diuina promulgata intelligentia
sapienti modulamine ad rerum omnium guber-
nationem. Hinc obsequitur ea quae secundum mentem
dicitur: id est anima mundi tripartita: ut super
comprehensum est: ut si quis periti legumlatoris
animam legem uoret: iuxta hanc legem: id est
fatum omnia reguntur secundum propriam quaeque
naturam: beata quidem necessitate incommuta-
bilique constantia: cuncta quippe coelestia quae
sunt providentiae uicina atque contigua. Fre-
quenter uero accidentia naturalia propter quia
oriuntur et occidunt omnia quae naturae lege
proveniunt. Simul quia imitatur naturam
ars et disciplina etiam haec quae artibus effi-
ciuntur sunt frequentia prouentusque crebri.
Quae uero reguntur hac lege ratione ordine ac sine

ui reguntur. Nihil enim ratione & ordine
carens non uolentum. Quod uero tale est
non diu perseuerat. utpote quod contra naturam
suam distrahatur. Sequuntur ergo deum proprii
singula ut ait Plato regem imperatoremq. coeli
principem agminis & duces sublimem uolucrum
curru dispensantem omnia & moderantem
legiones coelestium angelicarum potestatum in
undecim partes distributarum. Solam sicut
ait. Vestam manere in sua sede. Vestam scilicet
animam corporis universam mentemq. eius
animam moderantem coeli stellantes habenas
iuxta legem a providentia sanctitam. quam
legem saepe dicimus ^{esse} fatum. scilicet quandam
consequentiarum atq. ordinum. sanctientem.
Volucris uel curus Imperatoris Dei. apares
intelligenda est. quia & prima est ordine
& agilior ceteris motibus. omnibus sicut osten-
sum est. Undecim uero partes exercitus di-
numerat. hactenus. Primam apares deinde
vii. planetum. nonam aetheris sedem. quam
intolunt aetherii daemones. decimam aeriam.
undecimam humectam substantiam subg. duodecimam

terram quæ immobilis ex conuersione mundi
manet. Verum hoc fortassis hoc propositum
quoniam in instituto sermone confirmat: quod fatum
sine vi ac sine ulla necessitate inextricabili
modo salubri atque ordine ad in instruitur. Et hoc
ordine rerum demanant illa quæ vari exempli
sunt: quorum partim fortuna potestatem habet:
partim improvisa & sua sponte proueniunt. Qui-
bus omnibus casus dicitur impenare. Quæ fata-
lia quidem sunt. Continentur enim edictis fa-
talibus nec tamen sunt necessitate violentia
perinde ut quæ a nobis fiunt continentur quip-
pe legibus nostris. Nec tamen secundum legem
proueniunt quibus utimur: utpote lex iubet
interfici patriæ proditorem. Quid ergo quia pro-
ditorem uocat eam cui poenam statuit: necesse
est ut lex faciat proditorem. Non opinor
Nam proditor quidem sua mala mente quin
potius amentia prorumpit ad facinus. Punit²
uero iuxta legem. Rursusque tamen uictorem
aut uictoriam lex non facit: & tamen præmiu
lex dat. Propterea generaliter lex iubet omnibus
quæ facienda sint prohibet omnes ab inconueni-

entibus: sed non omnes obtemperant: nec
omnes faciunt quae iubentur. Quae res osten-
dit optionem quidem esse in hominibus: nec
eandem in omnibus. Ea uero quae sequuntur
id est legitima animaduersiones uel praemia
ex lege sancta. Talis est etiam opinor lex
illa coelestis quae fatum uocatur: sistens homi-
nibus honesta: prohibens contraria. Sequi porro
nunc est. & a fati iugo liberum. laudari uero
bene agentem: tum iuxta legem quam iuxta commune
iudicium. Similiter ergo etiam contraria. Mentiri
quidem & pessime agere uitam continetur edicto
& est in hominibus arbitrio ut precedens.
Male porro uitam disponere proprium hominis
est. prope. puniri plane est ex necessitate fatali.
utpote quod legem sequatur. Haec porro omnia
sedem habent in animis hominum quae anima
libera est & agit ex arbitrio suo. Optima porro
pars animae ea est: quam descripsit Plato
duplicem habere uirtutem Vram in compre-
hensione diuinarum rerum quae sapientia est.
Alteram in dispositione rerum mortalium
quae prudentia nominatur. Quod si quis ad

honores corporis naturalemque illam con-
tentionem respiciens plerosque intemperantes
et alios porro moderatos homines esse non sine
fato putat. Et intemperantes quidem ex humo-
rum intemperie laborare. Moderatos autem
ex felicitate contentione levare: eaque omnia
decreto fieri putat. vera sentit quidem. Est
enim natura tributum ut imbecilla hominum
ratio vel laboret in prospera contentione: vel
adiuvetur moderato in portento honestatis.
Ideoque adversus huius vitia: rationis consilijque
salubritas opposita est providentia lege. Siqui-
dem avaritia. libido. crudelitas. ceteraque huius
pestes nihil in pueritia designent: sed Ant
confirmata iam aetate noxia sunt opinor
cum etiam consilij salubritas confirmatur. cui
auxiliatur decus studiorum honestorum. Pro-
dest benevolentium reprehensio. medetur animi
adversio: contraque adversis rebus obtunditur.
praeiungit mentis atque inolevit. Ideo ob con-
suetudinem corporis est inter homines bestiasque
et cetera vita carentia societas communioque
corporum proventuum. Siquidem nasci:

nutriri crescere commune est hominibus & ceteris.
Sentire uero & appetere commune duntaxat hominibus
& mutis tamen ac ratione carentibus animalibus.
Cupiditas porro atque iracundia: uel agrestium uel
mansuetorum appetitus irrationalis est. Homi-
nibus uero cuius proprium rationi mentem applicare:
rationalis. Recordandi tamen atque intelligendi sci-
endiq; uerum appetitus proprius est hominibus: qui
a cupiditate atque iracundia plurimum distat. Illa
quippe & in mutis animalibus & multo quidem
acriora cernuntur. Rationis autem perfectio &
intellectus proprie Dei & hominibus tantum est.
atque inter ipsos homines non perit atque. Compug-
nant quippe se in hominum commotionibus inui-
cem cupiditas iracundia & item ratio. obtinentq;
aduersum se uicissim ratio ut apud Homerum.
cum Laertius iuuenis pectore pulsato mentem
castigat acerbe, Quin toleras mea mens etiam
grauiora tulisti. quippe in illius animo ratio tunc
iracundiam subiugabat. Apud Euripidem contra
Medea mente saeva: iracundia totius lumen
extinxerat. Id enim nec me latet. nunquam cruenta
cogitem: sed uincit ira sanitatem pectoris. Usque

ideo salubri consilio uiam clauserat immoderatus dolor pellitatus. Ergo in animo continentis uiri semper plus consilium potest. Intemperantis imbecillitas aduersus rationem uitiosis animis partibus suffragatur. Saep̄ etiam haec ipsa uita semuicem pugnant: ut in adolescente Terentiano. qui aduersus acerrimas amoris flamas resistens honesta macundia nititur cū negaturum se ad conspectum amice ultro accersientis. ut exclusum indigne reuocet lenocinio blanditijsq; meretricijs. Ergo haec de quibus intra arana pectoris disceptamus. Quae utrum facienda nec ne sint deliberamus. Ad postremum tanq̄m lata sententia decernimus: non sunt propria nostra: nisi forte ideo quia commoti uel deprauati libidine disceptatores idonei non sumus: cum aequi iudicium carere tanq̄m gr̄e nūq̄ anticipatiōibus debeat. Sed praedictio inquit futuro cuncta iamdudum disposita atq; ordinata esse testatur. Haec porro dispositio atq; ordinatio fatum uocatur. Immo haec ipsa praedictio fatalem necessitatem dīnari negat usquequaq; Siquidem praedictio rationalis aestimatio sit sortis futurae: quae non

in rebus certis & necessitate non trinitis: sed
in incertis atq; in ambiguis preualet. Quis
enim consulat presagium de recens nato. Utrum
mortalis an immortalis futurus sit. Sed illud
potius quod est dubium queri solet: qm prolixa
uita spatia sortitus esse uideatur. & utrum di-
ues an pauper. elatusq; an plebeia atq; humili
fortuna futurus. Quae cuncta observatione scia
artificiosa quoq; solertia colliguntur. Auent em
in auium uolatu aut extis aut oraculis homines
pmonentur predicente aliquo proprio demone.
qui sit eorum omnium quae demerepse serunt scius.
Terinde ut si medicus iuxta disciplinam medendi
predicat uel exitum uel sanitatem. Aut et guber-
nator, coeli conditionum non ignarus, ex aliqua
nubecula pronuntiat tempestatem futuram. Quae
cuncta non fato sed artificiosis rationibus usq;
& experientia comprehenduntur. Aeq; cum ex mo-
tu siderum predictio habetur signa observari so-
lent. ortus quoq; & obitus stellarum: & confir-
mationes ad rationem redactae in pra quam ferti-
litas & sterilitas puenit. Omnis huius ratio
nihil est aliud qm coniectura earum rerum quae

ucl ad

181
vel ad corpus pertinent, vel ad ea quae corporis
propria sunt: vel ad animam satis corpori serui-
entem. Unde opinor Platonem animarum quidem
exedificationem Deum opiforem praefuisse dicere.
torum vero quae animis subtexuntur, alijs diuinis
potestatibus inferioribus munus atq; officium esse
mandatum. Ita ut pure quidem animae sinteratq;
& uigentes, florentesq; rationibus à Deo factae sint.
Vitosarum vero partium eius auctores habeantur
hae potestates: quibus ab opifice Deo talis cura man-
data sit. Vitosae porro partes animi quae subtexo-
untur ira est & cupiditas satis idonea uita agenda
instrumenta. Multa quippe sunt, quae per uirilem
animae commotionem recte in hac uita fiunt & uindi-
cantur quotiens iusta iracundia comitem se & auxi-
liatricem rationi praebet. Multa etiam ex cupidi-
tate honesta uel mediocri propter libidinum sordes.
Sunt ergo pure mundi animae regnum in perpetua
mundi agitatione permissum est: ita his animis
quae homines inspirant: opus fuit ratione iracun-
dia & cupiditatibus interpolata. Ut cum quidem
se ad rationem totum animal conuertisse curaret
intueretur coelestia, Cum uero ad terrana dispiceret

despectusque atque non esset ociosus: sed ex eadem
inclinatione cura rerum terrestrium nasceretur.

Ut igitur breui multa complectar istius rei dispo-
sicio tali mente concipienda est. Originem
quidem rerum ex qua ceteris omnibus quasunt
substantia ministratur: esse summum & ineffabi-
lem deum: providentiam eius Secundum Deum.
Latorem legis utriusque vite tam eterne quam
temporarie. Terciam porro esse subam qua
secunda mens intellectusque dicitur. quasi quaedam
custos eterne legis. His subiectas fore rationabi-
les animas legi obsequentes. ministras vero
potestates naturam fortunam cum & demo-
nes inspectores speculatoresque meritorum. Ergo
summus deus iubet. Secundus ordinat. Tertius
intimat. Animae vero lege aguntur. lex porro
ipsum fatum est: ut saepe diximus. Cui legi
qui pareat sequaturque principis dei veneranda
vestigia: beatam semper vitam agit iuxta legis
perpetuae sanctionem quod est fatum. At vero
qua Dei comitatum animae neglexerunt: rursus
& ipse alio quodam contrarioque genere secundum
fatum vitam exigunt donec poeniteat eas

132
delictorum suorum: expiatisque criminibus
demiteps ad immortalis dei aeternarum di-
uinarum potestatum choros reuertantur. Et
ille legis rigor ab exteriore fortuna transitum
fieri sinat ad beatam. Quod fieri certe non posset
si omnia constructa essent uni formi quadam &
rigida atque irrevocabili necessitate. Sed quo apparet
providentiam quidem omnia intra se circumplexa
tenere: quippe omnia quae secundum eandem recte ad-
ministrantur. At vero fatum providentia scitum
est. Continet autem ea quae sunt in nostra potestate:
ut precedentia. Continet etiam meritorum collo-
cationem. sequuntur animadversio, approbatio: quae
sunt fatalia: eaque omnia quae casu fortunaque sunt.
Quid igitur sibi voluit tractatus huius tam larga
prolixitas. Quia multi nulla cura veri sciendi:
sed potius veris rationibus remittendi: & ipsi fal-
luntur: & ceteros erroribus ineluctabilibus im-
pliciant. Lubrico quippe qui ad unam aliquam par-
tem mundanae administrationis respicientes: tan-
quam de solida atque universa dispensatione pro-
nunciant. Quodque in unam partem invene-
runt: id esse in omnibus quoque mundi partibus

asseuerant. Proptereaq; cum aliquid uerum
dicunt: uerisimiles habentur: qm̄ uis opug-
nantia inuicem dicant. Cum autem de pte
sentientes perinde habent tanqm̄ de solido
uniuerso que sentiunt red arguuntur inuicem.
Namq; fato quidam agi uerum est. Et quedam
in nostra potestate sint horumq; uerum esse
manifestatum est. Quare qui omnia fato fieri
dicunt: merito reprehenduntur ab his qui pro-
bant esse aliquid in nr̄a potestate. Demum
qui omnia in nr̄a potestate constituunt: nec
quicqm̄ fato relinquunt falli deteguntur. Quis
enim ignoret esse in fato & qd̄ nr̄m ius. So-
la igitur vera ratio est: fixa q; & stabilis
sententia quæ docuit quedam fato fieri: alia porro
ex hominum arbitrio & uoluntate profin̄ti.
Deinde subnectit leges ipsas & iura fatalia
Principalem quidem legem qua cunctis animis
ob uniformem naturam ad uirtutis uenditatio-
nem æquabilis fato tribuitur facultas sine ru-
insq; præclaratione. Addit secundam legem
qua sanctum est omnes animas quæ comitate di-
uinum agmen spectauerint æternarum uereq;

180
existentium rerum naturam formam hominis
in uere ac abluenda terrana: pia nationis aial
hominem significant. deo q in multis animalibus
nulla sit cogitatio de Deo. Porro deo his que
ratione instructa sunt. prestantissimum quidem
animal id esse quod ceteris animalibus coelestibus
subam ex se largiatur. Colat autem aliud multo
prestantius in quo sit origo rerum. Secuntur uo
quandam per ordinem inferioris eminentiam po
tate q singula potiora quicq uenerantur numi
na. Quia igitur ultimus est homo. ex his que
rone utuntur animalibus: cunctaq meliora &
elutiora ueneratur, uire precepta religionem pre
dictum esse dixit. Cumq dupla natura sit hois
Altera melior. altera inferior. lege opus fuit
tertia que miera distingueret. Est. porro melior
sexus uirilis. muliebris inferior: non quo sit ali
qua in aia. differentia. una est quippe natura: sed
diuersitas. tm in sexu esse debuit, caduca mortali
tate partus substitutione q desiderante. Deniq
cum una eademq uirtus sit maris & femine
corporum tantum ipsorum diuersa uires sunt:
cum eorum alterum densius: alterum sit frigidius

& rarius. Sequitur alia Lex quam designat
his verbis. Cumq; necessitate decreti corporibus
inferentur corpora supellex uarie mutabitur
quibusdam latentibus. & alijs inuicem succedentibus
membris. Necessitatem nunc uocat usum inco-
cusabilem munusq; incorporationis. Neq; enim
atq; poterant regi terrana rationabili anima regente
nisi corporis adhibita conuersione. Corpus porro
terrenum hoc non diu stat sed torrentis more
peremptis ipm effluit & ab effluentibus inundatur.
Sunt quippe in eo multi meatus: multaq; item e-
missacula: tam in promptu & uisibilia: q; latentia
& cetera: per qua fertur humor & spūs aliaq;
superflue reliquia cibi & potus: quibus egressus
conservationis animalium causa natura comenta
est. Et aduersum detrimenta egestionis pro com-
petenti modo uicem reperiat eo humido &
siccato abatu atq; contrinsecus circumfusi aeris
respiratione. Meatus igitur ingredientibus om-
nibus pro modo proq; magnitudine eorum natura
fabricata est. Idq; ipsum est quod dicit idem
Plato quibusdam labentibus & alijs inuicem
succedentibus membris. Hec ergo Lex illud est

ante omnia sensum ex violentis passionibus
excitari merito. Vita quippe sine sensu esse non
potest. Siquidem interea quae uiuunt & quae uita
carent: haec sit opinor differentia ut sentiant haec
illa sine sensu sint: nascentiaq; simul cum uita
sensum aspiciuntur: & indigna corporis atq; ani-
ma sentire desinant. Certe siue passio siue poten-
tia siue aliquis effectus est sensus huius animatis
est proprius ex corporis animaeq; copulatione con-
flatus. Ex violentis uero passionibus recte non eade
ac simili facilitate anima contemplatur. Contempla-
tur quippe facilis intentio est: sensus uero nascitur: ex
confortio corporis atq; passionum: & sunt multae
corporis passionis eiusmodi: ut neq; contingant
uicari: & sensum latentem uariis: qualis est lap-
sus in uidendo uel audiendo. quidam tantum pulsus
corporis uolentiores sunt qui ad animam usq;
permanent. Est ergo sensus passio corporis qui
busdam contrariis & pulsantibus uarie: ead
passione usq; ad animam sedem commeante. Quae
passio cum est leuis molliterq; palpando potius
qm pulsando corpus mouet: consentit anima
corporis titillationi. Atq; hoc genus sensus: no-

luptas cognominatur. Porro si est appetitatio
quadam preclata passio: doloris nomen accipiet.
ut sit perspirium uoluptatem ac dolorem spes
esse sensus. sensum genus. Omnis porro talis cupi-
ditas mixta est uoluptatis & doloris effectui
consequentem amor huiusmodi rerum inter do-
lorem uoluptatemque positus inuenitur. Spes quippe
fructu uoluptatem creat. Dilatio tristitiam &
doloris. Quare sequitur. sentiendi legem lex amandi.
Amor uero conseruationi corporis plurimum con-
fert: idemque est auctor successuum. Idem hoc in
ira quoque reperitur quotiens sine ratione ac sine
modo commouemur agere hi quodam ardore mentis.
Aduersus quem instruitur anima cautionis salubri-
tate. qua nimia facta transit ad formidinis initium.
Itaque animi uigor qui factus immoderatio per excessum
est ad iracundiam limitem & item tanto sunt
anima data ob tutelam corporis immoderate
presentia perturbant animam potius quam regunt.
Ceterasque inquit pedissequas earum perturbationes
diuerso effectui pro natura sua permouentes. Pe-
dissequas quidem cupiditatis dolorisque cognatas
& consentaneas passiones emulationem. dicit

inuidiam obtreccationem & cetera huiusmodi.
Voluptati uero in alienis malum gaudium iactan-
tiam gloria uanitatem. Metui porro fugam for-
midinem. Iracundia nihilominus saeuiriā. feri-
tatem. caloremque his proxima. Diuersos
inquit effectus pro natura sua. permouentes.
cū uidelicet quae sunt his ipsis contraria uirtutu
ornamenta. quae uirtutibus fiunt. Quae quidem
uita. si frenarent inquit, his iustam lenemq; uitā
fore. Aperte & ita ut dubitare nequeamus sui iuris
esse animas docet. in delectu atq; optime. horū
omnium premia etiam constituit. utriusq; uis
uirtutum animis redditum ad coelestem fidem.
perpetuamq; immunitatem. Verum quae libidine
seu tota culauerint. in munere uitae secundae appe-
riant. congruamq; moribus & instituto uitam
futuram. Siquidem ex uirili. seu transcant
in foeminae formam. Iuae uitam meliorem tem-
perantemq; delegerit ad meliorem fortunam re-
uocabitur. Porro si deterior fuerit facta de-
teriorq; uiuet. propter nimiam corporis am-
plexationem uitae destinabitur infeliciori. quoad
usq; ad fere naturae prouenerit immunitatem.

Empedocles tñ Pythagoram serutus: ait eas non
naturam modo agrestem & feram sortiri. sed
etiam varias formas cum ita dicit. Nam ego
iandudum uixi puer & solida arbor. & tali
sexu inde animal. tunc lactea uirgo. non in
sexus pluestem conuersionem. sed in diuersoru
animantium. ut ipse alijs testatur. uersibus:
quibus abstinere oportere censet animalibus.
Mutatos sobolis mactat pater impius artus.
Dys epulum libans. saena preterita mente.
hostia luctifera funestatur dapē mensa;
natus item ut petudes redit matremq; patremq;
Nec sentit caros mandens sub dentibus artus.
Item alio loco. Comprimite o gentes homicidia:
nomen uidetis Mandere uos proprios artus ac iustera
ura. Sed Plato non putat rationabilem animam
uultum atq; os ratione carentis animalis induere:
sed ad uiciorum reliquias accedente corpore de
incorporationis autis anima uitjs efferari eo
instituto uite prioris & iucundum quidem ho-
minem eundemq; fortem prouehi usq; ad ferita-
tem leonis. ferum uero: & eundem rapacem ad
proximam luporum naturā similitudinem

peruenire. Ceterorum item. Sed cum sit re-
ditus animis ad fortunam priorem: hoc uero
fieri non potest nisi prius reditus factus erit
ad clementem & homine dignum institutum.
Rationalis porro consilij correctio que poeni-
tudo est non proueniat in his qui sine ratione
uiuunt. Deinde ait Pausanq; malorum non
prius fore qm. conseruta eas similis eademq; con-
seruata illa mundi circuectio. Cuncta eaz
uita ex igni & aqua terra aere contracta omneq;
illuicem detorsit inconsultis & immoderatis
erroribus ad modum rationisq; temperiem redactis.
Eandemq; semper circuectionem motus intelligentis
animae significans. Similem uero eius cum deliberat
ut intelligat. Haec quippe uirtutes sunt animae ra-
tionalis. Inconsultos porro & immoderatos errores
animae dicit esse: qui ex igni terra ceterisq; corpo-
re elementis oboriuntur. Aduersus quos obui-
tens anima reuertitur ad antiquam diuinitatem
suam & habet hominis naturam competentem.
Has leges ait a magno opifice Deo animis esse
intimatas. Causam intimationis ostendit nequa
penes se demersos ex retinentia noxia resideret

autas volens ostendere malitiam non ex de-
creto ac uoluntate dei prouenire hominibus:
sed ipsorum uel imprudentia uel deprauatione.
Deinde post exponem legum fatalium Sementē
facit animarum irarum. Deus partim in
terra partim in luna partim in ceteris quae
instrumenta temporis esse dicit. Iuxta Pytha-
goram quidem qd ita ut in terra sit etiam in lu-
nari globo constant homines etiam in ceteris
errantibus stellis. Iuxta uero quod in alijs libris
idem asserit alterna uice fungi munere animas
quibus terranarum rerum tutela mandatur.
Ita ut quae iam funguntur munere prima seran-
tur in terram: quae post has in lunari globo ac
deinceps alios globos consequenter. Deinde iubet
a se factis dijs uel stellis fingere humana corpora
animarum competentium receptacula: hisdemq;
adhibere cuncta ad mimula uitalis substantiae.
Principio appetitum qui diuiditur in iracundiam
& cupiditatem sine quibus corpus mortalis ani-
mantis neq; esse neq; uere administrari potest.
Deinde artes quae uictum necessarium largiuntur:
ceteraq; omnia iuxta uires ut qm optime mortalis

127
natura regatur: iuxta vires videtur non efficien-
tium: sed eorum quae efficiuntur: propeque homines
tam ad bonitatem quam ad malitiam inclinatio-
nes habent. Ex quo fit ut saepe ipsi sint aucto-
res malorum. Talis ergo fuit ordinatio summi
opifinis Dei: ut quod erat in corpore mortali
minime mortale: sed diuinum potius et semipiter-
num ipse construeret. Porro quae dissolubilia
unquam essent futura: minoribus efficienda man-
daret. Denique completa dispositione in suo inquit
effectu: manebat: quod est nimirum ut providentia
sua cunctis tam ex aeternitate quam naturae gene-
ratique consideret diuinis quidem et aeternis
immortalitatem propagans. Temporarius vero per
aeternitatem non iugem et integram sed ex suc-
cessionem. Deinde docet ipsam humani corporis
edificationem: sentiendiue causam et cetera
quae sequuntur. Ex mundi inquit materiam foetui
elementarium mutuat quod redderetur cum opus
foret. Corpora nostra ex quatuor materiis esse
composita in promptu est. Est enim in his quod-
dam continuum quod tactui resistit: idque sine
terrena soliditate non est. Est etiam calidum

aliud idemq; uisibile. Porro quae talia sunt
sine igne esse non possunt. Et praeterea ple-
num spiritus ut sunt hae uenae: quae arteriae
nuntiantur. Est etiam humor ut sanguis: &
caetera quae manant ex corpore: sed neq; humor
sine aqua: neq; spiritus sine aere constat unquam.
Est igitur in corporibus nostris aquae portio: &
item aeris necnon ignis & terra. Unde opinor
hominem mundum breuem a ueteribus appel-
latum nec immerito. Quia totus mundus & item
totus homo ex hisdem sunt omnibus. Corpore
quidem easdem materias habente omnia quoq;
unius eiusdemq; naturae. Inuisibiles porro con-
iunctiones conpos appellat. uel minorum corpuscu-
lorum coacervationem ut Diodorus. uel eorundem
similium inter se conglutationem formalem ut
Anaxagoras: uel supradictorum multiformem
implicationem. ut Democritus & Leucippus. uel
interdum concretionem: interdum discretionem
ut Empedocles. Concretionem quidem amittitiam
Discretionem porro & separationem immititiam
uocans. uel ut Stoici corporum diuersorum us-
quequaq; concretionem. Quorum omnium modu

quendam conformationemque dicit esse in minu-
tis solidisq; corpusculis quae gomphos cognoscunt.
Et tali igitur humani corporis edificatione aeterna
animae duos virtutis addidisse dicit Deum qui vir-
tutis opera animae sunt. Quorum altera intelligen-
tia est alter opinio. Porro omne quod operatur si-
nere est. Substantia ergo animae minime est orio-
sa. Unde igitur corpus humanum duabus mor-
talis animae circumactionibus obligatum totum atq;
ex omnibus regionibus vitali sustentatur iugore.
Irriguum porro fluidumq; corpus vocat: ob pra-
dictas egestionis & saturationis vias. Virtutibus
porro inquit in torrenti rapido defluoq; obligati.
Torrentem vocat solutam corpoream propterea quod
fluere non desinat neq; unquam maneat incerta
& instabili constantia. Neq; tenebat neq; timeba-
tur. Animas aut corpora non tenuisse: neque
vero ipsas a corporibus potuisse cohiberi. Quam
animae corpora non tenebant quia nutui suo
& velut refrenatio pro arbitrio corpora tum
non obsequabantur. Animae porro a corporibus
denum non tenebantur. Quippe cum ipsa corpora
ambitu animae circumtenderentur sine complexu

eius mox dissiparentur. Sed ut ferebant
inquit & inuicem ferebantur. ferebantur quod
ad uitam cogente indigentia corporis. ferebant
uero eadem corpora uitam salutemq; eisdem pro-
curando quod est proprium munus animarum.
Hoc autem utruq; non est sine uolentia. qm
nec anima uoluntate propria in uitam recidebant.
nec corporibus placebat naturales indigentias
ferre ac sustinere patienter utpote quae naturae
suae dissolutionem dissipationemq; ferrent.
Continebat ergo ut totum animal moueretur.
praecipiti tamen & inordinata iactatione. Prae-
clare. Neq; enim quod mouet sine eo quod mouet.
motum potest edere. Neq; demum quod mouetur.
sine mouente. sed utriusq; opus est pntia. Et est
opior quod quidem mouet anima. quod mouetur.
corpus. Ex quibus & animalia constant & motus
eorum. Et prorsus haec omnia spatant eo ut
contemplantur anima uita puerilis amentia. Modo
quoq; sensus excitetur omnibus animalibus secundu
naturam eorum. sed illi motus familiares sunt.
Et quippe in his ignis ruinas natura summa
& alta semper capessit. Et etiam terra ali-

quantum quæ mediâ mundi sedem optinet.
Est aerium quiddam & humectum. quæ duo
huc atq; illuc late & prorsus ad omnia natura
sua feruntur. Quorum motuum compos est animal.
Mobilior porro anima puerilis & inquieta maxi-
me quidem ob irrationabilem mentis imbecillita-
tem nondum ratione firmata. deinde ob nimi-
um calorem: humorumq; in illa ætate abundan-
tiam: sicut ipse ait in legibus. Pueros in imo
ignis luctari calore præcipue inordinate. Imi iudi-
cio improbeq; omnino motus naturales in pue-
ris celebrari. Unde ait. Imenso quippe gurgite
irrigante & immoderate effluente. Irrigante
quidem cum nimio calore cito confectus: cibis
resumitur. sapienter effluente quidem in præterita neces-
sitatem egestionis. Testatur hippocrates cibo
nimio recreanda esse puerilia: satiens corpora
ne consumantur damnis egestionis. Sed adhi-
bito cibo tenera ætas delectatur: immundo aut
denegato dolet. Ex quo fit ut voluptatem qui-
dem amplectitur: tanquam bonum. offendatur
autem dolore: tanquam malo. Etiam quæ extrinse-
cis accidunt: frigus & sitis: æstus &

durior tactus quæ omnia sensus excitant asperos.
quæque his contraria sunt iocundos & voluptuarios
in tactu. odorazione gustatu. quos quidem sensus
aut & initio & orunt usque maximos & violentos
motus fieri. Quippe sensus auxiliante solia in-
mundo inordinata fluxu totam animam actusque
eius omnis uolenta concessione turbare. Cumque sit
anima pars altera sanctior diuiniorque que mens
atque intellectus est. nunquam exorbitans neque ullis
erroribus. falsisue opinionibus derivabilis. huius
quidem motum cohibuerunt dominationemque eius
in tota anima compesterunt contrarios motus
agentes, ut esset quidem intellectus in anima: sed
nihil ageret impediens sensibus. At uero illam
alteram partem animæ quæ est opinio perdere qui-
dem omnino non poterant. Nam hoc quod erat
prædita diuina potentia nec solui nisi ab eo solo
qui coniecerat ualebat ante fatale animæ cor-
porisque diuinium. Coegerunt tamen aduersus naturam
suam initi atque agere actus incongruos. cogentes
falsis opinionibus credere. Deinde ad monens
eorum quæ in psychogonia docuerat medietates
illas aut & analogias tanquam regione sua & loco

pulsas quae consentaneos motus animae coe-
lestibus tramitibus dirigebant illud significans
quod in pueris mens quidem intellectusque eius
omnino sit otiosus & uelut constrictus uin-
culis motum eius prohibentibus ratio tantum
agat aliquid cum uel appetit quid temera aetas
uel uidiat uel imaginatur. non recte licet ad
hoc trahentibus eam sensibus atque eam genere
circumscribentibus ob supradictas causas re-
rumque ignoracionem. In quo etiam Aristoteles
consentit dicens initio pueros etiam nunc
lactentis aetatis omnes quidem uiros putare
patres. omnes autem foeminas matres aetatis
accessu discernere & non nunquam in distincti-
one falli. sepe & falsis captas imaginibus por-
rigere ad imaginem manus. easque omnes opinio-
nes supinas uocat: cum ea quae ledunt conuo-
dai quaeque prosunt noxia esse arbitrantur.
Idem cum ad uoluptatem permiciosam ferunt
offenduntur autem salubri labore: quod pro-
fecto non contingere nisi minimum sensibus
crederent qui natura plurimum incipiendo
uiuent. Atque ut totam rem plene expediret ex-

emplo quoque utitur perspicua claritudine. Sum-
ma dementia est cum quis non solum ignoret.
sed id ipsum quod ignorat: misceat. proptereaque falsis
consentit imaginibus, ut quae falsa sunt: uera quaeque
uera sunt falsa esse praesumat. ut cum malicia
quidem praeferre. uirtutem uero obesse. perniciemque
afferre arbitrantur. Quae quidem opinio usque ad
nouissimam aetatem plerisque comitatur, qui facere
iniuriam, commodissimum: recte: damnosum putant.
praecipue exorantur. Hos Aristoteles semper pueros
uocat quoniam mens eorum a mente puerili minime
differat. Exemplum quod diximus late est
ex aduerso stantes in leua nostra certe habemus
contra stantium dexterarum partes. Item illi simi-
liter nostras: rursumque leuas partes in dexteram.
Si igitur inquit alter ex duobus recte & secon-
dum naturam stet. alter uero ita ut caput
solo figat: pedes pro capite sus tollat: & sint
ex aduerso tunc se inspicientes inuicem: opma-
buntur dexterarum partes sinistras. sinistras dex-
teras inuicem. Tale aliquid pati animas dicit
quoque iuxta rerum contemplationem inter imitia
& rectius incorporatas. Cum igitur ita se habebit

147
et audiet intelligibilem esse naturam & sine
corpore quae sola uere perpetuoq; eadem sit. rursus
de his quae nascuntur & occidunt, id est de corporali-
bus & sensibilibus quae fluida sunt & mutabilia opinor
tunc aduocatis sensibus puerilis anima testimoniis
eorum facile credens intelligibilem quidem naturam
nullam esse confidit. utpote quam sensus ne som-
niet. quidem. sola autem sensilia pro certoq; sola
esse presumit: quae uideri tanq; ceterisq; sensibus
percipi queant. Itaq; non opinor mentis intel-
lectusq; compos erit. Ideoq; addidit. Nec habet
illum certum ducem talis peragratio. Neq; enim
intellectus ducem se praebet ceteris anima parti-
bus ut qui sit orosus. neq; illa alia pars anima in
qua sunt opiniones quam subegerint atq; in seruitum
redegerint sensus. usque adeo ut cum peruat. domi-
nari se putat. & aliquid eo pristino splendore ac
dignitate retinere. Ac ne quis cum putaret de anima
cuiuslibet animalis hoc diceret, addidit. Crescente
uero homine postq; incrementi nutritionisq;
tenui iam riuo meatus effluet. animaeq; circuitus
tranquilliore motu. uiam suam peragent: deductiones
erunt. merito. fit enim melior indues quanto fit

perfectior & in cognitione rerum excitatio.
Tunc quippe nuntij sensus minoris erunt auctori-
tatis: minorisq; apud animam fidei deprehensa
fallendi consuetudine. maxime si sit studio in-
quit elegantioribus erudita: inimicis omni per-
turbatione atq; aegritudine deget. Si negliget clau-
dum iter uite serpens cum familiari demum
stulticia reuocabitur ad inferna. Consequenter
sibi componit. Namq; hominem ex anima &
corpore. Quotus quisq; igitur utrumq; curabit: erit
incolumis & fortis. Qui neutrum: maritus
& debilis. Qui alterum ex duobus, claudus.
Ergo indocilis & corpori tantum diligentiam
impendens claudam habebit uitam procul dubio.
Et claudam quoq; etiam illius animam fore cuius
recte quidem sint opiniones: sed nequaquam sacris
intelligibilium sit initiatus. Simul quia de totius
hominis constitutione discernit integre per partes.
nunc membratim. Qui sicut in mundani cor-
poris constitutione fecerat: utilitatem cuiusq; mem-
bri reuelat: causasq; reddit uisus nri & auditus.
Sensuum quoq; utilitatem persequitur. & eorum
membrorum que sensum adiuuant. Dicit de

memoria dicit de somnijs. eorum quoque causas
reddat quae in speculis simulacra cernuntur. Porro
causas rationesque subdidit. Demonstrat etiam quae
principales causae sint. Quae item principalibus
accidunt. Quae item sint ipsa quidem immobilia
mouent tamen alia quae demum quae ab ipsis
mouentur ex aliqua necessitate. quaeque cum ratione
mouent ad effectum rei utilis alicuius quaeque
sine ratione & ut libet. **ORDITUR** demum
de capite: quam partem corporis principali quadam
esse eminentia dicit: proptereaque opportuisse in ex-
celso atque eminenti loco tanquam arcem totius cor-
poris collocari ut domicilium esset. partis autem
principalis quod hegemonicon a philosophis dicitur.
id est ratio. cuius uirtus duplex. altera intel-
ligens. opimatrix altera. iuxta quas sapientia
cum disciplina & item prudentia cum rectis
opinionibus conualescunt. Quas duas diuinas
circuationes animae idem auctor appellat. In quibus
cas diuinas potestates quae fingebant corpus
hominum ad similitudinem mundani corporis
formasse dicit caput rotundum & globosum.
Cuius ita informato conuenisse rationabilem

Caput.

ordo, 1201

ordo, 1201

ordo, 1201

motum: qui rationabilis motus principalis
anime potestas est. Propterea quod principalem anime
potestatem asserit in capite sedem habere.
Sed quoniam de hoc diuersae opinionibus philosophorum
tam ueterum quam nouorum contiterunt, re
consendae nobis sunt singula. ut habita compa
ratione quanto ceteris ad uirtutem praestet
Platonis: fiat palam. Qui diuina fore
solua subam censuerunt: interponentes immenso
inani: non ex terra. non partes quidem sed indiffe
renter sui similes tum athomos: uel solidas mo
les. Nullum locum certum diffinitumque princi
pali anime partem dederunt. Spiritus quippe ut
ipsi asseruerant per fauces ad pulmonem com
means in respiratione attenuatus: ad cordis
sedem facit transitum. Deinde per arterias
quae sunt a corde porrectae: peruenit ad caroti
cas ita appellatas uenas, quod haec eadem uulne
rate mortem afferant soporiferam. Per quas
idem spiritus ad caput fertur: preteruehens
neruorum angustos mentis: atque ita primum
nasci dicunt initium sentiendi & intermanare
ad coeterum corpus. Idque commune sensus

145
est tractus. sed fit proprius ob diuersitatem
membrorum quibus sentimus. Qualia enim
fuerant organa sentiendi: talis sensus ex-
iit. ut per oculos uisus. auditus per aures.
Atque in eundem modum ceteri. Unus tamen est
sensus qui in multis deformatur. Aut enim
moles quadam sunt leues & globosae cedemque ad
modum delicate ex quibus anima subsistit.
quod totum spiritus est: ut Asclepiades putat.
Aut quia athomi iuxta democritum: qui ex
hisdem corporibus ignem & animam censet
exiit. uel idipsum athomi casu quodam & simi-
litudine concurrentes in unum & animam crean-
tes. ut Epicuro placet ob similitudinem atho-
morum. quarum una commota opprimet spiritum
id est animam moueri. facit simul. Unde plerumque
audita mihi: candorem & frigus simul homines
recordari. Vel cum quis edit acerba quaedam.
cum haec uidet assiduo puenit in tremento soluit
& cum ositantibus simul ositantur. Alij tamen
consonis rhythmis moueri os iuxta sonos.
Quae cum ita sint quaerunt qui magis capite
quam pedibus sapiamus quam mentis disciplinamque

assiduo sensus exercitio corroborantur: pruden-
tiaq; initium ex a^{to} temperamento orsum: usq;
assiduo p^{ro}motum: perueniat ad perfectionem
dum frequens observatio rudimenta creat. ru-
dimenta item artem quae tempore atq; usu con-
firmata sit disciplina. Idem negant prin-
cipalem animae vim consistere in capite: p^{er} ea q;
pluraq; animalia capite secto: uiuant ad tem-
pus & agant solita tanq^{uam} nullo damno cor-
poris uniuersitati allato ut apes & item furi.
Quae capibus licet abscissis ad momentum
uiuant & uolant: aculeisq; se secundum suam
defendunt. Quae non facerent si in capite con-
sisterent quod est in anima. Principale etiam
in corde negat. Crocodilos enim analis cor-
dibus aliquandiu uiuere & resistere aduersum
uolentiam. Hoc etiam idem in testudinibus ob-
seruatum maximis & terrestribus reptis. Ad-
uersum quae respondetur ab alijs nihil esse mi-
rum: si cum initia & quasi quedam fundamen-
ta dogmatis imbecilla & minus idonea iacta
sint: totum eorum dogma nutet. Quae est em
eorum de anima opinio. Nempe q^{od} ex minutis

corporealis constet. Ergo corpus intum est
anima. Et erit anima propria nulla suba:
sed potius corporis. Corpus enim creat ani-
mam iuxta ipsos. ^{ut} anima contingit. Ergo
secundum hanc eorum opinionem: ut nunq sit
eadem anima: sed diversa habeatur atq muta-
bilis. Cum em dicant corpus esse antiquius
anima: dant corpori principatum: id semp fluit
atq immutatur. Erit anima igitur quae secunda
conditionis est: eadem patitur quae corpus. Mu-
tabitur ergo tempore & semio ceteris item quae
fert natura corporis attentabitur. Atq ita
male fundata scia honestum inuenire no pot
exitum. At uero ex illis qui putant uigem esse
siluam & adunatione quadam sibi cotinuatam.
Empedocles quidem principalem animae uim
constituit in corde sic dicens. Sanguine cordis
em nr uiget intellectus. siquidem intimis sen-
sibus nr is sentiamus ea quae sunt extra nos
propter cogitationem: Ideoq ait terram terreno
sentimus. at aethera flamis. humore humecto
nr o spirabile flatu. Sed de his omnibus qua-
lia sint: quantamue inter se habeant d riam

De deo anima
et de imperio
et de rebus
et de rebus

cordis sanguine diuiclitamus. Hebrei
 quoque secundum hanc opinari uidentur de
 ui anima principali cum dicunt: Clamat
 apud me sanguis fr̄is tui: Et item alio loco
 Non edetis carnem cum sanguine. quia om-
 nium animalium sanguis anima est. Quod si
 ita intelliguntur ut debent: animam esse ani-
 malium sanguinem quia sit uehiculum irra-
 tionabilis animae. Partes cuius sunt importu-
 ni appetitus. Habet rationem talis assertio.
 Si autem confitentur animam hominis rationa-
 bilem fore: credant sibi quod deus à se hominibus
 factis inspirauerit diuinum sp̄m. quo ratio-
 namur intelligimus & quo ueneramur pie Deum:
 estque nobis cum diuinitate cognatio: Dicitur et se
 dicimur & filij summi dei. quam cognationem
 cum Deo & omni rationem qua rationamur
 sanguinem putare esse, non recte opinantis est.
 Quae omnia nobis aduersum Empedoclea quoque
 dicta sunt. Stom̄ uero cor quidem esse, eadem
 principalis anima partis sentiunt: nec tantum
 sanguinem qui cum corpore nascitur. Spiritum
 quoque Zen̄ querit hactenus quo recedente à

corpore moritur animal. Hoc certe animal
est. naturali porro spū recedente moritur
animal. Naturalis igitur spūs anima est. Item
Chrysippus una & eadem inquit certe respi-
ramus & uiuimus. Spiramus autē naturali
spū. Ergo etiam uiuimus eodem spū. Viui-
mus anima. Naturalis igitur spūs anima esse inuenit.
Hac igitur inquit octo in partes diuisa in-
uenitur. Constat enim a principali uocali substan-
tia & quinque sensibus serendi etiam preceandiq;
potentia. Porro ptes animæ uelut ex capite fon-
tis cordis sede manantes per uniuersum corpꝫ
porriguntur. Omniaq; membra usq; quaq; uita-
li spū. complent. regunt & moderantur: in-
numerabilibus diuersisq; uirtutibus nutriendo.
adolendo. mouendo motibus localibus instru-
endo sensibus compellendo ad operandum. Totaq;
anima sensus qui sunt eius officia uelut ramos
ex principali parte illa tanquam trabe pan-
dit. futuros eorum quæ sentiunt nuntios. Ipsa
de his quæ nuntiauerint iudicauerint iudicat.
& porro quæ sentiuntur composita sunt utpote
corporā. Singuliq; sensus unum quiddam sen-

tuunt. hic colores. sonos alios. apt ille suorum
sapores discernit. hic vapores odorat minimum.
Ille asperum leuigatumque tactu. Atque haec
omnia ad praesens. Neque tamen praeteritorum
memint. sensus illius nec suspicatur futura.
Intima uero deliberationis & considerationis
proprium cuiusque sensus intelligere passionem.
& ex his quae nuntiant colligere quid sit illud.
& praesens quidem accipere. absentis autem memi-
nisse. futurum item providere diffinit. inti-
mam mentis deliberationem dicens sic. Iusti-
mus est motus animae uis rationalis. Habent
quippe etiam muta uim animae principalem
qua discernunt cibos. imaginantur declinant
insidias. praerupta & praecipitia suspiciunt.
necessitudinem recognoscunt. non tamen ratio-
nabiles. quin potius naturalem. Solus uero
homo ex mortalibus principali bono. hoc est
mentis utitur. ut ait idem Chrysippus sicut
aranea in medietate caesis omnia filorum tenet
pedibus exordia. ut cum quid ex bestiolis pla-
gas incurrerit ex quamvis parte de proximo
sentiat. Sic animae principale positum in

145
medietate cordis: sensuum exordia retinere.
ut cum quid nuntiabunt de proximo recognos-
cat. Vocem quoque dicunt e penetrali pectoris
seclē mitti gremio cordis intente spū: qua
nervis obitus limes interiectus cor a pulmone
secerit utrinque & vitalibus cæteris: quo fau-
cium angustias aperiente formatoque lingua &
cæteris uocabulis articulo sedis sonus sermo-
nis elementa. Quo quidem interprete mentis
artam motus aperiantur. Id porro principale
animæ uocat. Ergo spm animam esse dicentes:
corpus esse animam plane fatentur. Quod si
ita est corpus corpori sociatum est. Societas
porro uel ex applicatione fit: uel ex permixtione
uel ex concretionē. Si applicata sint corpus
& anima: quod ex applicatione compositum est
horum duorum. Quatenus totum erit unum.
Vita enim secundum ipsos in solo spū: qui appli-
catus non peruenit ad corpus intimum. Nihil
enim penetrat applicatum & totum animal
uiuere auit. Non igitur anima & corpus
applicatione sociantur. Si uero permixta
sunt anima unum aliquid non erit sed permixta

multa. Stoici spiritum idem animam
unum quid esse profitentur. Non ergo promista
sunt. Superest ut ex contritione manent.
Ergo & per se inuicem transeunt duo corpora
& locus unus quo corpus continetur. duobus
corporibus praebebit capacitatem. Cum uas
quod aquam habet uinum simul capere non
possit. Neque igitur ex applicatione neque promissione.
neque uero contritione corpus & anima sociantur.
Ex quo fit animam non esse corpus. Est igitur
uirtus & potentia carens corpore. quod est
in ea principale competentem naturae suae sedem
habeat necesse est. At uero Aristoteles animam
definit habentis. Anima est prima perfectio
corporis naturalis organi possibilitatem uitae
habentis. perfectionem nunc appellans specialem
essentiam quae est in e figura. Essentia enim tripartita
intelligitur. Una quae constat ex corporis & uelut
animalia uel quae arte fiunt. Essentia dicta est.
quia haec ipsa & cetera quae sunt facit esse.
Altera quae materiam informem & adhuc solutam
mente consideramus. haec quippe possibilitate
omnia est ex ea fieri possunt. effectu autem

qua

147
nondum quicquam ut massa eris & intructa-
ta ligna. Tertia cui accedens effectum per-
ficit eam exornatq; impressione formae. Ex
qua forma quam insigniunt dicitur id quod per-
fectum est nomen accipit. ut statua quae ex si-
militudine formae cuius est statua simulachru
uocatur. Similiter inquit homo animal certe est:
& est pluestris & materialis essentia & haec
composita ex materia forma: quae quippe ex
corpore constat & anima. Ergo corpus eius ma-
teria est. Anima uero species suae forma: iuxta
quam speciem idest animam animal est cogno-
minatum. Hanc ergo speciem qua formantur
singula generaliter Aristoteles indelectiam
idest absolutam perfectionem uocat. Haec. n.
adueniente sylua quae olim fuerant: in sola
possibilitate proueniunt ad effectum. Item
quia quod uiuit duplex est, anima & corpus
opinor: ut quae distantur duabus rebus socian-
tur: doctrina & anima. Sed prius doctrina
qua ipsa anima eruditur. Item salui sumus
salute & corpore: sed prius salute per quam
corpus indoluit est. Sic etiam uiuimus prius

anima. Sic corpore siquidem uita corporis in
anima locata est: propterea anima endelechia est
corporis. Quae corpora partim dicuntur mathe-
matica: ut uersa & Cubus. partim artificiosa
ut naus & statua. pleraque naturalia quae motus
originem intra se habent: uita uidebuntur utentia.
Anima naturalis corporis endelechia necesse est.
Competit alia etiam diuisio. Nam corporum quaedam
sunt simplicia ut elementa. Quaedam composita
ut quae ex simplicibus coagmentantur. Composi-
torum partim organica nuncupantur. partim sine
nomine. ut aurum. aes. gemmae ceteraque immobili
natura minime organica. Animalium uero &
stirpium & omnino qualitercumque uita utentium
organica sunt. quippe modulata & habent mem-
brorum per quae agant aliquid ut patiantur oppor-
tunitatem: ut ad sumendos cibos & generandam
prolem pariter eiusdemque naturae. tum ad sentien-
dum & translatiuum ex loco ad locum motu: ut
cuncta gradientia: tum ad faciendum impetum
iuxta desideria & appetitus. ut animalium
quae sunt firmiter. Ex quibus concludit Aristo-
teles endelechiam animam esse corporis naturam

organici. Tale porro est quod corpus recipere
oportet & est inquit. Nam sunt quedam so-
la possibilitate animalia, ut oua uel semina.
quedam cum effectu & operatione: ut adhibito
foetu ex hisdem exsurgunt animalia. Ex
quo apparet. Endelectiam fore animam: non
cuiuslibet corporis sed eius quod potest animam
sumere iuxta eiusdem uiuere patrocinium:
uitalesq; motus exercere in agendo. uitae quoq;
passiones experiri. Proptereaq; definitioni ad-
ditum possibilitate uitam habentis. Et definitio
quidem anima peripateticis auctoribus talis est.
Quae tamen ex ea cum sunt haec. In principio animam
neq; corporeum quicquam esse uel sensibile. sed intel-
ligibile potius & sine corpore quae tamen recipiatur
a corpore. quippe corpori perfectionem det ipsa:
sicutq; eius endelectia res per semetipsam im-
mobilis sicut sunt artes & disciplinae ex acci-
denti uero aliquo. Quae propterea quod sunt in anima-
libus quae dum uiuunt mouentur. Dicunt enim
naturales motus edat anima: mouentur aialia:
uel cum agunt aliquid uel cum patiuntur. Quae
cum sit intelligibilis & sine corpore: consequen-

res etiam sine quantitate esse inueniuntur.
Quippe cuius neque prolixitas ulla: neque latitudo:
neque profunditas potest. Non enim est ut linea
uel superficies: nec uero figuram habet ullam
nec est diuidua: ut quae constant ex partibus.
Diuiditur tamen aliquo quodam genere, sicut ex
eadem diuisione non magis partes eius ulla
quam uirtutes et potentiae considerantur. Nec
uero species eius ulla sunt ut generis aliam species
dici solet. ut rhetoricae disciplina quae est
intelligibilis res et sine corpore. Species tamen
eius esse dicitur ea oratio quae facta est ad doctri-
nae contestationem. et item species est rationa-
bilis uel species orationis forensis. Sic ergo cum
anima quoque res sit sine corpore et magnitudine
nihil interest dicere partes anime et item
potentias anime. Vel cum diuidimus eam tu
sit illa naturae indiuiduae, in speciem naturalem
iuxta quam nutritur omne animal et crescit
et sobolem creat. Vel in speciem sensilem
iuxta quam dant inter se quae animam habent:
et item quae sola uita fruuntur id est animalia
et stirpes. Item in eam speciem quae locum ex

19
loco mutat. ut Serpentina omnia: uel quae
habent appetitum qui in perfectioribus in-
uenitur. am malibus in quibus est cupiditas
& iracundia. Et item in eam speciem quae est
perfectior ceteris ratione uiuentium quae in
natura hominis tunc inuenitur. Est igitur inquit
anima tota in animali partibusque uiuentis
animalis & naturalis quidem eius species per
omne corpus se diuidit. Visus autem uel audi-
tus & ceteri in ceteris membris quae sunt or-
gana sentiendi. Principalis uero animae pars
sue potentiae ad quam feruntur quae nuntiant
singuli sensus: & quae de his quae sentiuntur in-
dicium facit. & animataque cuiusmodi sint ea quae
ocurrunt sensibus uarie. Et tamen uero Aristoteles
asserit locatam esse in penetralibus cordis: ubi
aliae quoque species animae sunt locatae. Id est ima-
ginatio. memoria. appetitus. excursio. Quippe
omnium animae uirium initia & quasi quaedam
radices ex sede cordis emanant: quando confecti
cibi succus per uenas cordis ceterum corpus
irriget & motus corporeus qui locularis est
a corde initium sumit. Namque Venarum &

neruorum initium & quidam modus ipsum
cor est. iuxta quod intellectus agitur. & ratio-
nabiliter igitur ibidem coateruare se creditur
possibilitate quidem illuc habitans. effectu uero
& conspectu corporis atque uicinia contineans. Hæc
& multa alia huius probationum genera ex-
runtur a supra memorato uiro ad probandum
quod principalis anima uis in corde est. Quæ usque
adeo sit animantium propria ut cetera ex-
uitalibus uim pulsusque patiantur sine animantis
interitu. Cordis uero sedem ne minimas quidem
pulsationes sine interitu sustinere. Quod si quis
nomine præsumptione inductus cardiacam
dicit passionem frequenter esse curatam, errat
in nomine. quippe cum constet illam passionem
non cordis esse sed stomachi. Aduersum qua
ita respondetur. Alia quidem fere omnia recte:
& prout fert natura rerum platonisque dog-
matibus consentaneæ dicta: sed de anime sub-
stantia erratum uideri. Non enim specialem
essentiam fore animam credunt. quam appel-
lat Arjoteles Endelechiam. Hæc quippe forma
est corpori accidens ut censet Plato: quam hic specia-

cardiacam

lem essentiam nuncupat. & est imago speciei
pura à corpore & intelligibilis: penes quam est
dignitas exemplaris. Igitur uota hanc formā
qua formantur corpora omnia esse composita
rebus: uerum est: animam tñ esse formatilem.
hanc speciem nemo ei concedit. Hoc quippe
formabile sit & corrumpitur corporibus solutis.
Anima uero omni corpore est antiquior habens
olim & ante coniugationem corporis substantiam
propriam: extinctisq; animalibus separatur
sine perpetuitatis incommodo. ut quam constet
in aeterno esse motu qui habet internum do-
mesticūq; ex natura sua motum. Aliud est igr
anima & item aliud specialis essentia. Itemque
haec endelechia in rebus quoq; cernitur quae sunt
sine anima. Si enim est plena cuiusq; seminis
conceptus perfectio qui magis animalia q; stir-
pes & arbores legitimo tempore accipiunt per-
fectionem. At uero anima in solis animalibus.
Deinde perfectio adultis iam quae in conceptu
sunt adhibetur. & cum isdem crebit. At uo
anima sine ortu ex aeternitate: non sine motu
quodam modum endelechiam Arxos fore confititur.

Sed in motu perpetuo. utpote cuius naturaliter
motiva uis sit. Proptereaq; diuiditur p^o in duas
species rationalitatem & eam ex qua sunt
appetitus. Deinde subiungitur in opinionem
intellectumq; & demum in iracundiam & cupi-
ditatem. Atq; his ex diuisione speciebus singulis
apta membra tanq^m organa sunt distributa.

Sed ne precurrere & deliberare uideamur quicq;
ex Platone /mā. ponemus quae illustrabunt cun-
cta quae in aliqua obscuritate uersantur. Est igit^r
anima iuxta Platonem substantia carens corpe
rationalis semetipsam mouens. Et esse animam
rem aliquam nullus ambigit. Mouet enim corpus
precedente impetu quodam sensibus excitato.
Sed quia cuncta quae subiunguntur in decem
genera: cuiuscunq; generis suscipiet proprietatem:
eidem generi sociabitur. Constat porro inter
omnes ex omnibus categoriis propriū esse
fore suscipere contrarias passionēs uicissim &
esse antiqui /simam praenoscere quibus ceteris.
Vt igitur corpus utputa hominis essentia est
sine ulla dubitatione p^oea quod contrarias pas-
siones uicissim suscipit. ut aegritudinem & sosti-

107
tatem: turpitudinem & item derentiam si ani-
mam essentiam fore aperte probatur. quia haec
quoque contrarias passiones vicissim suscipit. ut
iustitiam: Competit porro haec sospitati. & item
iniquitatem quae demum congruit corporis mor-
bis. sicut pulchritudinem quidem temperantia.
Turpitudini libido. Item fortitudini quidem magna-
nimitas. Imbecillitati porro timiditas & igna-
uia. & omnino bona quidem corporis ualido^{tu} com-
paratur animae: bona ualitudinem quae uirtus est.
mala corporis ualitudo uitiositati. Deinde anima
sicut in superioribus consistit: modulata est: posi-
taque in motu suo. habetque cum numeris cognatio-
nem. Quae cuncta essentiae quidem sunt: sed inopu-
tae quae sunt habentque essentiam uersantur. Si
igitur proprium est essentiae vicissim contraria
sustinere. Idem autem hoc etiam animae commune est
proculdubio nihil aliud est anima quam essentia.
¶ Certe ridiculum id quod patet atque obsequitur.
essentiam esse concedere. scilicet corpus. Quod
uero dominatur & regit negare in substantia
positum. Cum Plato tam dignitate quam uirtu-
tum praestantia uenerabilem dicit esse animam.

et plane corporis animam. et essentiam quidem
fore animam sic probatur. eandemque antiquo-
rem esse corpore: nec ut endelechia crescere
cum ceptis seminibus cumque isdem maturari
et ad perfectionem venire. Sed quia duplex
essentia est. altera corporea. altera carens corpe:
consequenter docebimus quod sit anima essentia.
Principio quod omne corpus penetret atque uiuificet.
proprium uero est hoc eius natura que est sine
corpore ut dulcedinis. quae peruadit melleum
corpus. Lucis que penetrat corpus aerium. Nam
si haec corpora essent: aut applicata corpori uel
mixta uel concreta inuenirentur. Sed applicata
non sunt haec nec anima corpori. Nec enim ex
applicatione eius uita corpori prouenit: sed quia
anima per omnes se diffundit artus. Nec uero
ex permissione. nec esset enim unum quiddam
anima: sed multa composita. Sed nec ex concretionem.
Nullum quippe corpus aliud corpus penetrare
ualet usque quaque. Non ergo anima corpus est
uel corporeum aliquid ut quidam putant. Sine
corpore igitur. Deinde omne corpus uel
intimo uel externo motu mouetur. Quae poterit

152
no sine anima sunt. Quae niter no cum anima.
Quodq; si corpus esset: uel anima aliunde sumpta
uteretur: uel sine anima esset. Neutrum porro
horum rationem habet. Est ergo sine corpore. Pro-
batum quoq; in superioribus, qd motu intimo geni-
nariq; moueatur & s ex semetipsa. Sequitur ergo
ut etiam immortalis sit & sine ulla generatione.
Simplax etiam nec ulla compositione. Hoc loco
calumari solent homines quibus ueri indagandi
cura nulla est. Dicunt em Platonem in Phaedro
quidem asserere animam esse sine ulla composi-
tione ppeaq; indissolubilem. In Timeo tamen compo-
sitam rem confiteri. Si quidem faciat eam con-
stare ex indiuiduap suba & item diuersa eademq;
alia natura conflante eam & uelut coagmentat
ab opifice Deo. Male ac miserabiliter nescientes
compositum id esse quod ex aliquo initio factum
sit, ut nauem & domum. Quoddam uero compo-
situm quod non sit habet rationem composi-
tio- nis ut musica symphonia. quae diatessaron uocatur
& item geometria theoremata. Similiter ergo
etiam generatum quidem quod ex aliquo tempore
initio natum factum ue sit ut statua. Porro

aliud esse longe diuersum quod habeat rationem
generationis intelligibilis ut Spera. Igitur
cum dicit Plato natam animam & ab opifere
Deo factam compositamq; non ex certo tempore
initium substantiae trahere dicit. nec ut que
ante non fuerit post esse eo reperit: sed quod
habeat rationem ortus & compositionis. Alia
igitur significatione diuersaq; res generata. Et
item alia diuersaq; generatione anima esse dicitur
à Platone cuius diuersissime vires sint. Est
enim quadam uirtus eius in ratiocinando. &
item alia que dicitur uigor iracundie: & item
qua cupit: qua species appetitus: que tñ rationi
naturaliter parent. Est igitur optima uirtus
eius qua ratiocinatur. cetera secunda ac tertia
potestatis. Hæc Plato de anima sentit: quæ
Aristoteli: breuiterq; a nobis decursa sunt. Censet
uero eam per omnes artus ac totum corpus
meare: & per singula membra uelut organa
uiam suam ostentare: perinde ut sentiendo ad
eam quidem referri omnia que sensibus occur-
rant: ea uero que sensus referant esse diuersa.
Quia igitur principales vires animæ duæ sunt.

153
Una deliberatiua. altera qua ad appetere nolum
quod impellitur. Et est deliberatiua quidem uirtus
propria rationalis animantis. Illa uero alia
idipm animantis consequenter competentia uiri-
bus & apta membra dimensa sunt rationali
uelut arx corporis & regia utpote uirtuti que
regali quadam eminentia prestat. idest domi-
lium capitis in quo habitat anima principale
quod ad similitudinem mundi ut edificatum
terres & globosum purum & separatum ab ea
que cibo alimentisq; nascatur illiue. In quo quidem
domitilio sensus quoq; habitant, qui sunt tanqm
comites rationis & signis stilz ut de proximo sensibz
interpellantibus instruatur. super his que sentien-
tur atq; etiam intellectus a ratione aduocatus facile
habeat cor fiat eorum omnium que quondam uidit:
& imaginum recordatione ad ueri spectaculi com-
mirationem retractus. Quis enim nesciat quod
quam rationem habet sensus aduersus deliberati-
onem: hanc deliberatio iuxta intellectum & con-
iectura siquidem nascatur opinio. & opinione in-
tellectus. ut idem Plato docuit in Politia. facile
est assequi naturalia arcana & his que frequenter

accidunt. Omnes quippe corporeae passionēs
quae mentem deliberationemque eius impediunt:
non nisi in capite proueniunt: phrenesis ob-
liuio lapsus epilepticus furor: atque atris fellis
inflammatio ex arte capitis trahunt initia: non
quo mens deliberatioque eius laedatur: propeaque
fiat obtusior: sed quod organum morbo impedi-
tum officium suum iuxta naturam implere
non possit: nec animae iussis occurrere. Cerebrique
sedes nullam opinor fert passionem: prouenit
enim passionis sensu hominis interitus. Quod
si et ratio his quae uidentur et quae non uidentur
rationi testimonium inuicem praebent. Vtroque
genere uerum finitima fidei dogma Platonis pro-
batur. Quod animae uis principalis in cerebri loca-
ta sit sede. Illud ergo aliud principale quod se-
cundae dignitatis esse praediximus non rationalis
animantis sed ipsius animantis esse est. Ergo ut
animalis in corde ac medietate ita uita ratio na-
bilis animantis in cerebro. Unde cetera quidem
animalia uno utuntur principali quod in corde.
at uero homo duobus. uno in corde altero in
capite. Certe hominis membra sequuntur ordi-

rationem mundani corporis. Quare si mundus
animas huius mundi sunt ordinatio in ut summas
quidem sit dimensa celestibus: hisq; subiecta di-
uina potestates: quae appellantur angeli & demones
ut uero terre, tribus & impant quidem celestia.
Et dicuntur uo angelicae potestates. Reguntur porro
terrena: prima summum locum: obtinentia. secunda
mediocritatem. Et uero quae subiecta sunt ima. Con-
sequenter etiam in natura hominis est quiddam
regale. Et aliud quoq; in medio positum. est aliud
in imo. Summum quod imperat. Medium quod
agit: tertium quod regitur: & administratur.
Imperat igitur anima: loquitur uir eius in
pectore constitutus. Reguntur & dispensantur
cetera pubertatis & infra. Itaq; eandem ordina-
tionem inuenimus etiam in libris politicae. In
quibus cum ea iusticia quaeretur qua homines
aduersum se utuntur. haec porro tunc ualeat cu
anima potestates opificia sua recognoscunt nec
aliena appetunt. Ex uno hominis ingenio ad
illustre ciuitatis & populi configit exemplum:
& de gentium disputat iusticia. principales qui-
dem urbis illius uiros ut sapientissimos prudentes

militares

vulgares

cellularios

tis imoq; editiores urbis locos habitare iussit.
 post hos militarem atq; in armis positam in-
 uentutem. Quibus subiecit cellularios atq; vul-
 gares & illi quidem ut sapientes precepta dent:
 militares agant atq; exequantur. Vulgares uo
 competens & utile prebeant ministerium. Sic
 Animam quoq; ordinatam uidemus rationabilem
 quidem partem eius ut sapientissimum principem
 optinentem tanq; totius corporis Capitulum.
 Vigorem uero qui est iracundie similis: ut milita-
 rem inuentutem in cordis castris manente.
 Vulgare & cellularium quod est cupiditas seu libido
 inferioribus abditum & occultatumq; natura. Cum
 igitur horum inquit summum sensus talis erit
 & quasi quedam conspiratio. ut quod oportet
 precipere recte officium suum compleat. hinc pa-
 reat quod est dignitas secunda. postremum uero
 atq; ultimum morem gerat melioribus: tunc non
 solum hominis uita: sed etiam ciuitatum & gen-
 tium erit laudabilis & apprimè beata. Quod
 quibus ostendit Plato ueram hominis proprieta-
 tem in capite consistere. Cuius species sit mundi
 formae simillima: & quod germana sustentatur

anima uiuificantis animae corpus uniuersa
rei: cuius cuncta cognitionis rerum instrumenta
sensūs uide adiuuata sint: Quia quae aguntur
extra inditia uicinorum sensuum mens assequat.
Quibus quidem sensibus minimi fuit opus mundo.
Cumpe nihil extra ambitum mundi est aut agit.
At uo perfecte hominis instructioni sensus ad-
modum necessarij. Quia initium & quasi quedam
intelligendi sapientiaq; semina sunt in sentiendo.
Deinde causam demonstrat cur capiti cetera mem-
bra subiecta sint: Oportebat inquit animal terra-
nis negotijs praestari. Terra autem superficies
in aqua & ex maxima parte decliuis & item
accumbens impedimentis. Erat igitur possibile
motu capitis naturali hoc est globosa decursio-
ne terras obire. Proptereaq; diuina potestates
uehiculum consimilis eiusdemq; naturae capiti
ceterum corpus & quae partim erant necessaria
membra futura: subterfer. quo rationis do-
micilium ceteris emineret. Quodq; ex transla-
tionis moribus quadam et praecedenti coniugatio.
Retro quidem unde est exordium motus.
ante aut ad quod fit impetus: procedendum

Cur capiti cetera mem-
bra subiecta sint.

procedendi

comodius inquit uisum est: qm̄ recedendi. Opinor
ideo: quia mundi quoq; motus agitur in anteceden-
tia naturae animalium congruentium progredi
qm̄ recessim moueri. Totius deniq; corporis con-
firmatio prouida natura solertia sic ordinata
est: ore uultuq; ad praecedentia uersum locata:
auribus quoq; ad spaciandum sensibus prorsus
spectantibus. Dehinc subterit de sensibus &
organis sentiendi: & in capite ab optimo pracla-
rissimoq; sensuum omnium uisu causas quibus ui-
demus edisserens. Sed qm̄ de hoc pleriq; alij post
ipsum opiniones uarias libris conditis sunt exe-
cuti: ea quae sunt in honore perstringam: quo pro-
uertior propositae rei tractatus habeatur. Om-
nes qui rerum intra corporea consueverunt uel
coetu innumerabilium in mutorum gestu inani
uel perpetuorum continuata proceritate dicunt
uidere nos simulacrorum inuersionibus fluidam
quippe materiem: formatae innotae sui similitu-
dinem possidare subtiles corporum fusiones:
quae sunt uisibilium simulachra rerum: eaq;
cum uisus sit incurrerit: hausta & recepta
mentibus transmittat ad eum per quem senti-

155
mus spiritum. Cumq; delicatior fuerit simu-
lachi moles separatur: panditurq; uisus
opimior: & candida sunt quae sentiuntur: ui-
dentur. Si corpulentior confundunt ariem
& uidentur atra. Atq; ad eundem modum ce-
tera formata & colorata pro formarum &
colorum cognitione. Multaq; ab his dicuntur
alia in eundem modum. quibus singulis non erit
timorandum. At uo tractatum intimum motu:
qui est intentio animi siue animaduorsio porrigi
dicit per oculorum matris atq; ita tangere &
tractare uisenda. Stoici uero uidentis causam
in natui spūs intentione constituunt: cuius
effigiem consimilem uolunt. hoc quippe pgresso
ex oculorum penetrati quod appellatur pupula
& ab exordio tenui: quod magis porrigatur
in soliditatem opinato exordio pene id
quod uidetur locata fundi omnifariam: dila-
tariq; uisus illustratione: quodq; omni ma-
modo mensuraq; moueatur. patet quoq; magnitu-
dinisq; commodum fore: eaq; neq; ualde appli-
cata uisui: nec nimium distantia uisibilia
clare uideri. Certe conum ipsum pro modo

mensuram intentionis augeri: & prout uasis
eius uel directe uel inflexo: erit: inidetur
in contemplabilem speciem ita apparebunt
qua uidentur oneraria. Quippe nauis enim
uisa per exigua apparet: deficiente contempla-
tionis uigore: nec separantur omnia nauis mem-
bra spiritu. Item turris quadrata: rotundi-
tatem simulat cylindri. Atque ex obliquo
uisa portus in exilium definit oculorum deprava-
tione. Sic etiam stellarum exiguus ignis apparet.
Atque ipse Sol multis partibus quam terra maior
intra pedalis diametri ambitum cernitur.
Sentire porro mentem putant perinde ut eam
pepulerit spiritus. Quid quod ipse patitur ex uis-
ibilium specierum concretionem mentis intimis
tradit. Porrectus siquidem & ueluti patefac-
tus candida etiam nuntiat qua uidentur. Con-
fusus porro & confectior: atra & tenebrosa
significat. Similisque eius passio est eorum qui
marini piscis contagione torpent: siquidem
per limum & harundinem perque manus ser-
pit uirus illud: penetratque intimum sensum.
Geometra cum peripateticis continentes radij

efusionem visum operari putant: cum per
fulgidam lucidamque pupillam in directu
emittens radius pereram porrigit lineam qua
& gravis circularum circumiecta motibus dis
pergat undique lucem contemplationis. Quippe
terres & levis oculi globus & humoris lubrico
velut innatans sequacem lineam visus utrobique
facile contorquet: ergo nota geometrica compa
rant quod videtur. & idcirco uersum ferri censent
visus intentionem. Sed ob minimam repentinam
conversionem omnia uideri per illustrem contuen
tis superficiem putant. Tutum autem in theatro alio ue
conuentu quo popularis multitudinis: decursus
strictum uultuum partibus: totum populum uidere
nobis uidemus. Item auiunt nos uidere: uel tui
one quam phasim: uocant uel intuitionem: quam
emphasim uel detractionem: quam paraphasim
uocant. Tuiione quidem. ut quae simpliciter
& prompte uidentur: quaeque dementiter usum
recipient ea minime eum a se repellunt: ut
plexus qui in minimo fractus rursus ad
oculos redeat. Intuitione uero ut quae fragmento
radij recurrente ad oculorum aciem uidentur.

Qualia sunt quae in speculis & aqua conside-
rantur. Ceteris item quorum tersa est quidem
superficies. Sed ob minimam densitatem idoneus
est vigor ad repellendum quod offenderit. Ergo
radius in quo est vis uidendi fractus in speculu
facit angulum: quem contineant duae lineae una
quae ab oculo perfecta peruenit ad speculum. Al-
tera quae a speculo recurrit ad vultum. Qui qui-
dem angulus cum erit acutus: imaginem vultu
um nostrum facit in specula uideri remeantem
ad vultum aie atq; inde occulte praecipitante
simulachrum in speculi sinum. Ex quo fit ut
vultum nostrum transisse ad speculum uideamus.
Simulachrum quoq; e speculo resultans everso
uideatur consistere: perinde ac si duo contra stantes
dexteras partes sinistras: sinistras item dexte-
ris obuias habent. Sic aduersus nos imagines
nostrae dexterarum & sinistrarum praesentium in imitatione
demonstrant. Item angulus acutus si ex aliqua
conuersione uel immutata qualitate positionis erit
acutior & procerior factus. longius euagatus
cuncta quae retro nos sunt in speculo uideri
facit. Quod si non acutus & rectus erit, erit

angulus: tū ea quæ ad directum uigorem sup
nos erunt: uidebuntur. Sin uero hebes &
lātor ea quæ contra nos exaltiora sunt: ap
parebunt: nullo porro angulo facto nec radio
fracto. nulla in speculis duntaxat imago pro
ueniat: ut in globosis & speræ similibus uasis.
At uero si talis erit speculi forma figura: ut
sit eius concava superficies & ornata in mediū
Scabꝝ apertis quadrati uel imbricis. Deinde
intuemur hoc idem speculum ita conuersum
ut rectus cernatur imbrex. Margines porro
eius seu superficialia hinc ilinc pro lateribus as
stant. Tunc opinor radius incidens & in
fractus ob leuem speculi rigidamq; soliditatem:
in proximum latus eius dilabitur: in dextram
apertis effigiem. Ita dexteri lateris imagines in
sinistram. Sinistri etiam in dexterum ob emi
nentiam marginis utriusq; deiectæ dextera
pbes nostræ etiam in speculo dextera sinistræ
item sinistræ uidebuntur. & erit imaginis falsæ
remedium imago falsæ. hoc idem speculum si
demum ita erit aduersum nos locatum: ut emi
nentium marginum altera superior sit altera

inferior: nec erectus sed obliquus cernatur in-
breve resupinas ostendit imagines & simulacra
prepostera ob/inilem lapsum fracti radij
per acclivia Directus quippe visus ad speculi
superficia cum quidem superiorem desperit
eminentiam deicitur simulachrum ad ima re-
supinum. Cum uero inferiorem facit saltem
uultus ad marginem superiorem indicat porro
causam pravae intentionis fore in radij frag-
me commentum tale. Item si duo specula
sic collocentur: ut unum sit ante uultum. alterum
a tergo obliquatum: ne impediatur obiectu corporis
uisus radij comitantis tunc occipitum nostrum
uidemus in speculo quod habetur a tergo. Quod
non fieret nisi radius uisualis applicans se &
speculum aduersum fractus qui eius obiectu fa-
ceret angulum ex quo rursum reuertens in poste-
rius se speculum arrectaret. rursumq; illi an-
gulo facto de/meret in occipiti sedem: atq; ita
quod uero visu non sentitur discur/antis aie
in lumine pditur. Similiter cum in modum
sectae concave sphaerae formatum erit speculum
maiores uero uultus apparent: ideo quod undiq;

se fundente radij lumine uelut exaltans ima-
go porrigitur. Quae autem paraphasis ab his
appellatur prouenit quod non in cute specu-
li & retrorsum & tamquam in penetralibus simu-
lachrum inuenitur. obumbrante aliqua nigredine
ut in perlucidi quidem sed fusti utriusque laminae:
uel stagnis atris ex alto profundo: tunc quippe
uisus ingreditur: non adeo densam cutem &
uidet interiora: sed non adeo dare infringitur.
tamen radijs ob tersam lucidam materiam superficiem
& obumbrationem atris coloris usque adeo ut ipsi
etiam nos met uidentes intra speculum nos met
putemus consistere: nec os nostrum e speculo sed
intra speculum uidere. Quae causa est ut cum ac-
cedimus ad speculum imago etiam uidetur appropi-
mare. Et cum recedimus: illa una recedere.

Item unum esse radium qui ex utroque oculo por-
rigitur. argumentantur ex ea passione quae spo-
triosis dicitur. ex visu eorum qui duplicia uidere
creduntur: & habere pupulas binas. Item cum
crassus humor ita oculos obsiderit ut non omnem
eorum occupauerit & obtexerit ambitum: sed
immediate constiterit liberis hinc inde partibus

tum

luminis

iam

De

visus. & qui hoc uitio laborant: duplicia uidere
se censent. Ergo etiam in geminis pupulis idem
uitium medicorum detegit experientia. Namque
biformi naturali quod pupula recte quae sunt
uidet, illa uero alia simulachra rerum. Quapropter
Medici quod plus est quam natura desiderat: tollunt.
& illam praeter naturam pupulam intereunt
imposita cicatrice. Quo facto reuocatur usus natura
lis integritas. Haec Sunt De visu probatae
sententiae ueterum: qui mihi uidentur a ceptis oia
nomibus a Platone suum prope ratum fecisse dogma.
Nam cum ille perfectam rationem attulerit: do-
cueritque tam ipsam causam uidendi quam cetera quae
causam sequuntur atque adiuvant: & sine quibus
non potest usus existere. Sumores sumptis ex ple-
na summa partibus: de eisdem partibus tanquam de
diuersitate senserunt: prope ut qui uera dicant
merito mouent. Sed quia nulla partis perfectio
est: aliquatenus succedunt: ut exposita Platonis
sententia res ipsa monstrabit. Censet enim
Plato lumen ex oculis profundum purum & liquidum.
quod sit uelut flos quidem ignis intimi nostri
habens cum solstitiali lumine cognationem. Solis

porro lumen instrumentum anime fore ad
visibilem specierum contemplationem. Siquid
ad oculos feratur quorum leuigata soliditas &
terra rotunditas utpote munita tumidis tectis
tenui neruorum sub tegmine fert facile obuiam
lucem. Medietas uero in qua constitit uidendi uis
delicati corporis & sincera, p[er]modumq[ue] incor
porea puritatis admittit contemplationis ingres
sum. Causaq[ue] principalis uidendi lumen est
intimum: nec tamen usquequaq[ue] perfecta suffi
ciens ad muneris competentis perfectionem.
Opus est quippe adiumento cognati extrinseci lum
inis, maxime quidem solitici. Igitur extrinsecum
lumen a corporato lumine quod ex oculis fluit:
confirmat illud & facit idoneum oblati fluere
p[er] se. dicit ex ipsis corporibus quae uidentur colo
res. Colorem porro proprium esse uisus sensu
quis nesciat. Flamma est igitur quedam corporu
colori fundens superficiem. quae cum erit aequal
oculorum capacitati: manifesta erunt quae uidentur.
Cum uero minor & laeua & candida ut quae patu
lus & apertus uisus admittat. Si uero maior erit
color qui ex corporibus euaporatur q[uam] est oculoru

ambitus tegitur confunditurque acies: & quae ui-
dentur atri coloris uidentur. Tribus ergo his
concurrentibus uisus exoritur: tria quoque est ratio
uidendi lumen coloris intus per oculos means
quae principalis est causa lumen expositum
consanguineum lumen nostrum quod simul operatur
& adiuuat. Lumen quoque quod ex corporibus
uisibilem specierum fluit: flamma seu color qui
perinde est. atque sunt omnia sine quibus propo-
situm opus effici non potest, ut sine ferramentis
quae sunt operi faciundo necessaria. Quorum si
quid deerit impediri uisum necesse est. His
tam plane tam diligenter elaboratis sumores
philosophi & non optimi heredes pacemque censum
in frustra disputantes: perfectam atque uberem
sententiam in multis opinunculas ceciderunt.
Quare faciendum est ut ad certam explanatio-
nem platonicum dogmatis commentum uetus ad-
uocetur medicorum: & item philosophorum. Illustri-
um uirorum qui ad comprehendendam sane
naturae solertiam: artus humani corporis
facta membrorum exsectione rimati sunt qui
eximabant ita demum se suspicionibus atque

opinionibus certiores futuros: si tam rationi
uisus qm̄ uisui ratio contineret. **Demonstra-**
da igitur: oculi natura est: de qua cum pleriq; alij:
tū Alcmeo Crotonensis qui phisicis exercitatus:
quip; primus expositionem aggredi ausus est. &
Callistenes Aristotelis auditor: & herophilus
multa & præclara in lucem protulerunt. **Quas**
dicunt esse angustas semitas: quæ à cerebri sede
in qua est ita potestas animæ summa & prin-
cipalis ad oculorum cavernas meent naturalem spm̄
continentes: quæ cum ex uno initio eademq; radice
progressæ aliquanti per coniuncta sint in frontis
minus separata bini sp̄e perueniant ad oculos
conuass sedes: quæ superciliorum obliqui trami-
tes porriguntur. Sinuatq; illic tumicarū gre-
mio naturalem humorem recipiente globos com-
plent munitos tegmine palpebrarum ex quo
appellantur orbes. Porro quod ex una sede pro-
grediuntur luciferæ semitæ, docet quid ratio prin-
cipaliter: nihilominus tamen intelligitur ex eo
quoq; quod uterque oculus moueatur una: nec
alter sine altero moueri queat. Oculi porro ipsius
continentia in quatuor membranis seu tunicis

notauerunt dispari soliditate. quarum diffe-
rentiam proprietatemque si quis persequi uelit:
maiores propositi materia suscipiet laborem
Interim uerbis Platonis propositis: quae sit in his
naturalium arcanorum comprehensio atque expositio
consideremus. Cum de sensibus loqueretur:
quos capitis instrumenta esse dixerat addidit. Et
quibus primi luciferi oculorum orbis cernuntur.
Et mox duae sunt opinor uirtutes ignis. Altera
edax & peremptoria. Altera mulcebris innoxio
lumine. Hinc igitur. et quia lux diem inuehens
panditur cognatum & familiare corpus oculorum
diuinae potestates commenta sunt. Intimum, iqua-
m corporis ignem: utpote germanum ignis lucidi-
sereni & deperati liquoris per oculos fluere ac
demanare uoluerunt. Solis & oculorum cognatio-
nem sit ab ineunte aetate totis omnium anticipa-
tio. Quippe Sol mundi oculus appellatur ab omnibus.
Ideoque idem auctor in poetia. Solem quidem simu-
lachrum esse ait inuisibilis Dei. Oculum uero So-
lis & Platonis quidem ut sit eminens Sol intelli-
gibili mundo suus. Hinc similis inuisibili globus
iste ignitus lucifer: cuius simulachrum id lumen

162
quo illustratur visus animalium: & oculus. Fluere
porro visum per oculos consentiunt tam phisici
qm̄ etiam medici: qui exsecis capitis membris
dum struantur natura: prouidam solertiam no-
tauerunt: ferri: bimio tramite ignis: liquorum: ut
per leues ignes congestosq; & tamqm̄ firmiore so-
liditate pauidos orbes luminum quorum tam esset
angusta medietas subtilior serenus ignis per ean-
dem fluere medietatem. Quid ergo? Num atr
phisici membranis: uel etiam tumis solidis conti-
neri oculorum orbes assuerantes de natura eorum
interpretari uidentur. Angusta porro illa medie-
tas que peruenit usq; ad oculorum cauas sedes que
alia est q̄ huc per quam fluit ignis serenus. Itaq;
inquit cum diuinum iubar applinet se visus fusio-
ni sunt mirum incurrentia semet inuicem duo
similia in unius corporis coherere spem quo con-
currunt oculorum acies mirantes, quoq; effluentis
intima fusionis acies continuas imaginis cursu
repercutitur. Studeat visum fieri dicit quoti-
ens intimi caloris lumen quod in offensione
per oculos fluit aliquam. uisibilem materiam: qua
contiguam imaginem appellat: incurrit. ibidemq;

inopta materia qualitatem formatum & colo-
ratum sensus uisusq; cum sit ex lumine qui con-
tingue imaginis occurru reuertissus radio facto
ad oculorum fores usq; ad mentis secreta porrigit.
Atq; etiam diurni subaris applicato cum ignis intimi
lumine manifestat sine solis effusione nihil uideri.
Demq; postquam in nocte inquit discesserit cognatus
ignis: desertum eius auxilio lumen intimum rema-
net osio sum: nullam habens cum proximo tunc
aere naturae coitationem uidereq; desinit factum
illecebra somni. Obductis quippe palpebris: quum
teguen salubre oculorum auxilium dixit esse cum
uis illa ignis intimi coeretur: compressaq; fundit
se per membra. Quo pacto intimorum motuum
relaxatur: intentio in soporam quietem minime tur-
interpellante mentem usus in quietudine. Cumq; erit
inquit altior quies crassiore facto naturali spiritu:
nihil aut leue quiddam incertumq; & pfuntorium
somniauus. Si decerunt insignes reliquie co mo-
tionum animi, Cuiusmodi erunt & quibus in
loris talia uisum simulachra nascentur exposita
& ob insignem magnum diu penes memoriam re-
sidentia. Sunt porro reliquie commotionum:

111
uel ex modis uel ex intemperantibus interdumque
stolidis cogitationibus sedata: uel ad iracundiam in-
citata: proque locis ut in capite ubi est sedes domi-
niumque rationis, uel in corde in quo dominatur
Viris ille indignationis uigor. uel in iecore subter
qua dimensa poro hac omnis regio libidinis. Et
qm tractatum incurrimus somniorum de quo ua-
rie senserunt ueteres, fiat eorum quae in honore
sunt, commemoratio. Aristoteles itaque Dei providen-
tiam usque ad lunae regionem progredi censet: infra
uero neque providentia scitis regi: nec angelorum
ope consultisque sustentari. Nec uero daemonum pro-
spicientiam putat intervenire: proque tollit omnem
diuinationem: negatque praenoscere futura. Unum
genus somniorum admittit atque approbat. quod ex
his quae uigilanter agimus aut cogitamus: residens
in memoria mouet: interpellatque per quietem gesta-
rum deliberatarumque consilias rerum animas.
Nec errat. Est enim haec progenies somniorum.
sed non sola ut Aristoteles putat. Multa quippe in cog-
nita inopinataque: neque unquam tentata animis som-
niamus, quotiens prouenisse uspiam significantur
quae nondum scientia fama conciliauerit: uel

De somniis.

futura portenduntur quae nondum prouenerint.
Sed hic suo quodam more pleni perfectique dogma-
tis electo, quod usum, ut cetera fastidiosa incuria
neglexit. Heraclitus uero consentientibus stoicis
rationem mentis cum diuina ratione connectit
regente ac moderante mandata propter inseparabilem
comitatum consentia decreti rationabilis far-
tam quiescentibus animis sensum futura de-
nuntiare. ex quo fieri ut appareant imagines
ignitorum locorum. simulachraque hominum
tam uiuentium quam mortuorum. Idemque asserit
diuinationis usum & promereri meritos instru-
tibus diuinis potestatibus. Hi quoque partes abe-
untes sententiae praesolida perfectaque sententia.
Sunt qui mentis intellectum & per uolitare con-
iuncta mundi putent: misterique se diuinam intelli-
gentiae quam quidam $\rho\omicron\upsilon\upsilon$ uocant. & uelut
ex maiore discipli- minuscula scientia muta-
ta quae summa & eminens imaginetur mens
nuntiare mentibus nostris inuitante ad coetum
animo nocturnae solitudinis opportunitate.
Sed cum pleraque non irreligiosa modo: uerum &
impia somniamus quae imaginari summam homini

amq; intelligentiam suae mentem seu providentiam
fas non sit putare: falsam esse hanc opinionem
nominum liquet. Sed Plato magna diligentia sum-
madq; cura discursis peritus latibulis quaestiones
vidit: atq; assecutus est non unam somniorum esse
gentium. Oritur quippe ex reliquis cogitatio-
num & accidentis alicuius rei stimulo: at in nono
Politiae libro docens oritur tali: Inutiles mihi mihi
necessaria cupiditates quae aduersantur legibus ui-
dentur mihi omnium quidem hominum pmissae
labefactare mentes: quaedam tamen earum tam
castigatione legum qm sobrijs & melioribus recte
uoluptatibus: uel omni no. golestere uel in paucis
admodum ad giles attenuate reliquias otiose la-
tere. Porro alia usq; ad praecipitem amentiam
confirmari quae exorunt timoris per quietem
quotiens ratione sopita quae est rector mansuetissi-
mus cetera pars animi agrestior timam quaedam
ebrietate luxurians pulsa quiete pergit ad in-
certas libelinas. tum quippe nihil est quod non
audeat. uelut soluta & libera honestatis uerecun-
dum praecipit. Namq; maternos ut putat com-
plexus concubinisq; non exopauit: nec quemq;

dubitet latessere vel hominum uel deorum:
nec ab ulla se uidetur cedere aut flagitio tempore.
Contra cum erit in salubri statu posita: casteq;
conubitu uiuit rationabili quidem mentis incluf-
tria uigilijsq; imperatis eaq; pasta sapientis
uirtutis indagine atq; a libidine moderate man-
suefacta ut neq; de inopia queri possit nec exple-
tione nimia grauetur utruq; modum gerens
uel gestiens tumultuatur impediatur prudentiam.
Sed puram uitae rationem opus proprium effi-
cere in ratiocinando atq; indagine ueritatis in-
stituat: nihilq; minus iracundia delimita et
minime saeuiente dormiat: tunc certe rationalis
anime pars nullis sibi obstrepentibus libidinibus
aut iracundijs uitae perueniet ad imaginem
ueri quae est summa prudentia: nec ulla existeret
species necessaria somniorum. Quippe in his per-
ferte docuit quod perfuntorie posuit in Timaeo.
At uero somniorum quae diuina providentia uel
coelestium potestatum amore iuxta homines ob-
oriuntur: causam rationemq; exposuit in eo
libro qui philosophis distribitur. Ait enim diuinas po-
testates consulere nobis quotiens per quietem ea

125
que grata sunt a deo intimant iuris. minimeq;
uisis: earumq; miram quandam esse dicit me-
morie tenacitatem dignitati & diuinitati con-
gruam sapientiam. Quibus cum cogitationes
hominum perspicue sint: consequenter amorem
bonis. odium malis exhiberi. Probationemq;
affert de exemplis illustribus mutuatam. ut
in eo libro quem appellauit Critonem. p̄sugit
Socrates prouentum timentem recentis som-
ni reuelatione. Visa est mihi quedam inquit mu-
lier ex nimia uetustate: et candida ueste: noie
me appellasse dixisseq; illud Homericū. Ter-
tia luce petes phthie praeferat illis arua.
Rursus in Stedone. Saepenumero unum & idem
mihi somnium aduentans in alia atq; alia for-
ma uidebat me nouare opera musica. Id ego nūc
usu & necessitate moriendi interpretor hactenus:
ut himnū quem iandudum institueram in Apolli-
nem: complam: ne promissi debitor & uoti reus:
uitam prius finiam. Musine quippe consangui-
neam esse poeticam palam est omnibus. Socratem
uero haec uident solitum somnare: arbitror ex eo
quod tam corporis qm̄ animi puritate totū cūb

animal uigilet. Denique etiam uigilanti non deerat
propitia diuinitas: quae eiusdem moderaretur actus:
ut Plato demonstrat in Euthydemone dicens ita. Est
ab ineunte aetate numen mihi comes quoddam: Idque
uox est: quae cum ad animum sensumque meum come-
ruit: significat ab eo quod agere proposui temperandum.
Et tortatur uero ad nullum actum. Atque etiam si quis
familiaris uti meo consilio uolet aliquid acturus hoc
quoque agi prohibet. Quare quod rerum et significatio-
num fides certa est. Eget enim imbecilla hominum
natura presidio melioris prestantiorisque naturae:
ut idem asserit supra. Vox porro illa quam Socra-
tes sentiebat: non erat opinor talis quae aere uito
sonaret sed quae ob egregiam castimoniam conso-
nuit. Ipseque intelligentiori animae praesentiam: con-
tumque solita diuinitatis reuelaret. Siquidem pura
puris contigua fore misceri fas sit. atque ut in
somnia audire nobis uidemur uoces sermonum
et expressa uerba. nec tamen illa uox est sed
uotis officium imitans significatio. Sic uigilantis
Socratis mens praesentiam diuinitatis signi per-
spicui notatione augurabatur. Nec uero dubitari
fas est intelligibilem Deum pro bonitate naturae

142
sua rebus omnibus consulentem opem generi huma-
no quod nulla esset sibi cum corpore conciliatio,
diuinarum potestatum interpositione ferre noluisse.
Quarum quidem beneficia satis clara sunt ex pro-
digis ex diuinatione uel nocturna somnorum
uel nocturna fama praescia rumoribus uentilante:
medicis quoque aduersus morbos intimatis ex pro-
phetarum inspiratione ueridica. Multifor-
mis igitur est ratio somnorum. Siquidem sunt qui
uelut percussa grauius: uerberataque mente uesti-
gios doloris penitus insignitis per quietem re-
fouent imagines preterite consternationis sint.
Itemque iuxta cognationes rationabilis animae
partis uel purae atque immunes a perturbatione
uel in passionibus utpote oboriuntur: nihilque
minus quae diuinis potestatibus consulentibus pre-
monstratur uel etiam punit loco ob delictum ali-
quod formata in atrocem et horridam faciem.
Consentit huius Platonico dogmati hebraica phia
appellant quippe illi uarie, ut somnium et uisionem
uisionem: tum admonitionem: et spectaculum: nihil-
loque minus reuelationem. Somnium quidem quod
ex reliquis commotionum animae dyominis oboriri.

Visum uero quod eo diuina uirtute legatur. Ad-
monitionem cum angelice bonitatis consilijs re-
gimur atque admo nemur. Spectaculum ut cum
uigilantibus offert se uidentiam celestis potestas
clare iubens quid aut prohibens forma et uoce
mirabili. Reuelationem quotiens ignorantibus
sortem futuram: iminentis exitus, secreta pan-
duntur. De somnijs satis dictum est. Nunc
ipse Sermo considerandus est. At uero Simula-
chrorum inquit quae in speculis oboriuntur. Do-
cet nunc illam uisus rationem quae initio dicitur
intra speculum uel stagnorum profundo, imula-
chris resultantibus: nec tamen eodem quo Apelles
magisterio. Namque ille cerneret radij uisualis inspectu
in solidam speculi superficiei ppea infracti mu-
tionem ad os reuerti: obuiumque uultui factum uul-
tum suum cernere: et in speculo putare sibi uultus
apparere simulachrum. At uero Plato pro ingenti
prudencia diuinitate diuinum luminum coetum con-
fluentium: intersam speculi et solidam cutem ad-
ducit in luminis et intimi quod per oculos fluit
trahentis secum de uultu manantem colorem in
speculo corporali: coloratisque uultus limamentis:

163
Et formato ac delimito colore: simulachrum emulum
iultus adumbrari. Sic quippe loquitur: At uero si
simulachrorum quæ in speculis oboriuntur facilis
asseritio est. Siquidem utriusq; ignis tam intimi
qm̃ extraposti concursu. Intimi, scilicet coloris:
extraposti luminis incidentis inter/am aliqua
lenemq; materiam hoc est, speculum. formatiq; in
multas & uarias figuras quæ ad se formata
specula diuersas edunt imagines. Simulachra
inquit ex leuigati corporis conspectu resultant:
dextera uero partes quæ sunt sinistra. At nunc
de imitatione uisus. Et quia quedam specula
facta sunt ad similitudinem dimidiatae sære
concaua. Ad eam partem quæ umboni habet
humorem contemplatio dirigatur. dextera ptes
sinistra uidebuntur. Contra oculi dextri
contemplatio leuas simulachri partes sinistraq;
item acies dexterarum tangent insolito more. Et
merito. Cum enim in directum rigorem utri
usq; oculi uisus ferantur: erit consequens dexte
rioris uisus directione partes dexterarum tangi:
sinistrarum uero sinistras. Nunc sit contra iultum
cum circūactis & ediuerso complentibus ima

gimibus

gimibus. At uo dextera corporis partes dextere
quoque item ut sunt in speculis. Persequitur aliud
duplatis imaginis genus quod apparet in his specu-
lis quae facta sunt ad formam cylindri caui
sive imbricis. Rursum enim cum in directum
utriusque rigorem oculi uisus ferantur dexter uisus
dextrum latus eminentis & obliquum sinister etiam si
sinistrum tale latus incurvant necesse est. formen-
tunt in lateribus gemina conglobata obliqua
& inclinata: praeterea lubricam utriusque lateris
superficiem labuntur in latera diuersa. Quae quidem
a dextro uisu nascitur in sinistrum latus. Quae
uero a sinistro similiter in dextrum. Quae quae
in diuersa latera transitum faciunt. & simul e
diuerso uidentur consistere: dexteris simulachro
partes dextris nostris. sinistras item sinistris obuias
exhibent. Coeteros errores uidendi ob hoc iunio-
res plura mutuati: copulerunt ita ut sub comprehensu est
Deinde prosequitur. Qui quidem, ingenio famulantur
actibus opificis Dei: uiam: optimamque & pri-
mariam penem molientis. Quia cum de uisu lo-
queretur: qui est optimus omnium sensuum corporis:
non nominibus appellauit: modo ignem modo

lumen: interdum flammam nominans: ne quis
putaret se ita existimare quare corporis officio
sensus administrantur sine melioris incorporea
potentia consortio, dicit hos ipsos sensus famulari
diuinis actibus perinde ut opifici famulantur or-
gana. Porro optimum Dei opus est id quod intel-
ligit. Sed optimari plerisque dicit eos uidet qui ex-
istimant nihil esse quod carens corpore quicquam
variatur: aut faciat. nihil etiam incorporeum fore
cui pareat famuleturque corpus: ut puta mentis in-
tellectui anima natura. Sed ipsa corpora qualita-
tibus propriis rerum creare diuersitatem: frigus
quidem terram & aquam: calorem uero ignem &
aera. Rursus ad strictionem quidem & duri-
tiam terram & ignem: Relaxationem uero aera
& aquam. Ignemque uim contraria molientem pro
corporum diuersitate modo astringentem modo re-
laxantem. ut cum uno eodemque calore limus quidem
durescit. cera uero liquefit. Hac porro omnia
neque sentiunt: nec rationem intellectumque in rebus
ratione prudentiaque agendis sciunt. Praeclare.
Siquidem ratiocinari & intelligere non corporis
sed animae proprium. Hac porro incorporea.

non est incorporea
natura

Non enim uidetur cum omne corpus sit uisibile
ac sentiatur. Itaque cum distincta sint corpus et
anima: diuersaque eorum natura sit: dignitas quoque
et ordo diuersus est. Quotus quisque igitur amator et
sapientia dabit operam ut prudentis naturae cau-
sas priusquam ceteras assequatur. Sunt porro de-
liberativa et intelligens anima po^e. quibus deliberat
ratiatur. intelligit. Ille uero inquit quae ab alijs mo-
ta: mouent alias: secunda existimantur. Tempera-
tue partem partem rationabilis animae uitiosamque
significans in qua est impetus principaliter quidem
ab ea parte animae mouetur. quae motu intimo gigni
neque ex seipsa mouetur. Exo accidenti uero
etiam desiderijs mouentibus. Ipse autem impetus
mouet corpus. Itaque principalis animae motus definitur
aeterna substantia seipsam mouens. Hic uero ratio:
qui est motus mouet. Operatio mouentis in eo quod
mouetur. ut sectio operatio secantis in eo quod secat.
Cuius quidem motus aliquot diuersitates sunt: quas de-
monstrauit in legibus: octo corporis: animae duas.
Corporalem motum localem uocans. cuius duae
sunt species translatio et circumlatio. Item alium
quem appellat qualitatem atque in duplici specie

concrezione & discretionem. Tertium quem positi
esse dicit in quantitate habentem duas species:
incrementum & item diminutionem. Quartum
iuxta essentiam cuius etque due sunt species.

Una generatio altera interitus. Anima item
duplex motus. qui alia mouet ipse a nullo mouet^r.
sed proprio genuinoque motu in semetipso mouetur.
Alius qui alia mouens ab alio mouetur: qui est patibi-
lis habitus animae & agilitudine oppressus. Recte
ergo faciet amator sapientiae si cum de his rebus
tractandum erit: naturalem ordinem seruet a
primis loco de anima differet. post deum de
corpore. Deinde cum de anima tractabit: de illa
prius differet quae tam semetipsam mouet quam
cetera in qua est vis deliberandi & intelligendi.
Tunc consequenter illam quoque pertractabit, quae
ab alia repositiora motu quadam mouet. Id porro
motus quoniam siquidem pareat intellectui erit aliquate-
nus ordinatum. Si minus temere inquit: & ut
libet se exerceat confusa & inordinata quae agit
vel inquit & addit. Nobis quoque igitur in eundem
modum faciendum: ac de ea prius loquendum
naturam quae suo motu mouetur. Itaque quidem

præcedit ordine. per quam intelliguntur & sciunt²
æterna quæ sola semperque uere sunt. Tum demum
illa quoque alia demonstrenda: quæ ad mouendum
quidem motu indigent alieno. Vtrique porro motui
sensus necessarij sunt: quomodo ex his tam cupide
tates excitantur improbe: quoniam rerum optimarum
intellectus & scientia conualecat. Et de oculorum
quidem ministerio satis dictum. Nunc de præci-
pua operis eorum utilitate dicendum est: quæ tum
in plerisque rebus tum in obtentu philosophiæ clare
perspicitur. Quo beneficio negat quisquam maius a
Deo generi humano esse tributum. Duplex
namque potius philosophia spectatur officium. Considera-
tio & item actus. Consideratio quidem ob assiduam
contemplationem rerum diuinarum & immortalium
nominata est. Actus uero qui iuncta rationabilis
anima deliberationem progreditur: inuendis con-
seruandisque rebus mortalibus. Vtrique autem quoniam
officiorum usus est necessarius. At primum de
consideratione dicatur. Porro hæc diuiditur. trifa-
riam. In Theologiam & item naturæ institutionem:
præstandamque etiam rationis scientiam. Neque enim
quisquam deum quæreret: aut ad pietatem aspiraret.

170
quod est theologia proprium. Nec uero id ipsum
quod nunc agimus agendum putaret: nisi prius
coelo sideribusque iussu & amore nutrito sciendi re-
rum causas: eorum etiam quae ortum habent tempo-
ralium exordia. haec quippe demum ad naturalem
pertinent questionem. Quid est quod dierum &
noctium uice considerata: menses & anni & ora &
circula di numerata sunt: nunquam ortus & gentura
& mensuris introducta. quod ad tertiam partem
philosophiae pertinere perspicuum est. At uero actus &
philosophiae usus quatenus sit utilis & necessarius
ita docens dicit. Deum oculos hominibus idcirco
dedisse: ut mentis providentiaeque circuitus qui
sunt in coelo notantes: eorum similes constitue-
rent in suis mentibus. hoc est motus animi
qui deliberationes uocantur. Quos simillimos in-
stituerent divinae mentis. providas motibus pla-
cidis tranquillisque perturbatos. quod est moru-
umque correctio quae publice praeuatimque prodest tam
ad domesticas quam ad publicas res recte salu-
biturque administrandas. Ex his quippe constat
tertium philosophiae genus. quod actum uocatur. Id
porro diuiditur trifarium. in Moralem. domesticam.

Publicam. Quibus omnibus officiis prodest certe
 usus uidendi. Minora inquit alia praetero, sed
 ea quae in uarijs artibus disciplinisque uersantur.
 Neque enim nauium regimen neque cultus agrorum, nec
 uero pingendi fingendique solertia recte sine uisu pro-
 prium opus exercere possent. Solaque contemplationis
 est quae mentes hominum usque ad coeli conuersa extelat.
 Propterea Anaxagoras cum ab eo quereretur Cur
 natus esset: ostenso caelo sideribusque monstratis
 respondisse fertur: ad horum omnium contempla-
 tionem. At uero Stoici Deum uisum uocantes quod
 optimum putabant id enim pulchro dei nomine
 tribuendum esse dixerunt. Theophrastus uisum
 pulchritudinem asserens uisum formae nomine appel-
 lat. quod quorum extincta est acies uidendi: cultus
 informes sint & uelut in aeterna consternatione.
 Denique ex oculorum habitu mens atque animus incli-
 catur irascentium. moerentium. latantium. iras-
 centium quidem. ut apud Homerum Commotus
 mentis orator Stabat acerba tunc defixis lumine
 terra. Et item furor ignea lumina uoluit. Moe-
 rentium uero ut fert poetica de eo qui ingi fletu
 oculos amisit. marore lumina liquunt. Item

apud
 poetam

apud Ciceronem / in huius amantissimi sui fratris
gremio merore & lachrymis consensebat. Tran-
sit deinde ad alterius sensus examinationem. Ait
enim eadem quoque uotis & auditus ratio est ad eos-
dem usus atque ad plenam uitae hominum instru-
ctionem datorum. Sunt igitur principales duo sen-
sus uisus & auditus utriusque plura adiuuante. quorum
alter quidem euidentior utpote qui res ipsas acie
sua comprehendat. alter latior ideo quod etiam de
rebus absentibus instruat. Modulatus siquidem
aer articulatæ uocis factusque uox & intelligibilis
oratio: pergit ad intimos sensus audientis intel-
lectui nuntiando tam præsentia quam absentia. Item
auditus quod intellectum quoque adiuuet, ut probat
Quantumque per uocem utilitatis capiatur ex mu-
sica: totum hoc constat hominum generi propter
armoniam tributum. quia iuxta rationem ar-
moniam animam in superioribus edificauit:
naturalesque eius actus rhythmis modisque
constare dixit. Sed hæc exsolere animas
ob consortium corporis necessario obtinente
obliuione. prope inmodulatas fore animas plu-
rimorum. Medelam huius uitæ dicit esse in

musica positam: non in ea qua vulgus de-
lectatur: quæq; ad voluptatem facta excitat
vitia nonnunquam: Sed in illa diuina: quæ nunquam
a ratione atq; intelligentia separetur. hanc enim
censet exorbitantes animas à via recta reuocare
demum ad symphoniam veterem. Optima porro.
Symphonia est in moribus nostris iusticia virtutum
omnium principalis. per quam cetera q; virtutes
suum munus atq; opus exsequuntur. ut rō qua
duxerit vigor uero intus qui est inuincibilis
similis auxiliatorem se rationi uolens pbeat.
Porro hæc prouenire sine modulatione non possunt.
Modulatio demum sine symphonia nulla sit.
Ipsa symphonia sequatur musicam. proculdubio
musica exornet animum rationabiliter ad antiquam
naturam reuocans: & efficiens talem demum
qualem initio Deus opifex eam fecerat. Porro
tota musica in uoce & auditu & sonis posita
est. Vtilis ergo etiam iste sensus est p hanc to-
cius asserutionem adnotationem intelligibilis rei.
Idem ait. Nunc qm̄ cuncta exemplis admo-
dum paucis executi sumus: quæ prouide men-
tis intellectus instituit: oportet de illis etiam

quæ necessitas inueniri dicere. Mundi sensilis
explanaturus omnem subam iure. commemorat
prope omnia pertractasse quæ prouida mens
dei contulerit. efficiens cum ad exemplum &
similitudinem intelligibilis mundi. solusq; resi-
duum superesse tractatum ex quo ea quæ necessitas
inueniri considerentur: quando prouidis necessa-
rijs rationibus mundi uniuersitas constare ui-
deatur. Porro necessitatem nunc appellat hilen.
quam nos latine solutam possumus nominare ex
qua est rerum uniuersitas eademq; patibilis.
Natura quippe subiecta corpori principaliter
in qualitates & quantitates omnia q; quæ accidunt
proveniunt: quæ cum à natura propria non rece-
dat: diuersis tantum & contrarijs speciebus eorū
quæ intra se recipit: formisq; uariatur. Hanc
igitur explanare proposuit: dicturus deinceps
rationem ob quam necesse fuerit tractatū hunc
minime preteriri. Deniq; addit. Mysta si
quidam mundi sensilis ex necessitatis intelligen-
tiæq; coetu consistit generatio. Quia igitur de mun-
di generatione tractatur: perfecte q; id fieri con-
uenit: oportet de utroq; genere disseri ex quo

de natura sylvarum necessarius est tractatus osten-
di de. Mysterium ergo generationem dicitur se ideo
quod ex diversis elementis mixtis constat: recteque
ex necessitate & providentia. Non enim ex his
mixtus est mundus: sed consultis provida mentis
& necessitatis rationibus consistit, operante qui-
dem providentia & agente. Sylva vero perpetente
exornatio mixta se facilem praebente: penetrabilem
siquidem eam usquequaque divina mens format:
non ut artis formam tribuentes in sola suppone:
Sed perinde in natura atque anima solida corpora
permeantes universa vivificant. Dehinc conse-
quentia intelligentiae necessitatisque demonstrat
confortium cum ita dicit Domina me Intellectu
Duplex est porro dominatio. Altera violentior
& tyrannice potatis similis. Item alia sanctitatis
Imperatoriae. Omne porro violentum non diu
subiectum conservat: sed facile pendit: Omne
inquit quod rationabiliter etiam regit & tueri
prodest. & melius efficit quod regit. Ut igitur
mundus aeternus esset: oportuit sylvam eius
morigeram parentemque subdi: nec adversus
exornationem suam resistentem: sed ita actum

incho

incho pms

incho pms

178
ut maiorem opibus libens cedat: pareatque
eius sapientia prope dixit. Salubri persuasione
rigorem necessitatis assidue trahente ad optimos
actus. Itaque iuxta inquit de parente providis aucto-
ritatibus necessitate prima rerum mundi que
ordia constituerunt. Quia est alia minus consul-
ta parentia: que error et facilitas dicitur. Ut
sit provida parentia ratione mixta necessitas
et opus Dei tale est. ut ui persuadeat: uimque
persuadentem irroget. hoc est ut persuasio uim
et uis adhibeat persuasionem. Id porro perspi-
citur in agnitionibus uirorum prudentium
cum præbent se medicis uendos et ferandos.
Deinde progreditur. Si quis ergo uere et uero me-
ram fidem mundi huius institutionem insinua-
turus erit: hunc oportet erratica quoque causa
speciem demonstrare. Rursum alio solvam er-
roris nomine appellat propter inordinatam eius
antiquam iactationem. similiter ut necessitatem
prope quod non est principalis causa mundi consti-
tutionis in solua: sed necesse fuerit astuti eam
ad subam corporalem. Est quippe solua perinde
ut sint ea sine quibus quod institutum est effici

et unapud rrrr.

non potest. Facto igitur recursum redit ad ^{inda} imaginem
initiorum & incipit ex eo tempore quod praecedit
ortu generationem mundi. Querit ergo naturam
ignis sinteri & sine permutatione, qualitatem quoque
eius & passionem: nec solus ignis: sed ceterorum
quoque corporum serenorum nec ulla contagione inter-
polatorum. Omnes quippe qui de originibus tractave-
runt universae rei quatuor sunt materias exquirunt.
hasque confectione mutua ex maioris atque optinentis
materiae vocabulo cognominaverunt. Quatenus por-
ro eadem materia & ex quibus antiquioribus sub-
stiterit nemo adhuc usque dixerat. Sed tanquam sci-
entibus naturam sinceritatemque earum ignem &
aerem & aquam & terram, velut elementa mun-
di sensibilis, esse dixerunt. quae ne in syllabarum qui-
dem ordinem locanda sunt. quia sermone ele-
menta litterae sunt post quas secundi ordinis syl-
labae. Recte dixit quatuor haec mundana corpora:
ne in syllabarum quidem ordine collocanda
Quippe primum elementum, universae rei sylva
est informis ac sine qualitate. quam ut sit mun-
dus format intelligibilis species. ex quibus sylva
videtur & specie ignis purus & intelligibilis ceteri

174
namque simplicia subiecta quatuor. e quibus demum
hae materiae sensibiles ignea aquatiles terrena &
aeria. Ignis porro purus & cetera simplicia intel-
ligibile quibus subiecta species sunt & exemplaria corporum
ideae cognominatae. Quarum ad primum differt exa-
minationem: nec quaerit una ne sit archetypa
species eorum quae sit cois omnium an innuabiles
& pro rerum existentium numero. quarum coetu
& concretionem contraheret uniuersa moles. Nam
uero idem unum pariter & multa sint in parme-
nide. Quae causa declinandi fuit non laborem:
sed ne instituto sermoni minime conueniens trac-
tatus admisceretur. Haec quippe naturalis: alia
epochica disputatio est. Naturalis quidem ut
imago nutans aliquatenus & uerisimili quadam
stabilitate contenta. Epochica uero quae ex summe-
rissimae rerum scientiae fonte manat. Deum
ergo inquit nunc etiam liberatorem inuoco. Ex
turbida & procellosa sermonis iactatione labo-
rat omnino & id agit ut instituamur ad pietate-
tem uenerationemque diuinitatis. cuius opem exo-
rat ingrediens praecelsum de natura soluae fre-
tum propter nouum atque insolitum etiam tunc

disputationis genus. Rursum ergo ab exordio
dicamus inquit merito. Jam enim de utraq
origine tam exemplari qm corporea tractauerat.
concedens sensilem mundum ex his subsistere.
Quippe id quod gignitur & perit. nec uere ppq
corporea species est. Quae quidem corporea cum
sola & perse ac sine sufficiente ex eadem essen
tia esse non possunt. Quam modo matrem.
alias nutriculam. interdum totius generis gra
mum: nonnunqm locum appellat. quamq sumo
res hylen. nos syluam uocamus. It quod de
erat adderet: hunc de solua tractatum inferioru
tractatui iungit. posterioremq; diuisionem ait
operosius ord mandam esse. Tunc quippe res
omnes in duo ferat initia diuisa. Quorum alte
rum intelligibilis species erat. quam mundi
origexo Deus mente concepit: eumq; ideam ap
pellauit Plato. Alteru imaginum eius quae
natura est corporis. Porro corpora si per
seipsa spectentur: perfectam uidebuntur ha
bere substantiam. Sed si ad originem eorum
conuertas mentis intentionem: inuenies cuncta
& eorum stratebras solue gremio contineri.

matr
nutr. matr
gramm
locum
hylen
syluam
Sumo

plato

175
Tunc ergo compendio principalibus materijs
quatuor sumptis ex sermone edificauerunt mun-
dum. Sed quia p[ro]p[ri]um: cunctaq[ue] quae
ad causam pertinent: s[um]ma cura mentis & di-
ligentiori indagine peragrandere. ratio porro
asserit subiacere corporum diuersitati, s[ol]ua
capacitatem: recte rationabiliterq[ue] censuit hanc
ipsam rationem trahendam usq[ue] ad intelligentia
lucem: difficile opus omnino uel assequi: longe t[ame]n
difficilius declarare atq[ue] docere. Talis quippe na-
tura est initiorum: quae neq[ue] exemplis demon-
strari nondum his quae ad exemplum compara-
rentur: existentibus: possit. nec ex precedenti
r[ati]one a^{ca} minimari. Nihil quippe origine antiqui-
us. Sed obscura quidam luminis p[re]sumptione
non ut quid sit explicet: sed contra: sublati-
que sunt singulis: quod solum remanet ipsu[m] esse
quod quaeritur. intelligendum relinquo. hoc est
ut uniuersis corporibus quae intra grammum
s[ol]ua uarie formantur: mutua ex alio in aliud
resolutione singulati[m] ademptis: solum ip[s]um uacuu[m]
sine speculatione mentis imaginari. Qua r[ati]one
factum ut cum nullus eam ueterum dubitet

esse, utrum tantum facta: an contra infecta
sit disceptatur. Eorumque ipsorum qui infecta
sine generatione posuerunt: plerique continua
& iugem. alij uero diuisam putant. Rursumque
eorum qui diuiduam esse censerunt: partim sine
qualitate & informem: partim formatam esse
pronuntiant. Hi uero qui iugem continuatamque
posuerunt disceptant inter se de qualitatibus:
formaque eorumque que ibidem conformantur.
& omnium que eisdem accidunt: utrum ex sol-
ua proueniant: an ex alio potiore numine
accommodentur. Quorum breuiter perstringunt
opimones. Hebrei Soluam gemturam esse censent.
Quorum sapientissimus Moyses non humana fa-
cundia: sed diuina ut fertur inspiratione uigeta-
tus: in eo libro qui de gemtura mundi censetur:
ab exordio sic est protulit iuxta interpretationem
Lxx. prudentium. Initio Deus fecit coelum
& terram. Terra autem erat inuisibilis & in-
composita. Aut uero Angelus caput rerum condi-
dit Deus: coelum, terra inanis erat & nihil.
uelut Simachus: ab exordio condidit deus coe-
lum & terram. terra porro fuit otiosum quid-

116
confusumq; & inordinatum. Sed Origenes asse-
uerat ita sibi ab hebreis esse persuasum qd in
aliquantum sit a uera proprietate derivata inter-
pretatio. fuisse em in exemplari. terra aut stu-
pida quadam admiratione erat. Omnia tm haec
in unum aunt concurrere: ut & generata sit ea
quae subiecta humano corpori solua. sermone, &
ipsis sic interpretantur. Initium minime tempo-
rarium dici. Neq; enim tempus ullum fuisse
ante mundi exornationem: dieiq; & nocturnas
uices quibus temporis spatia dimensa sunt: tum
initij multas esse significationes, ut initium sapien-
timor Dei fore Salomon ait. Item initium sapien-
cultus Dei. Nihilq; minus initium uiae optimae
iustos actus. Atq; & in praesentis sapien-
coelestis auctor. Initium uiae panis & aqua & tunica in-
quit domus uelandis pudendis. Quippe in his
non una initijs: sed diuersa & simplex habetur
significatio. Est tm unum rerum omnium im-
tium: de quo Salomon in prouerbijs. Creauit
me Deus inquit progressionis suae semitam cui
nitens efficeret opera diuina. Constituitq; ante
ortum mundi: terrae & profundi fundationem

ante tractus fontium aggestio neſq; montanas
apte indicans p̄eunte diuina ſapientia coelū
terramq; factam eandemq; diuinam ſapiam fore
uniuerſitatis primordiū. Ex quo apparet ſapiam
quidem factam à Deo: Sed non aliquo in tempore.
Neq; enim fuerit tempus ullum quo Deus fuerit
ſine ſapia. quodq; deum percipi cogitationibus ho-
minum anteqm̄ ſapientiam eius ſit neceſſe ob emi-
nentiam naturæ quia prius cuius res q̄t tum de-
mum res ipſa noſtitur. Et de initio quidem ſit
habendum. Quod autem coelum quamue terram
loquat² intelligendum qui tumultuario contenti ſunt
intellectu Coelum hoc quod uidemus & terram qua
ſubuehimur diu putant. Porro qui altius inda-
gantur negant hoc coelum ab initio factum: ſed ſecun-
do die. namq; ab initio factum lumen: idq; diem
eſſe cognominatum. Hoc uero coelum quod poſtea
Deus appellauerit ſoliditatem. Tercio deinceps
die remotis aquis apparuit ſicca: eiſq; terre no-
men impoſitum ut ſit euidentis neq; hoc coelum
cognitum nobis. neq; hanc in qua ſumus: terrā
ab exordio factam. Sed alia eſſe antiquiora potius
intellectu potius q̄ ſenſibus nauenda. Aliud ergo

uerius coelum & aliud quiddam esse soliditatem
scriptura testatur. eodemq; modo aliud terram:
& item aliud firmam. Quod aliud coelum priusq;
cetera deus condidit. terramue quam ut filo
carentes corpore atq; intelligibiles sententias fore
censet ideas: & exemplaria tam firma istius
terra qm soliditatis. Demq; etiam hominem pri-
us intelligibilem & exemplum archetipum gene-
ris humani tum demum corporum factum a Deo
esse dicit. Alij non ita: sed scientem prophetam
duas esse species rerum omnium. Alteram intel-
ligibilem. Alteram, inquam: eas uirtutes que
utranq; naturam circūplexe contineant, coelu
terram cognominasse. Coelum quidem incorpo-
ream naturam. Terram uero que suba est cor-
porum. quam greci hilem uocant. Astipulant²
his que sequuntur. Terra autem erat inuisibilis
& informis. hoc est solua corporea uetus mundi
suba: priusq; efficta Dei opificis solertia
sumeret formas etiam tunc decolor & omni
carens qualitate. Quod uero tale est inuisibile
certe est & informe. Inanis porro & inbil
ppet dicta. Quia cum sit omnium qualitatum

receptivis propriam nullam habet ex natura.
Sylva ergo ut cuncta quae accidunt recipiat in
se, maris: appellata: & ut quae compleri unquam posse
videatur. Porro quia sit ex opere omnium nihil
dicta. Scio, a vero & indigesta nuncupatur. a Sim-
machio quod quidem per se nihil valeat otiosa.
Quod uero habeat opportunitatem suscipiendi ordi-
nis ab exoriente semet deo mundum moliente
indigestam confert. Stupida uero ex admiratione
significatio animae uim quandam similitudinemque
declarat. Siquidem opinio & auctoris sui maiesta-
te capta stuperet. Quod si facta est deo Sylva cor-
porea, quondam informis: quam scriptura terram
uocat: non est opinor dissipandum incorporei
quoque generis fore intelligibilem Sylvam quae coeli
nominem sit nuncupata. Factam uero & ita factam
ut sit quae non fuerit: sic probant quod opifibus
mortalibus apparatus: ab alijs opifibus prebeat.
hisque ipsis naturam suppediet natura deus.
Deo nemo apparuerit quia nil sit Deo antiquius.
Ipsae igitur Syluae tres impensas mundi fabricae
sufficientes utilesque constituit. multasque alias pro-
bationes asserit: quas singulatim persequi nunc

longum esset. est. Restat ut eorum nunt quoque
 qui generatam esse corpoream solam negant.
 sententias exequamur. Quorum aequae diuersae opi-
 niones sunt. Sunt enim qui totum eius & quasi
 continuationem quandam corpusculis quae intelli-
 gantur potius quam sentiantur connexis ab invici-
 cem assignant in aliquo modo positae & aliqua-
 tenus figuratis: ut Democrito & Epicuro placet.
 Addunt alij qualitatem ut Anaxagoras. Sed hic
 omnium materialium naturam proprietatemque
 in singulis materijs congestam esse censet. Alij
 propter exiguitatem individuum corporum.
 quorum numerus in nullo fine sit, subtilitatem
 connexi putant: ut Theodorus & nonnulli Stoi-
 ci: quorum sit fortuitus tam coetus quam aggregatio.
 Quas opiniones: cum sint omnino sine fine prae-
 tereo. Quod tantum providentiae opus solum quoque
 constitutionem esse pronuntiaverunt censet eam
 una quadam ab exordio usque ad finem continua-
 tionem esse: perrectam. Aliter enim Pythago-
 ras & item aliter Plato: diuersoque Arriples
 modo. & cum aliquanta diversa Stoici. Sed hi
 quidem omnes informem & sine ulla qualitate

Con eos qui in
 creatam materiam
 censent.

constituunt. Alij formam dederunt: ut Thales: quē
ferunt ante omnes naturalia esse rimatum. Cum
initium rerum aquam esse dicit: opinor ideo quod
omnem uictum quo utuntur quae uiuunt humectum
uideret. Inq; eadem s'ma Homerus esse inuenitur: cū
oceanum & Thetidei indicat parentes esse gentura.
Cuius iurandum deorum constituit aquam: quam
quidem ipse appellat Stiga antiquitati tribuens reue-
rentiam: & iureiurando nihil constituens reuerentius.
At uo Anaximenes aera indicans initium rerum:
initium quoq; ceterorum corporum & ipsius aquae
consentit heraclito caput rerum ignem putanti.
Omnes ergo hi qui uel aquae uel aeri uel igni tribuunt
principatum: in motu positam rerum originem ten-
suerunt. Sunt tamen qui immobilem fore defendunt.
& eandem ex omnibus in unam molon redactam
unum omnia esse sentientes immobilem sine ortu &
sine interitu. ut Xenophanes Milesius. Parmen-
des. Sed Parmendes quidem unum omne perfectum
& definitum pronuntiat. Milesius infinitum
& interminatum. Empedocles uariū & multi-
forme. Quidam esse syluam docet quatuor di-
uersis sustentatam radibus. ignis. aquae. aeris.

177
terra. Atque ex his fieri corporis modo con-
cretionem, modo discretionem. Itemque conreti-
onem quidem uocat amittiam. Discretionem
uero discordiam. Hi sunt optimi qui formatam
descriptamque qualitatibus: & corpus solum esse
pronuntiant. At uero qui detrahunt ei quali-
tates: informemque constituunt & sine conortio
corporum idam per semetipsam mente intunt.
Aristoteles quidem tria initia constituit corpo-
ris rei: solum: penem carentiam. Eaque sin-
gula sine diu. residuorum commixtione considerat.
licet profiteatur altera sine alterius esse non
posse. Item sine generatione & interitu dicit mun-
dum esse diuina providentia perpetuitati pro-
pagatum. Cuius sententia cum sit praeclara &
nobilis: & ad Platonici dogmatis consideratio-
nem satis accommodata: non otiose pretereunda
est. Prius tamen exponendus uidetur. physi-
corum ueterum Silogismus qui asserit nihil
eorum quae sunt generatum esse: nec perituru
fore. formula Silogismi talis est. Si quid id
necesse est. uel ex eo fieri quod iam erat: uel
ex eo quod non est. utrumque autem impossibile.

De existente quidem quia quod includum est
fieri ad p^{ri}o non potest. Id em quod gignitur
nondum est. Nec u^o de non existente quia nec
est ei q^d fit subesse aliquam materiam ex qua
fiat. Nihil ergo fit. sed nec corrumpitur.
Id em quod corrumpitur uel in aliquas reli
quias uel in nullas dissoluitur. Sed neq^z in nullas
neq^z in aliquas ut dorebitur. Nihil ergo corrumpit.
Ostensum est porro quod neq^z fiat quid. Neq^z igitur
fit aliquid neq^z corrumpitur. Quatenus ergo quod est
& corrumpitur negamus in nihilum posse dissolui.
Quia quod est & idem corrumpitur ac perit. Si in
nullas reliquias dissoluitur: erit pariter & non erit
quod rationem non habet. Rursum si erit aliquid
futurum quod dissoluitur. & perit & non perit.
Hoc sillogismo ueteres phisici tollere conabantur
rerum genturam & interitum. Sed Aristoteles
diuidit sillogismum notata & patefacta duplici
significatione omnium: existentis scilicet et non existentis.
item uerborum fieri & corrumpi. Item omnia
que fiunt: uel secundum naturam suam fiunt: uel
ex aliquo accidenti. ut puta si musculus agrotus
conualescat. q^d quidem ex natura est agrotat

147
Et conualecet: non tamen quia musicus est. Et
accidenti porro quia musicus est. accidit quippe
ut musicus esset non quia agilitatem susti-
neret. Similiter quod corrumpitur. Si uidem
candidum pedalis proceritatis corrumpatur
in atrum colorem: secundum naturam quidem
et principaliter patitur mutationem suam quia
est candidum. Et accidenti uero quia est pedat
modi. Cum igitur dicimus musicum conualescere:
tunc quod fit ex accidenti fit. quia prouenit ut
conualecat. Porro cum agrotare eum dicimus
secundum naturam patitur. Rursum cum di-
cimus candidum illud pedalis mensure cor-
rumpi quia conuertatur in nigredinem: hoc ex
accidenti dicimus fieri. Cum uero candidum
cognominamus naturam eius exprimimus.
Sic ergo etiam de non existente dicimus fieri
aliquid dupliciter. Semel iuxta naturam quod est
impossibile: ut quod nusquam omnino gentium est ex
eo aliquid fiat quod ut iterum ex accidenti
dicimus non existere: cum quod fit aliter se
habeat quam antea erat. Et cui plus accidit
quam a natura tributum est. ut si ex infirmi massa

aeris simulachrum fiat. Informitas quippe aeris
ex natura est. forma uero impressio quam im-
ponit opifex de non existenti puenit: propterea ex
accidenti dicitur prouenire. fieri tamen potest: ut
ex eo quoque quod est fiat aliquid quod sit: sed hoc ex
accidenti ut si cui grammatica proueniat medicinae
scientia. Nam hic ex perito sit alterius quoque
disciplina peritus. Consequenter etiam corrumpitur
aliquid & dissoluitur existente in aliud
existens: sed non principaliter: uerum ex acciden-
ti. ut si ex simulachro liberi patris formam
quis transferat in simulachrum Apollinis. Vi-
detur enim hoc quoque pacto forma in aliam speciem
demigrare: sed non proprie: uerum ex accidenti.
Similiter poterit existens corrumpi ac resolui:
Sed non ut ex corruptela plenus afferatur in
teritus: proueniatque ut id quod erat: nihil omnino
neque uspiam gentium sit. Quia igitur haec ratio
est iniqua quam posse Aristoteles putat. ex fieri
aliquid tam de existente quam de minimi exente:
& interire uel in existens uel in nihilum. Alia
uero ratione esse uel non esse dicitur quid, quo-
tiens nondum adhibito effectu esse dicitur: quod

proculdubio futurum erit si adhibeatur effectus.

Que cumta possibilitate dicuntur esse psumptorū
existentia contemplatione possibilitatis. ut cum
ad dicimus possibilitate statuam fore: cū adhuc
metallum sit informe. Et quid em statua & non
est. Et quidem quia potest esse. Non est autem quia
nondum effectus accessit. Eodemq; modo ex eo
quod aliquatenus est: & ex eo quod aliquatenus in
est: potest aliquid effiri: nihiloq; minus et in id
quod aliquatenus non est: potest aliquid dissolui atq;
interire. Et ergo generitura & interitus. Hec
ad pns usa sunt nobis nec. fore ad explana
tionem Aristotelis dogmatis de initijs rerum.

In quibus etiam quid Sylua est pertractari cū
uimus. Sicut etiam eiusdem Aris. verba de cla
rant. Aut em. nobis: ergo uidebitur Individua ee
sylua carentia: ita ut sylua non sit existens
quid, sed ex accidenti: Carentia uero principaliter
& om. no nihil. & Sylua quidem proprie habeat
essentiam carentia nulla p. p. s. b. & alys
inquit uidetur carentia & sylua unum esse non
recte spectantibus cum idem breue & grande
cognominetur, duasq; res separatim spectandas

in unam eandemque rem redigant. & unum
aliquid subiacere corporibus putent. Quod etiam
si diuidant; maius illud & minus ut sint
duo. aeq. ex hac diuitate una res significatur;
alia intermitteritur. Siquidem Sylua tanquam
mater corporum formationi adiumento est.
Carentia uero non adiuvat formationem; sed
potius impedit ac reuitatur. quatenus. Quia
cum species diuina res sit & appetibilis; con-
traria est ei carentia. Sylua uero appetit
formam & illustrationem: cupidaque eius est
iuxta naturam propriam. Porro si appetat for-
mam: appetere eam necesse est contrarietatem
suam: & omnis contrarietas affert interitum.
Nimium igitur interitum suum carentia desi-
derabit. Nec uero species seipsam potest cupere.
Est enim plenum & perfectum bonum: & omne
quod desiderat in indigentia positum est.
Sola igitur Sylua est quae cupit illustrationem
perinde ut foeminae sexus uirilem. & defor-
mitas pulchritudinem. Ita tamen ut defor-
mitas Syluae non ex natura sed ex accidenti
sit. Quae Sylua fit & corrumpitur. certe:

182
cumq; fit: est aliquatenus: corruptelaq; eius
propter individuum carentiam provenit: ipsa
vero possibilitate non natura immortalis est ac
sine generatione ipsa quod necesse erat his que
nascentur subiacere aliquid antiquitus ex quo fie-
rent atq; ad generationem venirent. Porro talis
est hac natura. Necesse est igitur fuisse solam
antiquam fieret. siquidem ex ea sunt cetera siue
quod dissolvitur & perit. Ad hanc eandem na-
postremo redeat necesse est. Erat ergo etiam corrup-
ta ante corruptelam dissolutionemq;. Et ac-
Argues ^{ad 100.5} assistens ^{ad 100.5} sua sua de imitibus verum deq;
natura solam loquitur. Sed quia obscurior ser-
mo est: explanandus est. Tres ab eo ponuntur
origines universae rei. Species. Solam. carentia.
Speciem laudat: ut summi dei similem divinitate
pleno perfectaq; mixtam bono. Ideoq; appetibilem.
Quid est ergo quod appetit: neq; ipsa se inquit: quia
nichil ei deest ad perfectam exornationem:
& est proprius indigentium appetitus. Idcirco
carentia cupit speciem. Interitum enim suum
cuperet: quippe accessu speciei formaeq; tollitur
indigentia nec in habitu proprio perseverat.

Superest ergo ut solua cultum ornatumque de-
sideret quia deformis est non ex se: sed ob indi-
gentiam. Est enim turpitudine solua cultus formamque
indigere. Sic quippe erit uidua carens specie:
perinde ut carens uiro foemina. Propterea
inquit appetit speciem ut sponsus foemineus iuilem.
¶ Sit quoque in alia posita deformitate formam atque
cultum simul cupiens perire atque exolescere quod
est in semet ipso indigentius uiro. Contraria si-
quidem hinc duo sibi et repugnantia species et
eius carentia. quorum quod optinuerit alterum
perimit. Cupiditatem uero negat esse talem qua-
lis est animalium. ¶ Sed ut cum quid coeptum atque
inchoatum dicitur perfectionem desiderare: Sic
opinor etiam solua speciem se cupit. Potest enim
eius florere consortio. Ergo iuxta Aristotelem
proprie quidem et principaliter existens est
species. Et accidenti uero esse dicitur solua. propterea
quod natura talis est, ut recipiat formam. Rursus
quod minime est, proprie quidem et principaliter
carentia. Et accidenti uero solua patitur,
quippe id quod uere atque ex natura non est et caren-
tiam. ¶ Ergo solua alio quodam genere est: item

129
alio non est: & potest aliquid eo fieri. ut de
re non existente non una tantum sed diuersa
significatione. Consequenter ergo dicemus malitiā
esse atq; initium malorum: non syluam harentiā.
Hec enim est infirmitas & nullus cultus & tur-
pitudine sylua: ppea etiam maleficientia: & ideo
syluam desinit seu potius appellat corpus incor-
poreum: ut possibilitate quidem sit corpus. Effectu
uero atq; operatione nullum corpus. Hec Ary-
tolis de sylua sūa: nisi quod addit Platonem
tria illa nominibus attigisse. Effectu autem duo
posuisse initia. corporee rei speciem & minimū
grande quod est Sylua. Non ergo tria: sed duo
hec erant initia inquit. Species & Sylua. quem
ait eo nā nullam habere subam. aut si inquit gran-
de hoc minimum carentiam fore intelligendū
est. Rursum Sylua preterita erit: & duo in-
debuntur initia rerum species atq; carentia.

Sto in quoq; ortum Syluae reuertunt: quin potius
ipsam & deum duo totius rei sumunt initia:
Deum ut opificem. Syluam ut quae operationi
subiacatur. Vna quidem praedita essentia fa-
cientem & quod fit ac patitur. Quae em corpus

Dei.

esse aiunt diuersa uero uirtute. quia faciat:
deum. quia fiat, solutam esse. quorum ab re non
erit opinionem diligentius explicare. Auiunt
enim ut aërea quæq; ex aëre sint. argentea quæ
ex argento. Sic corporeas materias ex soluta
fore: cum isdem ut aëre & argento etiam simi-
libus cæteris. Esse enim quasdam magis. alias
minus syluestres materias: aliasq; alijs corpu-
lentiones. Quarum tantum exordium fore. unam
quandam antiquiorem communem omnium solutam.
Atq; ut Statua: quæ cum sit formatum corpus:
habet tamen subiectam sibi aëris antiquiorem sub-
stantiam. Sic et informe corpus: compos tamen
qualitatis habere debet subiectam præcuntem, tam:
eandem esse corpus coherens sine qualitate: patibile
totum & commutabile. quod solutam simul essentia
appellant: hactenus desinientes. Essentia &
soluta est quod subiacet corpori cuncto: uel ex quo
cuncta sunt corpora: uel in quo proueniunt rerum
sensibilium commutationes ipso statu proprio ma-
nente. Item quod subditum est corporibus qualita-
tes habentibus ipsum ex natura propria sine
qualitate. Plerique tamen solutam separant ab

117
essentia ut Zeno & Chrysippus. Sylvam quidem
dicunt esse id quod est sub his omnibus quae habent
qualitates. Essentiam uero primam rerum omnium
Sylvam: uel antiquissimum fundamentum earum
suaeque sine uultu & informem. ut puta aes
durum ferrum & cetera huiusmodi. Sylua est rerum
quod ex eisdem fabrefiant. non tamen essentia.
At uero quod tam his quam ceteris ut sit causa est
ipsum esse substantiam. Plurimum est hoc pacto Syl-
uam & Subam separe: quod assueverant quidem essen-
tiam operis esse fundamentum: ut mundi fore di-
catur. merito dicatur: atque consistimetur essentia. Syl-
uam uero contemplationis opificis dictam, quod
eam fingat ac formet. Deinde Zeno hanc ipsam
essentiam finitam esse dicit unamque eam rationem
omnium quae sunt esse subam, diuiduam quod & usque
quaque mutabilem. Partes quippe eius uerti: sed non
interire ita ut de consistentibus consumantur in
nihilum: sed ut cum innumerabilium diversarum
etiam certarum figurarum. Sic neque formam
neque figuram. nec ullam omnino qualitatem pro-
priam fore censet fundamenti rerum omnium
Syluae: coniunctam tamen esse semper & insepara-

Spiritus
Spiritus

biliter coherere alicui. Cumque tam sine ortu
sit quam sine interitu: quia neque de non existente
subsistit: nec consumetur in nihilum: non deesse
ei spiritum ac vigorem ex aeternitate: qui moueat eum
ratio nobiliter totam interdum nonnunquam pro-
portionem: quae tam sit tam crebrae tanque uehe-
mentis uniuersae rei conuersionis. Spiritum porro
illum motum fore non naturam sed animam: et
quidem rationabilem quae uiuificans possibilem
mundum: et gubernauit eum ad hanc qua nunc
illustratur uenustatem. Quem quidem beatum
animal et deum appellant. Ergo corpus uniuersum
iuxta Stoicos determinatum est et unum totum essen-
tia. Totum quidem quia nihil ei partium deest. Unum
autem quia inseparabiles eius partes sunt: et inuicem
sibi coheret. Essentia uero quia princeps solua est
omnium corporum: per quam ire dicunt rationem
solidam atque uniuersam perinde, ut semen per geni-
talia membra. Quam quidem rationem ipsum
fore opificem uolunt. Coherens uero corpus
et sine qualitate patibile totum et commutabile
soluam siue essentiam. Quae uertatur quidem nec
tamen intereat: neque tota neque partium exiditio.

145
Ideo quia philosophorum omnium commune dogma est: neque
quid ex nihilo nec in nihilum interire. Licet enim
cuncta corpora casu aliquo diffuant: sylva tamen est
et opifex Deus: ratio scilicet in qua sit fixum quo
quid tempore tam nascatur quam occidat. Propterea
de existentibus generationem fieri: et inexistens desi-
nere quod finatur immortalibus perseverantibus a
quo sit et item ex qua sit quod gignitur. Repre-
hendunt etiam quod dicit Plato cum sint in emi-
nente sanctissimaque et vere existente alia substantia
rerum omnium exempla mundum sensilem innotu-
immortale exemplum a Deo factum esse. Non enim
opus ullo exemplo fuisse quam seminum ratio incurreret
aliquam concipientem comprehendentemque naturam:
totum mundum quatenus in eo sunt exempla sit. Hec
Stoici de Sylva: deque imaginibus rerum: partim a
Platone usurpantes: partim commentis suis: ut
facile sit intelligere: nullam eos ne suspicari quidem
potuisse divinam virtutem substantiamque carentem
corpore cunctis corporibus vel etiam seminibus
effratorem prope factum ut opiniones incurrerent
improbas. Deum scilicet hoc esse quod sylva
sit: vel etiam qualitatem inseparabilem: Deum

Sylva eundemq; per sylvam meare uelut semen
per membra genitalia: & omnium quæ nascuntur
tam originem qm etiam causam fore: non malorum
modo: sed turpitudinis quoq; & obsecratis omniaq;
agere & pati uel pudenda. ^{Causa} Opinione deformi-
tas euidentius detegitur exposita Platonis /ma.

Nunc iam Pythagoricum dogma recensatur.
Numenius ex Pythagore magisterio Stoicorum
hoc de initio rerum dogma refellens pythagora
dogmate: cui conueniunt dogma Platonium aut
Pythago. eadem deum quidem singularitatis
nominasse. Sylvam uero diuitatis. Quam diuitatem
indeterminatam minime quidem genitam: Limi-
tatam uo generatam esse dicere. hoc est anteqm
exornaretur quidem: formamq; & ordinem namq;
ceretur sine ortu & generatione. Exornatam uero
atq; illustratam a genitore Deo esse generatam.
Atq; ita quia generationis sit fortuna posterior
inordinatum illud minime generatum æquum deo
a quo est ordinatum intelligi debeat. Sed non
nullos Pythagoreos uim /ma non recte asse-
cutes putasse diu etiam illam indeterminatam
& immensam diuitatem ab unica singularitate

institutam. Recedente à natura sua singula-
ritate & in diuitatis habitum migrante:
non recte: ut quæ erat singularitas esse desineret.
quæ non erat diuitas subsisteret. Atq; ex Deo
solua & ex singularitate immensa & indetermina-
ta diuitas conuerteretur. Quæ opinio ne medio-
criter quidem institutis hominibus competit. De-
niq; Stoicos definitam & limitatam soluam esse
naturam propriam. Pythagoram uero infini-
tam & sine limite dicere. Cuius illi quod nã
sit immensum: non posse ad ordinem atq; modum
redigi censant: Pythagoram solus hanc dei
fore uirtutem ac po⁴³ asserere: ut quod natura
effinere nequeat: deus facile possit: ut qui sit om-
ni uirtute potentior atq; præstantior: & a quo nã
ipsum intuenso uires intuetur. Igitur Pythago-
ras quoq; inquit fluidam & sine qualitate soluam
esse censet. Nec tamen ut Stoici naturam mediet:
interq; bonorum malorumq; uiciniam. Quod genus
appellant illi indifferens: sed plane noxiom. Deu-
quippe esse: ut etiam Platoni uidetur: finitum &
causam bonorum. Soluam malorum. At uero
quod ex specie soluaq; sit indifferens. Non ergo

ius
naturæ.

ca
uenerit

Sylva: sed mundum ex speciei bonitate: Sylvaque
malicia temperatum. Demque ex providentia & ne-
cessitate progenitum veterum thelogorum scitis
haberi. Sylva igitur informem & rarentem
qualitate: tam Stoici quam Pythagoras consen-
tiunt. Sed Pythagoras malignam. Stoici quoque
nec bonam nec malam. Deinde tanquam in progressu
ut malis aliquot obviante progari. Unde igitur
mala perueniunt seminarum malorum causati
sunt: nec expediant adhuc unde ipsa perstas:
cum iuxta ipsos duo sint initia rerum Deus
& Sylva. Deus summum & præcellens bonum.
Sylva ut censent: nec bonum nec malum. Sed
Pythagoras assistere veritati miris licet & contra
opinionem hominum operantibus asseuerationi-
bus non ueretur. Qui autem ex fonte providentia
mala quæ necesse substituisse prædixit Sylva sit &
eadem sit malicia prædita. Quod si mundus certe
ex Sylva factus est, desistente olim natura ma-
ligna: præ Numenius laudat Eraclitum repre-
hendentem Homerum: qui optauerit: interitum
ac vastitatem malis uitæ. Quod non intelligeret
mundum sibi deleri placere: siquidem Sylva

qua malorum fons est exterminaretur. Platonē
idem Numenius laudat quod duas mundi diās
autumet. unam beneficentissimam. malignam alte-
ram siluet syluam. Quae licet incondite fluctuet.
tamen quia intimo proprioque motu mouetur. uiuit
& anima. conuegetur necesse est lege eorum omnium
que genuino motu mouentur. Quae quidem etiam pa-
tibilis animae partis: in qua est aliquid corpulo-
rum mortaleque & corporis simul auctrix est &
patrona. sicut rationabilis animae pars auctore uti-
tione ac Deo. Porro ex Deo & sylua factus est
mundus iste. Igitur iuxta Platonem mundo bona
sua dei tanquam patris liberalitate collata sunt.
Mala uero matris syluae uitio coheruerunt. Quae ratione
intelligi datur Stoiros frustra causari ne scio quam
peruersitatem cum qua proueniunt: ex motu stel-
larum prouenire dicuntur. Stella porro corpora
sunt ignesque coelites. Omnium quippe corporum
sylua nutritrix ut etiam quae sideris motus mi-
nus utiliter & improspere turbat: originem tra-
here uideantur ex sylua. in qua multa est intem-
peries & improvidus impetus & casus, atque ut
libet exagitata praesumptio. Itaque si Deus

eam correxit ut in Timæo loquitur Plato. redegitque
in ordinem ex incondita & turbulenta iactatione
certe confusa hæc intemperies eius casu quodam
& improspere sorte habebatur. nec ex providen-
tiæ consultis salubribus. Ergo iuxta Pythagoram
Sylva animæ neque sine ulla est substantia: ut plerique
arbitrantur. & adversantur providentiæ consulta
eius impugnare gestiens maluit suæ iuribus. Sed
providentiæ quidem est Dei opus officium. cetera
vero fortuita quæ temeritas: ex prospera Sylva. ut sit
evidens iuxta Pythagoram Dei Sylva quæ item pro-
videntiæ fortunæque coacta: cuncta rei molem esse
constructam. Sed postquam Sylva ornatus access-
serit: ipsam quidem matrem esse factam corpo-
reorum & nativorum Deorum. fortunam
vero eius prosperam esse magna ex parte.
non tamen usque quaque quoniam male utrum
omnino requirit. Deus itaque Sylvam
magna virtute comiebat: utriusque eius omni fa-
riam corrigebat: non interficiens: ne natura
Sylvestris funditus interiret, nec vero permittens
porrigi dilatarique passim: sed ut narente natura.
quæ ex in commodo habitu ad prosperitatem deuo-

123
cari commutariq; possit, ordinem inordinate
confusioni: modum immoderationi: ut cultum
feditati coniungens: totum statum eius illustrando
atq; exornando conuertit. Deniq; negat Nume-
dius inueniri: & recte negat immunem a uitio
usquequaq; generatorum fortunam. non in arti-
bus hominum, non in natura non in corporibus
animalium. nec uero in arboribus aut stirpibus: non
in frugibus nec in aeris serie: nec in aque tractu:
nec in ipso quidem coelo ubiq; miscente se prou-
dentia deoterioris natura, quasi quodam piaculo.
Itemq; nudam Syluae imaginem demonstrare:
& uelut in lucem destituere studens: detractis
omnibus singulatis corporibus: quae gremio eius
formas inuicem mutantur & inuicem mutant.
Ipsum illud quod ex egestione uacuum est: animo
considerari iubet: tamq; Syluam & necessitatem
cognominat ex qua deo mundi machinam con-
stituisse deo persuadente: necessitate obsecundante.
Haec est Pythagorae de originibus asseueratio.
Superest. Ipsa nobis ad tractandum de Sylua
sententia: quam diuerse interpretari uidentur
auditores Platonis. Alij quippe generatam

Auditoribus Platonis

dicti ab eo putauerunt uerba quedam potius ^q rem
reuti. Alij uero sine generatione, sed anima pre-
ditam quod ante illustrationem quoq; motu mysta-
atq; inordinato dixerit eam fluctuasse cum motus
intimus genuinusq; sit uiuentium proprius. Idem
quoq; saepe alias duas esse mundi animas dixerit.
Unam malignam ex sylua. alteram beneficam
ex Deo. Existentibus itaq; bonis ac malis: bona
quidem ex anima benefica mundo tributa. porro
incommoda ex syluestri maligna cum diuina sapia
intelligentiaq; opificis Dei sylua reuere atq;
efficaciter persuaderet praebeere cultui atq; ex-
ornationi sua patientiam. Persuasio uero non nisi
animantibus utaq; fruentibus adhibeatur. Qui-
bus hebrei concinunt: cum dicunt homini qui-
dem a Deo datam esse animam ex inspiratione
coelesti. quam rationem & animam rationabilem
appellant. Mutis uero & agrestibus ex sylua
romis exortem iussu Dei uiuis & animan-
tibus bestijs terra gremio profusis. quorum
in numero fuerit etiam illa serpens: quae primitias
generis humani malis suasionibus illaqueauerit.
Nec desunt qui putent inordinatum illum &

17
tumultuatum motum Platonem non in sylva:
sed in materijs & corporibus iam notasse:
que initia mundi atq; elementa censentur. Quippe
si est informis & inordinata nimirum etiam
immobilis natura sua. Hec immobilis modo:
uerumetiam incommutabilis. Quippe commutatio-
nes non solum accident: sed corporibus in
quibus sunt qualitates: eodemq; facit & ex his
quod quidem immobilis. Malitiam porro aut uir-
tutis esse carentiam: ut infirmitatem inopiam:
intemperantiam. ppea uirtutibus addita oronis
parte negatua: contra quam uirtutes cognomi-
natas fore imprudentiam iniusticiam. intempe-
rantiam. Hec atq; huic est dissensio
Platoniorum phorum. Nos tamen qua ex
his putamus potiore & ad ueritatis examina
propensio: maximeq; tanti auctoris pruden-
tia dignam exsequemur. Et igitur propositaru
questionum duplex probatio. Altera que ex antiquo-
ribus posteriora confirmat. quod est proprium filo-
sophi. Præcedit quippe ordinis acceptionis que ele-
menta uocant conclusionem. Altera item que poste-
rioribus ad præcedentium indaginem gradatim

peruenit. Quod genus probationis resolutio dicitur.
Nos ergo quia de initijs sermo est: quibus antiquius
nihil est: utemur probationis remedijs ex resolutione
manantibus. Certum est siquidem apud omnes:
uel phantases: uel qui se non dediderint huic studio esse
non eadem sibi. Ergo etiam effectus tam sensuum q̃
intelligentie: siquidem ipsa genera diuersa sint, esse
diuersos: quod cum ita: necesse est illa etiam esse:
quorum sint tam intellectus q̃m etiam sensus. Sunt
igitur tam sensibilia q̃m intelligibilia. & intelligibilia qui-
dem sunt que intellectu comprehenduntur rationabili
indagine. Sensibilia uero que irrationabili opinione
sumuntur, merito quodam opinionis euentu.
Illa quidem ex aternitate nec ullum initium
habentia: hæc temporaria & ex aliquo initio ipis
a regione nostra primaria ad nos uersus uo scita.
Rursum intelligibilia & regione quidem naturæ
priora: iuxta nos uero secunda sunt. Quotusquisq̃
igitur in disputatione sic exordietur: ut ab his
que prima sunt ad nos uersum ascendat ad ea
que sunt a nobis secunda: resolueri dicitur q̃stionem.
Siquidem ab his orsus que uere non sunt: sed inda-
gines potius sunt uere existentium rerum: perueniat

ad ea quae uere existentium initia causataque sunt.
Sunt igitur uana nobis omnia quae seantur. Ignis
aer. aqua. terra. aliquanto tamen propiora quae ex
his concreta sunt. Rursum magis applicata no-
bis nostra corpora. Est igitur in corporibus nostris
contiguum quiddam. est etiam solidum. est uisibile.
est calidum. Contiguum quidem ac solidum nihil
erit sine terra. Rursum uisibile & calidum sine
igne esse non poterit. Est ergo in nobis terrenum
quiddam & igneum. Est etiam spirabile. Siquidem
spiritus in uenis: quae arteriae dicuntur: conditus
inuenitur. Est humectum quoque. quod humectum
sine aqua esse demum non potest. nec uero spiritus
sine aere. Et si haec omnia partes sunt ut dixi-
mus corporis: necesse est etiam illa fore quorum
haec partes sunt. ut diximus. id est solidum uni-
uersumque corpus. Est igitur in solido atque unuer-
so corpore tam ignis quam terra & cetera ma-
teria. Deinde harum ipsarum congrua & mo-
derata concretio: quae constat ex formis & qua-
litatibus. Ignis quidem splendor. leuitas. calor.
& figura. Terre uero laetitas. grauitas. & figura.
Similiter etiam harum materialium quae inter

ignem terramque inter se sunt: aliqua sint naturales
proprietates oportet. Si ergo has qualitates
& quantitates etiam formas figuras uolumus
ratione animi separare: tum demum deliberare quid
sit quod has omnia inseparabiliter adhaerens: com-
plexumque contineat: inueniemus nihil aliud esse
quam id quod quaerimus solam. Inuenta est igitur
origo solutris. Et hoc quidem est duarum proba-
tionum genus: quod resolutio dicitur. Nunc illud
aliud consideremus quod compositio cognominatur.
Sequitur quippe resolutionem & discretionem con-
cretio. Quae igitur modo separare animo uidebamur a
solua: rursus ea proutemur ac ueluti in suum locum
reponamus: hoc est genera. qualitates. figuras. nec
inordinate haec ipsa & utrumque: sed cum cultu
& ordine. Ordo autem sine armonia esse non potest.
Armonia demum Analogiae est comes. Analogia
autem cum ratione. demum ratio comes individua
providentiae reperitur: nec uero providentia sine
intellectu: intellectusque sine mente non est. Mens
ergo dei. modulauit. ordinauit. excoluit omnem
continentiam corporis. Inuenta est demum opifinis
diuina origo. operatur porro opifex & exornat

171
omnia iuxta uim rationabilem maiestatemque
operum suorum. Opera uero eius intellectus eius
sunt: qui a gratis idea uocantur. Porro idea sunt
exempla naturalium rerum. Quo pacto inuenitur
tertia exemplaris origo rerum. Igitur solutam
quidem iuxta legem rationis dissolutionis inue-
nimus. Iuxta compositionis uero precepta ipsum
ipsum opificem deum. Ex operibus porro dei opi-
ficis exemplum. Et quoniam singula haec initia
sunt: rursus erit de initio de integro differendum.
Est igitur initium limes post quem cuncta sunt
que ex eodem sunt limite. Et quia omne initium
utpote origo rerum: praecedit ortum: necesse est
eam fore simplicem sine qualitate praeciam. Sim-
plicitas non erit perinde atque ea sunt ex eiusdem substan-
tia. nec intererit quicquam inter ipsum initium et cetera
ita etiam si antiquitas in tempore constitutur.
quando etiam illa ex aliquo tempore sunt que post
initium sunt & nullam esse differentiam non habent.
Simplicis ergo est origo rerum nec habet qualitatem.
Nam si datur ei qualitas: erit opinor quiddam
compositum ex materia & accidenti. Omnia quippe
huius generis sunt que habent qualitatem igitur

fine qualitate est. Aeternum quoque initium esse
sic probatur. Nam si non aeternum ex aliquo
tempore sit necesse est. Si hoc ita erit causa quod
cur sit precedat ortum eius necesse est. Ita erit
initio aliquid antiquius. Sed hoc absurdum est:
initium initio suspicari. Aeterna est igitur origo
rerum eademque immortalis. Nam si otidua con-
ditio deerit ei interitus. Neque enim in simplex
aliquid neque in compositum dissolvitur. In simplex
ideo quod sola initia simplicia. Ergo inde dissol-
vetur. & retrahitur potius quam interibit. Nec
in compositum quidem continetur. Ex compositis.
nec enim dissolvitur. Quippe omne compositum
ex simplicium naturarum connexionem subsistit.
Nec vero in nihilum dissolvi potest: nec enim
quicquam potest esse quod nihil est. Certe ut ait Plato
initio perditio nec ipsum ex alio quoquam: nec ex eo
aliud quicquam retrahitur. Quo pacto immortale
rerum initium reperitur? Quia igitur quid et
cuius. Et initium demonstravimus: Consequens
erit iam nunc considerare utrum hoc ignis sit
an terra an cetera quae dicuntur elementa. Ar-
bitror quippe non recte horum quid initium

17
putari. Hæc enim minime simplicia ex di-
uersis materijs: naturiq; concreta sunt corpa.
Initij porro simplicem esse naturam in superiori-
bus constat. His ita digestis: demonstrandum
est duo initia esse rerum: & hæc contraria sibi
inuiçem. Sic quippe non solus Plato: sed antiquio-
res quoq; omnes consentiunt: cum partim calorem
& frigus initia constituent: partim humorem &
siccitatem. Alijs quidem consensum & dissensio-
nem. uel unum & item multa: parq; & impar.
De singularitatis diuitatisq; natura ut Pytha-
gora placebat. Quorum omnium, inæ de contri-
rietate initiorum continent. Sed utrum eter-
na: an temporaria & an incorporea molis dis-
sentiant. Quorum alterum ut faciens: alterum
ut patiens. Oportet porro initia nec ex alijs
rebus originem trahere: nec ex se inuiçem stare:
quin potius ex ipsis omnia subam. mutuari.
Quod igitur faciens diximus Deus est. Quod
uero ut patiens: solua corpora. Sed quia id
quod facit aliquid ad exemplum aliquod respiciens
operatur: tertia quoq; originis intellecta est neces-
tas. Sunt igitur initia Deus solua & exemplum.

Et est Deus quidem origo primaria moliens
& posita in actu. Sylua uero eo qua prima
fit quod gignitur. Num iam de Sylua tractabit?
Quam originem fore rerum consentiunt Pythagoro
Platoni - Stoici. Nomen uero ei dederunt
auditores Platonis: Ipse enim nusquam Sylua no-
men ascripserat. Sed alijs multis ad declaratio-
nem naturae eius convenientibus nuncupantibus
usus est cum eis. Nris intimare uellet intellectum
eius utrumque uel eo in propria rei uel passioni-
bus commotionibusque animorum nrorum. Sed na-
quidem propria primam materiam nuncupans
& item simile quiddam mollis cedentisq; materiei
in qua imprimuntur singula rerum receptacula.
Interdum matrem atq; nutriculam totius gms.
Et passione uero audientium cum dicit Adulte-
rimo quodam intellectu recondendam & contiguam
sine tangentium sensu. Omnibus uero suprame-
moratis con placet Syluam esse mutabilem totam
& conuersibilem. Sed conuersionem mutationeq;
eius diuersimode interpretantur. Namq; alij putant
eo sua propria ratione conuerti & sumere quali-
tates cum eo conuersione accedat praeter uariam

qualitatem. Quam quidem qualitatem in nullo mō
esse syluam in alio atq; alio habitu. Nobis nequa-
quā placet eandem esse syluam & qualitatem. quippe
quorum altera sit quasi quedam subiecta materia.
altera accidens quidem eidem materia. Quae causa
est cur sylua patibilis probetur. quippe quia susti-
piat diuersas qualitates & mutatione. fit por-
ro conuersio iuxta syluam. non ipsa sylua
perpetiente mutationem: sed eorum quae sunt
in eadem continentur ab ea qualitate. Quippe si
ipsa mutabitur in aliud. quiddam. conuertatur
necesse est ac desinet esse sylua. quod rōne caret.
Namq; cera quae transfigurata in multas diuer-
sasq; formas: non ipsa uertitur: sed figura: ipsa
in propria natura perseverante: cum figura nō
sint quod cera est. Sic opinor syluam q̄ formis
figurisq; uariatam cum de sua minime conditione
recedat recte patibilem dunt. Etiam hoc cōter
ab omnibus pronūtiatur. syluam sine qualitate
esse ac figura de specie: non quo ynie. his unq̄m
esse possit: sed quod haec ex propria natura non
habeat nec possit potius q̄ continetur species & qua-
litates. Deniq; si mentis consideratione uolumus

ei hoc adimere sine quibus non est possumus
ei non effectu s: sed possibilitate horum omnium
possessionem dare. Possibilitas autem generatione
una intelligitur: ut cum dicimus in semine omnem
totius corporis perfecti rationem intus latere:
semenq: possibilitate animal esse. altera quod ra-
tionem quidem in se futura generationis nondum habet.
Sed quia tale est natura ut extrinsecus accipere
possit rationem formarum & qualitatem: possi-
bilitate dicimus fore quod nondum est. ut aeris
raree massa informis anteqm ex arte recipiat
formas. Quare si intra sylvam ratio formarum
& qualitatum latet: ut Stoici videntur: abundat
opificis operatio. Sed opinor Sylva opificem ne-
cessarium: sicut ipsi etiam Stoici sanctiunt. Opi-
fex igitur Sylva necessarius est. ut aeris infor-
mati careatq: formas insigniet. atq: ita stabit
ob nefariam dogmatis rationem. Nihilominus
de aeternitate etiam Sylva consentiunt perpetuam
fore censes quando sit harum & origo virtutum.
Sed utrum limitata: determinata: nequaquam con-
sentiunt: qm determinatum magnitudinem quoq:
habeat necesse est. Magnitudo autem est vel linea

177
vel superficiem vel corporis: quae cumta proprias
figuras habent siue plana sint seu solida. Figura
porro species qualitatibus est. o uare si est limitata
solum: qualitatem praecedat: ita & figura compos
erit per se metipsam: quae informis est & qualitate
carens. Evidenter ostensa est igitur infinita quoque &
minime terminata. Infinita porro: non ut quae im
mersae lateque & insuperabiliter porrecta sunt: s
ut quae possunt aliquo limite circumscribi: nec tamen ad
huc mentis consideratione uallata: atque ut siue
qualitate siue figura quaeque dicimus: si etiam infi
nita: uelut nondum ante exortationem diuinam
quae adhuc solum est siue circumdata: eandem quae
nec incrementum nec diminutionem pati dicitur.
Merito fit enim ut ex nihilo subsistat aliquid & dis
soluatur in nihilum: quod fieri non potest. Quippe
quod augetur: accessu magnitudinis crescit: & praeter
ipsam solum nihil esse arbitror: ex quo fiat acces
sio: uel in quod id quod ex solum defluit
solum minuitur. Sunt qui censent eam fundi
& item contrahi. Sed neque funditur quid siue
humore nec contrahitur siue repletionem. Vtriusque
autem hoc non caret qualitate. Nec igitur ut futilis

materia porrigitur: nec contrahitur ut replica-
bilis. Sunt item qui putent infinita sectionis
partibilem solutam. Sed omne quod secatur com-
positum minime simplex erit & in aliquo patio
quod est corporis. Quantitatis ergo si ut soluta
est minime scinditur. Carent enim quantitate
perinde ut qualitate quoniam qualitatem quantitatem
comitetur. Si vero quia corpora qualitatibus &
quantitatibus praedita quae ab ea continentur
secari queunt: ipsam quoque una cum istis secari
fingamus. non erit omnino abhorrens a ratione
vel inconueniens praesumptio. Recta est igitur
nostra opinio: neque ignem: neque terram neque aquam
nec spiritum esse solutam: sed materiam principa-
lem & corporis primam subiectam, in qua non qua-
litas non forma: non quantitas non figura sit
ex natura propria: sed uirtute operis hae ei
cuncta connexae sint. ut ex his uniuersa corpori
& singulatum perfectio & communiter uarietas
comparetur. Quod uero sit uniuersi corporis
fomes & prima subiectio facile probatur ex
elementorum in se mutua conuersione: & ex
qualitatum inconstanti mutatione. Item in

terra duas habet proprias qualitates. frigus
& siccitatem. Inde enim tractamus ad p^{ro} quasi
terra ex aliqua parte in aliquod aliud uertatur
elementum. Similiter aqua in duabus qualita^bus
inuenitur. humoris uidelicet & frigoris. & est pro
pria qualitas. terra uero siccitas. aqua humor.
cōis u^o utriusq; natura frigoris. Cum igitur terra
late fusa conuertitur aliquatenus in aquam tunc sic
siccitas quidem eis mutata erit in humorem. fri
gus uero quod cōmune est. perseverat in statu p^{ro}prio
quia neq; tum est in terra. neq; in aqua. In terra
quidem p^{ro}pria quia quod uersum est desinit esse in
terra. Nec uero in aqua. dum enī mutatur. adhuc
& conuertitur. neq; plene mutatum nec perfecte
conuersum est. ut iam in aqua materiam migra
rit. Superest igitur ut sit u^o p^{ro}pria frigus. Nec
enim potest esse sine eo in quo est. Hoc porro nihil
esse aliud q^{uam} sylua ratio testatur. Rursum dicimus
aera duas qualitates habere. Calorem & humorem.
Constat autem aquam in duabus qualitatibus inue
niri. humoris & frigoris. erunt ergo & horum
propria quae uidentur contraria. Aqua quidem
est frigus. Aeris uero calor. Sed cōis his humor.

Cum igitur resoluta in vapores aqua aeri
quod ex aqua conuersum fluxit: queritur ac
iudicatur: tum opinor frigus quidem ad calorem
transitum habet. humor porro communis manet:
neque in aere neque in aqua grauius esse tamen
usquam necesse est. Erit igitur in solua. Eodemque
modo ignis duae sunt qualitates, scilicet caliditas & calor.
Aeris uero ut supra comprehensum est: calor
& humor. Ergo est etiam horum communis quali-
tas in calore. Ignis item propria scintilla. aeris
humor. Ignito ergo aere & aliquatenus conuerso
in naturam ignis: humor quidem ad scintillam
facit transitum: calor autem communis qualitas neque
in igne neque in aere residet. Nec uero usquam
erit. Manebit igitur in solua. Ex quo perspicuum
est quod in illa corporum mutua permutatione
inuenitur solua antiquissima & principalis
subiectio. permittit ut cera mollis in qua impri-
muntur singula: aut ut eorum quae generantur
communis omnium receptaculum. Quibus ita de-
cursis sequitur ut an corporis solua sit con-
sideremus. Neque corpus posse dici: neque in
corpus quoddam posse conuertere simpliciter puto:

sed tam corpus qm incorporeum possibilitate.
quippe quod proprie dicitur corpus ex solua
constat & qualitate. Sylua nequaquam ex solua con-
stat & qualitate minime ergo corpus est. deinde
nullum corpus sine qualitate. Sylua autem per se
sine qualitate: non igitur corpus est. quia qd omne
corpus figuram habet: Sylua iuxta nam suam
nulla figura est. Non ergo corpus. Deinde omne
corpus finitum ac determinatum est. Sylua aut
finita & minime terminata. Non ergo corpus.
Item omne genus corporis sub categoricam redigitur
appellationem. Diximus enim corporis effectum
utpote quod in diversis temporibus contrarias
sustinet qualitates passiones, & in quo altera ex
duabus contrariis inueniatur necesse est. Item
hoc diximus quantitatem cum est perfectum lon-
gitudinis latitudinis soliditatisq; consortio. Et
hilominus corpus quale & qualitate praeditum
nuncupamus Idem hoc ad aliud corpus comparan-
tes maius esse dicimus aut minus uel aequale.
Quam comparationem graeci uerant $\pi\rho\omicron\sigma\theta\iota$.
Quippe maius sine comparatione alterius aequalis
intelligi non ualet. Caeteraq; significatione quam

de categorijs mutuumur. Ait enim sylua detra-
himus haec omnia: quando passionem quoque ipsam
qua propria eius uidetur ad minus. Ideo quod nunquam
ex propria conditione desistat. Sed alijs
corporibus intra eam perpetientibus illa consors
perfectionis putetur. Denique passio huiusmodi est
ut ipsa quidem in nihil aliud conuertatur. Sed quia
recipit ea quae mutantur pati aliquid falso putatur.
Denique ut Deus qui primus operatur ac facit:
neque genus est: neque illi subiacet generi. Sic etiam qui
primus patitur id est sylua origo artium neque genus
est: neque illi subiacet generi. Quapropter cum origo
nihil antiquius ea mente concipiendum est. Quia
cum ita sint corpus sentitur. Sylua sensibilibus non
est. Sylua igitur non erit corpus. Eodemque modo
sylua simplex res est & incompressa. corpus neque
simplex & compressum. Minime ergo sylua corpora.
Dico eandem hanc re incorpoream quidem. quia quicquid
incorporeum est: nullam conditionem corporis patitur:
nec corpus unquam fieri potest. At uero sylua for-
mata qualitatibus quantitatibus et figuris & omni
cultu conuoluta: corpus mundusque facta est
effectu operis atque operatione. Igitur nec incorporea

177
quidem. Deinde. si corpus est: sensibile est. At enim
sensible non est. ne corpus quidem igitur erit. Si
autem incorporeum quiddam erit. Silua: intelligi-
bilis eius natura est. At intelligibilis non est: nec in-
corporea quidem. Recte igitur eam simpliciter & eo
natura sua: neque corpoream: neque incorpoream cog-
nominamus. Sed possibilitate corpus & item possi-
bilitate non corpus. Nam cum omnia que posita habue-
rat retensere perspicaci consideratione decur-
sa sunt iuxta Platonis dogmatis auctoritatem. Su-
perest relictum fieri ad orationis ipsius expla-
nationem: ut ergo. Quam igitur eius vim: Quam na-
turam esse putandum est. Vim nunc appellat oportu-
nitatem Silua. Et enim tam uultus quam qualita-
tes uarias necnon quantitates habet: non effectus: sed
possibilitate ob inconstantem eorum mutuam ex
alio in aliud conuersionem. Naturam uero subam
eius significat. recteque etiam putandum. Non enim
possumus certa aliqua comprehensione: uel ex sen-
su cognita: uel ex ratione intellecta de ueritate eius
presumere. quippe ut idimum quo magis conuer-
tere cupimus: hoc impensius imago effugit. Opi-
nor inquit omnium que gignuntur receptaculum

est & quasi quedam nutritula. Omnia quae gignun-
tur & ex aliquo tempore sunt necesse est esse. Sunt
ergo mortalia immortalium uereque existentium
simulachra. Imagines autem accipiunt substantiam
in se habentem. Ipsa & ipsa illis apparent. & solua-
nobis iniungunt recordationem. Quam quidem
receptaculum eorum appellat. quia non ex gremio
soluae generata species florescunt. ut putant Stoici.
Sed extrinsecus ueniunt ut in cara signacula.
Nutritulam uero ideo quod alienos foetus uelut pro
prios humeris uehit. Quippe nihil his praebet
amplius praeter subiectionem. Deinde progreditur.
atque hoc quod de ea dicitur uerum est quidem &
dicendum uidetur apertius quia non statim quae uere
dicuntur. aperte manifesteque dicuntur. Multa quippe
omnes uera quidem: sed obscura. Nasatur quippe
obscuritas uel dicentis. nonnunquam uoluntate. uel
audientis uitio: uel natura rei de qua tractatum
est: iuxta dicentem fit obscuritas cum ite studio:
dataque opera dogma suum uelat auctor. ut fecerunt
Aristoteles & Cratylus. uel ex imbecillitate ser-
monis. iuxta audientem uero: ut cum inaudita
& inoblita dicuntur: uel cum is qui audit pigritie

ingemo est ad intelligendum. Innotata rem porro cum
talis erit: qualis est. haec ipsa de qua nunc sermo
nobis est. ut neq; ullo sensu contingi: neq; intellec
tu comprehendi queat. utpote carens forma sine
qualitate sine fine. Sed neq; Timaeus qui differit:
instabilis orator: nec audientes tardi sunt. Re
stat ut res ipsa difficilis & obscura sit: nec solua
quicq; difficius ad explanandum. Ergo cuncta
quae de natura eius dicta sunt: mera praedita veri
tate sunt: nec tamen aperte dilucideq; intimata.
Demq; praestat causam difficultatis ita dicens.
Est tamen arduum eo mo. quod preconfundit
mentis aciem necesse est: & aestuare tam de igni
qm de ceteris materijs quae magis aquam: iure
aquam dici putari qm oporteat: qm terram cum
nulla sit certa & stabilis proprietas corporum.
quae cuiusq; indicet naturalem proprietatem. Im
tum quaestio nis arripit ego reciproca de alio in
aliud elementorum conversione. ut de aqua cum
modo inquit fecimus mentionem: cum astringitur
in glaciem: certe saevum terrenaq; soliditatis
corpus: minimeq; facile apparet acriter & mi
nimum vigilanter. Apparet quippe non in sua pro

pria natura perseverans: aqua solidatur & fit
terra siquidem est humida. Sed quod ea quae
subiacet videlicet solva contrariam nam hoc est
siccitatem suscipiens fit ex conversione terra muta-
to repente habitu mutata conditione apparens
quod non est. Sed aquam in saxum solidari dicit:
quia in glacialibus & gelidis locis aqua diu constricta:
in saxum quod crystallus vocatur ab alpinis genti-
bus montium Rhetorum. Et quoque in Asia cui-
tas Tripolis aquis in immensum calentibus uapo-
rata: quae cum missa in formulas diversas oblique-
rit: formatur in: uuarum pomorumque aliorum fi-
guras. Et quo modo haec fiant deinceps diciturus erit.

Et cum exequitur quod aggressus est. & quia conuer-
sam aquam fieri terram dixerat: hanc eandem aqua
demum tenuatam in uapores aera miseri subti-
litati docet. Rursusque ambustum aera conuer-
ti in ignem. Deinde gyris anfractibus gemituras
eorum conversionisque praecedere admonet. Cum
ignis a propria subtilitate discedens: conditionem
aeris accipit. Qui densatus primo quod in nebulas
nubesque opprimatur & liquefacta sagina in pluvias
diffluit. Igitur secundum hanc orbitam rationemque

circuitus: terra quoque uidetur in alia elementa
mutari. Si enim sola non conuertitur: ad postre-
mum omnia terra fient: siquidem cetera in ipsa
conuertentur: ipsa autem in nihil eorum habebit
conuersionem. Sed quia probatio consistit in uisus
et nunquam uisa est terra in aliquam aliamue qua
materiam conuertere: idcirco abstinet ac refugit
terrae mutationis assertionem ne pugnare
aduersus sensus uideretur. Sumpsit tamen quo
perfectius tractaret de mutua elementorum ex
alio in aliud conuersione. At primum Atque ita cir-
cuitu quodam iures formentaque generationis cor-
poribus inuicem sibi mutuantibus: nec in una
eademque forma perseverantibus: quae tandem erit
certa eorum et a mutatione semota comprehensio
nulla certe merito. fingamus enim esse hunc
ignem interum et sine ullius materiae promixtione
ut putat Heraclitus: uel aquam ut Tales. uel aera
ut Anaximenes. Hec inquit si semper eadem
inmutabilia censeamus. multos et inextricabiles
concurreremus errores. Quare non oportet facile
de huiusmodi naturis accommodare consensum.
Nec si uerissime quidem uidebitur: statim habere

pro certo. Quid igitur est quod errore nos liberet.
Quomodo est essentia est etiam qualitas: & hæc
diuersa sunt. Nam essentia quidem alicuius rei suba
est: Qualitas aut quæ rebus subambuentibus contingit
ac prouenit. Si obseruemus ut semper quotiens na
turam istam penitus introspicimus: partemq; alia
eius uidemus deficere à se & in aliam nām migrare.
utpote ignem: non ut constans aliquid ac semper idem
certa pro nominis appellatione monstremus dicen
tes: hoc est uel illud. hæc quippe prænomina sunt:
sunt essentia signa. Sed illo magis utamur in demon
stratione quod est proprium qualitatis: Dicemusq;
non hoc: sed potius tale: nec illud sed potius illiusmodi
uel humor. Neq; enim ignis quam patitur mutatione:
iactura est essentie: sed qualitatis. Cum ignis fit
aere: transit in diuersam contrariamue materiam.
Certum est siquidem essentiam nihil in se sibi habere
contrarium: sed potius circa eandem essentiam
res uersari contrarias. Itaq; conuersio & mutatioq;
fit: non essentie sed qualitatis. In qua & diuersi
tas & contrarietas inuenitur. eadem rō est ceterorū
quaq; elementorū. quippe nil eorum habet essentiam
propriam. Et nos presumimus ex consuetudine

5110
uti demonstratione pronominum eorum quae
sunt essentiae cum qualitate accommodatis pro no-
minibus utendum potius sit. Semper enim &
sine intermissione ullius temporis fluunt haec
quatuor corpora: praeque ex conversione mutant²
quoniam erunt cognominata more torrentis irrefrena-
bili quodam impetu proruentis. Itaque ignis iste
qui uelut exsudans in aërias auras dissoluitur:
cum instabilis mutabilisque sit: nec habeat perpe-
tuam proprietatem non est ignis censendus: sed
igneum quiddam. Nec quae exhalatis uaporibus
in auras aqua uertitur: humor est nuncupanda:
sed humidum quid. Similiter cetera & exequit².
At u^o id in quo cuncta fieri haec singulatim uidet².
& demum dissolui pereuntiaque ad alias transire
formas Syluam scilicet solum illud appellandum
puto certo pronomine: recteque de eo dici posse.
hoc uel illud merito. Sola enim haec ut cuius
nulla qualitas sit: nullaque forma nec in contrarias
qualitates: nec in diuersas formas patitur conuer-
sionem. Et quia eadem semper manet. certo nomine
appellari firme potest. Atque ut omne nubilum
naturalis dyscrutetur obscuritatis adhibito splendore

illustris exempli iubet conapere animo & infi-
gere cogitationi opificem ex uno eodemq; auro
innumeras sine intermissione formas figuras:
modo pyramidis & ex ea octahedri, dictaq; citius
icosahedri: & item cybi species: cetera item
triangulorum quadratorum hemich. circuli
tunc si quis electa qualibet figura querat, quid illud
sit: aurum esse responderi oportere censet. ne si
pyramidem idē esse responsum sit: illa in aliam
figuram mox & inter ipsa uerba responsionis
migrante: qui sit responderit mentiat. Eodem
igitur modo nec ignem qui est pyramides ignem esse
respondebimus: sed uel ignitam solum partem uel
igneam qualitatem: nec octahedrum: sed spiralem
soluam: nec icosaedrum nec cybum: sed humectam
terraneam illam soliditatem. Hec uero putandum
est agere nunc Platonem de nominū proprietate:
quin potius dare operam ut asuecamus conuerum
soluam: quae concursu uariorum corporum legit^r
ab eorundem corporum permissione solertia
mentis distinguere. At enim eadem & consilio
ratio difficultatis: quae cunctis^{ras} recipit corporū
formas reperitur. haec quippe minime recedit

221
ex conditione propria: Recipit enim cuncta:
nec ullam ex eisdem formam trahit. Ergo for-
mata sunt quidem corpora. Sylva sine forma.
Cumq; intra gramum eius formentur inquit
quæ recipiuntur: consequenter supradictis quæ
recipiuntur. Omnium quippe eam corporum ap-
pellauerat receptaculum: ipsa informis manet:
estq; eius usus simul molli cedentiq; materia
in qua imprimuntur varia signacula. Perpicuum
est aliquot esse mollia corpora quæ cedentia vario-
rum simulacrorum impressionis recepta diu
conseruent imposita signacula: ut si ceram quis
vel plumbum vel argentum consignet: undiq; erit
tunc in sylva vicem cera informis: & habebit
innumeras formas non suas: sed aliunde adhibitas
sibi. Ratione igitur & recte usui sylva corporeæ
quæ consignata est undiq; corporum formis: nā
mollis cedentisq; materia comparatur. Sed de
cera quidem in theatro locutus est. cum diuer-
sæ hominum memoria tenacioris & labiles
causas expriment. Aut esse in hominum inge-
nijs uim quandam cere simillimam quæ facit
& acutos ad intelligendum & celeres ad discendū

eosdem subinde obliuioſos. Item alios quidem
ad diſcendum uerum iugiter memores. quosdam
ita ingematos ut & cito diſcant & diu memo-
ria uigeant. Nam quorum in animo rara illa
ſimilitudo quam Homerum dicit cognomiſſe
fluxior: ſolutiorq; erit: facile quidem diſcant:
ſed cito amittunt, obſoletis ob nimiam remiſſio-
nem rara ſignaculis. Contra ingenij mentisq;ue
durior: gena uiſo recipit formam que impri-
muntur. Sed ſi unq; recipit diu conſeruat
operose impreſſas figuras: utpote ſtabili materia
locatas. Tertia diuina felicitas concretio: cum
rara ſimilitudo ſic ſolida eſt: ut neq; reſpiuat
formas: nec remittatur. aduerſum impreſſionem
ſignaculorum: nec ita fluxa recipiat de ſe ut
incerte minimuq; uiſibiles impreſſiones ſint.
¶ Nunc qm inſormem eſſe & ſine qualitate ſolua-
maſtatauē: immobilem quoq; curat oſtendere:
aſſerens moueri eam conſormariq; ab introeun-
tibus multimodis: cum ut aut forma ſit motus
quoq; ſit ex opere Sed a ſpectibus formam haben-
tibus motam uarie diuerſeq; formari. Manet
ergo hac in tali fortuna & conditione ſemper

Archetipum quoque Exemplum manet in suba
propria idea. Soluit cuiusque existens rei natu-
ra. Similiter deus opifex per aium manet. Sed
Archetiporum Exemplorum simulachra: quae sol-
ua obueniunt non permanent. Namque assidue
& sine intermissione mutantur: mortis nascenti-
bus perpetua successione ob inexorabilem naturae
cuiusdam necessitatem. Quamobrem dicta est a
Platone sylua posita esse ad recipienda rerum
signacula. Praeclare posita: quia cum sit natu-
ra immobilis: ingredientium formantiumque ea specie-
rum comatu mouetur. & easdem inuicem mo-
uet species: ut progrediens docebit. Recte itaque
cum eadem sit semper & immutabilis: uidetur
tamen inquit in specierum multiformium coetu
dispariles induere formas. At uero quae obue-
niunt solus species & in ea dissoluantur ac pere-
unt: aeternarum atque immortalium specierum
simulachra sunt: earum uidelicet: quas Ideas
uocamus: formanturque ab eisdem miro quodam
modo: iuxta memorati uidelicet Exempli conig-
nationem. Miro autem modo propter quod diffi-
cile atque inexplicabile est concipere mente quatuor

ex idearum sinceritate. natiuis uero rebus
similitudo proueniat. Vtrum perinde ac molli-
bus materijs signacula sicut supradictum est.
an ut cum de exemplo linamenta in materias
tractabiles transferuntur: qd in pictoria & item
fictoria fieri uidemus. Quare differt ad presens
tractatum hunc suo seruant loco ac tempore: ac dis-
tinguit intellectum imperat animi conceptione
tali: ut tria genera nobis occurrant. genera nunc
improprie appellans. neq; enim sylua nec uero
exemplum genera sunt: sed ut appellatio generu
significet primas substantias; Illud quidem inquit
quod fit & quo d'gignitur. generata uidelicet spēs
quæ in sylua subsistit & ibidem dissoluitur.
Item aliud in quo gignitur: in quo est ipsa sylua
in hac quippe species dissolubiles subam sorti-
untur. Tertium præterea ex quo similitudinem
trahit: mutaturq; quod gignitur. Idea scilicet:
quæ exemplum est rerum omnium: quas natura
progeniuit. hoc est eorum quæ syluæ quasi quo-
dam gremio continentur: exemplorum imagines
esse dicuntur. Deinde euidenti quadam compa-
ratione atq; exemplo questionem reuelat.

Comparat enim quod percipit in se species
matri uidelicet syliu. hęc enim recipit a
mā proprias species. Illud uero ex quo similitudo
cominat: patri. hoc est Idea. Huius similitudi-
nem memoratę species mutuantur. Quod uo
ex his duobus est proli generata siluet spē.
Est enim posita hęc inter naturam uo existentem
constantem eandemq; semper nimirum Ideam.
quę Intellectus Dei est: æternus æterni. & inter
eam nam quę est quidem sed non eadem semp idest
syliuam: quippe hęc natura sua nihil est eorum
quę sunt cum sit æterna. Ergo quod inter has
duas nās possum est cum enim sit imago uera
existentis rei uidetur esse aliquatenus. Quia uo
non perseverat patiturq; immutationem sui non
est existens uere ut sunt exempla illa quippe ex-
empla nata & immutabili constantia uigent.
— trunt igitur tria hęc Quod semper est. Quod
semper non est. deinde Quod semper est. nec
uero moueri quenq; oportet si exempla exem-
plis non usquequaq; similia uidebuntur. Com-
paratio enim iuxta similitudinem instituitur.
Quę similitudo parilitatis disparilitatisq; con-

creatio est. Quare si quid in huiusmodi rebus
perfunctoriam similitudinem habere inuenie-
tur amplecti nos oportet intellectus manifesta-
tionisq; causa. Deinde aut fieri non posse ut
una exstat facies: quae omnes rerum omnium
formas uultusq; continat: uariaq; uniuersi
corporis undiq; ora demonstret nisi subiecto
prius informi aliquo corporum gremio permide-
at quae in picturis subteritur infectio decolor
ad colorum lumina subuehenda. Tunc pstat
causas cur necesse fuerit solui esse inopem
qualitatis. Etenim si erit aliquod opus futurum:
cui nihil desit ad perfectam atq; integram pul-
chritudinem praeditum esse debet exemplum.
iuxta quod fit: nec opifex optimus & pstantis-
simus: sed etiam ipsa solua atq; materies ex qua
illud opus fieri necesse est. Erit porro materia
idonea si habebit opportunitatem facilitatemq; for-
malen. habet autem si erit pura & qualitate omni
carens. Quippe si habebit propriam qualitatem:
erit impedimento ceteris qualitatibus. gemina
qualitas maxime si erunt uariae multiplicesq;
insigniendae. nec multiplices modo: sed omnes

etiam forma ac figura. Igitur quia omnis solua
recipit figuras omnesque colores & ceteras qua-
litates: nihil autem horum habet ipsa ex natura sua
iure eam modo informem: modo minime figura-
tam: interdum sine qualitate cognominatur non quod
habuerit hoc unquam & amiserit. Sed ut quae po-
tuerit habere. utpote natura praedita splendoris atque or-
natus capax. Quemadmodum appellatur informe
cui nondum accesserit ex artificio forma: formari
tamen possit & conclusit asserens omne quod bene
a fabre recepturum erit formas: informe esse de-
bere: parumque ex his omnibus quae erit receptura.
hoc sine figura & colore odore etiam & ceteris
quae corporis secuntur. Item si erit inquit aliquid
eorum quae in se recipit simile receptaculum cum
quid obveniet dissimile his quibus simile est. discon-
dabit opinor vultu: nullamque exprimit similitu-
dinem. Quod dicit tale est. Si qua sit univer-
sa aere solua siue suba ut. Tales censet: habebit
certe qualitates naturae suae proprias: quae nunquam
ab ea recedunt. Sed si necesse est eam natura
sua declinare aliquatenus & ignescere suscipiet
certe rursus igneas qualitates humecta & ignea.

Contraria sibi sunt alterius humor & frigus.
propria sunt alterius siccitas & calor. Hæc ego
inquit diversa sibi repugnantia non patientur sim-
ceram exprimere qualitatem: cum calor quidem frigus
impugnet. Siccitas demum interimat humorem sicut
ut alio utamur exemplo. Si sit aliquid candidum
ut psimithum. deinde hoc oportet in alium trans-
ferri colorem: uel diuersum ut ruborem sive pallorem.
uel contrarium ut atrum. Item candor non patietur
introducuntur colores sicciores perseverare: sed per-
mitione sua faciet inter polos. Quid igitur sibi
uult dicet aliquis ista diuisio. diuersorum colorum
& item contrariorum. Quia contraria sunt ea quæ
à se plurimum distent licet sint generis eiusdem
utputa candor & item nigredo. quorum generis unum
est quod uocatur color. Sed hæc duo plurimum à se
distant. Candido enim minimum distat quod dicitur
pallidum. aliquanto plus quod appellatur. rubrum.
hoc autem cyanæus. atque color. plurimum uero ni-
gredo. Ideoque candidum & item magnum: non diuer-
sa sunt sed contraria quia intercedo prolixior.
Ergo contraria separata quidem sunt à se magna
quadam separatione: nec tamen omnino aliena sunt.

facit enim ea ueluti cognata & consanguinea
genus suum quod colorem esse praediximus. Na-
tura uero distant ea quae diuersa esse dicuntur.
ut candor & dulcedo. nigredo & odor. Illorum quippe
genus color. horum succus & uapor. propter diuersos
sensibus comprehenduntur. Ut igitur ea quae subia-
cet his omnibus solua possit horum facies sine
ras minimeque interpolitas ostendere: ipsam necesse
est nullas qualitates habere. Id ipsum quod generaliter
asseruit: nunc specialiter uult probare positis exem-
plis in usu frequenti: ut qui odora pigmenta conficiunt:
non patiuntur esse odoris naturalis ac proprii
quod condunt. quo meratos sincerosque suscipiat
sucos odoraminum. Vascularum quoque argento
infirmi signa impressuri leuigant prius super-
ficiem: ut figura sincera imprimantur. molli
cedentique materia. Ita inquit illa etiam quo om-
nium specierum formas receptura erat: pura
& sine qualitatibus debuit apparari. Factum
uero generatumque & uisibile animal uult intel-
ligi sensilem mundum: matremque eius & corpo-
rum receptaculum solua: uocat ob rationem
supradictam. Sed neque terram hanc neque aquam.

neque ignem neque aëra recte existimari. hæc quippe
corpora esse: sed eam quæ cuncta hæc ambiat
inuisibilem speciem & iniformem esse capacita-
tem mira quadam & comprehensibili ratione
inter nullam & aliquam subam neque plane intelli-
gibilem positam. Hæc opposuit in Parmenide
cum quæreret quatenus res existens Idearum
participaret similitudinem. etenim est difficilis
consideratio propter solæ naturales tenebras.
quippe quæ subterfugiat non modo sensus omnes:
sed etiam rationis investigationem: intellectusque
indagationem. Siue enim per semetipsam & sine
confortio corporum quæ recipit spectare curet:
nihil prope modum esse uidetur. seu cum illis
confundetur: neque naturalem ostendens proprie-
tatem. Estque inter sensum & rationem neque quid
sensibile plane: neque omnino rationabile: sed motu
animi comprehendenda tali: ut qui contigerit
eam: nihil sentiat. & qui rationem eius animo
exercuerit adulterina quadam ratione affectus
esse uideatur. Solum igitur remedium asseritio-
nis id erit: ut putemus ignem eius ignitum.
aquam uero quia humecta est. Quatenus ista

na omnia .x. quae sunt genera complectitur.
Essentia est opinor: cum eam species coetu pro-
prio esse ac uideri aliquid esse efficere uel hominem
uel equum: uel quid aliud ex animalibus. arbori-
bus. stirpibus. Qualitas uero cum aliquam recipit
qualitatem calefacta uel colorata. quantitas cum
corporum est incrementi diminutionibusque uariata.
Porro cum erit in aliquo habitu & comparatio-
ne eminentia sua uel humilitate aduersus alte-
rius eminentiam aestimata. Vbi autem cum de-
terminatur & accipit aliquam figuram. Sic
enim in aliquo esse loco putatur quando circu-
actio mundi incrementa ei temporis dederit.
Postea porro cum ordinaretur inter prima
corpora quae dicuntur elementa ratiocinanti-
bus nobis terram quidem medietate mundi
sitam. summum autem ignem alta omnia
undique capefentem. habere: ut cum dicimus
mundum: non solum anima: sed etiam forme
atque intelligentia praeditum. facere uero cu
eadem solua intra se mouet species. Pati
cum inuicem ipsa speciebus semet mouentibus
commouetur. Deinde progreditur. Et ne

aliquis ignis seorsum positus non communica-
bilis. Nunc iam de his tractare incipit: volens
ostendere q̄ intelligi^l illius ignis. iste ignis sensibilis
simulachrum est. Similiter terra sensibilis ima-
go quedam intelligibilis terre. Sic enim cetera
species. Quodq̄ hec omnia que videmus aliarū
specierum inuisibilium simulachra sunt. Illa
item horum inuicem exempla. Oportet ergo nos
etiam de exemplari breuiter quia sunt dicenda disse-
rere. Atq̄ ut de sylua diximus: cum de ea tractatu
haberemus esse etiam principaliter subiectam rerum
naturalium generationem. Sic etiam de exemplo di-
cendum qd̄ sit species principalis. Omnis quippe
materia siluestris opifici subiacet ut arborum
artifici. nauisq̄ item ligna. Sed hec primitus
non subiacent. que sunt aliarum artium inuenta.
arborum quidem metallarum. Ligna uero sectionis siue
putationis. his demum subest terra. Terre item
sylua. Sylua nihil. Vnde recte principalis subie-
ctio est. cognominata. Eodem igitur modo etiam
in ex^m. rerum gemina species consideratur.
Illa: qua exornata sylua est. nihilq̄ minus
alia species ad cuius similitudinem illa species

facta est quae sylua tributa est. & est impo-
tundem species secunda primae illi ad cuius hanc
secunda similitudinem facta est. Sed nimirum
fiet hoc manifestius in aliqua similitudine &
comparatione consideratum. Ut enim in simu-
lacro Capitolini Iouis est una species eboris:
est item alia: quam Apollini exhausto animo. ad
quam directa mentis acie speciem eboris poliebat.
Harum autem duarum specierum: altera erit
antiquior altera uenustior. Sit etiam species quae
syluam exornauit: secunda dignitatis est. Illa
uero alia in ista quam species secunda absoluta
est: principalis species est de qua sermo habetur
ad p^{ro}. Rursum syluam dicebamus esse inopem
qualitatis. Dicimus etiam principalem speciem
neque qualitate praeditam neque sine qualitate.
Siquidem omne praeditum qualitate: habeat qua-
litatem necesse est. At uero primaria species non
est particeps qualitatis. Deest enim natura cui
qualitas possit insidere. Minime igitur posita est
in qualitate. Omnia carere dicuntur quae cum natura
sunt ut habeant non habent. Ut igitur non dici-
mus intrepidum lapidem quia non est natura

eius huiusmodi ut aliquid possit timere. Sic nec
primaria quidem species qualitate dicitur carere.
quia natura eius aliena est a qualitate. & ipsa alijs
causa est cur sint praedita qualitate. Atque ut etiam
neque animatum dicimus nec exanimatum. Animatum
quidem ideo quia anima anima presidio non eget.
Exanimatum uero quia ipsa causa est ceteris ani-
malibus uitae. Sic syluam quoque neque syluestrem
putamus: nec syluam carere. Nec syluestrem quidem
dicimus quia Sylua sylua non est necessaria.
Carere autem ideo syluam, quod omnia syluestria
propter hanc sint materialia. Quia cum ita sint
etiam de principali specie perinde sentiemus.
ut neque qualitate praeditam putemus nec caren-
tem qualitate. Rursum sylua dicebatur infor-
mis: sed nec informis. formatum enim quodque
compositum sit necesse est ex participante &
participabili. Ut Statua in qua participat
quidem deus: participat uero impressa forma:
qua res est simplex & incompressa. Propterea
igitur sylua negatur esse formata. Nec uero
minime est formata. Nam propter hanc:
alia quoque omnia quae sunt formata: in possessione

multis sunt. Est igitur principalis ut cum aliqua
dicatur effigie iuxta nos quidem qui intell
tus compotes sumus primum intelligibile. Iux
Deum uero perfectus Intellectus Dei. iuxta
soluam modis mensuraq; rerum corporearum
atq; syluestrium. Iuxta ipsam uero spem
incorporea suba causaq; eorum omnium qua
natura progenit. Atq; ut conceptum dicatur.
primaria species: qua idea est suba diffinitur
carens corpore. colore figura sine tactu. In
tellectu tantum cum ratione comprehendenda
causaq; omnium qua ex se similitudinem
mutuantur. Quod uero hoc sit ex aeternitate
manifestat ipse cum dicit. Si Intellectus itemp;
uera opinio dua res sunt: necesse est hac ipsa
per semet esse intellectu potius qm sensibus asse
quenda. Sin uero: ut quibusdam uidetur uera
opinio ab intellectu nil differt: omnia qua cor
pore sentimus certa habenda sunt. Sed opi
nor duo esse dicendum ppter quod. utraque
magna differentia distant. Quippe quorum
alterum doctrina nobis insinuet: alterum
quidem semper cum ratione uera. Porro sine

ulla ratione alterum. alterum eorum nulla
ratione transduabile. Alterum nutans: inter-
tumque semper & divinale. quod quod recte opinio
nis omnis homo particeps intellectus Dei pro-
prius & paucorum admodum electorum uirorum.
Quadrifariam diuidit intellectus opinionisque dif-
ferentiam: cum docet alterum eorum id est intel-
tum prouenire ex disciplina: alterum sola per-
suasione. Deinde cum a se: alterum cum rone
uera. porro alterum sine rationis examine. Quod
cum dicit alterum eorum nulli persuasioni deri-
uabile: & ad postremum alterum eorum id est
opinio. in quem hominem cadit. Intellectus
uero Dei solius & paucorum hominum sit
examinatorum. Quod si horum tanta est diffe-
rentia: eorum etiam que comitantur alterutrum
magnam fore necesse habeam. Sunt porro hec
intelligibile genus & opinabile. Unde rectam pro-
nuntiat unam fore speciem per semetipsam
sine ortu. sine occasu. neque quid in se recipien-
tem neque progredientem. inspiciam: inuisibilem
insensibilemque intellectus species quae idea duntur.
Est igitur exemplum. Nec uero ut in superio

ribus dubitat: ne frustra forte presumatur.
esse intelligibilem speciem hanc. cuius sint ima-
gines sensibiles: eamque nihil aliud esse quam uerba.
Id tamen syllogisticis quoque rationibus explanare
non dubitat. Quippe cauens ne inexamminatum
quicquam relinquat: uel ad prolixum natura sua
tractatum minime pertinens ad questionem uer-
borum agere addat, omnem dubitationem silo-
gisticis compendiis dirimit ductu & uia pergens
ad syllogismum. Etenim inter intelligentem &
uere opinantem hoc interest: quod intelligens fi-
dem rerum rationis habet. indagine comprehen-
sam. Confirmata porro ratio fit intellectus
scientia: eademque est sapientia. Itaque intelligens
est qui recte sciat quod intelligit: neque uerisimi-
libus persuasionibus inductus mutat sententiam:
utpote sciens prestare rationem rei comprehensa.
¶ At uero qui uere opinatur & qui sola mentis
elegantia nititur sine ratione ac disciplina:
neque rationem cur ita opinetur: prestare potest.
& falsis aliquando persuasionibus captus: mu-
tat sententiam nutans & ambiguans: ut quem
nulla stabili ratio sustentet. Itaque Plato

Silogistica rationis fabulam exprimit talem.
Si intellectus & uera opinio una res est: omnia
que corpore sentimus certa sunt: eritque eorum
indubitabilis ueritas. Si autem uera opinio mi-
nus habet atque intellectus: non una atque eadem
res est: sed duae atque diuersae erunt alia quae
sentiantur: & alia: quae intelliguntur. Si diuer-
sa sunt quae sentiantur & quae intelliguntur: sunt
intelligibiles species necesse est: quae Idea nuncupantur.
At enim non omnia quae corpore sentimus uera
& certa sunt. Sunt igitur Idea. Sed opinor expla-
nari dilatarique oportet quae contracta sunt angustis
silogismi. Intellectum appellat hoc loco motum
animi comprehendentem. Tunc comparat opinio-
nem cum plarisque alijs libris: tum euidenter in-
politia. Sciat enim intellectum quidem in duo
hac: scientiam & recordationem. Opinionem
uero in alia tandem habet: credulitatem & asti-
mationem. Singulaque haec.iiii. conuenientibus
sibi rebus accommodat. Scientiam quidem altis
& sapientiam solam percipibilibus rebus. Cu-
iusmodi sunt Deus & intellectus eius quas Ideas
uocamus. Recordationem uero rebus deinde

217
ratiuis. hoc est quæ præceptis artifinalibus
& theorematibus percipiuntur. Credulitatem
porro sensibilibus scilicet quæ oculis auribus ca-
terisque sensibus comprehenduntur æstimatione
fictis commentisq; & imaginariis rebus: quæ
iuxta ueros simulata uultus corpora tantum
perfecta & uiua non sunt. Quæ cuncta debent
per se met esse intellectu potius qm̃ sensibus asse-
quendi: quia nihil ex his quatuor sub sensus mros
uenit. Sed tam sententiam qm̃ opinionem & cetera
mente discernimus. Sin uero ut quibusdā uidet^r
niquit uera opinio ab intellectu nihil differt: merito
multæ quippe sectæ sunt phorū: quas certū est.
initia rerum putasse corpora. Cumq; intelligibile
genus idest ideas pene sub oculos constituisse: dū
ocasu intelligibilem speciem semotam sensibus in
seipsa locutam sine ortu sine occasu: quæ nec re-
cipiat in se quicquid aliunde: nec ipsa procedat
ad aliud quicquam inuisibile mentis intuentis
intentioni animaduersioneq; perspicuam: conse-
quenter addidit. Porro quod ab ea secundum
est natuum sensile substantiabile consistens
in aliquo loco & inde rursum cū imutatione

atq; interitu recedens sensibus & opinione nos-
cendum. Quo loco uult intelligi secundam speciem
qua nascitur cum opifex conripit futuri opis
limamenta: effigies ritus locata in ipsa eadem
format quod aggressus est. Id ergo consistere in
aliquo loco debet. & inde rursum cum immutatio-
ne & interitu procedere. Praeclare. Demolitio-
nem quoq; statuae formatq; interitus sequatur ne-
cesse est. Et item ad alterius statuae collationem
reuocari ac redire. Sensibus autem noscendam di-
cit hanc speciem quia impressa forma operi spectan-
tium oculis uidetur. Opinione uero noscendam quia
mens opificis non de certo exemplari transfert
hanc speciem. sed ex propria mente haustam pro-
iicit. Tercium genus dicit esse loci. Puto cum
dogmatis respectu huiusmodi genus diuise syluam.
Quippe secunda species id est natura mutuatur sub-
stantiam de specie principali qua sine ortu est eter-
na: censeo. Ideo ita nōe. Sylua demum ex tali
specie sumit substantiam. At uero locum uocat eam
uelut regionem quandam suscipientem specierum
incorporarum intelligibiliumq; simulacra. semper
eandem uelut quia sine generatione est & interitu.

ut quia nōe est

uel quia necesse est eam locum stationemque esse & ue-
lut receptaculum corporearum specierum quas sunt
membra mundi ut uidetur prope omnibus dissolubi-
lis & aeterna. Ipsa ^{ergo} ~~vero~~ immortalis est: sed his que
pariuntur in eiusdem datu gremio suba ~~flemdo~~ pro-
grediens mira quadam animi conceptione dunt ip-
sam sine tangentis sensu tangi. Quippe omne quod
tangitur sensibile est: sensibus subiaceret. Quodquid ergo
tangitur sensu sentiatur: necesse est: Quo igitur possu-
mus dicere tangi aliquid quod ex natura sua minime
contiguum est. Vide altitudinem peccatoris & ut bre-
ui locutione susceptionem mentis sua de solua reue-
lauerit. Ait. Omne certe quod aliuius simile est:
ex simili suo cognoscitur. Ut igitur certae rei dif-
finitaeque certa & diffinita est comprehensio:
Sic incerta minimeque diffinita: incerta & indifi-
nita suspitio. Quia igitur certarum diffinitarumque
rerum sensus est: quippe habentium figuras & qua-
litates necesse est etiam comprehensionem eorum
certam diffinitamque esse. Sed enim solua indefi-
nita res est: utpote informis figuraeque carens iuxta
naturam suam. Minime igitur cum sensu eius fit
imagnatio: sine igitur sensu: fit tamen euasiva

quedam eius attritio siue contagio: nec ipsius
magis quàm eorum quæ inter ipsam sunt corporum
quæ consentiuntur. Quæ suspitio nascitur ipsam
sentiri propterea quod eo his speciebus quas recipit.
formari cum sit informis: uidet^r. Itaque sensus
quidem specierum in sylua constitutarum clarus
est. Ipsius autem syluae quæ speciebus subiaret ob-
scurus & consensus potius quàm sensus est. Ergo
quia siluestria quidem sentiuntur. Sylua uero mi-
nime sentitur propria natura. sed propter syl-
uestria cum isdem sentiri putatur. fit huiusmodi
sensus inertus. Tractareque dictum syluam sine
sensu tangentium tangi. quia puro sensu minime
sentitur. Ut si quis dicat tenebras quoque sine
sensu uideri. Non enim perinde sentit uisus
hominis tenebras intueri intuentis. ut cum sole
intuetur res coloratas lucidasque. Sed contraria
passione & amissione atque indigentia earum om-
nium quæ oculi uident. Sunt enim tenebrae
decolores & sine claritudinis illustratione. nec
potest uisus comprehendere aliquam qualitatem
tenebrarum. sed suspitari quod non sit potius
quàm quid rerum sit. Nichilque uidens. id ipsum

21
sibi uidetur. uidere quod non uidet. & uidere
se aliquid putat cum nihil uideat. Cuius em̄ uisus
in tenebris? Sed quia natura habet oculi ut
colores discernat. conans opinor discernere nā
decolorem: tenebras sentire se suspicatur. Sic
igitur etiam Sylua contigua quidem est. quia con-
tigua putatur: cum ea quae principaliter contin-
guntur sub sensum ueniunt. Sed contactus
cuius ex accidenti prouenit. Vtrum hoc ipm̄
sine sensu quia ipse neq; per se tactu sentitur.
neq; ceteris sensibus. Nec contentus huius tan-
ta diligentia superducit. notha & adulterina
quidam ratiocinatione Syluam dicens esse opi-
nabilem. filios om̄s naturales esse nullus
ignorat. Sed tam graeci qm̄ nos legitimos
& item praesumptos nominibus determinamus.
Legitimos graeci gr̄stos uocant. Sin eadē
per se mutae sunt. mixtae uero uocabulis con-
ferunt aliquid imptiuntq; geminum sonum.
Oratio tamen de Sylua infinitam eam & inter-
tam esse. asserens: certa est. Rite igr̄ notha
& spuria ratiocinatione atq; opinione potius
qm̄ intellectu certo comprehendendi eam censet

Plato: utpote cuius natura recte rationis &
non recti confusiq; intellectus presumatur. con-
sortio. Divisa ergo a se sunt illa tria separa-
timq; examinata. Et est idea quidem intelli-
bilis species: utpote quae puro intellectu compre-
hendatur. Species vero naturalis opinione per-
ceptibilis prope opinabilis. Sylva porro neq;
intelligibile quid neq; opinabile: neq; intellectu
neq; sensu comprehendatur. Verum est super-
abilis. Suspicio autem quadam parva ratione
atq; adulterina. Pergit ulterius & nisi sit
probationi coepta perfectus ita dicens. Deniq;
cum id animo intuemur: patimur quod somnan-
tes. Putamus tamen necesse est: ut omne quod
est: in aliquo loco sit: regionemq; optineat ullam
incerta & caligata animi nostri intentione.
Cum sylvae naturam consideramus namq;
somnia comparat & opinioni quae ex sensibus
nascitur. Et enim cum corpus aliquod videmus
aut tangimus necesse est id a nobis sentiri
cum loco suis & regionibus. Neq; ^{enim} sine loco
nec vero sine sede sentiri corpus ullum potest.
Dicit ergo nos hac opinionis percelebrata

consuetudini ita esse imbutos: ut cum res in-
teligibiles contemplamur animo: putemus eas
consistere aliquo in loco: ullamue regionem opti-
nere perinde ut mundi corpus quod situm est
loco quem complet mundana moles habens &
regionem: que perceptis corporum formis ex-
ornata est: uidelicet syluam. cuius partes ex
quibus constat quia diuersas locis ac regionibus
consideramus: putemus omnia quae sunt eodem
modo consistere in locis ac regionibus certis. De-
inde si quis dicat fore substantiam sine sede ac
loco: quae neque in terra neque in caelo sit: portenti-
similia dici putamus & res uanae mentis opinio-
ne conceptas. secundum quippe ab ineunte aetate
praedicabimus omne quod sit corpus esse: nec
quicquam fore quod substantia sensui careat cog-
nitoribus & uelut assertoribus corporum creden-
tes sensibus & concludit. Ob quam depraua-
tionem: itemque alias consanguineas ne in repug-
natione quidem & consideratione uere exortis:
uerique per uigilis natura mente consistimus
propter huiusmodi somnia. Et somnem perui-
gilemque naturam nuncupat intelligibile atque incor-

porum genus: quod semper idem est: prin-
cipaliterq; subsistit sine ortu sine occasu: mitime
mutabile nullam habens tum sensibilibus son-
tatem pura mente perceptibile. Deum uidz. &
cogitationes eius intelligibiles atq; incorporeas
species. Illas porro quidam esse negant quod
his usus accidit ex alto & profundo sopore.
Deniq; si quis eos ad contemplationem mihi
me soporatum exciter aternarum & mortalium
rerum indignant ac moleste ferunt. Similiter
ut in Politia. Illi detriti perpetuis additi
tenebris spelunca densis umbris opata.
At uero qui se a profunda imperitia uindi-
cat: licet laboriosus ex tenebris ad lumen emer-
gant: & ad scientia ueritatisq; claritatem
aspirant: nec moleste ferunt excellentes in
studijs humanitatis uires diuidere ac sperare
sensilem intelligibilem naturam docere etiam
ac demonstrare q; sint rerum initia.
Species archetipa sue exempla genuina sint
substantia pnedita. Neq; enim ad cuiusq;
alterius rei similitudinem facta atq; instituta
sunt quia nihil est originibus antiquius. Imago

nes uero exemplorum quia innotata exempla
facta sunt: aliunde oportet substantiam mutu-
entur ut forma. sacra naturalis existens com-
paratione imaginis uelut archetypa spes est.
Imago enim ex arte facta & innotata archetypa
effigata nisi habeat syluam. siquid erit putu-
ra coloris. Si autem futura: limum uel aes
ceteramque huiusmodi suppellectilem: carebit certa
perfectione. Igitur quia sensiles quoque species ima-
gines sunt specierum intelligibilium sicut saepe
iam diximus: & ab intelligibilibus substantiam tra-
hant: nec substantiam modo sed etiam similitudinem.
opus est his opinor solua in qua fiant: & substantiam
sortiantur. Deinde interponit auctoritatem sua
dicens. Haec est mea quidem sententia mens
esse & ante mundi quoque sensibilis exornatio-
nem fuisse tria haec. existens. locum. genera-
tionem. Suam profutetur sententiam merito.
Nullus quippe ueterum etiam tunc tria haec
animaduenerat quippe quorum plerique sola
opinati sunt. esse sensilia. ut Empedocles.
Alij sola intelligibilia: ut Parmenides. Sylua
nullus omnino mente conceperat: ut ipse dixit

in superioribus. Vult autem intelligi existens
quidem Ideam siue intelligibilem speciem. lo-
cus autem Solua. Generatione vero quantita-
tes & qualitates: ceterasque sensiles conforma-
tiones: & existens quidem quod suapte natura
sit. idemque alijs rebus causa existendi sit.
Locum vero propterea quod Solua receptaculu
est corporum & qualitatum ceterorumque sensi-
lium. Generationem porro quia haec non diu
perseuerant in uno statu: sed alia ex alijs in-
uicem subrogantur. Igitur generationis nutri-
culam humectatam modo modo igitam: ter-
raque item & aeris formas suscipientem: gen-
erationis nutriculam Soluam significat. quia
quicquid nascitur recursum habet ad materi-
as principales. Materiae demum principales
hinc in acceptum feruntur. Est enim earum
omnium Solua nutritrix: easdemque gestat. Hu-
mectatam modo: modo igitam. Recte. non
enim ipsa Solua uel humectatur uel igitur
immutationemue patitur ullam. Omnis no-
est incommutabilis res. declinat a natura
sua: sed ut quae recipiat qualitates & quanti-

6
tates humoris & item caloris: humectari
atq; igniri putatur. Et planat evidentius.
tum inuincit. Terra quoq; & item aeris for-
mas suscipientem: ceterasq; pedissequas
passiones perpetientem rationabiliter. Non
enim solent haec qualitates humectari sed &
siccari & frigescere. Quaeq; his similia proue-
niunt ceteras pedissequas passiones perpeti-
entem: ideo quia formantur & figurantur con-
iunctu formatorum corporum. Nam ipsa ex
natura sua impatibilem nec ullam fert perpes-
sionem. Deinde ait. Quod tantum priuati-
neq; similibus uiribus neq; aequatis poten-
tibus instruantur: nihil esse ei aequale. Num
idem ueluti separato opifice Deo solam per semet-
ipsam soluam intuetur duplici consideratione.
Una nondum susceptis qualitatibus. altera post
qualitates & ante consortium quidem qualitatum.
neq; stabat opimor neq; mouebatur. Erat tamen
quaedam in ea naturalis opportunitas ad mo-
tus stationisq; perceptionem. Post qualitatem
porro consortium exornata & perfectum cor-
pus a deo facta motus stationisq; sumpsit

officia: quibus diuersis uteretur. Ergo uolens motus
eius prestare causam, dicit solui primitus corpo-
ribus inuictis & ex preponderatione eorum huc
illuc uergentium subitit, se motum: sed incertum
& fluctui similem adhuc cum hinc & illuc oppres-
sa modo subleuata: siue imbecillitates recipiant:
& iniquis turbulentisq; motus per uniuersam eius
fluctuaret capacitatem. Ex quo factum ut hinc
inordinatum motum intimam solui propriamq;
ex natura eius agitationem pleriq; esse censerent.
quod alienos pulsus ppeaq; animatam eam utraq;
competem arbitrarentur. Motus ergo qui in
ea fiebat: alienus erat: Confusio porro motus
& inordinatio secundum naturam solui proue-
nebat prebentis instabilem tremulamq; sedem.
Ideoq; primatim neq; similibus uiribus neq; ex a-
quatis potentis instructam ne quicqm in ea esset
aquate, quod iactationem preponderationemq; cor-
porum coerceret. Sed ut in stagnis cu immobilis
est aque superficies incidente aliqua grauiore mole:
primo nascitur initium motus. Deinde facta
totius elementi: non solum, agmen aque mouetur.
sed illud ipsum quod incidit: causamq; motus

præbuit: ut semper mouet. Sic soluum quod ex initio
corporum sumpto motu non solum ipsa omni
formam mouetur: uerum ipsa corpora quæ in huius
motus sunt initium pellit. Talem porro motum eius
sunt non ad aliquem usum rerum nascentium fieri
sed ad solam conuersionem commutationemque corporum.
Siquidem dicitur ex quo fluctu turbatas materias in
diuersa raptari discernique a se hoc est separari.
Quo pacto clare demonstrat non unam esse in soluum
potentiam opportunitatemque formarum recipiendarum
sed multiformem. Nam summa eius esset potentia
unum quiddam semper esset. At nunc cum in omnes
qualitates figurasque uertatur atque omnia fiat. poten-
tias eius necesse est: opportunitatesque uariæ com-
mutationis præstare mentibus. Deinde mani-
festo exemplo quod dicitur exemplat: cum separat
a se quatuor materias scilicet ignem terramque et
cæteras separationis causas in fluctu soluit ait
consistere perinde ut in frumenti purgatione. No-
uimus enim esse quedam iamdudum parata: ut
Poetae solent dicere cerealia quibus ea
quæ missa erunt: cetera nuntius grana quidem
seorsum motu et agitatione palae uo aliorum.

¶ quidem uolitare: grauiora uo residere. Sic inquit
quatuor quoque illa prima corpora uelut in Eurippo
fluctuante iactantur & ad postremum generati in
perennantur. Eurippum quid solam cognominans.
secretionem uero sedem elementi cuiusque digna
providentia, epatam quae ordinationes, sicut ne
ex diuersorum corporum cohaerentia, consilio &
ordinatio quae ante mundi constitutionem fuerat:
perseueraret: hanc ait formam mundi fuisse pri
usquam solua exornata splendor & pulchritudo
proueniret uniuersitati. Sed ubi cuncta inquit
redigi admodum placuit. Dei uoluntatem significat
providam cum placuisse dicit ignem primo. terram
& aera atque aquam continuasse non talia ut
runt sunt: sed eorum exigua uestigia. Quippe uestigi
um ignis nondum ignis est. Nec uo ceterorum cor
porum uestigia ipsa corpora sunt. Vestigium quippe
potentiam rei non rem significat. Nulloque etiam
minus corpus significatur. uestigii nomine. Ergo
solua etiam uestigium corporis fuit ante mun
di exornationem. In eo inquit squalore ac defor
mitate qua apparet in his quibus diuina deest
prospicientia iure meritoque. Quid enim diuina

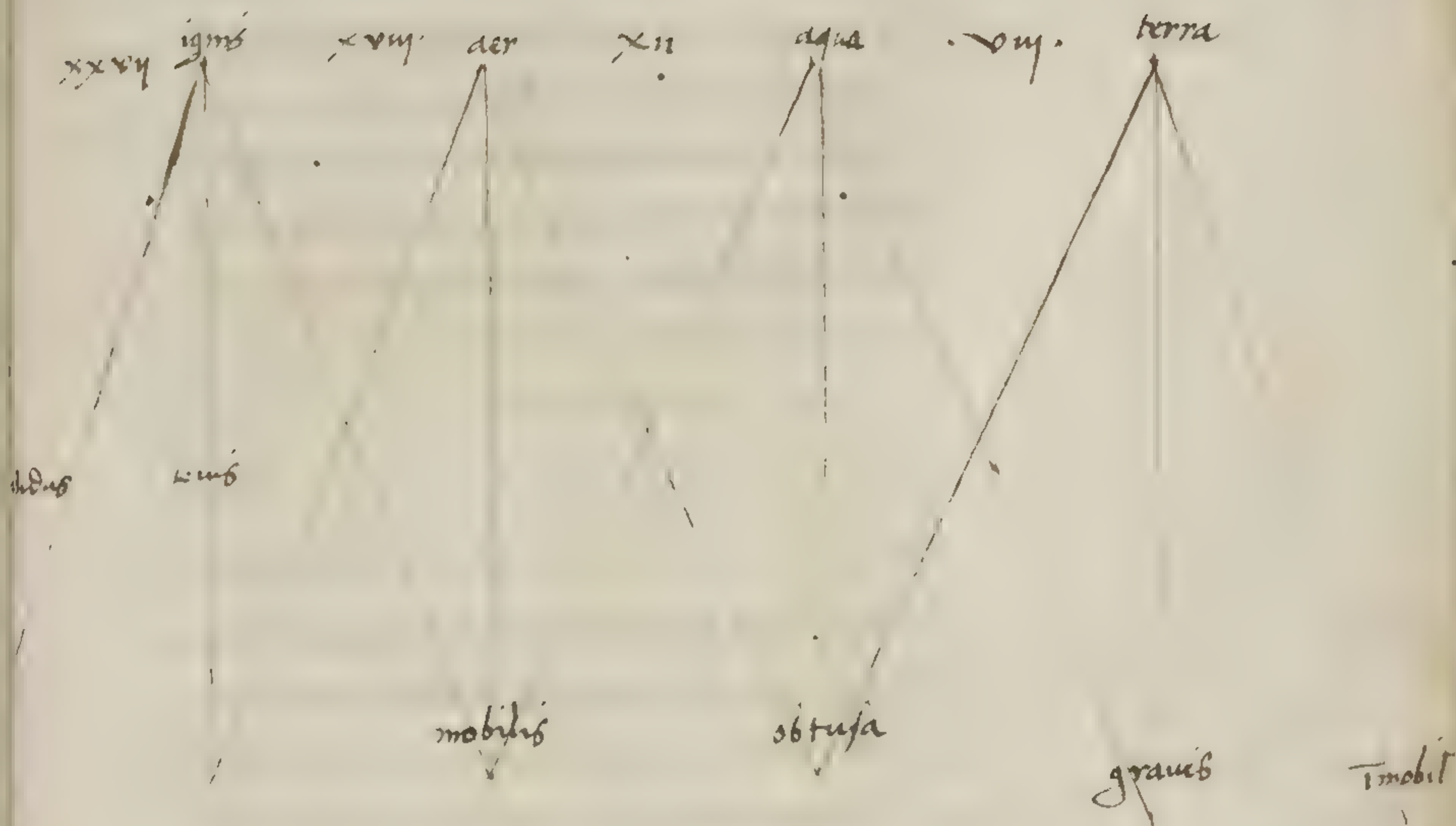
opt. carens pulchrum aut uenustate erit præ-
ditum. Apparatus ergo ille erat et tunc

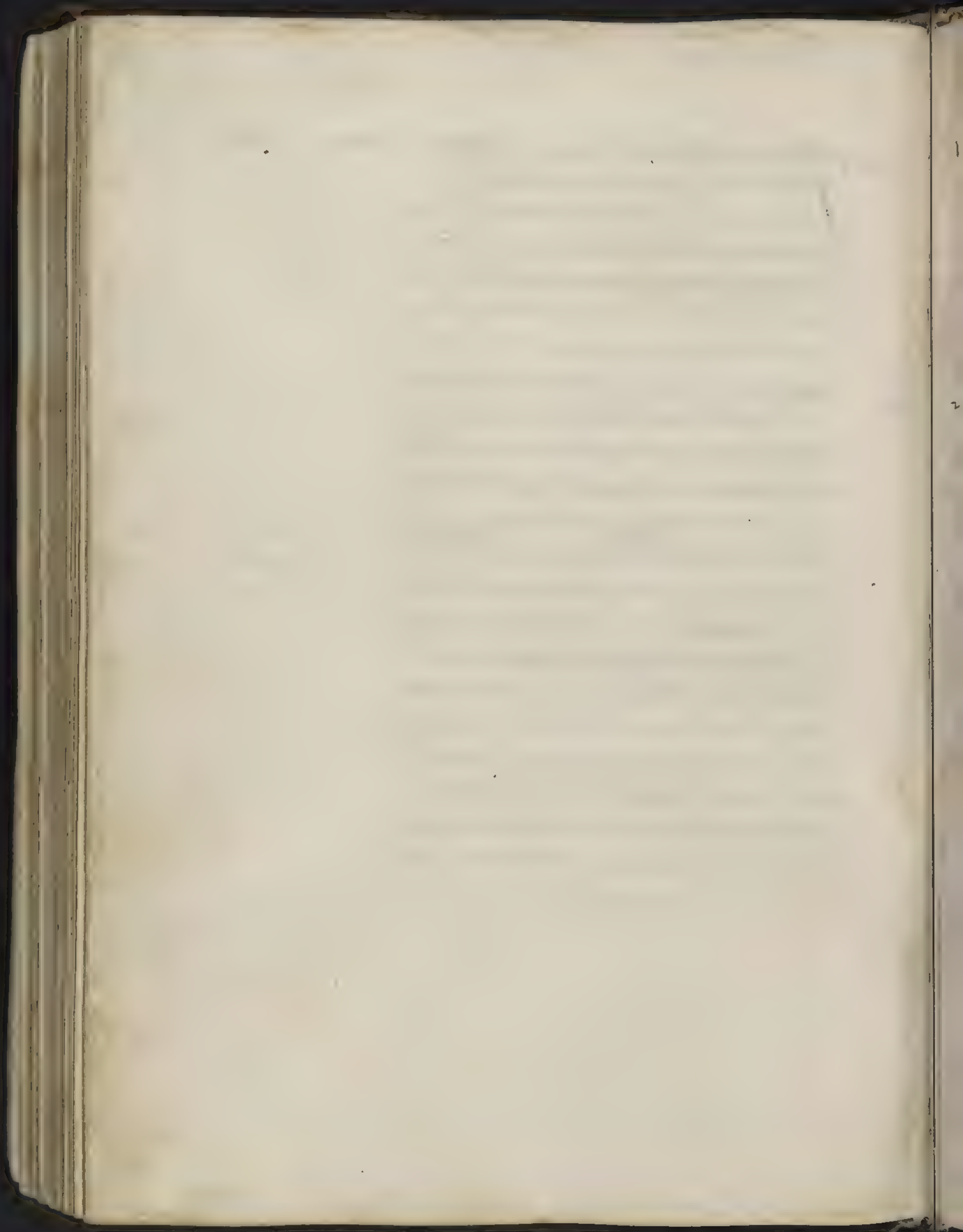
met. r. ...
nec claritudo quæ ex opportunitate prouidet
exornationis accessit. Erat igitur subiecta solua
tū a tali opportunitate suscipienda pulchri-
tudinis ac uenustatis. Erant et quatuor corpora
po. seu uestigia confusa adhuc minime ordinata.

HAEC ENIM. Voluit Deus disponens & ordi-
nans imortale hoc sensilis mundi animal figuris
& qualitatibus ut certis & maternis
duraturis rationibus. Opt. Omnia porro quæ sunt
optima: diuina mente ac uoluntate fieri. psumere
nos iubet: quæ presumptione nihil esse uerius
asseuerat. **DE** uiam ordinationem gentu-
rumque eorum singulatim demonstrari inquit con-
uenit: nouo quidem & inusitato genere demon-
strationis. Verum uobis qui omnes eruditionis
ingenue uias peragueritis neque incognito & co-
leui admonitione perspicua demonstraturus
rōne subas uij or principalium corporū: quæ
censent elementa: ordinationem quidem uocat ha-
bitum eorū: communicationemque & quasi quandam

ionetatem qua instituitur in analogiam: quae talis est
ut hoc innotet illud. Sit illud innotet aliud. Geometru-
ram uero appellat ipsam formam & effigiem. De quibus
secundum geometricam rationem disputaturus. Quae
res minime nutat: semperque certas & inextinguibiles
affert probationes. Nequam quidem alijs & inrog-
itam dicit esse hanc eandem rationem
ingenue ordinationis uias pergrauerint neque ignotas
& ex leui ^{admodum} ordinatione perspiruas. Etenim qui
fuerant instructi paucis doctrinis: quas ingenuas
disciplinas appellauit. propterea quod a pueris aetas illa
ueluti principis alterius doctrine & tamquam gra-
dibus imbuebatur Geometria. Musica. Arithme-
tica. Astronomia. De quibus pronuntiauit.
Siquidem philosophia cum discantur. Ut per eas tamquam gra-
dibus ad summum culmen philosophiae perueniatur. opere
pretium fore: si sine philosophia plena tamen dignitatis esse
fundamenta imperfectae licet eruditionis. Hoc
igitur tamquam exercitatus in Geometria uirum admo-
net: quod stuebant huiusmodi questionibus non nisi geometri-
cis probationibus explicari: sicut habet exhortatio-
nem sermo affectione institutionis ingenue.

Dixi.

Sapientia

1 Er saepe mihi diuina res quedam Rex Alex-
ander ipsa philosophia est uisa: et in his
rebus maxime: quarum ueritatem percipiendam
ceteris facultatibus non aggressus ob altitudinem
atque molem: ipsa sola timore omni deposito, summo
studio est aggressa: sibi ^{cognatissima} propinquam maximeque
accommodatam perceptionem illarum esse putauit.

2 Nam cum fieri non possit, ut homo corporis
mole relictum in regionem terra relicta profi-
ciscat: eaque perspiciat quae illo in loco sunt:
perinde atque amentes Aloadae olim eritebantur:
ipsa per mentem uti uehiculum ad illa remotissi-
ma loca profecta est: resque illas omnes sibi pro-
pinquas atque diuinas, oculo perspicile mentis per-
spexit. Denique ea quae apud seipsam prestabi-
lissima sunt: hoc pacto mirum humano ge-
neri quoad fieri poterat abunde communicauit.

3 Quapropter eos hominum, qui dedita opera, loci
nobis uisus naturam aut uisus situm aut flu-
minis magnitudinem, aut montis pulchritudi-
nem cuiuspiam litteris tradiderunt: ut com-
plures fecisse uidentur: (Quidam enim O. Sam:

Quidam Nijam: quidam Corycum antiprionem. alii
aliquid aliud describere. Sed per istos animos. non
inuria quispiam esse putaret: i. adeo par
res admirantur: adeoque iuli contemptum se glori
ari videntur. Putandum est autem eos ita aspectus
fuisse: ea que sunt prestabilissime non perperare:
Mundum inquam: et ea que maxima sunt in ipso.
Non enim si hac attigissent: ceterorum quicquam admi
rarentur: sed cetera universa ad horum excellen
tiam parva sane putarent. Discamus igitur nos
de ipsis: atque de unuscuiusque natura: positione
motione ue. quoad attingere possumus: contemplari.
Puto uero & teipm: principem optimum, scientem
maximarum rerum operam dare: clatumque munus
ad phycam habere: atque optimum quemque munus
his ipsis prosequi oportere.

Mundus igitur igitur id quod ex celo & terra atque his
naturis constat: que ab his continentur. Alio etiam
modo Mundus est omnium rerum ordo et dispositio
que pectore a deo & propter deum conuenitur. Et
mundum pectorem quod est recte et atque rationem: terram
complet quod est in se et in se. Et mundus est: atque

... locus ... mater / Super
 uero quod quidem omni ex parte ad ... premu habitu
 rutum ... relum est nūcupatum. hoc est di
 aliorum corporum plenum: qui tellus continet
 ... us appellare: quibus inces, stabili perpetuaq me
 tione uersatur. Cum uniuersum aut coelum
 ... rotans sit: continuaq motu moue
 atur: quemadmodum diximus? duo puncta sint
 imobilia e regione collocata necesse est: circa quae totus
 ipse mundus uersatur. Haec poli uocantur. Mundi
 uero diameter ea recta linea erit: quam ab horu altero
 ... ente ad alterum deducamus / medium cuius punctum
 mediu erit terrae. fines uero duo illi iam dicti poli.
 haec & axis nuncupari solet. Horum autē duoru
 polorum alter semper uidetur: & itq ea parte mundi
 qua Boreas oritur: & quasi super nostra capita est:
 atq ursa uocatur. Alter sub terra celatur: e regio
 ne: S. collocatus ea in parte qua Auster flat:
 uocariq ursa aduersa solet. Atque celi uniuersi
 ... ilarumq substantiam etherem appellamus:
 Non q ignea substantia est: uti nonnulli pu
 tarant non mediocriter circa ... turā uiam errant

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

11

tes, quæ uehementer ab ignis natura dantur: 21
 quia semper currit atq; uersatur: Est autem ele-
 mentum diuersum ab elementis hisce quatuor
 immortale atq; diuinum. At uero stellarum alia
 non uagantur, sed cum uniuerso celo uersantur
 loca semper eadem occupantes: inter quas circuli
 obliquus qui signifer appellatur per solitaria
 sit in duodecim signorum regiones diuisus: Alia
 uagantur: non atqua tamen celeritate mouentur:
 Atq; alia magis, alia minus a terra distant.
 Non uagantum igitur multitudo percipi ab ho- 13
 minibus nequit, etsi una in superficie superna
 mundi uersantur. Vagæ autem septem esse uidetur 14
 tur: quæ sub stellis non uagantibus collocata in
 orbibus mixta sunt septem ita dispositis ut
 alius sub alio sit: Superiorq; semper inferiore
 sit maior: Atq; supremus est isce qui Saturni
 circulus nuncupatur: Deinde est isce qui Iouis
 circulus appellatur: Deinde Martis: post quem
 Solis: post quem Veneris: quem Luciferi uel Junonis
 appellant: Sub quem Mercurius: & ultimus Luna
 collocatur. Ether autem diuina corpora et motibus 15

~~~~~ ordo uagantium scdm oris
 1 in m. d. interp. 5
 2. Iouis. 24
 3. Solis. 6

7
 8
 9
 10
 11

10
 17
 18
 19

[illegible]

22
Cuius alia est humida quam fluvios & fontes
& maria appellamus: alia iura: quam terram
& continentem atq; insulas nuncupamus. Insu-
larum autem alia sunt magna: quemadmodum
tota est haec habitata terra, sicut diximus: complu-
resq; alia: quas maria grandia circulant: alia
parva: quae manifeste sunt nobis ac in hoc mari
nobis notissimo collocantur. Et harum grandiores
Cyprus, Lesbosq; Minores aut sunt haec quas partim
dispersas sine ordine: partim cycladas homines
nuncupare solent. Mare autem id quod ^{est} contra ter-
ram quam habitamus: Atlanticum atq; Oceanus ap-
pellatur. Hoc ex parte quidem occasus per fretum
quod in columnis herculeis est: mare mediter-
ra-
neum uti portum ingreditur: atq; partim stringit²
partim dilatatur: magnosq; efficit sinus. Gades
enim ingressus dextra quidem ex parte duplices
sinus: Syrtes inq; utraque magnam ac parvam
eo leua uero tria maria reddit: Sardinicum Gallici
& Adriam: Demax ex latere Siculum & Cretense.
Post hoc cui continuu est: haec Egyptum & Pamphilum:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

recedit. Sed eos spiritus qui in aere sunt non
sed locum. Curas autem eos spiritus qui in
mundo emergunt. At vero ventorum alij coluntur et
ita alij et non alij per se nec ac pueri spiritus
alij ubi nupta reguntur partim ab oriente partim
ab occidente partim ab occidente partim a meridie flat.
Cuius tamen autem. His ab oriente alius ab
equinoctiali alius ab occidente flat. Primus aquilo.
Secundus subolanus. Tertius videtur non vocatur.
Quartus vero alius ab oriente alius ab occidente
ab equinoctiali alius a brumali flat. Tertius corus:
primus procorus: Tertius procorus non vocatur. His
interdum spiritus quos qui post aquilonem
Dorados: qui post hunc e polo in Septentrione
qui inter hunc et Corum corus melius appellatur.
At ex parte meridie alius alio polo
flat. Autem vocatur. His vero qui inter hunc
videtur um alius v. l. hunc. Item non vocatur
et Aquilonem alius spiritus appellatur. Alii vero
alij recte vocantur: alij recte vocantur. Et
in mare hunc ut aquilonem. Item hunc
um alius vocatur. Item hunc vocatur

[illegible]

verum Area est apparentia speciei stellae
in caelo. Differt autem ab orbe. oris enim
est regione solis ac lunae. Area circa totam stellam
videtur. Splendor est in aere ignis aetheris. Splen-
dorem alio exiuntur: alio firmantur: atque primi
sunt in ignis configuratione orbis celeriter pertu-
rentur. Aliter celeritatem longitudinem quandam ostendit.
Secunda sunt cum ignis sine motu in longitudi-
nem quandam protenditur. Cometae in stellis sunt
in altera parte cometa videtur. Hi vero
interdum tempore longo persistent: interdum subito
extinguuntur. Complures sunt aethere appareant
de caelo. Tales sunt trabes. Solis effluvia
quae est rerum et rerum in aethere sunt in aethere
libris appellatur. Alii vero alia in aethere alia
in orbe alia in caelo. raro in aethere re-
mentibus videtur. Omnesque sunt in aethere
in aethere sunt in aethere. Et in aethere
sunt per aethere in aethere. Et in aethere
in aethere videtur. Talia sunt de cometae aut et
terra complures ut aqua et spiritus et ignis
sunt. Alii horum alii sunt in aethere in aethere

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Et unum ex omnibus omniaq; ex uno. Sic igitur
et omnium constitutionem ipsa natura reliquit et
terra totiusq; mundi per principiorum contrarioru
mixtionem uno pervenit contentu. Mixto enim
humido cum siccis, calido cum frigido gravi cum levi
vertice cum curvo terra, totam mare etherem
Solem lunam totumq; coelum. una vis ea que per
universa transit extrahit ac pervenit. Ex non mo-
tis atq; diversis aere ignem terra et aqua universo
mundo creato superfineq; una ipse comprehenso
atq; naturis que in ipso sunt ad concordiam compul-
sis atq; unitis. ut ex ipsis universum perpetuo con-
servetur. In re autem omnis universi causa et
elementorum concordia: cuius causa visus est equa-
bilis ut unum ipsum plus alio ^{non} possit. Equi-
dem enim recompensationem habent graviora ad levia
et calida ad frigida. ipsa natura maioribus in
rebus equalitatem docente conservatiam quodammodo
esse societatis atq; concordie. Hor igitur pacto con-
cordia mundi plus conservatur: qui quidem promea-
tor est omnium et pulcherrimus. Quia namq; na-
tura hoc mirabilior esse potest. Quam enim quisquam

sim. p. 100. 101

exerit: eam partem constat ipsius esse. Omne &
pulchrum nomen ab ipso trahit: cui quidem pulchri-
tudo dispositus atque ornatus est. Quae & par-
ticularis natura celestium ordinem maximum motu
nemque attingere potest: Stellarum ingens & lu-
men & ceterorum: quae quidem exactissima quadam
et quo ad annum mensura semper inest. Quae
denique certitudo fuerit tanta: quantae ceterae
da pulchraue servant: istius ordinatissime ti-
pitudine dies noctesque ad menses anni
pendos. Annus magnitudo & motus
motione vero celerissimus est: splendore autem
tristissimus: & potentia immortalis atque perpetua.
Hic animalium aquaticorum, gressibilium, ac volati-
lium naturas diuisit: & vitas sub motibus mensu-
rauit. Et hoc animalia cuncta spiritum ut a se
uocent. Huius & admirabiles deliciae ordi-
ne. efficiuntur, cum venti uarij irruunt: de cele-
stia lumina cadunt: & tempestates grandes erumpunt.
Ter hac enim humiditas extrusa superflua
igneas expirans materiae uniuersum in concordiam
redegit atque constituit. Terra praeterea plantis

uariis: & ⁱⁿ foribus abundans ac animalibus per
tempera licet exoplians. omnia enutrens atq; susti
piens. infinitas asserens formas atq; effectum
insensentem similiter naturam conseruat: et
motibus quatitur: & diluuijs inundat: & exust
ionibus. ex parte aliqua uritur. Haec uero omnia
ob bonum ipsi accidere: perpetuamq; salutem prestare
uidentur. Cum enim mouetur. spiritus exiluit:
Sicuti superius diximus. Cum imbres suscipit: expur
gatur: cum flatur auris: infidior fit. At uero flama
quidem congelatas partes impingunt: Congelationes
uero uero flamas remittunt: & partium alut fiunt:
aliae uigent: aliae corrumpuntur: & generationes quide
corruptiones remittunt: corruptiones uero imminunt
generationes: Vna autem ex uniuersis hae salus
emergeat. His eni mutuo sibi cedentibus & nunt supe
rationibus nunt superatis. uniuersum ipsum incorrup
tile. perpetuo conseruatur. ¶ Hae, hic ut de causa
duae uniuersa continet in summa dicimus: ut &
de ceteris dicimus. Item errorem sane commi
simus: si de Mundo quicquam non parte dicentes
id ut figura quadam peroratur: in quod est uero.

mundi papam obmiserimus. Sermo itaque antiquus
patriusque uniuersis et in hominibus et uniuersa perdecem
et propter deum nobis esse constituta. Nulle autem
naturae ipsa per se ipsam sustinens est: si deoletur ab
ea salute. ut ab hoc profinatur. Quocirca et prius
rum complures compulsi sunt dicere Deorum haec
esse omnia: potentia quidem diuinam ac maiestatem
sententiam non substantiam afferentes. Et enim ipse
deus omnium eorum profecto conseruator atque pector
quod ad hunc mundum quous conferunt modo: non
tamen animalis seipso operantis laborem subit: sed
indefatigabili potentia utitur: qua quidem et ea quae
longe distare uidentur attingit. Supernam igitur
primamque sedem habet ipse. Nam in summo uniuers
et celi secundum poetam uertice collocatus: idcirco et
consul est appellatus. Atque maxime quidem corpus 95
id potentia ipsius potitur: quod est ipsi propinquum.
Deinde id quod post illud est collocatum: et deinceps
usque ad haec loca nostra. Quapropter terra et ea quae sunt 96
in terra ipsa quod plurimum distant a deo: inbecilla inordi
nata atque confusa esse uidentur. Verum quae id apud
diuinam potentia res omnes attingere et ea quae apud

Et ea quae supra nos sunt: propinquitatis atque cuncti-
ratione magis utilitatis minusve suscipiunt. **I**re stat
igitur quod quidem & deest atque accommodatur ad deum,
potentiam quae in coelo est collocata, & his quae plu-

a manu disponat: aut illius quippiam aliud minj-
tra, quod magno in Rege neque manupium fecerit:

Sed quale de Cambise dicitur aut Dario aut Perse.
Ipsae namque Eut perunt, aut in iusis, aut in ecclatano
collocatus erat omnibus inuisibilibus, regias edes admi-
rabiles pulcherrimas ac ornatissimas pulgentes ar-
gento auro atque ebore habitans: foris autem circa
ipsum probatissimi erant homines custodes, oia
percipientes ac referentes, ut ego ipse ac dominus
itaque perapiat. preterea hos ipsos alij questores

[The handwriting is extremely faint and illegible.]

instrumento complures variasque operationes efficiunt. hoc igitur pacto de ipsa diuina natura motu quodam simpliciter primi potentiam in res continuas. Et ex his ipsis in alias remotiores transeundo per uniuersum usque ad ultimas. alia namque ab alia nota, aliam rursus ordine mouet: aguntque omnes ut quaeque suapte natura potest: non tamen eadem sed diuersa atque interdum contraria. Et si prima motio e motus uertice speram simul et cubum et cylindrum proynat. Quodque namque horum corporum secundum suam figuram mouebitur. Aut si quispiam in sinu tenens al aquaticum et gressibile atque uolabile deinde exiciat. Nam haec omnia ad consuetudinem ipsis proficiuntur. Quaticum quidem nando: gressibile aut ambulando: uolabile uero uolando. una causa prima omnibus propriam facultate. modo res se se habet et in ipso mundo per se ipsas. motus omnium uaria opera contineantur: atque alia celerius

The handwriting is extremely faint and illegible throughout the entire document.

continente accidunt ob primam productricemq;
causam. Sequuntur hec emergence fluminu et
nationes maris arborum ortus fructuum matura
tiones: animalium fecunditates: nutritiones. omni
bus atq; actionibus: unusquisque natura ad
hec etiam uti videmus conserente. Cum igitur
dura omnium ac procreator qui quidem non ocu
lis sed mente claudat cernitur: induit universa
nature ius. quod inter celum terramq; fertur: ut
universa continue in circularibus propriis finibusq;
mouetur: infinitas uno ex principio extendens
celansq; formas. / Persimile est autem id quod agi
tur hisce que in pugna tempore maxime sunt.
cum tuba pugnam aggredienti signum exoritur
latur. Sunt enim signo percepto alius arma capit.
alius equum parat: alius bigam ascendit: et perfecti
quidem sui in ordinem locumq; proprium: equi
autem peditesq; in aciem pergunt. Atq;
omnia nutu Imperatoris ipsius aguntur efficiuntur
utq; aguntur. Sic et de universo mundo putari
oportet. Ab unus enim nutu omnia compelluntur
et sua quaeque efficiunt. Atq; quamvis oculis non

The text is extremely faded and illegible. It appears to be a handwritten document, possibly a letter or a manuscript page, written in cursive script. The ink is very light, making it difficult to discern specific words or sentences. The overall appearance suggests an old or poorly preserved document.

244
intraisse: atq; cum statua tota per uinculum quoddam
nisiibile adeo colligasse: ut si quis illum auferre uoluerit:
totam eam, statuem dissoluere atq; confundere necesse sit.

Eadem & Deus rationem in mundo subit. continens
omnium armoniam atq; salutem: hoc excepto: in mundi
nqñ medio ipsum esse: ubi est ipsa terra. & hic
turbidissimus locus: sed est em supra & purus
puro in loco: quem quidem coelum consueuimus appellare.

Testantur id ipsum homines omnes. locum deo superum
tribuentes. Vniuersi enim cum quippiam a deo petimus:
manus in celum tendimus. Qua ratione iam & illud
non male dictum fuisse uidetur. Iuppiter celum latu
in ethere atq; nubibus habitat/orte. Idcirco fit ut &
sensibilium prestabilissima eundem occupent locum.
de causa eundem ordinem seruant: & nunqñ alterata
nunqñ mutata sunt: quemadmodum ea que sunt in
terra. complures alterationes passiones ne / iuxta perunt.
Motions enim terra complures iam uarios terra de
uolauerunt: indres/ue homines multos submersere:
nundationes recessione/que maris continentes perape

[The handwriting is extremely faint and illegible throughout.]

epulum: celebrantur & festa quot annis decorum:
ac sacrificia & cultus heroum & cerimoniae ian-
cte ue. pro his qui obierunt. Complura & alia
ab alijs aguntur: uno praecepto unaqueque licentia quae
a legibus prodit. Quibus patet illam poetrix senten-
tiam esse ueram: Civitas thure simul gaudio atque
gemitu est referta. Pari modo putandum est. &
in ipso priori mundo quem quidem maximam
quandam civitatem appellare non incongruum est.
Ipse namque Deus Leo est in ipso & aqua: nullam
emendationem suscipiens, praestabilior profecto ac
firmior quamvis lege quae est in tabulis scripta.
Atque hoc, perpetuo regente continne uel, uniuersa
celi terraeque dispositis pulcherrime gubernatur: fit
planta namque & fructifera & non fructifera &
animalia tam domestica quam agrestia, quae in
terra in aqua ac in aere degunt & oriuntur
& nutriuntur & accrescunt & decrescunt & cor-
rumpuntur: lege sane diuina cui omnia parent atque
obtemperant. Atqui unus quidem est ipse deus:
compluribus autem nominibus appellatur: ex his re-
uel ipse facit. Nam a uita quam prestat: a fulmine:

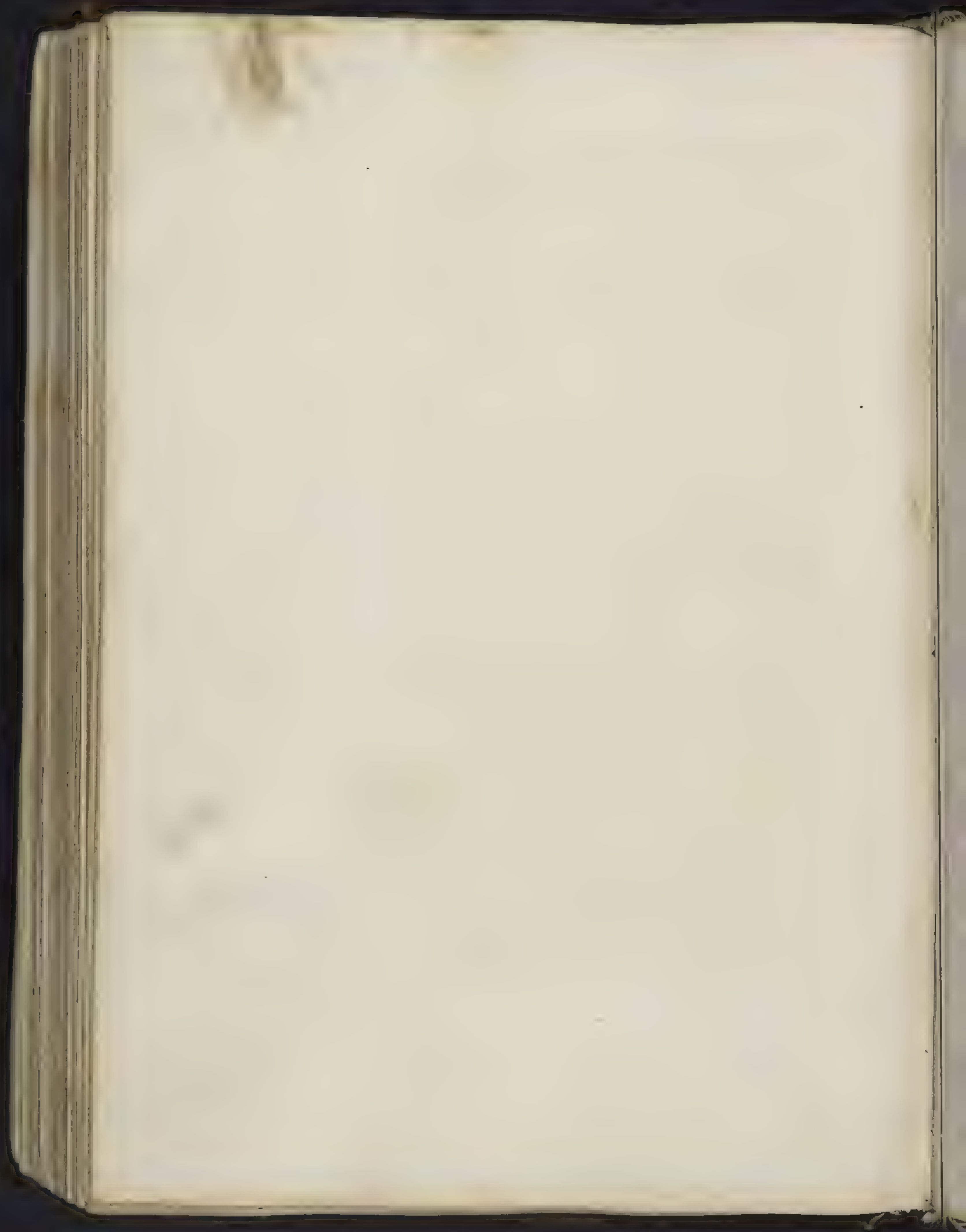
Immutabilia sunt: ueritque nequeunt: futurum autem
secunda, quae Lachesis appellatur: Desino namque
res ueritque, si permutantur natura: propositum uero
Teractum uero teracta quae Cloto dicitur propheta quae
concludit atque nec cuius scilicet. Iam uideam de tabula
ipsa innuere plane uidetur: Haec uniuersa mihi
aliud esse quam ipse deus uidetur: ut Platoni etiam
placet. Dicit enim Deus quidem ut antiquus sermo
asseruit principium et finem, et media omnia ^{verum} ~~mi~~
Hunc autem semper Iustitia sequitur: quae eos qui
diuinam negligunt legem punit: cuius ab initio con
tinuo particeps erit: qui futurus est felix atque beatus.

finis

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text at the bottom left, possibly a signature or date.

Handwritten text at the bottom left, possibly a signature or date.

Handwritten text at the bottom left, possibly a signature or date.

Handwritten text at the bottom right, possibly a signature or date.

Handwritten text at the bottom right, possibly a signature or date.

Handwritten text at the bottom right, possibly a signature or date.

clcomedi de contemplacione orbium Exeheru

de Gato Versus.

1 Minis quidem res incerta, iudicij dignissima
petenda est a deo quoniam bonus est genitor, et
nihil apud eum incertum, qui scientiam ^A omnium
diligentissimo sortitus est: Quod et in oratione
de incorruptione mundi necessarium: quoniam in sen-
sibilibus penitus mundo nihil, ut perfectius, et in
intelligibilibus nihil deo consummatius: Et sicut
intellectus est dux ipsius sensus, ita intellectui
dux est sensui: Sed subditorum labor est in
anore discendi quae sunt apud deum ac presidem.

2 Si per exercitationem prudentiae ac temperantiae:
totiusque virtutis doctrinam: nos met abstergeremus
a passionum maculis, fortasse non denegaret deus
summi dignitatis, deposita malitia scientiam in no-
bis exponere.

3 Anaxagoras reprensus in eodum, interroganti:
cuius rei causa tam multa conarer noctem
insomnem sub diis agere respondit, hunc se

A o altitudo divinarum
scientiae ac sapientiae dei

b Quia in malis iam
aia non introiunt sapie

mundum choreasq; ac circulares ^{in se} impetrigma-
rice intueri:

. c. xpus uenturus est
iudicare uiuos ac mortuos
et seculum per ignem.

Stoici mundum exurendum putarunt eum diffi- q
mentis esse quandam substantiam exornatam ad
exustionem usq; cuius interuallum motus, tempus
esse dixerunt:

Quomodum ex non ente nihil fit sic in non ens 5
non corrumpitur: Quia ens deperire penitus ineffi-
cax est, et inaccessibile:

Quidam mundum germen ingentumq; ac non 6
corrumpendum dixerunt: Quidam contrarium
et germen et corruptibilem. Sunt qui sentien-
tes hinc inde ab utroq; acceperunt: et q; germen et
posterioribus, et a prioribus q; incorruptibilis
mixtam opinionem secuti germen et incorruptibi-
lem ipsum putantes:

Democritus et Epicurus et e Stoicis philosophoru 7
plurimum uulgus generationem ac corruptionem
mundo relinquunt, sed non similiter: Quidam sane
multos mundos consentiunt: Quorum quidam gene-
rationem ex complexionibus atomorum dicunt
corruptionem uero ex abstissionibus et disruptio-

inibus eorum quae facta sunt:

8 Stoici mundum unum putant, et generationis eius causam deum: corruptionis uero non iam deum sed ignis insitam entibus potentiam, infatigabilis quidem, temporum autem longis curriculis insipam uniuersa respluentem, ex qua rursus opificis prouidentia constat regeneratio:

9 Aristoteles nequaquam pie ac ^{aut} sancte sentiens, mundum ingentem dixit, et incorruptibilem esse, enarrantes contrarium improbauit tantum scilicet uisibilem deum qui a manufactis nihil differre putarunt, a quo sol lunaque ac reliqua omnis errantium et non errantium uera diuinitas contineretur.

10 Platonem opinari dicunt in times mundum esse gentem, quum etiam per omnem eius scripturam patrem et opificem conditoremque deum ac plastamatorem appellet mundumque hunc ab se nepotem ab archetypo intelligibilis exempli sensibile imitamentum: Omniaque in illo esse perfectissima intelligibilia ad intellectus perfectionem, effigiesque ad sensum perfectissima:

11 Patrem disciplinae platonice putant hesiodum

A. In regeneratione cum sederit plures homines in sede. ma. sua.

proctam: gemitum et incorruptibilem existimantes
ab illo mundum dici: Ideo gemitum quia dixit vel
primum chaos fuit, deinde uero late patens terra
firmum erat omnibus domitilium. Ideo incorrupti-
bilem, quia eius corruptionem et dissolutionem non inducit:

Chaos utique putat aristoteles locum esse, quoniam quod
suscepitur, necesse est aliquid corpus esse. Et aquam
ab effundendo dictam stoicorum aliqui putant.

b. id est a τοῦ χάους: quod
est fundo, descendit ἵδωρ.
id est aqua

Ante hesiodum multis temporibus iudeorum legislator
Moses gemitum et incorruptibilem mundum dixit:
Et dies, et noctes: et hora, lunaque ac sol naturam
mensurae temporis acceperunt cum toto coelo por-
tiones immortalitatis sortiti perseverant incorrupti.

Qui mundum astringunt ingemitum et incorruptum,
dicunt forte duabus causis posse corrumpi, ab extra
scilicet et ab intus: quarum neutra docent mundum
posse corrumpi, aut alterutram contingere. Cum
mundus in sublimissima utens, ducat omnes partes
ipse a nullo ducitur:

Duabus existentibus causis corruptionis, interuire
quidem et exteriori, quae alteram putantur sustinere
receptiva sunt et alterius: ut bos, equus, homo, et

animalia / similia quia contingit haec necari ferro
et gritudine morientur / impossibile est invenire
causam extra: Nam quod existit ad recipiendum
corruptionem irreceptibile erit ad susistendum
a seipso / quando mundus non erat: quod enim non
existit non movetur: / Intervallum autem in unda
in motus ostensum est tempus esse: necesse igitur
est utrumque ab eterno susistere generationis principium
non recipiens: Quae vero corruptionis receptibilia
non sunt, verborum elocutione forte stoicus quis dicit.

Quoniam graeci dixerunt in suis fabulis spartas
homines ex terra genitos, non infantes, aut ado-
lescentes, sed illos viros armatos, fortasse si hoc
verum constitisset, etiam immortales et absque senio,
nam ex quo non accipiebant infantiae ac pueritiae
adolescensque incrementa, nec senij detrimenta transisset.

Terra si genuisset homines viriles, statim a principio
et nunc generaret, quia non senit: sed in simili
permanet semper: nam quarta pars totius existens
propter totius permanentiam ad defectum pervenire
non debuit, quandoquidem et fraterna eius elemen-
ta, aqua aer et ignis, absque senio perseverant:

id est motum mundi et temporis.

Xenophon dicit spartas ab
incurabulis fuisse inter
arma aducatos.

A generatio venit et
generatio perit tota
aut incerta permanet.

hesiodus dixit terram
pandoram id est omnium
donantem.

Terra purgata vel diluta fluminum superius
decurribus: velut egyptum dicunt: vel annuis
inhibus ex corruptione laborem remittens depri-
mitur: ac deinceps requiescens rursus perfectam
virtutem adusq; robur perfectum recuperat:
postea denuo incipit generationem similium
nutrimenta cunctis speciebus astatim germinans
animalium: Quare non preter intentionem, hanc
poeta dixerunt pandoram, cuncta donantem quae
ad utilitatem sunt atq; utilitatis fruitionem:
Olim quidem fructus corporis laborem sanat:
uitis autem epotus moderate, uoluptates animae
dolores lenit: Etiam et a floribus relata odoratis
suis aurea et colorum infinita proprietates sapienti
arte variata.

Homo mitissimus animalium rationem donante sibi
natura munus accepit: Quae passiones exaspera-
tas mitiget et qua longe fuerat prestabilis ad
pacem inter homines: qm̄ armis ad bella uti:
Crito laus mundum eternum astringens, qd causa inquit
est ipsi sanitatis, sine morbo est, sed et quod causa
ipsi vigilandi, vigilans est: Si vero hoc et causa sibi

existendi eternum est: Causa uero mundus homi-
ni existendi: siquidem et alyis cunctis: igitur eternus
est mundus:

Mundus ut inquit Critolaus caret tribus internis
causis ad corruptionem trahentibus quibus aialia
sunt subiecta, morbo, senectute, egestate, quia nimi-
rum compactus est ex omnibus elementis, ut nulla
pars relicta sit ad uim proferendam: omnes uero
partes subiectas sibi habet: Sufficiens sibi
est: ac penitus extra egestatem ad pmanentia factus:

I dem Critolaus putauit mundi naturam esse
longeuam, ordinem non ordinatorum, congruen-
tiam incongruorum, consonantium dissonantium,
unitatem distantium, lignorum ac lapidum habitu-
dinem uirgultorum uiminūq; atq; arborum natura:
animalium uero cunctorum animam, hominum
intellectum ac rationem, uirtute nq; studio/brum
perfectissimam:

P lato existimauit mundum egritudine carere, neq;
corrumpendum fore: quia ipsa mundi constitutio
ex quatuor unum quodq; totum accipit: Nam ex igne
roto aquaq; et aere et terra, neq; partem aliquam ullius

neq; uim relinquit, cogitans quidem ut totum animal
max^e perfectum ex perfectis sit partibus, etiam ne
aliquid relinqueretur, unde aliud fieret fortasse similis,
utq; sine senio, sine morbo fieret:

Omne genitum sequitur dissolutio, incorruptio uero
ingenitum. Nam quae componuntur, dissolutionem in
ea, ex quibus componuntur accipiunt: dissolutio uero
non aliter fit, q; ad secundum naturam quorūcūq;
reditum: sicut per contrarium: compositio est conue-
nientia ad id in quod contra naturam uolenter
coquantur, et copulantur:

Iuxta tragicum illum exorientia quidem de terra
in terram. Quae uero in terra germinant ab aethere
rursus in caelestem polum emigrant: Moritur utiq;
nihil quod natum est: Separatum uero aliud ab alio
formam propriam ostendit. Sane lex una omnibus
corruptilibus perscripta est, et decretum istud:

Quandiu consistunt quae conuenerunt in mixtione
pro naturali ordine, confusionem subeunt ordinis,
et ad loca transferuntur contraria, in tantum ut
peragrinari uideantur. Quum uero dissoluantur ad
proprium naturae ordinem reflectuntur:

^A
Nam deo uiuunt omnia

At mundi partes optimam positionem atq; accommodatum ordinem sunt omnes sortita: usq; adeo ut una quatz uelut in dilecta sibi patria locum amabilem aut meliorem non querat mutationem:

Siquidem causa corruptionis existentis in ceteris animalibus est contra naturam ordo: In mundo autem partes singula proprias regiones ordine sortita sunt, iuste mundus putabitur incorruptibilis.

Mundus omnino corruptionem non accipiet, quia continens ipsum natura inuicta est, iuxta multiplex robur fortitudinis omnium nocuorum omnino et simpliciter dominatrix:

Si deus mundum corrumpere id esset aut ne de cetero mundum, aut alterum strueret: Primum est alienum a deo, ne de cetero faciat mundum: quem deus confusione non ad ordinem reducere, non ordinem ad confusionem: deinde quia poenitentiam que passio morbusq; anime est susciperet:

Si alterum mundum faciat deus, et hunc destruat omnino qui fiet aut peior, aut similis aut hoc melior hoc constructur: Si peior et opifex peior? sed immaculata et irrephensibilia, correctionemq; non

^{A.}
Qui etiam forma speciosus
præ filiis hominum

^{B.}
Quia stabilisq; manens dat
cuncta moveri

requirentia, scientia et arte perfectissima sicut dei
opera: Nam et condicens est deo informare defor-
mia, et turpibus mirabilem pulchritudinem adhibere:

Deus isto si meliorem mundum condiderit: erit quoque ac
melior idem conditor, ut quum priorem condiderit et
mente fuerit atque arte imperfectior: quod de deo vel
suspitari nefas est. Equalis enim ipse sibi ipsi ac similis
est deus, neque remissionem ad peius neque ad melius reci-
piens intensionem.

Nostra quidem utpote mortaliū opera caduca merito
sunt. Atqui dei immortalis sunt opera incorruptibilia:
Est enim consentaneum, naturæ artificis esse similia
quæcumque sunt elaborata:

Qui uoluerunt duo speciem facientia in eadem substantia
stare non posse, providentiam corrumpunt quorum
princeps chrysippus est: Est enim mundus: et est anima
mundi providentia ipsa: qua contextu chrysippi orōnis
perire non debuit: nam si nefas est dicere providentiam
esse imperfectam, partem totius mundi et ideo pereun-
dam, ut in sermone chrysippi timendum est: multo
maius est nefas ipsum mundum dici corrumpendum:
Tempus mundo coetaneum uidetur: beneque diffinitum

Tempus esse intervallum motus mundi: ipsumque
mundum causam temporis: omninoque incertissimum est
opinari fuisse tempus, quando mundus non erat.

Quidam astruendo dicunt si generatus et corruptibilis est
mundus: quod stoici non placent, quia nullam corruppen-
tem causam est inuenire, neque intus neque extra, quae
mundum corrumpat: Extra quidem nihil est quia nec
alicubi vacuum est, elementis integris in idem responden-
tibus: Intus uero nullum uitium est tale: quod huius tanto
resolutionis causa fiat: Si uero sine causa corrumpitur
per se ipsum quod non ex ente generatio corruptionis
erit: Id quoque neque mens recipit.

Tribus existentibus corruptionis modis, per diuisio-
nem, per interitionem, per confusionem: sane per
diuisionem ut sunt greges, armenta, chori, exercitus,
qui separatione corrumpuntur: Per interitum, quoniam
quod transformatur nullam aliam praebet formae
similitudinem, ut corpus hominis resolutum: Per
confusionem ut medicina ex pluribus confusa: Quorum
una quaeque qualitas in unam excellentis qualitatis
generationem corrumpitur: horum nullo modo corrup-
tibilis mundus:

^{A.}
propterea diuinus pater
noster qui est in celis

^{B.}
et simile dicunt. Item
trinitatem quodam modo.

^{A.}
Deus quidem singula prospicit atque omnium uelut pater
familias procuracionem habet, et si licet uerum dicere,
auriga gubernatoris quoque lege regit ac remorem omnium
habet: Soli ac lune, atque errantibus ceteris, et non erran-
tibus etiam aeri, ac mundi partibus assistens, et coho-
perans omnia quae ad totius permanentiam, et recta ratione
dispensationem innocuum.

^{B.}
Ignis tripartito consideratur: Est enim carbo, flamma,
fulgor: Carba quidem ignis est in materia terrestri:
flamma uero quod ex nutrimento accollitur: leuatum:
fulgor quod emissum et flamma cooperatur oculis ad
uisibilibus susceptionem:

Quoniam quidem causa motus est ignis: sed et motus
est generationis principium, et impossibile est sine
motu generari, stoicorum quidam acutius intuentes, formi-
dant, ne igni extincto, cuncta statim maneant tacita
depressa mundi ornatu, utpote sublato igne, ne subsit
unde motus fiat:

Stoici qui de mundi futura combustionem disputa-
runt, mundum cogitarunt ex incendio maiorem
futurum, utpote uniuersa eius substantia resoluta
in etherem tenuissimum: Quare prouiderunt contra

mundum, vacuum, imensum, ut quoniam omne corpus
in ignem resoluatur ac fluat, habeat mundus in ignem
resolutus ac diffuens, vacuum, ut eius modi effusio non
eget suscipiente regione.

Exustione mundi facta etiam coniugatorum sequetur
inconueniens quia utiq; impossibile hoc quidem esse,
hoc uero non. Nam albo existente, necesse est et nigrū
esse, et magno paruum, et superfluo diminutum, et
dulci amarum, et diu noctem et his similia. Sed facta
combustione, alterum quidem existet eorum quae sunt
in coniugatis, alterum non. Omnibus enim in ignem
resolutis, huc erit et rarum et calidum: Graue aut
nullo modo, uel densum, uel frigidum quae solutis sunt contraria.

I Illud uero non inconsiderate ab inuestigantibus ueritatem
dici solet, corrumpendus mundus uel ab alia causa cor-
rumpetur, uel a deo, si ab alia, nullius quidem recipiet dis-
solutionem: nihil est enim quod mundus non continet.
Quod enim continetur infirmius est continente: a quo
et imperatur. A deo autem corrumpi eum dicere,
sit omnium sceleratissimum: deus enim confusio-
nis, et inornatus, et corruptioris non est: sed ordinis
et ornatus: atq; optimi totius ratio:

Qui dicunt per ignem mundi corruptionem futuram non
modo falsa opinionis arguuntur ex predictis, sed etiam ex
quatuor elementis quibus mundus consistit, terra, aqua,
aer, et igne: Quid, ergo sortem omnium asserutus est
ignis, quod reliqua dicunt in ipsum resolui. Decenter quis
dixerit, quare non in aquam, vel aerem, vel terram. Nam
etiam in his sunt viue excellentes: Sed nemo in aerem
vel in aquam vel in terram mundum dixit conuer-
tendum, quia equalitas in elementis ueneranda est:

Sicut anni tempora circuitum conuertunt, uicissim, mu-
tuoque suscipiuntur, curiculis amorum indeficientibus:
pari modo ponunt et elementa mundi transmutatione
uicissitudinaria (quod est stupendissimum) mori repu-
rata immortalitatem. manifesti:

Elementa propterea immortalitate semper et assidue eandem
uiam supra et infra conuertunt: Quedam siquidem uia
procedens a terra incipit. Ipsa namque in aquam liquefacta
particeps est transmutationis: Aqua uero in aerem eua-
porata, et idem aer in ignem conuolutus: Descensio uero
a capite: Subtracto namque igne per extinctionem in aerem:
subtracto et quando comprimeretur in aquam aer: aqua
uero multa refusione in terram compacta:

Heracitus bene in quibus inquit animabus mortem
fieri aqua: mortem aquae fieri terra: animam enim
reputans spiritum esse: Sane aeris mortem generatio-
nem aquae: huius mortem terrae generationem esse enigmati-
ce loquitur: mortem non totalem uocans interitionem:
sed in aliud elementum transmutationem:

Ad mundi perpetuitatem aequalitas in elementis require-
batur, inconstansque ideo et continua, potensque a semetip-
so aequalitas custoditur: non modo conueniens: sed
etiam necessaria, quando quidem quod inaequale est, iniustum
est: porro iniustum malitiae progeneris quae domi exulat
immortalitatis: Atqui mundus sensibilium dei domus de-
monstrata est: Quam corrumpendam existimare, scire
est naturae aut consequentiam non intueri:

Quatuor existentibus modis corruptionis, additione, ab-
latione, transpositione, alienatione, nullo eorum
mundus corrumpendus est, quum quatuor mundi partes
esse elementa scilicet esse potestiae demonstrantur aequalis:
Quod uero aequaliter est potens, firmitudinis est indeclina-
bilis, et immobilis permanentiae causam habet: unde mun-
dus aternus comprobatur:

Thucydastus existimauit illos errare qui generationem et

corruptionem mundi coharquunt. Nam si terra generatio-
nis principium non accepisset montibus et collibus non
superexaltaretur qui aequales campestribus esse debuerant.
Nunc autem ab eternitate per annos singulos imbris
descendentibus in altitudinem cessere. Quedam et terrae
partes disrumpit torrentibus recedendo subsiderunt. Non
usque ad aetheream altitudinem terram fatentur eterna non esse.
Mare dicunt immixtum atque ideo significare mundum
nequaquam eternum. Testes sunt insularum probatissima
rhodus et delos: quae dudum a mari exstinctae putabantur.
sed tempore post diminuto mari sensim ac parumper
emergentes apparuerunt. Quorum delos ab appario-
ni nomen accepit.

Corrumpitur inquit cuius partes corruptibiles sunt.
mundi vero partes corruptibiles: pars enim terra omnis
maior ac minor tempore corrumpitur. Lapides etiam
fortissimi marcent secundum habitudinis infirmita-
tem, contritiq; ac fluentes in tenuem pulverem resol-
vuntur. Aqua nisi a vento cedatur immobilis manens
interit: fetulentissima fit enim, velut anima priva-
tum animal. Aeris corruptiones unicuique manifestae:
quem infirmari: corrumpi: et emori quodammodo contingit.

Nam ex aere pestem nil aliud dixeris: quoniam aeris mor-
tem ignis carens nutrimento illico exstinguitur:

Claudum ignem abscisso pectore dixerunt: propter quod
Tritens erigitur secundum aereae materiae stationem:
^{materia} qua consumpta exstinguitur: Quid simile patiens quod
indici dracones qui super elephantes regunt: eorum uenas
quum diruperint sanguinem ebibunt: Multimodis quoque uoxa-
tionibus lassatos postquam cadere coegerint, ipsi simul
alliduntur in terram. Syritas quoque quibus elephantes emic-
rant nequeunt contrahere, ac cibo destituti, et ipsi
pariter intereunt:

Qui mundum insuper corrumpendum dicunt argu-
endo sic inquirunt: Si fuisset eternus mundus, utique
fuissent et aeterna: tantoque magis hominum genus
quanto ceteris animalibus est prestantius: Sed et tar-
dius id genitum appareret uolentibus naturalia destru-
tari: Merito igitur aut potius necessarium est et homi-
nibus artes affuisse uelut coetaneas: Non modo quia
rationalis naturae sunt artium exercitia propria, sed et
quia uiuere sine his non licet: At si non eternus est
homo, neque animal aliud deinceps neque regionis istae de-
monstratae terra aqua et aer: Quare constare dicunt

A
quia summaq; locum sibi
legit in arte

corruptibilem esse mundum:

Quando vis ignea intra terram conclusa sursum fertur
naturalis uirtute ignis ad proprium locum festinat: et
si quid uel breue capiat respirationis ad superiora quidem
contrahit multum substantia terrestris, quoad possibile
fuerit: Extra uero si fuerit breuiorem secum fert terra
substantiam, uel usq; ad multum pertransire coacta, in
longissimam procedit altitudinem eleuata: in acumenq;
et in acutum finitur ignis figuram imitata ex qua
montes fiunt:

A
quia quod minus potest
distenditur et opprimitur
a plus potente

Ad editam montium excitandam figuram imitata
fit leuissimi et grauissimi naturarum inuicem
contrariarum pugna necessaria irruentium
atq; ad propriam quarumcunq; regionem nitentium:
et quod minus ualeat distendentium ex opposito:
Ignis sane terram contrahens a nutante circa
eam pondere deprimi cogitur: Terra uero deorsum
librans, ab igneq; alleviata superius tendens ad stationem
ignis attollitur ac perstat.

Montes non dissipantur a fluentis pluuiarum
ignea continente illos uirtute: per quam exurgunt
ualdeq; firmiter ac fortiter inuoluuntur: porro

id vinculum quod continet si dissolvatur merito
dissolui debuerant, atque ab aqua dissipari. Sed
astructi viribus ignis stabilissime contra plu-
viarum impetus resistunt.

Ad mundi corruptionem non facit adducta maris
diminutio, quodque in maritimis quaedam spectentur
coniuncta, quae dudum fuerant separata: nam
etiam maris incrementa demonstrantur: unde
urbes multa demersae periere.

Non sane omnino cuius omnes partes corrumpuntur id corruptibile est: sed cuius partes simul
in eodemque subiecto ac per idem tempus: quandoqui-
dem et aliquis summum truncatus digitum vivere
non impeditur: sed truncatus partium communita-
tem illius morietur.

Si elementorum unum quodque sensum ad vivam
naturam transmutetur immortalis potius dicitur
mundus quam corruptibilis: iuxta tragicum phi-
losophum: Moritur nihil quod effectum est:
separatum vero aliud ab alio formam aliam ostendit.

Artes et scientiae fuerunt inventae, quum genus
hominum multiplex fuit: Deserunt quando corruptio-

nibus per orbem factis, hominum genus fuit immi-
nutum: Totalis equidem stulticia fuerit dicere ar-
tes coetaneas mundo: Alioquin mundum nouiter
factum astrueret: Nam quasi et uix ante mille
annos inventores artium fuere.

Corruptores iuxta terram non simul omnium de-
mentorum, ac repente, sed interpollatim: et ut plu-
rimum attribuunt duabus maxime causis, ignis scilicet
et aquae iniuriis in explicandis: et haec dunt hysto-
riae in annorum curculis ualde paucis contigisse:
Nam quando incendium comprehendit celestis ignis
fluxus desuper effusus dissipatur multis in locis
orbis dimata magna percurrentis: Diluuium uero
quando uniuersam aquae naturam imbris pertra-
hit habitantes in locis pereunt: Ex quibus musis
et artium atq; scientiarum intermissio processit.

o. Mm quidem in re, non satis perspicua studioq; captm. 1.
digna deum inuocare consentaneum est, quoniam
bonus est genitor, ac nihil apud eum incertum,
qui omnium scientiam diligentissime accepit:

Ad orationem uero de incorruptione mundi ualde
necessarium: Neq[ue] enim insensibilibus quid omnino
perfectius est mundo: neq[ue] in intelligibilibus aliquid
consumatus deo: Semper enim ipsius sensus dux
est intellectus, et intellectum sensitui: Ea uero
que subditorum sunt apud duam et magistrum
labor est in amore discendi, quibus insitum est
maius ueritatis desiderium. Si eni exercitati
prudencia temperantiaq[ue] ac totius uirtutis doctrinis
abigeremus passionum morborumq[ue] maculas fortasse
non designaretur deus summe puritatis ac propria
in sua specie: inuidis uotis, scientiam, celestium uel per
somnia, uel per oracula, uel per signa, uel per prodigia
inducere: Quoniam uero imprudentiam, et iniusticiam aliq[ue]q[ue] malitias
conseruantes, habemus intentiones atq[ue] figuras illas,
amare oportet, si qua ex nobis condecentia, ueritatis ali-
quod imitamentum inuenimus: Dignum est igitur que-
rentibus si mundus incorruptibilis est: quando quidem
corruptio et mundus ex his sunt que multipliciter
dicuntur: utrunq[ue] prius nomen scrutari, ut quead-
modum significat et nunc ponitur, dignoscamus: Sed
non quotquot demonstrantur, dinumeranda sunt: ea

alio formam alteram demonstravit. Sane neq[ue] sic
est stultum ut dubietur si mundus ad non esse cor-
rumpitur: sed si recipit ab sui generati transmuta-
tionem, varias formas elementorum et compositorum
in unam atq[ue] eandem figuram resolvens, vel sicut in frag-
mentis et comminationibus, recipiens totalem confusionem.

vi³ **T**riplex vero fuerunt opiniones de questo: eorum utiq[ue]
qui eternum mundum dixerunt ingentem quaq[ue] ac sine
perniciē: & eorum qui eo opposito gentem et corruptibi-
lem: Sunt qui ab utriq[ue] acceperunt, et gentem quidem a
posterioribus, a prioribus vero incorruptibilem, intactam
opinione relinquentes gentem et incorruptibilem illū
esse opinati sunt: **D**emocritus igitur & Epicurus
plurimūq[ue] vulgus philosophorum stoicę doctrine gene-
rationem et corruptionem mundo relinquant: Verum
non modo simili: Quidam quidem multos mundos con-
sentiant quorum quidem generationem mutuis figuratio-
nibus et connexibus atomorum attribuerunt: corrup-
tionem vero contrariis abscissionibus et disruptionib[us]
eorum que facta sunt: **S**to in autem mundum unum
vii³ generationisq[ue] sua deum causam, corruptionis autem
non utiq[ue] deum: sed ignis infatigabilis potentiam, enti-

bus insitam, temporum longis circuitibus uniuersa
resoluentem in seipsam: ex qua iterum mundi constat
regeneratio, artificis providentia. Secundum autem
istos potest aliquis quidem mundus eternus, aliquis
uero corruptibilis dici: Corruptibilis utique qui per
exornatum: eternus uero qui per exustionem: regene-
rationibus ac circuitibus indefinitibus immortalis
factus: Aristoteles uero nequaquam pie sancte ut sciens, vni³
ingentum inquit et incorruptibilem mundum esse:
Vehementem autem damnauit impietatem contraria dispe-
rentium: qui a manufactis differre nihil existimauerunt
tantum uisibilem deum, solem ac lunam et aliam erran-
tium, et non errantium ueraciter continentem diuini-
tatem uniuersam: Dixit autem (ut audire fuit) utupe-
ratis quoniam olim quidem timebat domui ne uolentis
flabris, aut iniustis tempestatibus, aut tempore, aut
desidia opportuna sedulitatis subuerteretur: Nunc autem
timorem maiorem impendere ab his qui uniuersum
mundum uerbo destruunt: Quidam non Aristotelem
opinionis inuentorem dicunt, sed pythagoraeorum aliquot:
Ipsa autem et in orcelli scripturam, leucami genere mita-
latam de natura totius mundi: In qua ingentum et incor-

ruptibilem non quidem determinavit sed per demon-
strationis confirmavit mundum esse: Genitum autem
et interruptibilem dicunt a platone in timoe manifesta-
ri per naturam naturam etatem in qua datur ad immo-
res deos a seniore ac duce: Deus deorum ego conditor
patens operum insolubilia mihi volente: Sane quod non
ligatum totum dissolubile: Atqui quod bene conglutina-
tum est, beneque se habet, malum est dissolvere: Quapro-
pter et si geniti estis, immortales quidem non estis, neque
indissolubiles omnino, neque sane solvemini: Neque inuo-
lvemini mortis fato voluntatis mea: Maius etiam
vinculum et auctoritatis excellentioris sortiti quam illa
quibus ingenerati fuistis colligati: Quodam vero iuxta
platonem sapientes facti putant genitum dici mundum
non quod acceperit generationis principium initium:
sed in eo quod si genitus est, non aliter forte quam pre-
dicto constare modo, vel quod in generatione ac muta-
x? tione partes viderentur. Melius autem ac verius est
opinari quod prius, non modo, quia per omnem scrip-
turam patrem quidem et factorem et conditorem
plasmatorem deum illum inquit, pulcherrimumque
opus mundum hunc ab se nepotem, ex archetypo

id est filius dei semine illo et in
religibili: qui per tota oia uerbo
uirtutis sue per que oia facta
sunt, et uirtutis, O uos facti
est in ipso uita dicit: —

intelligibilis ^Aexemplaris sensibile imitamentum: cuncta
querunt in illo intelligibilia in se complectens: per-
fectissimi ad intellectum effigies ad sensum perfectissima:
Sed quia de his et Aristoteles testimonium facit ex
platone: ob philosophie reuerentiam fortasse nihil
mentitus: et quia fidelior explanator mentis cogniti
testimonium reddit: Maximeque talis qui disciplinam
non inutilem posuit irrita cum desidia: Superare
uero contendens antiquorum inuentiones, quodam ualde
necessaria philosophis ad unam quamque partem adin-
uenit: Patrem uero platonice doctrine quendam hesio-
dum poetam reputant: gentum et incorruptibilem
existimantes ab illo mundum dici: Gentum sane
quemam dixit: Sed eundem chaos primum fuit:
deinde uero late constans terra firmum omnibus
domitium erat: In corruptibilem uero quia corruptionem
sui dissolutionemque non inducit: Chaos uero Aristoteles
opinatur locum esse: quia quod suscipitur necesse est
prius esse aliquid per corpus: Stoicorum uero quendam
aquam ab effusione nomen sibi fuisse putarunt:
Unde autem habeatur gentum esse mundum apud
hesiodum ostenditur manifeste: Longe sane prius

temporibus iudiciorum Legislator Moyses in sacris
libris genitum et incorruptibilem mundum dixit:
Sunt autem quinque. Quorum primum inscripsit
Genesis in quo incipit per hunc modum. In
principio fecit deus celum et terram: terra autem
erat inuisibilis et incompressa. deinde procedens in
sequentibus induit rursus quod dies et noctes et hora
et anni, lunaque ac sol qui naturam mensurae tempo-
ris acceperunt: cum toto caelo portiones immortalita-
tis sortiti perseverant incorrupti. Ea uero quae inge-
nitum et incorruptum astringunt uerba ordinandum
prius est propter ipsam inuisibilis reuerentiam primi-
geni? prius proprium sumentes. Vniuersis corruptionem
recipientibus cause duplices perditionis. una quidem
intus, altera de foris adiacent. ferrum igitur et es
atque eiusmodi substantias forte inuenieris extinctas
ab ipsis. Vtique quum more prorepentis morbi
venenum incurrens excedat: Ab his uero quae sunt
de foris quando incensa domo uel urbe uolentia ignis
ipsa dissoluntur. Similiter autem et animalibus
addit perniciem, utro quidem infirmitates per se se
contrahentibus. De foris uero necatis uel incendio

consumptio: Vel mortem impuram utpote per
laqueum sustinent. Sane si mundus corrumpi-
tur, necessario vel ab aliqua earum que extra sunt
vel ab aliqua que in ipso sunt potentiarum corrumpi-
petur: Impossibile vero est utrumque. Extra quidem
mundum nihil est, simul omnibus ad suam plenitu-
dinem ^{consumptio} consumptis: Sit enim unus erit ac totus et
absq; senio: Unus quidem: quia ex quibusdam derelictis
non datur alterum huic nunc enti fieri similem.

Totus autem propterea quia universam substantiam
in seipsum consumpsit. Absq; autem senio et absq;
morbo quandoquidem corpora morbis ac senio capta-
bilia a caliditatibus ac frigiditatibus alijsq; contra-
rys de foris incidentibus fortiter subvertuntur: Quoru
nulla potentia diffugiens mundum agitur in circuitu
et impontur: Vitiis nulla exterius abeunte parte:
interius universaliter comprehensorum: Si vero aliquid est
ab extra: erit forte penitus vacuum, aut impassibilis
natura, quam impossibile est aliquid pati vel agere.

Atqui neq; ab aliqua causa dissolvetur, earum que sunt
intra ipsum: Quoniam quidem totius pars ac maior
esset eo et fortior quod est inconuenientissimum:

xv?

Nam mundus in sublimissima utens ducit partes omnes
ipse a nulla ductus: Deinde quia duabus existentibus
ipsius corruptionis causis, una quidem intrinsecus
de foris altera: quae alteram putantur sustinere, re-
ceptiva et alterius sunt omnino: Signum vero hoc
et equus et homo atque animalia his similia quia con-
tingit necari ferro et morbo interibunt: Difficile
siquidem est, magis autem impossibile, invenire intelli-
gibilem de foris causam. Quod existit ad sustinendu
corruptionem, irreceptibile erit ad sustinendum a se ipso
quando mundus non erat: Quod enim non sustinet neque
mouetur: Intervallum autem mundani motus ostendi-
tur esse tempus: Necessarium igitur utrumque ^{existere ac moveri} ex eterno
sistere generationis principium non recipiens: Quae
autem corruptionis receptibilia non sunt forte quis
nugaxo stoicus dicit tempus ostensum est interval-
lum esse mundani motus, non exornati huius sed
et illius per exustionem intelligibilis: Ad quem di-
cendum ^{qui exurgendus} Im mundum, a genere se transponens no-
mina, mundum vocas: Si enim is quem videmus
vere ac naturalissime mundus appellatur, summe
ordinatus et exornatus, quasi summa hominis arte

illam ipsius ab igne transmutationem merito quis
fortasse immundum quid et inornatum nominauerit.
Critolaus uero ex eorum numero qui cum musis du-
cunt choreas, peripatetici amator philosophiae in doctri-
na de mundi eternitate colloquens haec usus est fide:
Si factus est mundus, necesse est et terram factam
esse: Si uero terra genita, prorsus et hominum genus:
nam hominum ingentium ex eterno genus suscitans
sicut demonstrabitur: eternus ergo mundus: Quod supra
posuimus uim confirmandum est si egerit demonstratione
tam manifesta (eget autem) ut uidetur propter fictores
fabularum, qui uitam implentes mendacis, ueritatem
exilio multarunt: Non modo ciuitates ac domos cogentes
sed et omni quaeque re propria carere: Et ad uisionis
attractionem metra rythmosque, illenobram ad insidias
exogitarunt: Quibus imprudentium aures veneficijs
contaminant: Quemadmodum deformes oculos, turpesque
asubio meretrices ornatu adulterino circumiecto: proprijs
penuria: Dicunt enim quod mutua hominum hinc inde
generatio magis nouum est naturae opus, uetustioris
autem seminis et antiquior ex terra, quandoquidem .xvi.
omnium mater est, ac reputata fuit: De caritatos uero

217
a grecis spartas pullulasse olim, uelut nunc arbo-
res, perfectos et armatos terra pueros, fabule signifi-
catum esse facile ex multis est dignoscere: Lam uero sta-
tim ^{homini} priori ^{na. n. deus} genito illigant ^{mensuras} determinatas
de numero augmenti temporum: Gradus enim
quosdam natura, status genuit: per eos quocumque modo ascen-
dit ac descendit homo: Ascendit quidem ad auctus, dimi-
nuitur uero descendit: Terminis uero superiorum gra-
dum adulescentie uigor: ad quem preueniens quis
non iam procedit, sed uelut per aulam recurrentes
flectit ipse in eandem, et quocumque a potenti iuueni-
tute accipit, infirma reddit senectuti: putare uero
quosdam perfectos generari, ignorantium est leges
nature, decreta immobilia: Equidem ^{errorum} nostra opinionem
cohaerentes delictum ex coniuncto mortali, con-
uersiones et transmutationes merito suscipiunt:
inconvertibilia uero quae sunt omnium natura
utpote ipsa omnibus dominante: et per firmitatem
semel agnitorum, a principio corroboratos terminos
immoles custodiens: Siquidem congruum exi-
masset partu ^{ut spartas illos} eorum perfectos, et nunc fortasse
perfectus homo generaretur: non infans, non puer

non adolescentulus factus sed. uir illico existens,
prorsus absq; semine, forte atq; totaliter immortalis:
Cui em̄ incrementum non est: nec diminutio: Igitur
ad uirilem usq; mutationes quedam sunt etatis per
incrementum, quedam ab hac ad senium usq; ac mortem
constant per diminutionem: Qui prioribus non com-
municat rationabile est ad sequentes non peruenire: .xvi.
Quod em̄ fuerat impedimento homines, uelut dicunt prius,
et nunc germinari. Sic adeo terra conseruit, ut uideatur
temporis prolixitate sterilis facta. Sed in simili perman-
sit uigore inuicibili semper adaucta: Quoniam quarta pars
totius est, et propter totius permanentiam non debuit
ad defectum peruenire quandoquidem et fraterna eius
elementa aqua aer et ignis absq; semine perseuerant:
fides autem manifesta inseparabilis coeteriq; uigoris
apud terram sunt quaecumq; nascuntur: purgata enim et .xvii.
diluta uel fluminum desuper effusionibus, sicut egyptu
dicunt, uel annuis imbribus ex corruptione laborem
remittens ^{subsider.} deprimatur: ac deinceps requiescens propria
recuperauit uirtutem ad perfectum usq; robur: Sic inci-
pit rursus similia generationis instrumenta cunctis
animalium speciebus affatim germinans: Quare imhi

videntur potius non ab re pandoram ipsam nomi-
nasse donantem omnia et quae ad utilitatem quae uel
ad uoluptatis fruitionem non quibusdam, sed omnibus
quaeque animam sortita sunt: Si quis igitur uere
ascendens in uigorem, permixtus eleuetur in sublime:

inspicitq; montana et campestris: illa quidem feno atq;
herbis foecunda, herbas ac pabulum, orbeaq; ac frumenta
aliisq; infinitis fructuum naturas germinantes, quasq;
agricolae demiserunt campis, et quas anni tempus a semet
ipso prebet: Haec uero ramis ac frondibus. Umbrae
quibus exornantur arbores ac fructibus plenissima, non
ad esum modo, sed et quibus sanari labores contingit:

xviii? Nam et diuina fructus egritudines sanat corporeas:

Vitis autem epotus moderate uehementes animae dolores
^{lenit.} deprimunt. Etiam et a floribus redata odoratissima
aura, colorumq; infinitae proprietates, sapienti arte
uariata: Visum autem declinans a nitibus seorsum
populos rursus et cedros, pinus, abietes, quercuum
altitudines ualde celsas, etiam agrestium continuam
ac profundam materiam circumspiciet, quae pluri-
mos ac maximos montium, et multam quaeque est
sub montibus profundam terram in umbram cognoscer-

seuerum et infatigabilem terram semper iuuenescens
uigorem: Velutq; ab antiqua fortitudine nihil diminuta
et nunc forte terra ut primum homines pareret
ob duo ualde necessaria: Vnum quidem, ne dereliqueret
ordinem proprium et maxime in satis ac generatione om-
nium terrestrium optimae ducis hominis: Secundum
uero ad mulierum auxilium quae pregnantis utiq; gra-
uissimis oneribus decem ferme mensium uim patiuntur:
Paritum uero plerumq; moriuntur ipsae in doloribus: Ea
omnino uehemens stultitia est: suspicari matrem
terra fuisse insinuatam ad hominum fata: Etenim uita
generationis fecundus ager est matris natura
ut quidam dixit: Officina: in qua sola animalia plas-
mantur: Ea uero non est terrae pars, sed animalis
foeme nimirum ad generationem fabricata: Alioquin terrae
ubera sicut et mulieri dicendum est, quando generat ho-
minem, escam ut editi habeant propriam: Sed enim non
fluvius, non fons aliquis est in memoria per orbem pro
aqua lacte scaturire: Ad hoc autem uelut lacte nutrir
oportet, modo natum: sic et operimento per uestem uti
propter eas quae a caliditate ac frigidityte sunt corpori-
bus iacturas: Cuius gratia nutrices ac matres, quibus

155
necessaria cura naturam prouenit, fasq; inuol-
unt infantes: & terra uera natos quomodo aliquis no-
illud. metauerit, nudos dimissos aut aeris frigidityte
aut ardore solis. Frigiditates enim & calores inuol-
centes corruptionem ac morbos efficiunt: Postq; em
semel deuiare a ratione ceperunt fictores fabularum
spartos illos & armatos prodigio gigni dicere quib; n-
fuit in terra faber exercens metalla aut tantus fuit
uulcanus, ut statim armaturas integras preparauerit:
Quis enim prioribus natis eque puer domesticus
fuit? Minus enim animal homo sermonem sibi
donante natura munus, quo passionibus exasperatas
placet ac mitiget: Multo fuerat prestabilis pro armatis
raducum exoriri, conuentionalium libaminum signu
rationali naturae, ut pacem pro bello omnibus ubiq;
pronuntiaret: Igitur struentium mendaces contra
ueritatem sermones nuge atq; uerbositas moderate
sunt explosae: Oportet omnib; bene nosse qd ab eterno
per successiones ex hominibus homines pullulant:
Seminante quidem in matricem uiro, uelut in tel-
lurem cultam: muliere uero suscipiente semina salu-
briter, & natura inuisibiliter partes quasq; et corporis

et animae plas[m]ante: et quod nequirit, quisq[ue] n[on]
capere hoc immortale donatur uniuers[o] generi.
Manet em[en] in eternum corruptis speciebus prodigio-
sum uere ac diuinum ^{opus hominis} opus. Si uero eternus est homo
breuis portio totius, ingentis fortassis et mundus:
in corruptibilis itaq[ue]. Atruens autem critolaus utebatur ^{xxi}
et tali sermone: Quod causa est ipsi, amicitiae sine morbo est:
sed et quod causa ipsi uigilandi, uigilans est. Si uero id, et
quod ipsi causa est existendi, eternum est, ipsi uero causa
est mundus existendi: siquidem et alys uniuersis. eter-
nus igitur et mundus est. Atqui et illud considerari dignu[m]
q[uod] omne natum in principio quidem omnino imperfectu[m]
esse oportet: tempore uero procedente augeri usq[ue] ad totalem
perfectionem. Itaq[ue] si factus est mundus erat utiq[ue] aliqu[od]
ut et ego utar nominibus. etatum. ferme infans: proce-
dens amorum curricula, et temporum longitudine uix
tandem perfectus est. Nam eius quod est longissima
uita, necessario tardum est uigoris incrementum.
Mundum uero si quis existimet indiguisse quanda[m]
mutationibus eiusmodi, incurabili dementia se de-
tentum non ignoret. Manifestum enim non solum
eius corporis speciem augeri, capiet autem et intel-

letus inprementum, quandoquidem qui corrumpunt
mundum ^{intellectum} esse suspicantur: Igitur hominis
eum rationalem esse ^{qz infus} suspicantur: Igitur hominis
more in principio generationis irrationalis erit, circa
etatem adolescentem rationalis. Quod non modo dicere
sed et suspicari est impium: Nam perfectissimum
uisibilem ambitum, et singulares colonos circumplecten-
tem, quomodo non dignum est suspicari semper perfectum
secundum corpus atq; animam, calamitatum nequaquam
participem quibus omne genus ac corruptibile simul
subijcitur? Ad hæc trinas causas perditionis dixit ^{cruciat}
preter externas iniectas animalibus esse: morbum
senectutem, egestatem: quarum nulli mundus est in-
terceptibilis: esse autem compactum ex omnibus
elementis adeo ut nulla pars relicta sit ad præfere-
dam vim liberam, et ad inualsecundum uiribus, ex qui-
bus ^{inest} infirmitates: Subiectas uero sine morbo ipsum, et
sine senio custodire: Ipsumq; sibi sufficientissimum atq;
sine inopia omnino factum ad permanentiam inhi-
gentem. Evacuatiōis ac plenitudinis successiones scor-
pum repellentem quibus per incontinnam crapulam
animalia utuntur, mortem pro uita sibi appetentia,
uel quod est, firmitus dicere miserabilem uitam per-

xxii?

ditione: Etiam certe si nulla natura eterna uide-
retur, nullum habentes eternitatis exemplum, forte se
uiderentur qui corruptionem introducant mundi
captata occasione nimis iniuriam facere quaidam
dem fortuna iuxta eos qui de natura optimi differunt
sine principio et infinita est: tollens quae sunt cuiusque
sine relicto et sine differentia causarum: Quid igitur xxiii.
nonne et mundi naturam dicendum longeuam, ordinemque
non ordinatum, congruentiam incongruorum, conso-
nantiam dissonantium: unionem distantium ac separa-
torum: lignorum quidem ac lapidum habitudinem, uir-
numque et arborum naturam, animam uero cunctorum
animantium, hominumque intellectum ac rationem:
uirtutemque secularum perfectissimam. Si uero mundi
natura ingenta quae ac incorruptibilis, uidelicet et
mundus cum saeculo habetur et uinculo continetur:
Vixi autem a ueritate plerique: ac sententibus contra
transmutati sunt. Quocirca namque uim habet
pulchritudo: quod autem uerum est eximia profecto
pulchritudo est sicut mendacium summa turpitudine:
Boetius igitur, hedonius et Panepus uiri in doctrina
stoica potentes (utpote deo afflati) exustiones re-

linquendo ac regenerationes ad doctrinam diuini morem
incorruptionis mundi totius transfugerunt: Dicitur
autem et Digenes quum esset iuuenis strypsisse de totius
intrinseca perfectione: Quoniam a nullo exteriorum
mundus ostenditur corrumpendus quum nulla pars extra
relicta sit ut uim patiatur ab aliquo externo omnino
neq; ab aliquo quod in eo ^{est.} propter excoGITatam demonstra-
tionem iuxta quam interceptum ab altera causarum eue-
nit altera contineri. Testimonia uero et in timore mun-
dum esse sine egritudine neq; corrumpendum sunt ista.
Ex quatuor utiq; unum totum quodq; accipit ipsa mun-
di constitutio: Nam ex igne toto, aqua et aere et ter-
ra constituit ipsum constituens: Partem ullam nullius
neq; potentiam relinquens exterioribus: Hec aut excoGita-
uit: Primum quidem ut totum maxime animal per-
fectum sit ex partibus perfectis: Ad hoc unum: utpote
non relictis ex quibus aliud tale fortasse fieret. preterea
ut sine senio et sine morbo sit considerauit ceu corpori
calida et frigida et omnia quecumq; ualidam potentiam
habent. de foris circumstantia et incidentia importune
obsunt et morbos ac senectutem inducunt corrumpiq;
faciunt. Propter hanc causam et considerationem

deus omnem ex omnibus perfectum et sine semine et
sine morbo ipsum fabricavit: hoc quidem ex platone
ad incorruptionem mundi testimonium excerptum est:
Ingenitum uero esse a naturali ueritate: Sequitur uero
genitum dissolutio: incorruptio uero ingenitum: Quando - xxv.
quidem qui fecit trimetrum illud. Quod est genitum sane
mori debuit, uidetur non satis considerate: Sequentia
corruptionis hinc habet: Aliter autem est tale: Omnia
quocumque componuntur, corrumpuntur, dissolutionem ad
ea ex quibus componuntur accipiunt: Dissolutum autem
nihil ergo fuerit, nisi quorūcumque ad sui naturam reditus:
Itaque per contrarium compositio ad id quod est contra na-
turam uolenter cogitur: Atqui sic apparet sine mentatio
se habere: homines a quatuor elementis quae sunt omnia
sunt totius celi, terra, aqua, aeris, et ignis, paruis por-
tionibus mutuatim continemur. Quae uero contenta sunt
positione carent naturali. Caliditas quidem substantiae
ad superiora tendentis, aduersus autem terrestrem et
onus habentem ad inferiora substantiam attenuata:
locumque superiorem e contrario suscipiens, ea quod
in nobis ualde terrestre est, caput accipit, neque
uero imbecillissimus quem ui uidentur astrum ^{caliditas} ^{est. est.} ^{est.}

et brevi temporis. Cui namq. rumpitur ab
alligatis uinculis quasi ^{optidius} reluctans per motus na-
turalis desiderium in quem accelerans ^{culu} trans-
fertur. Nam secundum tragicum: Procedunt aut
xxvi? retro de terra quidem experientia in terram: Que
uero super terram germinant ex ethere in celestem
polum rursus emigrant: Moritur autem nihil quod
natum est: Separatum uero aliud ab alio formam
xxvii? propriam ostendit: Siquidem lex hec cunctis cor-
ruptilibus est concripta et decretum istud: n^{on}
consistunt ea que conuenerunt in mixtione pro na-
turali ordine participant ordinis contusione et ad
loca transferuntur contraria: ut quodam modo peregrini-
ari uideantur: quoniam autem dydoluntur ad propria
nature sortem reflecti: Mundus uero nequaquam par-
ticipat eius que in predictis est inordinationis: et si
ferè uidemus corrupti partes sunt quidem necessario
singulas regiones contra naturam ordinatas: Hoc
autem suspicari nequaquam ^{proprium} sanctum est: Optimam aut
xxviii? positionem atq. ordinem continentium partes mundi
partes sortite sunt omnes, adeo ut una queq. uidet
in patria dilecta locum amabiliorem aut meliorem
non querat mutationem: Propterea terre quidem
locus medioximus attributus est, inquam et si sur-
sum abieceris, deorsum terrestria feruntur omnia.
Id uero signum est secundum naturam regionis:

Illuc enim quicquid non cum violentia fuerit allatum
perstat et quiescit, quia proprium accepit locum:
Aqua uero super terram diffusa fuit secundo.
At uero aer et ignis a medio ad superiora concesserunt
sed aer loci terminum, aqua ignis, ceterum sortitus
fuit: Ignis quoque supremum omnium propter quod
ascendens faciem dorsum quamvis et ad terram in
fluxeris, nihilominus contra facit cum, et ad natura-
lem ignis motum sese alienans, recurrit: Cane si: xxv
corruptionis causa in ceteris est animalibus ordine
sit contra naturam: In mundo uero quia una quaeque
partium secundum naturam ordinata est et proprias
sortita regiones uincitur mundus incorruptibilis:
Insuper etiam illud omnibus manifestum, unicuique ser-
uare ac saluare et si possibile foret, quodque facere
immortale quorum natura est, studet: quae sane in arbo-
ribus arboris: quae uero in animalibus unumquodque
animalium: Porro est inbecilliter quodque sigillatim
ad eternitatem necessario perducere: Vel enim exaltas
vel estus: uel infinita alia imminere consuevit, exorta
impetu concussere: ac dissolvere continens uinculum
ac tandem dirumpere: Tale uero si nihil inuidetur
uel quantum in se ipsa cuncta parua finni et mag-
na est sine fine ^{de natura mundi} conseruare: Necessarium est igitur
et mundi naturam delictari totius permanentia.
Vtque neque particularibus est prior ut uelut fugitua

et ordines deserens, morbum pro sanitate, corrup-
tionem pro totali salute imitatur artificis fabricare
quandoquidem ^{natura} nec super omnia caput habet et fron-
tem: facileq; valde nota existit bonasq; cunctis: Sed si
hoc verum est corruptionem mundus non accipiet:

Quare: quia continens ipsum natura invicta est
iuxta multum robur fortitudinis: aliorum quocunq;
notitia sunt, omni no et; impliciter dominatrix:

Quare et Luto bene: Adeat enimq; inquit, nec sibi ante-
dat. Unde: Nihil enim erat: Ipse enim ^{mundus} sibi met
ipsum, sui corruptelam prebens: et omnia in seipso et
sub seipso patiens et agens artificis factus est: Puta-
vit enim ad ipsum ^{deus} componens si per se sufficiens
esset, meliorem futurum, qm si vel indigens: Demo-
strativus sane et ille sermo est in quo infinitos ho-
nestatos novi, veluti trito, valdeq; explicato: Inter-
rogant enim cuius gratia deus mundum corrup-
pit. Vel enim ne deatere mundum faciat, vel ut
alterum struat: Primum quidem alienum est a
deo, quem deat non ordinatum ad ordinem redigere
haud quaquam ad non ordinem ipsum ordinem: Deinde
quia poenitentiam, passionem, morumq; animae susci-
piat: Oportuit enim mundum nequaquam fecisse
omni no vel iudicare id opus condecens sibi, factaq;
gaudere: Secundum vero dignum est inquisitione
non breui: Si em aliterum pro nunc ante condet,

omnino qui factus erit aut peior aut similis
aut melior fiet: horum quodlibet est inconstans:
Si enim peior mundus futurus, peior et conditor:
Sine macula uero et irreprehensibilis et nequaquam
corrigenda que sunt dei arte perfecti, lima et scientia
fabricata: Neque enim sedula mulier dicunt, tantum
intellectum exerceat in bono, ut prius elegisset, ducat
melius: Condens autem deo informia formare
ac turpissimis circumponere pulchritudinem mira-
bilem: Si uero similis uani laboris est artifex, forme
nihil ab inartibus differens puerulis, qui plerumque
in litoribus congregantes arenas, cumulos excitant:
deinde auferentes manibus rursus diripiunt: Nam
longe fuerat prestatius in simulem condere, nihil
abstulisse, aut condidisse: neque in melius, uel prius
trans tulisse a principio simul factum in uero di-
misisse: Si autem maiorem condet: tunc fiet quod xxxij
menor et conditor: adeo ut quando priorem condidit
et arte ac mente imperfectior fuerit: quod ne quis
est suspicari: equalis enim ipse sibi ipse, licet illis
deus: neque remissionem ad prius, neque ad melius
recipiens intensionem. Ad cuiusmodi sane inequali-
tates homines concesserunt, in utrumque et bonum
et malum transmutationi patentes augmentis ac pro-
fectibus et in melius conuersionibus, omnibusque
contrariis uti consueverunt: Ad hoc nostrum quidem

xxxiii. opera mortalium corruptibilia merito sunt: qua uero
ipsius immortalis, secundum exigentiam rationis incor-
ruptibilia utiq;: Artificibus namq; naturae elaborata
consentaneum est esse similia: Atqui et illud sane ma-
nifestum est omnibus, qd terra quidem corrupta necesse
est et animalia terrestria per omne genus perire Aqua
corrupta, et aquatica, et aere perinde atq; igne, aere per-
gentia et igne genita: Hac igitur ratione si corrumpitur
coelum, idem quidem atq; luna corrumpetur, corrumpentur
et coeteri planetae, una quoq; corrumpentur et non erran-
tes stellae: tantus sensibilibus dei beatus olim reputatus
exeritus. Id profecto si fieret fortasse, nihil aliud esset
qm deos corruptibiles suspicari: Par equidem fuerit
et homines immortales opinari: Consideransq; in ipso
rum sine honore contentium ^{ps. homines opinari immortales} comparatione hoc utiq;
magis qm ^{deus opinari corruptibiles} illud inuenies rationabile. Grata siquidem
dei ens mortale, immortalitate potiri consentaneum fuerit:
Impossibile uero est deos incorruptionem abijcere, qmuis
hominum sapientia sit male furens: ^{opinando deos mortales} Certe qui conuul-
siones et regenerationes mundi adducunt, putant et confi-
tentur astra deos esse: quos uerbo corrumpere non eru-
besunt: Oportuit enim uel ignitum ferrum esse astrorum

unum quodq; statuere, sicut aliqui nugantes, qui uelut de
cortere nugantur totius rebus uel diuinis uel numinibus
naturas opinati, tamen accommodatam deis incorruptionem
fatentur. Nunc autem tantum ab opinione ueri demerunt
ut sint obliuii per se ipsos atq; providentia. Anima enim est
mundi corruptionem attulerant: ex quibus consequentia
philosophantur. Crysippus igitur inter eos praestantissimus
in libris de aucto prodigiorum asserit quid tale prius astruens
per duas species facientia in eadem substantia impossibile
est constare. Inquit, sit causa speculationis: meditemur. xxxv.
quempiam quidem integrum: alterum uero pede uno
deficientem. Vocari autem integrum illum dionem
defectuosum uero theonem: et postea dionem mutilari
pedum altero. Querenti sane uter corruptus est, theo-
nem responderi magis proprium est: Id uero magis
est preter opinionem quam uerum loquens. Quomodo
enim nulla truncatus parte theon descriptus est:
pedem uero mutilatus dion non est corruptus.
decenter inquit: Recurrit enim qui mutilatus est pe-
dem dion ad imperfectam theonis substantiam
quia duo species facientia circa idem subiectum
esse non possunt: Legitur dionem quidem stare necesse

rium, theonem uero corruptum esse: Hec autem non
ab alijs sed ipsis eorum penitus apprensam, tragicus in-
quit: Tractans enim aliquis figuram sermonis et toti
adaptans mundo, demonstrabit manifestissime et ipsam
corruptam providentiam: Consideret uero sic: Suppo-
natur quidem hinc ipse uelut dion, mundus perfectus
in. Inde autem alter uelut theon, anima mundi, quia
toto pars minor est, et auferatur uelut a dione pes sic et
a mundo quantum ipsius corpora species: Igitur necesse
est dicere q mundus quidem non est corruptus, qui cor-
pus truncus est, quemadmodum neq pedem mutilatus
dion: sed mundi anima uelut theon, nihil patiens: Nam
mundus in minorem substantiam recurrit, ablata sibi
corporali specie Corrupta est enim anima: quia non
possunt duas facientia species esse circa idem subiectu:
Nefas est autem dicere corrumpi providentiam:
In corrupta uero existente, necesse est et mundum
in corruptum esse: Maximam quidem prebet fidem
ad eternitatem et tempus: Si enim tempus inge-
nitum, necesse est et mundum esse ingentum: Quare?
quia certe inquit magnus plato, dies et noctes, men-
tesq, et amorum curricula tempus ostenderunt:

mundū et eius natū

Impossibile uero id constare, sine solis motu totiusq;
reli uertigine: Itaq; recte consultoq; responsum est
ab his qui res diffinire consueuerunt, tempus esse
intervallum motus mundi: Deinde autem hoc, Anū XXXVI.
est. Fit mundus coetaneus tempori atq; causa: Om-
nium uero inconuenientissimum suspicari fuisse
quandoq; tempus, quando mundus non erat: Sine prin-
cipio enī et infinita est huius natura quemam quidem
et ipsa hac fuisse quandoq; quum erat tempus contexunt.
huius consequens est, neq; tempus tantum qui desinat
de etate doctrina exustionis continere: Non enim
ad ^{regenerationis} iuuentutem, sed ad ^{extremitatis} senectutem uenerabilia daret et
expugnata digna intueri: et praecipue in quibus non
induat irrationalis ac deceptius, sensus, sed, pure
rissimus ac purissimus intellectus: Demonstratio
ribus autem qui sunt circa doctum utuntur ualde
suauis: de quibus statim dicemus: Si gentis inqui-
unt et corruptibilis est mundus. Ex non ente quid . XXXVII.
enim fiet: quod et stois inconuenientissimum uidetur
esse: Quare: quia nullam corruptiuam causam est inue-
niri: neq; intus neq; extra, quae mundum perdat.
Extra quidem nihil est quia sane nec alicubi uacuum

et elementis integris in idem corruſpondentibus: Intus
uero nullus morbus aut uitiū eſt tale, quod fortassis
huius tanto fiat cauſa reſolutionis: Si aut ſine cauſa
corrumpitur: uel licet ex non ente erit generatio corrup-
xxxviii³ tionis quod neque mens recipiet: Alqui dicunt quod gemitui
modi corruptionis tres ſunt: quique ſecundum diuiſionem
quique ſecundum intermiſſionem continentis qualitatis, et
qui ſecundum conſuſionem: Legitur quod ex diſtans
greges, armenta, chori exercitus uel rursus ex con-
iunctis corpora comparta ſeparatione ac diuiſione ſol-
uuntur: Per intermiſſionem uero continentis qualitatis
transformata terra et delimita ne alterius ſpeciei for-
mam aliquam præbeat: Secundum autem conſuſionem
uelut apud medicos ex quatuor medicina: Vires enim
illius collatorum extinctæ ſunt in excellentiſſimo uinis
generis rationem. Nempe quali horum dignus corrupti
mundus dixeretur: Qui eſt per diuiſionem: ſed non ex
diſtans eſt, ut partes diſſipentur neque ex coniunctis
ut diſſoluantur: neque eodem modo noſtris uniuntur corpori-
bus: Item quæ fragilia quoque ſunt, ex ipsis habent
et ſubiſcuntur dominio ab infinitis a quibus leduntur:
Huius aut robur inuictum, multa quadam ſubſtantiâ

omnibus pualente. Sed totali qualitate intermissione.
at id quidem impossibile. Manet enim secundum eli-
^{in istam disputat} gentes contraria mundani spiritus exornationis
qualitas ipsa in minore substantia que remanet per ex-
ustionem. Sed secundum confusionem. Apage rursus
emin egebit in non ens corruptionem suscipere. Cuius
gratia. Quoniam si quidem elementorum unumquodque
separatim corrumpere mutationem non posset in alte-
rum recipere. Omnibus vero simul subita confusione
interemptis necesse est impossibilitatem suspicari.
Ad hoc etiam. Si enim exurantur inquit universa
quod per idem tempus faciet deus. Vel penitus nihil.
Et sane inconueniens. Nunc equidem singula intuetur
et omnium uelut ingenius pater pronator adeo. xxxix.
Et si licet uerum dicere aurige gubernatorisq; more
regit ac remorem exercet omnia. Soli ac lune
et alijs errantibus ac non errantibus etiam aeri mun-
di partibus assistens et cooperans quotquot ad totius
permanentiam ac secundum rectam rationem dispensatio-
nem innouam. Omnibus autem interemptis ab omni
malo nullaq; actione uita non suscipienda utetur.
Quo quod inconuenientius fieret. Tedio afficeret dicere

quod metus est pronuntiare, quomam deo mors
sequetur, si utiq; ac tranquillitas. Quod em̄ anime
semper est mobile si perideris, et ipsam prorsus
simul perdes: Anima uero mundi iuxta contrarias
opimones deus: Illud uero nequaquam dubitatione dignū
quo nam modo regeneratio erit omnibus igne con-
sumptis: Substantia namq; ab igne consumpta ne-
cessario et ignis, non iam habens nutrimentum ex-
tinguetur. Manente quidem, mundani opificis ratio
seminalis saluaretur: perdita uero simul perderetur:
Hoc autem nefas est, et duplex iam impetas, non
modo corruptionem mundi predictare, sed et regenera-
tionem tollere, uelut mundi priuatione ac orio de-
lectisq; omnibus gaudente deo: Iam uero acutius ra-
tio inuestiganda est: Ignis tria species una quide
carbo, alia est flamma, tertia splendor. Carbo quidem
ignis est in terrestri substantia, qui modo habitudinis
sp̄ialis delit, cit ac latitat per totam usq; ad exere-
ma distensus: Flamma uero est quod ex nutrimento
auulitur elevationi: Splendor autem id est quod emittitur
a flamma cooperans oculis ad uisibilem susceptionem.
Medium namq; locum splendoris ac carbonis flamma

sortitur: Extincta sane in carbone finitur: Exortata
vero lumen habet, quod exustiva uirtute dempta
mirat: Legitur si secundum exustionem dicemus mun-
dum resolui, carbo equidem non fiet: quoniam terrestre
ualde multum relinquetur quo ignis inuolui consueuit:
Placet autem tunc nihil ex alijs superesse corporibus
sed terram et aquam et aerem in merum ignem esse
resoluta: Sane nec flamma erit: Vinculum namq;
nutrimenti est: nihilo autem derelicto, in nutrita
statim exstinguetur: His consequitur neq; splendorem
resultare: per seipsum enim subsistentiam non habet:
Fluit enim a prioribus carbone ac flamma: minus
sane ab illo, multum autem a flamma: funditur enim
in longissimum: Illis uero ut ostensum est, per exustio-
nem non exsistentibus neq; splendor erit: Nam diur-
nus multus ac profundus splendor sole rursus
sub terras agente, illico nocte perditur, Luna paup;
non existente: Non igitur mundus exurit, sed
est incorruptibilis: Si uero exureretur, alter fortasse
non fiet: Quare et e stoicis quidam procul acutius
intuentes illatum argumentum dignum duxerunt
uelut morienti capiti adiuuenta preparari: Hat. xli.

autem nullius utilitatis erant: Quoniam quidem
causa motus est ignis: motus uero generationis
principium: Generari utique sine motu quicquam im-
possibile dixerunt: Quia post exustionem, quando
nouus mundus condendus est, omnis equidem ignis
non exstinguitur: Quanta uero eius portio quedam
relinquitur? Erim uero ualde formidarunt, ne sta-
tim exstincto maneat cuncta tacita sine ornatu
mundano, causa motus non iam existente: Nugatum
sunt ista fragmenta et contra ueritatem artificiosum
nitentium: Quid est tandem? Mundum exuri qui-
dem et carboni similem fieri? impossibile, uelut de-
monstratum est: multa ex aduerso substantia terrestri
subderelicta in qua debuit ignis delitescere: fortasse
tunc exustione nequaquam inualecente: Certe si ma-
net elementum grauissimum et inconsumptissimum
etiam terra non dissoluta transmutari autem uel in
flamam, uel in splendorem necesse: In flamam
quidem ut cleantes existimauit, in splendorem
ut Chrysippus: Sed siue flamma fiat ad ex-
tinctionem conuersa simpliciter, non ex parte, sed
furtim exstinguetur: consistit enim nutrimentum.

Quare multo ^{nutrimento} existente crebit ac funditur: repens
uero minuitur: Coniectura uero quis quod sit
ex his quae apud nos assequitur: Lucerna sane
quoad oleo madet luculentissimam reddit flammam:
ubi autem continetur consumens quantum nutrimenti
re, totum fuerit, extinguitur illico neq; ^{flamma} partem
conseruans: Id uero si nequaquam, sed splendor fit, rur-
sus totus subitoq; ^{splendor} transmutatur: Quare: quia pro-
priam non habet, ^{in flamma} ubi, uiam: generatur enim ex
flamma: Quia tota per totum extinctionem accipiente
necesse atq; splendorem non ex parte: sed simul totum
atq; illico interit. Item quod ad nutrimentum qd
flamma, hoc splendor ad flammam: Quemadmodum
igitur cum nutrimento simul tollitur flamma, et splen-
dor cum flamma: Adeo ut impossibile sit mundum
regenerationem accipere: nulla seminaria ratione accen-
sa: Omnibus uero consumptis alijs quidem ab igne ipso
autem a penuria, perspicuum est ex his, quoniam
ingentis et incorruptibilis existens perseverat: Age
igitur ut inquit Chrysippus quod elementaliter habet
mundi ornatum in ipsum ignem transmutare id esse
futuri et condendi mundi seminarium, et in quibus

de ipsa re philosophatus est, nihil mentiri: Primum
quidem quod ex semine generatio et in semen resolutio:
Deinde quod mundus ratio naturalis dicitur et natura
rationalis, non modo animatus exiens sed et inter-
iens: ulterius et ab his prudens Contrarium eius quod
nihil destruit, quod nunquam corrumpetur: Fides uero prom-
ptissima ad inuestigandum non pigra: Ignitur mundus
aut planta similis est, aut animali: Sed et siue planta
est siue animal per exustionem corruptus nunquam ipse
sui fiet semen: Testimonium quae apud nos sunt: red-
dunt quorum nullum neque minus: neque maius unquam
corruptum in corporis generationem restituit:
Aut non uides quanta initium est plantarum ma-
teria: quanta et agrestium per omnem terram
diffunditur: Harum arborum unaquaeque quoad *semen quod rursus uelut*
quidem ianus est truncus simul cum fructu et ue- *fructu et arboris est*
hiatulum parit: At diuturnitate temporis interrem-
ptus, aliasque ipsis cum radicibus corruptus nunquam
resolutionem in semen accipit: Sane pari modo
et animalium genera quae neque dicere pra multitudine
facile est quoad enim super sunt ac pabescunt
uigentia semen procreant generationum: quum uero

ad generandum
promptior

interierint uliatenus nullo modo sit seminis: etenim
stultum est hominem viventem quidem octava parte
anime, quæ fecunda dicitur, ad sementem similis uti,
morientem vero toto sibi ipsi: ^{uti ad sementem} Nam mors vita nequaquam
expedientior: Et aliter entium nihil ex solo semine sine
proprio nutrimento perficitur: Semen enim simile est
principio: Principium vero per se ipsum non perfecte
generat: nequaquam vero spiritum reputaveris ex solo
ab agricolis in tenuem iactu germinare frumentis.
Plurimum vero ad augmentum eorum cohereri humi-
dum ac siccum duplex ex terra nutrimentum: Et in
natricibus quidem effrigi, quæ contigit non solo semine
vivificari generando, sed et ex nutrimento de foris
irrigante quod græda præfert: Ad hæc quidem dico
quod per exustionem semen solum relinquetur,
nutrimento non existente, omnibus quæ nutrire
debuerant in ignem resolutis: Itaque per regenera-
tionem mundus efficiendus claudam generatione
imperfectam, habebit maxime ad perfectionem
eo non coherente ^{quod est nutrimento} super quo velut super
aliqua firmitate, seminale principium stabilitur
corrupto: et hoc est inconueniens, quod ex ipsa

operatione reprædatur. Sicut igitur quæcumque genera-
tionem recipiunt ex semine, quoniam ipsum efficiens mole
maiora atque in maiore loco conspiciuntur. Arbores igitur
ad coelum proceræ de minimis milij grano sæpe pullu-
lant: et animalia pinguiissima et procerissima ex
parvis premissis humoribus. Sed et paulo ante dictum
contingit iuxta quidem vicinum generationi tempus
esse breviora que gignuntur: grandia vero rursus fieri
ad usque totalem perfectionem: In toto vero contrarium
fiet: Nam et semini utique maius erit: et loci plus
complectetur: Quod uero dicitur ipsa uero perfecta
res brevior et in minori apparebit loco: Et mundus
ex semine constans non ex parvo in augmentum
procedit: sed e converso ex mole maiore in minus si-
mul auferetur: Quod uero dicitur facile est discernere:
Cum corpus resolutum in ignem resolvitur ac funditur:
Extincta uero quæ in eo est flamma contrahitur et
congregatur: His autem fide sit manifestis testimo-
nio: uelut osturis non est opus: Sane mundus ex-
ustus fiet maior: utpote substantia universa in
tenuissimum ætherem resoluta: Quod et mihi uiden-
tur ita providisse: uacuum in mentem extra

mandum vel inquentes, ut quando fluxum infinitum
 quendam ^{si modus} aucturus erat regione ⁱⁿ iustipiente non egeret
 effusio: Quoniam autem in tantum creuit: ^{Quoniam} simulq;
 ad auctum est ut et quasi ad infinitam ^{magitudo} uicini naturā
 cū effusionis Timens a magnitudine ratio, seminis
 habeat concurrere: quando certe, secundum regeneratio-
 nem a perfectis partibus uniuersa, substantia, subtrahit
 quidem per extinctionem igne in crassum aerem, sub-
 tracto aere in aquam et subsidente: Pinguiscente uero
 etiam magis aqua secundum in terram (quod est densis-
 simum elementorum) transmutationem. ^{ratio} Sunt autē ^{etiam} etiam
 ista preter communes intelligentias eorum qui possunt
 rei consequentiam exquirere: Abq; predictis igitur et
 illo quis ad fidem fortasse utetur: quod et elicientes
 non contendere ultra mensuram pertrahet. In con- xliv
 iugationibus contrariorum impossibile hoc quidem
 esse, hoc autem non. Nam albo ente, necesse est et ni-
 grum existeret: et magno: breue et superfluo, integrū
 et dulci amarum, et die noctem, et quecumq; his, alia:
 Exuptione autem facta, aliquod inconueniens, sequeretur.
 Nam alterum utiq; in coniugatis existeret: alterum
 uero non erit: Age si inspiciamus. Omnis in ignem

allinet nō elicientes contendere
 supra mensuram

resolvis leue quidem aliquid est et raram, et solidum,
propria ista sunt igni & graue autem nihil, uel fri-
gidum uel densum: hec sane p[ro]p[ri]etis contraria.

Quomodo autem quis effundat magis implicatam con-
nexorum ex adulatione mundi op[er]atorem destructio-
nem q[uam] naturaliter coniugationibus persistencia

xlvi³ si ostendat abstracta. Hec aut[em] alienatio in tantu[m]
processit, ut aliqui eternitatem confitentur, aliqui
non existentiam: erga et illud etiam mihi uidetur
non considerate ab inuestigantibus ueritatem d[omi]ni.

Corruptus mundus uel ab altera causa, uel a
deo corrumpetur: Ab alio autem penitus nullo dissolu-
tionem recipiet. Nihil enim est quod non contineat:
^{f. mundus}

Quod autem continetur in circuitu et habetur in fir-
mius utiq[ue] continente, a quo et imperatur: Dicere

autem ipsum a deo corrumpi, omnium est scelerat-
issimum: Nam non est deus inordinatio[n]is et inor-
natus, et corruptionis, sed ordinis et ornatus et uite

atq[ue] optimi cuiusq[ue] causa firma confessionis ascribi-
tur ab his qui ueritatem per gloriam extollunt:

Miretur aut[em] quis fortasse eos, qui exustiones
ac regenerationes obloquuntur non solum p[ro]p[ri]etate

occasione quibus falsa opinari arguuntur: sed et illius
precipue gratia: Quatuor enim existentibus elemen- xlvi.
tis: ex quibus mundus constituitur terra, aqua, aer et
igne, quam ob causam forte deducentes ignem alia dice-
runt, in hoc solum elementum resolui. Decenter
autem quis dixerit, cur non in aerem, aut in aquam,
aut in terram? Excellentes enim sunt et in his vires:
Quid nemo in aerem vel in aquam vel in terram, mundum
dixit conuertendum: itaque conueniens erat ne in ig-
nem dixisse. Oportuit quidem iustitiam legum equalitatem
mundo considerantes vel timere vel commoueri potius ue-
neratione quam tante diuinitatis reum mortis facere, re-
gulis equalitatis, et iustitiae terminis libratis habendo
iustitiam. Nam quemadmodum quatuor anni xlvii.
curculis committantur, ut mutuo suscipiantur, ad amorem
nunquam deficientium circuitus, pari modo ponunt et ele-
menta mundi ad inuicem transmutationibus mutuis
quod, stupendum est, mori credita immortalita-
tem habere prorogata, imperet eandem viam, xlviii.
et infra assidue commutantia: Quodam enim ardua
occurrentis a terra incipit, via. Nam liquefacta in aquam
particeps est transmutationis: Aqua vero in aerem

evaporata et ipse aer in ignem comminutus: Quae
autem via descendit a capite subsidente namque igne per
extinctionem in aerem subsidente et quando comprime-
retur in aquam aere: Aqua vero multa refusione de-
super secundum transmutationem in terram densata:

xlvij? Bene et heraclitus in quibus dixit animabus mor-
tem fieri aqua, aquae mortem terra fieri: Animam
enim putans esse spiritum sancti aeris mortem gene-
rationem aquae, huius vero mortem rursus terrae ge-
nerationem enigmatae loquitur: Mortem non in totum

nominans interitionem: sed in aliud elementum
transmutationem incommutabili, sane ac continua
legum hac aequabili observantia per se se imperitante
semper custodita velut non decens modo, sed et ne-
cessarium quandoquidem quod inaequale est iniustum est,

xlviii? sed et iniustum, est a malitia descendens Porro malitia
domo perdat immortalitatis: Divina etiam magni-
tudo mundus et domus, terribilium dei demonstra-
tum est: Effari autem corrumpi eum non conspicientium
est natura seriem et rerum accommodatam consequentia:
Artificio sed atamantes uti quidam, ex his qui eternum
suspiciuntur mundum esse, astruendo et tali sermone

ut hac observantia imperit

A. Zeta septem et eta octo significant:
et sunt numeri ad invicem obliqui,
quia se oblique respiciunt. Si autem Zeta
transibit in eta, iam octo et octo
erunt, et erunt recti numeri: Sed
quod obliquum est in rectum muta-
tur transpositione, et corrumpitur.

Quia de septem et octo invicem
obliqui, sunt octo et octo, invicem
recti

intuntur. Corruptionis quatuor esse modos superiores. Lta.
corrigit Appositionem, Ablationem, Transpositionem
Alterationem: Dualitas enim appositione unius in tri-
nitatem corrumpitur: non iam manens dualitas:
Quaternitas vero ablatione unitatis in trinitatem.
Transpositione vero. ^{et} Zeta elementum in H. ^{additionem}
id est eta: quandoquidem obliqua invicem ad recta
insurgunt: Ipsa vero ad recta coniunctio quod obliquum
utrinque est coniungit: Alteratione vero mutando unum
in alterum. Enumeratorum vero modorum nullus mun-
dum attingit omnino: Ergo quod dicemus: Additur ali-
quid mundo ad intermissionem: sed nihil est ab extra,
quod pars non sit effusa ipsius tota: Continetur enim
in circuitu, et eius potentia subiecta est: Sed auferitur.
Primum quidem ipsum ablatum rursus mundus erit:
ipso qui nunc est brevior: Deinde impossibile aliquid
exterius corpus a toto membratum divisum, a compa-
gine dissipari: Sed partes transponentur. ^{ut Zeta in eta.} Manet
enim in simili loca non commutans: Non enim videtur
unquam, super aquam omnis terra, neque aqua super
aerem, neque aer super ignem. Sed utique natura gravia
in terra, et aqua medium reapiet locum: Terra

quidem more fundamenti extans firmata super
natante aqua: Aer uero et ignis naturaliter leuia
desuper: Verum non similiter: Aer namq; ignis ue
hiculum factus: Quod enim uehitur necessario super
feratur: Aique neq; per alterationem putandus q; cor
rumpi: Nam equalis potentia est elementorum
transmutatio: Quod autem etque potest indeclinabilis
firmitudinis et inconcussa permanentie causa, utpote
neq; preualens neq; cedens, adeo ut retributio, et mu
tuae possessio iurium proportionibus adequata regu
lis sanitatis et infimae salutis conditio: ex quib; L. 7
aeternus mundus ostenditur. Theophrastus sane
inquit eos qui generationem mundi coharquunt
a quatuor maximis deripi, terrae scrupulositate
maris recessu singularum totius partium resblutione
terrestrui corruptione per genera animalium: Atruit
enim primum sic: Si generationis principium non
accepit terra, nulla pars eius supergrotare uideretur
humiliter submissi montes iam omnes fierent & tol
les omnes campi tribus coequales: Tantis enim
per annos singulos imbris ex eterno delatis
merito fuerint eorum aliqui sane in altum elatoru

torrentibus diruti: aliqui vero retro cedentes dep/te
omnes vero penitus explanati: Hunc autem conti-
nue scrupulositatem et plurimorum montium ab
etheream cel/itudinem superlatiões inditū sunt
terram nequaquam eternam esse: Olim em̄ quemadmodū
dixi, in infinito tempore imbrum undationibus a fi-
nibus ad fines universa cumulosa facta est: Nam ex
istit aque natura, maximeq; ab altissimis defluentis
precipitanter, ut quedam quidem uolenter expellat:
quedam nimborum assiduitate lubrica contrahet:
desuperq; destruat, duram terram ac supra modum
petrosam non minus effodiens: Atqui siquidem dicunt
mare iam dudum diminutum, testes sunt insularum .L. 12³
probatissime rhodus ac delos. Ipse em̄ antiquitus
precescentes demersa, mari fuerunt inundata: Tempore
post, in minuto mari sensim ac per momenta emer-
gentes apparuerunt: quemadmodum de ipsis perscriptae
inducunt historia: Delon autem et non scriptam
dixerunt, ambobus ex. nonnibus eius fidem nacti
quod dicitur: quoniam utiq; apparens manifesta fuit
non apparens atq; inuisibilis quondam existens
Ad haec per maria late magnos, sinus, ac profundos

efficitatos continenti accersisse, et adiacentis
regionis portionem non exigua factos, satos
ac plantatos: in quibus signa relictas sunt antiqua
maris occupationis, caltuli et concha ac quaecumque
cuiusmodi ad litora feruoribus populi consueuere?
Quare Lindarus in delo dixit: Gaude o, a deo
non orata crinium formosorum latona puella ponti
mitissime rame filia latae terrae prodigium immobile:
Quamvis mortales delum uocant, in coelo beati procul
prima uulgatum sub nigrae telluris aethrum: filiam n.
ponti delum appellauit, quod dictum est enigmatica
significans. Si uero minuitur mare et terra quoque
minuetur: longis enim curculis amorum et in uni-
uersum utrumque consumetur elementum: Consumetur
et uniuersus aer, ex eoque paulatim minuitur:
Respondebunt autem cuncta in unam substantiam
ignis. Ad destruendum tertium caput tali utuntur
sermone: Corripitur penitus illud, cuius omnes
partes corruptibiles sunt: Mundi uero partes omnes
corruptibiles sunt: Est ergo corruptibilis mundus:
Quod uero, supra posuimus nunc considerandum:
Qualis pars terra (ut ab hac incipiamus) minor

aut inferior non dissolvetur tempore. Ergo lapidum
fortissimi nondabuntur putrescant per habitudinis
infirmitatem. Et est spualis corroboratio iunilum
non infrangibile, sed solum difficile ad soluendum:
Contriti ac fluentes in tenui primo dissoluantur
pulverem, deinde rursus consumpti evanescent.
Quid enim si non a ventis cedatur aqua, immobilis
omissa per silentium enecatur. Transmutatur igitur
ac foetulentissima fit, uelut anima privatum animal:
Nam aeris corruptiones uniusq; manifestae: Infir-
mari enim atq; corrumpi, et quodammodo e ^{aerem} mori contem-
git, quam aliquis, coniectura non persequens nomi-
num leporem, quod dixerit pestem esse, nisi aeris
mortem. propriumq; utrum refundens in omnia
corruptionem, quotquot anima participant. Quid
de igne longum oportet intexere sermonem. Sine ^{L. iij.}
nutrimento namq; statim extinguuntur. Claudum uel
dicunt poete natum ex seipso: propter quod inmitens
vel impetu erigitur secundum aënis materia statio-
rem: ea consumpta extinguuntur. Sane simile aliquid
et dracones qui per indiam pati dicuntur: Surrepon-
tes enim in animalium maximos elephantes circa

125
dorsum atq; uentrem omnem inuoluuntur, uenam
si contingat dysrumpentibus sanguinem imbibere
inexplete attrahentibus uolento spiritu ac nullo
extento: & nim illi quousq; consumuntur, resistunt:
præ difficultate reluctantes ac resistentes probo scide
iatus pulsant uelut insidentium draconum: Deinde
nota semper uincitute saltare quidem iam nequeunt
offenduntur utiq; conquassati: pauloq; post crucibus
infirmatis, conculsi ac corruentes exanimantur:
Sed delapsi, qui sibi mortis causas præbuerunt, simul
eos et hoc modo perdunt: Dracones non iam habentes
etiam quem circum iniecerunt nodum ac uinculum
nituntur ab/bluere liberationem iam cupientes: A
pondere autem elephatorum collisi deprimuntur:
Multoq; magis: si durum contigerit ac petrosum
esse pavimentum: Inuoluti namq; atq; omnia fati
entes ad dissolutionem: ab opprimente ui alligati
se se multimode in rebus egenis ac difficillimis
exercentes fatigati deficiunt: Quamodum uia
pidati quidam, aut muri materie repente corru
entis deprenti, neq; tantisper caput ualentes pro
ferre, suffocationem intereant: Oī utiq; partium

una quæque mundi corruptioni subijcitur/ perspi-
cuum est quod et qui ex ipsis compactus est mundus
interruptibilis non erit: Quartam uero et reli- .Lv.³
quam rationem sic discutendam dicunt: Si mun-
dus æternus fuisset, fortasse et animalia æterna fuis-
sent: Certe ac multo magis hominum genus quanto
ceteris est prestantius: sed et serius genitum ap-
parere uolentibus struatur ea quæ sunt nature.
Deinde quoque magis autem necessarium hominibus
et artibus fuisse, uelut coetaneas, non solum quia
naturalis natura ipsa ^{arbitri} præceptio propria est, sed
et quia uiuere sine his non est insitum: Scimus
igitur quorūcumque tempora deorum in tragediis
fabulas aspernantes non eternum hominem neque
aliud animal: itaque neque recipientes regiones, terra
et aqua, et aer, ex quibus corruptibilem esse mun-
dum perspicuum est: Necessarium uero et nugis
currere nequis rudium dubitans seducatur: Suffi-
cientque sit ad id contra respondere a quo et decepto-
res sophistæ dicunt aspernantes terra non iam de-
buerant fuisse, si utique mundus æternus fuerit: quare
o generosi: Quærit enim alij pertranseuntis, quod arboru

lib³
nihil a natura differunt montes, sed uelut illæ
temporibus, sane quibusdam frondes amittunt dif-
fluentes quibusdam uero germinant. Quare et poe-
ticum bene dicitur: foliorum sane quedam uento in
humum diiecta fluunt: quedam uero alia in ma-
teria procul salientia exoriuntur. Veris autem
innascuntur tempore: eodem modo et montium
partes quedam franguntur: quedam pullulant.
longis uero temporibus dignoscitur prominens
germinatio. Quoniam arbores quidem uelociore
uidentes natura cito susceptum habent incrementum
montes uero segrius. Quare et eorum pullulationes
sensibiles nisi longo tempore uix esse contingit: Et
ideo uidentur, sane modi generationis eorum ignorari.
Quando forte uel rubore tacuerunt nulla inuidia
est doceri: Est et neque nouum aliquod eorum quod li-
cetur: nec nostra, sed ueterum sapientum uerba
uirorum a quibus nihil imperstratum ad scientiam
necessarium relictum est. Quando inclusa ignea
terra uis superius ipsa uirtute naturali propelli-
tur ad proprium locum idonee profuscit, et si
acceperit uel breuem aliquam respirationem, sursum

quidem contrahit multum terrestris substantie
quantum possibile fuerit. Minus uero contrahit
si fuerit extra uel et usq; ad multum pertransire
coacta: in altitudinem longissimam eiata procedit
in ratum et in acutum terminatur: summitate ipsa
ignis figuram imitata: sit autem leuissimum et graui-
ssimum ^{per naturam} naturam contrariorum ad inuicem disrumpen-
tium necessaria conflictatio utroq; ad propriam re- l. vii.
gionem nitente: et quod ab se in subactum fuerit ur-
gente: etenim ignis terram contrahens a mutante circa
deorsum grauari cogitur: Terra uero infime librans ^{ad interiora}
ab igne superius tendente pariter alleviata: sublimis
attollitur uictaq; a potentiore alleviante fortitudine
superius ad ignis stationem urgetur ac perstat:
Quid ergo mirum si neq; montes pluviarum ac fluen-
torum impetu exoruantur de continente illos uirtute: l. viii.
per quam et insurgunt: ualde firmiter ac fortiter
inolutam. Soluti enim ^{ignis} uinculo continente
merito fuerant dissoluedi et ab aqua dissipandi:
Viribus autem ignis constricti, stabiliiores ad pluuia
impetus resistunt. Hec quidem a nobis dicta sunt:
q; terre inrupilitas fidei non facit generationis

et corruptionis mundi: Ad maris uero quod argui-
tur diminutione, illud reuera dicitur non emer-
gentes insulae ad hoc, dum, nisi et si quaedam frag-
menta inundata dudum temporibus uersus in-
continentem rediisse considerentur: Naturalis
enim rationis est aduersaria contentio, optatissimum
reputantis cum ueritate inuestigare: Sed et valde
impertinenter laboratur in contrarium: Quot sane
in continenti non marinae modo, sed et mediterranea
portuacula demersa sunt: Quanta uero conti-
nens terra in pontum reducta infinitis nauibus
onerarijs nauigatur: Circa sacrum siciliae tra-
iectum deperdata ignoratur historia, olim italiae
continenti siciliam adhaesisse. ^{gimew et iomo} Magnis uero maribus
utrimque uolentis flatibus in aduersum concurren-
tibus, quod medium intercedebat finitimum, diluui-
o inundatum fuisse disruptum: Apud quod et ciuitas
condita regium mali cognomen accepit: Et con-
trarium cuius fortasse quis exoptauerit, accessit:
Nam coniuncta sunt tandem, quae dysforata fue-
rant maria, per confluentiam unita: porro terra
unita interiecto ponto diuisa est: propter quod

4. quia regium disruptio dicitur.

sicilia cum esset prius continens, insulam fieri co-
hacta est: Multas uero et alias sermo habet super-
ualente mari uolentes urbes esse pessundatas: quan-
do et in peloponneso dicunt tres, egi ram, buramq;
et altam heliam muris, aut forte multorum infi-
nita copia fructuum beatus olim natura existens
multo impetu maris et inundatione procubuisse:
Atlantidem uero insulam certe plato dixit in ti-
meo, Libya simul et asia maiorem, uno die atq; nocte
terremotibus ingentibus et diluuijs factis mare, ubeun-
tem ita inuisibilem fuisse: pelagus factam nauid
nauigabile sed baratro simile: Nihil ergo ad corruptionem
mundi effusa sermone maris diminutio conuenitur:
Vixit enim a quibusdam rebus fuisse, quedam inundasse.
Oportuit enim non alterutrum ex his que facta sunt:
sed utrumq; intuentes iudicare: qm et in uite libris
iudex legitimus, priusq; litigantium audierit
rationes non decernit: Atqui et terna ratio ab Lx. 3.
seipsa reprobatur, nota non recte statim directo
in locutionis principio: Non enim utiq; cuius partes
corrumpuntur omnes, illud corruptibile est: sed cuius
omnes partes simul et in eodem cohaeruerunt per

si corrumpatur
idem tempus, quoniam et summum quod dicitur truncus
uiuore non impeditur, si uero partium comunita-
tem, et membrorum omnium illico interfines moue-
tur. Eodem igitur modo, si quidem coniuncti in simul
omniversa elementa sub unum tempus extrinquantur
diuere mundum recipere corruptionem fuerat neces-
sarium. Si uero unumquodque, prorsum ad uicini naturam
transmutatur, id quidem magis est in mortalem fieri
quam corrumpi, iuxta tragicum philosophum: Moritur
enim nihil quod factum sit: separatum uero aliud ab
alio formam alteram ostendit. Totalis profecto stul-
ticia genus hominum ab artibus exquirere: Ser-
monis huius quod incongruitatem, ^{no uix fuit} scitatus noui
mundum censet, quasi mixto ante mille annos com-
 pactum: quando et quos accepimus, hemiarum inuen-
tores cum amorum numerum non excedunt. Porro
si dicendum est artes coetaneas esse generi homi-
num tum historia naturali, haud quaquam inconsiderate
ac sequitur dicitur: At aliqua historia corruptionem
iuxta terram non simul repente atque uniuersam, sed
plurimam duabus maximis causis attribuit. igitur
scilicet et aqua nefandis uersibus. Immo et in

Lxi.

Lxii.

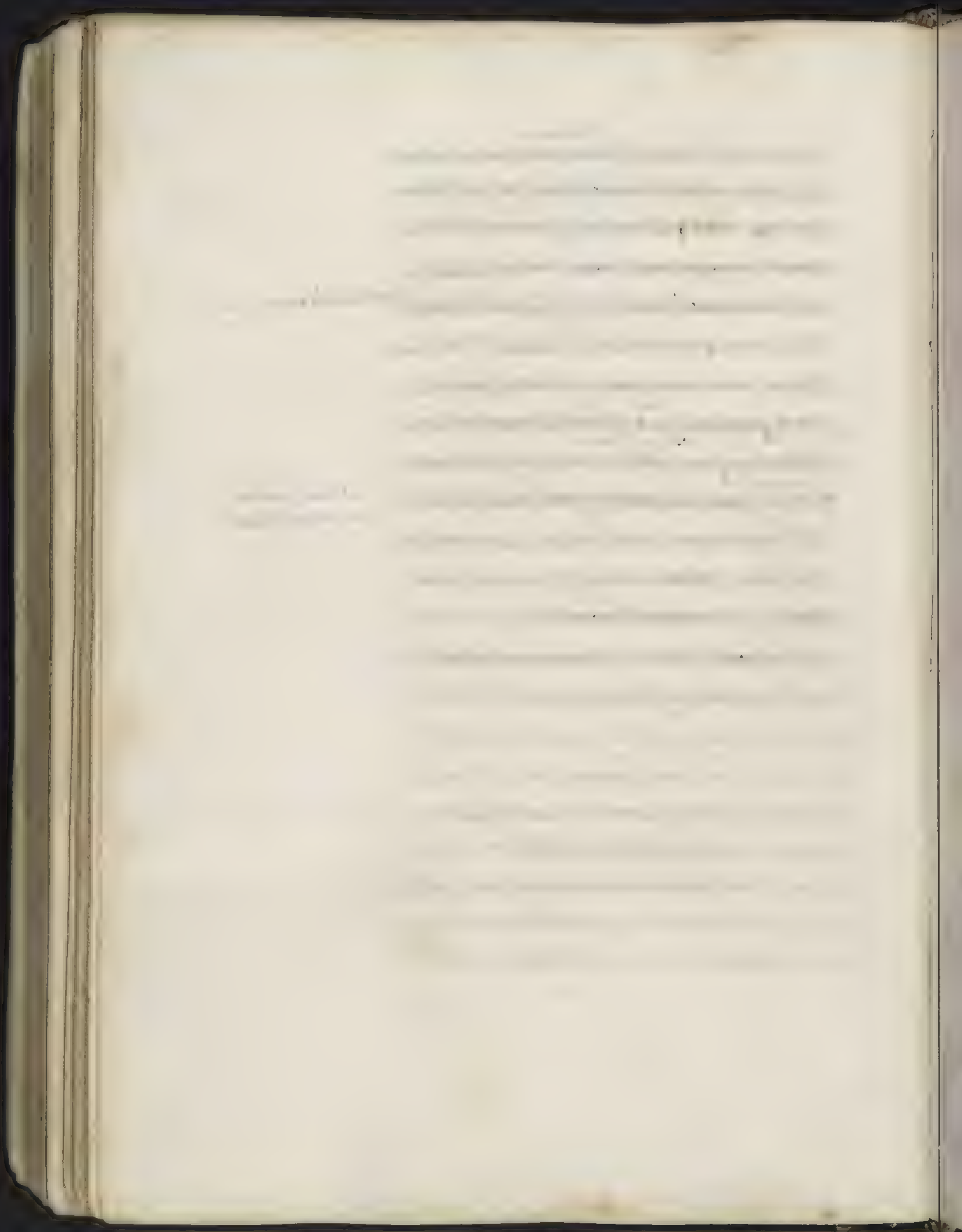
Lxiii.

precipitanter utrangq; separatim dicunt, ualde
paucis amorum curculis: Igitur, quando incendi-
um occupat, ab igne flumens ethereo desuper effusus
multis in locis dissipatur, orbis magna climata
decurrentes: Quum uero diluuium uniuersam aqua
naturam inebribus pertrahit, naturalibus flu-
minibus ac torrentibus, non solum inundantibus
sed et astensionem constitutum superantibus rupesq;
ut perfringentibus uolenter uel astensu superflu-
entibus altitudine longissima: tunc ^{torrentibus} supergre^{ssu} si in
adiacentem planitiem effunduntur. Ipsaq; ^{aqua} pri-
mum quidem in magnas paludes distribuitur: ad
concauiora, semper aqua subsidente rursus proflu-
endo et interiacentes ac finitimas isthmus diluente
quibus stagna diuiduntur ad magnitudinem immensi
pelagi per unionem multarum aquarum respondere
uidentur: Ad haec ^{aqua. et ignis.} potentis concertantibus, separatim
in aduersis locis habitantes perire: Circa uero eos
qui in montibus et collibus regionibusq; sine aqua
quasi non habentes inquit contra ignem defensionem
aquarum abundantiam, sunt pericula: Sed et etiam uer-
so aqua periculosa eis est, qui sunt penes flumina

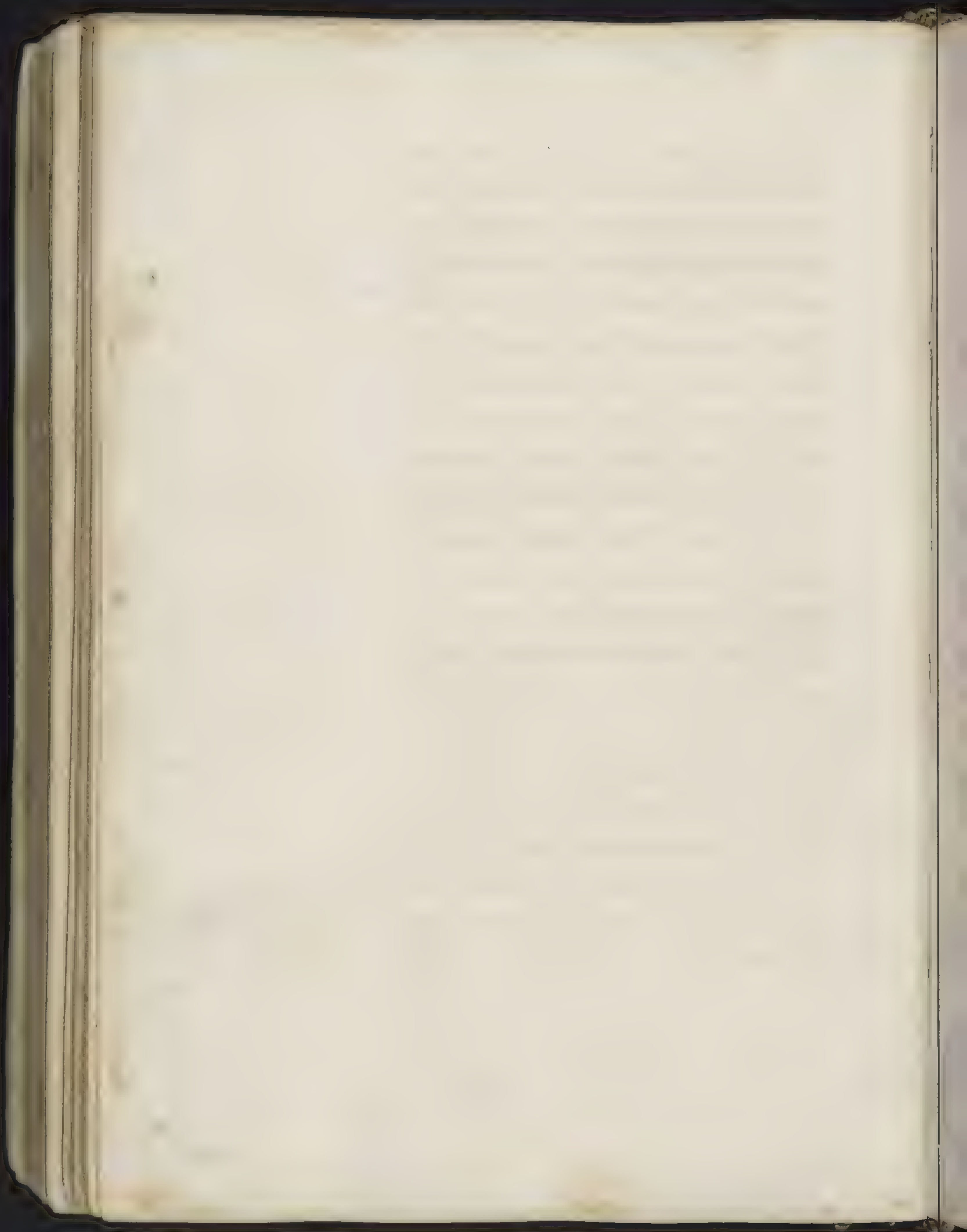
inundationis
vel lacus vel portum: Malum namque vicini debuit
quam ednis in locis habitantes potius tangere: Secun-
dum utique modos predictos absque infinitis alijs bre-
uioribus corrupta parte maiore hominum: defuisse
necesse sunt et artes. Nam absque studio exercitantium ^{hominibus de parentibus}
persepsam aliquam non uideri scientiam: Quum sane
communes morbi rarius fiant, interitque pubescere
superat germinare ^{hominum} genus ex his qui preoccupati non
fuerint ad ingruentibus ^{ignis et aque} malis incipient iterum
artes constare neque tunc primum facte: Igitur
que de incorruptione mundi suscepimus pro uiribus
dicta sunt: Que uero sunt ad unum quodque contra-
dictas in sequentibus dicemus:
Expluit Liber Philonis de incorruptione mundi: ~

sed olim mortua
um reuiuiscunt

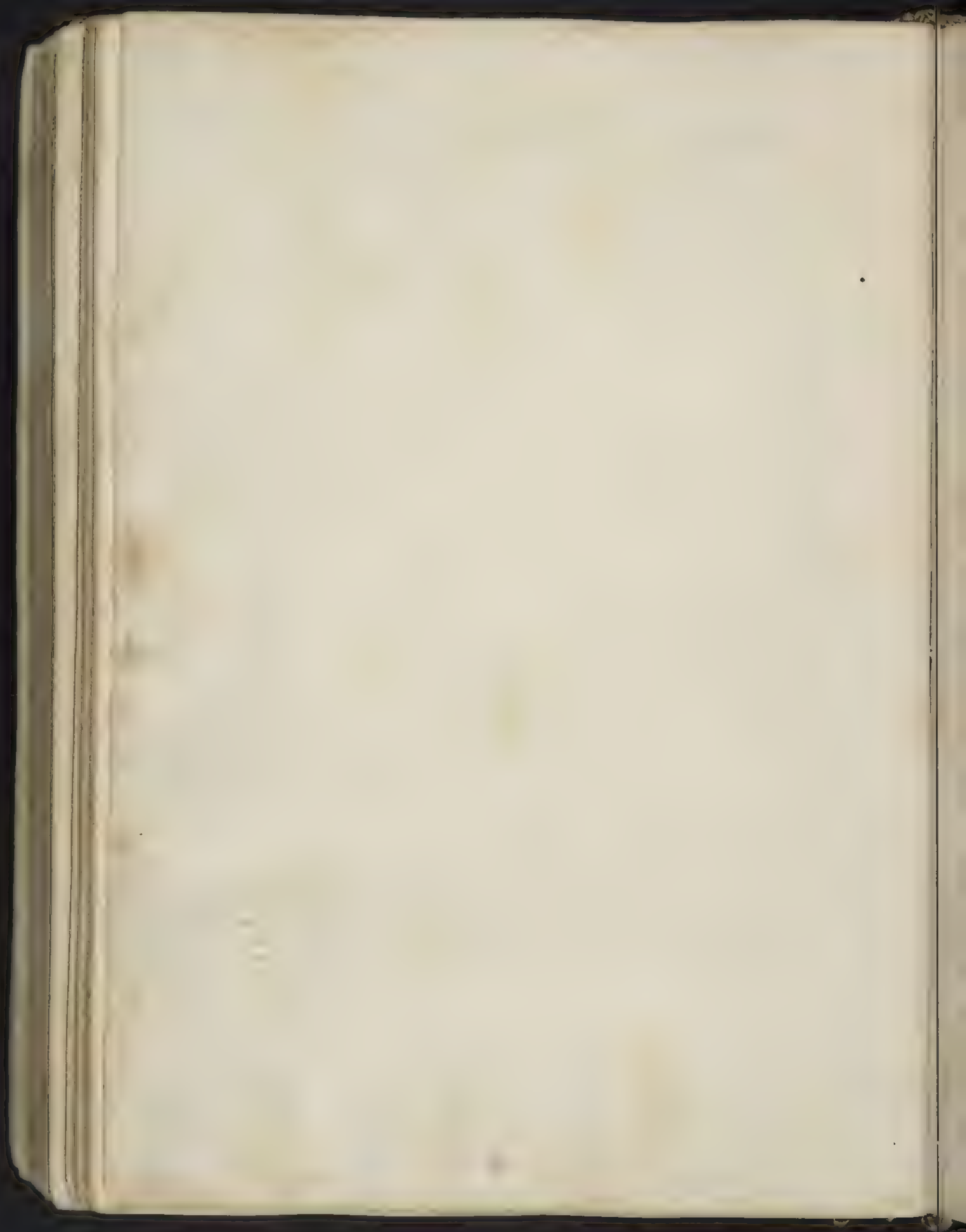

1. The first of these is the fact that the
 second of these is the fact that the

101. ... der ... Satz ...

[illegible]

[illegible]

Iohanni P. Am. auguri p. tabat. . . et peremptis
 . . . cum e. d. . .
 amorem librum patris legimus edidit. Ego
 vero qui post normam classis. & optimi iuris Falconis
 Simibaldi a negotijs uarijs & liber fui: cum nulla
 mihi esset facultas prae me ferendi fructum alium
 mea erga Sanctitatem Alexandri VI. Principis de
 rufida corporis ualitudine: & de philosophia miru-
 libellis duas & Plurimio morationem laudam a
 me comperib. / huc Sanctitati destinant. Clementin
 aut istam philosophum de orbe terrarum: de Sole
 & Luna ac de rebus de quibus & docti & sapientes
 & indocti magno opere loquuntur utatur. siue &
 eruditus sine tributione in his am. . .
 Romanam uirtutis & amplificationis plenioris tuo
 dedicationem: ut & illum & me humanitate ac oratione
 quibus es ornatus. minus amplexibus uis; aliq. am.
 mentem asserens. Neque quem tibi & mea voluntas.
 & clementia Alexandri VI. Borgiae tandem con-
 struat: intelligere summo animi ardore cupere:
 amplificationem tuam cum . . .

at sundry, in print

[illegible]

[The text in this block is extremely faint and illegible due to extreme blurring.]

[illegible]

Early morning

Estimando a forma de
medida de massa

celum immittit uerum in ...
 truxum uastum. Proportione ...
 tunc terra clima quod oculis de ...
 uerum sit notum: Quia res ...
 omnes tali partes, supra ...
 medium imum est: & quod ab ...
 tendens foret, supremum. Et ...
 putatur terra, unum ...
 aquam celum uidetur. Cum uero in ...
 omni manu tangere celum mare ...
 caput terminatur, & ultra sub ...
 ducitur. Quapropter, ...
 re concedatur: aut aliter terra ...
 b'ra plus parte impeditis pace ...
 & ...
 unum mundi est & ...
 magis constabit in libro ...
 ad imum. Designatur autem ...
 allis circuli. Paralleli appellantur ...
 ...
 magis, ut magis duo minores ...
 ...

Irish
Circumstances

quid habeant inter se commune.
et quid distinctis partibus tempo-
ritarum

riens rursus. Sub hac Pyrhois Martis uocata minus
 ratum habens motum binis annis & mensibus quinq;
 conuertitur. Infra hanc Sol est existimatur inter alia
 sidera medijs anno suum pergit cursum quo anni tempus
 consistit motu uero quem unatum celo facit dies xiiij.
 Infra est Veneris Sidus & ipsum anno suum lustrans
 conuertitur. Quod post complens. Suis mensibus con-
 uertatur: & ante ipsum exoriens Phosphoros & a non
 nullis Phosphoros uocari consuevit. Sub ueneris autem
 est Mercurij stella Stilbon uocata: quam & ipsam anno
 conuerti tradunt. Post eam est Luna siderum omni
 proxima terra: In conspectu. n. aeris & aetheris ex-
 istit. Quae rursus a sole conuertitur. Cum autem
 & cum luceat a sole fulgorem recipit: eius hemisphaerium
 quod ad solem est conuersum semper nitente: & suum
 conuertit orbem vii & xx. diebus ac dimidio. Coit
 ut cum sole Trigesimo quoque die. Haec igitur omnia
 sidera contrarium celo cursum agunt: & alias alijs
 locis apparent: nec iter inconstans faciunt: nec tempe-
 per quatuor mundi partes uagantur. Sed per signiferum
 meant: nec ipsum unquam exceduntur. Est autem semper
 curulus obliquus per tropicos & equinoctiales means.

De 5. capitulo

De 5. capitulo de 5. stella

De 5. capitulo de 5. stella

De 5. capitulo de 5. stella

[illegible]

Et alius uero rursus ratione attolitur: atque ita mundus
a septentrionibus ad meridiem sit deuectus. Et quae sunt
circa polos astra: alia semper cernuntur: alia nunquam:
ea quae cernuntur artium progressu itineris transito,
in necessario subsistent mundo. Subinde magis in itinere
deuectionem itum capiente. Semper quoque orbis
Septentrionalis partes altae sunt, ac plurimum ab
orientis abscissa. Et hoc quoque patet si quis a
meridie ad artum pergens ad gratias terrae clima
consideret: ad quod Arctus pertinet apparet. Cum
huius orientem illi tangit Caput draconis & Helio
patescit etiam magnitudo qualis sit artus: ut qui
est in artu qui occulta sidera cernit. Et cum
mundus nec patet nec de se: de se sit etiam
et omnes stelle fixae unarum mundo rotantur circa
proprium centrum orbis describunt: qui omnes aequi
distant: maximae sunt qui aequinoctialis
noctualis: minimi uero qui circa polos sunt mundi
quapropter circuli ab oriente ad occidentem
tendunt descripti maiores sunt pro ratione distantiae
quae est a polis. Qui uero ab aequinoctiali uersus polos.

[illegible]

habet. In ad utraque uero temperata e contrario quod
nobis sunt humilia illis alta sunt: & contra. Quippe
cum illis austrina mundi partes ad aquilonias
daurex. Venerunt enim illis ab æquinoctiali
borealis uertex non cernitur. Australis autem extollitur.
Et hoc parte austrina daurex nobis & austrina
Et contra. Quippe illis austrina & austrina
& contrarius æque sublati sunt. Cum hæc ita se habe-
ant: Sol a tropico ad tropicum iter per Signiferum
circulum facit & est omnis circulus tangit & est
intra Tropicos. Quando igitur a borealibus ad austra-
les partes medans brumalem tropicum tangit brevis-
simum nobis diem facit. Hic enim circulus omni-
quos sol tangit, sub terra maximam partem habet
& supra terram minimam: & sic minimum diem
& noctem maximam necessario efficit in nostra plaga
temperata. Quando autem brumali tacto rursum ad nos
& contrarius altiora mundi partes tangit & est
videt maiores ipso brumali partes supra terram ha-
bentes: & hoc facto ratione rata auctorem diem præbet:
adhuc tamen nocte minorem donec ad æquinoctialem
perueniat. Tacto uero æquinoctiali in quo supra terram

Non si può
dire miracolo

An torrida plaga
sit habitabilis

1. *Utere oportere. Verum cum a Tropico rursus magis
 atque magis distat aequinoctialis: ut qui sub 15°
 frigeretur & climata habitari queant. Ab aequinoctiali
 autem Tropico in medio existente & admodum parum
 distans Solem absterget & ceteram ad ipsum conversionem
 facere. Præterea quæ sub istis Tropico sita sunt loca a
 ventis inbus plagis æthereis ventos recipiunt: quibus ar-
 dores solis mitigantur refrigerantibus aerem. cuiusdem
 aeris admodum calidi & ardens per istos Tropicos
 & si possunt: spero tamen uteris a sole exurantur
 & inflantur: Tunc æqualitas noctis & diei nihil inhi-
 bet ad refrigerandum ibi aerem ualde incredibili poten-
 tia utente sole: & directos intentosq; ad hoc clima imple-
 ntes & torquente radios: propterea quæ parua ab ipsis
 aeris sunt. Tropica autem per se non sunt
 iaris in æo climata Substrata esse ad alimentum
 ystorum cum sit in medio, lium. Quapropter non
 recte uidetur hoc loco Possidemus sentire. Vniuersa
 autem res per se non habet alimentum de
 se habet per se non habet alimentum de se
 circa habent: qui sub æthere sita sunt: quibus annus
 in unum diem uiamq; noctem diuiditur. Sexq; signa*

Non s. p. a. n. e. s. d. i. e. r. u.
additionem ac detractionem
notā projectā identibz

Quo describi
debent artii

Verfus meridiem ab arcto funibus necessario fit vertex
humilior: & deuectas celi minor. Inde uero ad arctum
tendentibus contra: & intra sub equinoctiali utroque
vertex in orizonte conspicitur: & omnium parallelorum
super terram. Et b^{us} uicibus in hemisphaeris oppositis
& apud ipsos axes orizontis fit diameter: ut a
superioribus in inferioribus. At inde uicibus uari
antibus in b^{us} a terra. Itaque in orizonte describuntur &
orizontes dicuntur: & axis nullius amplius foris fit
diameter propter deuectatem celi subinde factam pro
flari a plano altitudinis poli. & circuli arcti & alii et alii
sunt pro radiis orizontum. Ita enim describere artii
cos oportet: polo & distantia qui apud quosque est ori
zontis: ut stellas apud ^{am} singulos complectantur: quae per
peris apparent. Itaque iuxta torridam & ad meridiem
habitant minimum sunt artii: propterea quod deuecti
tas mundi parua est: & vertex paulum ab orizonte
exertus uidetur. Qui uero ad arctum uigentemque pla
gam habitant artios esse maximos: & uerticem hunc
extremam altitudinem & celum
plurimum deuectum nescire. Quicunque medium
arcti & meridiei locum habent: & quorum numero

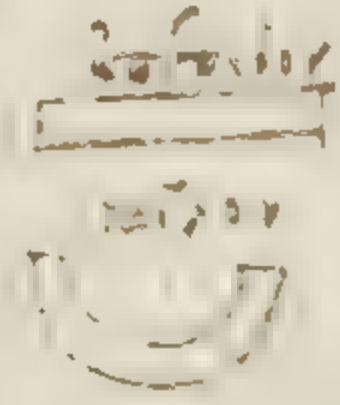

diem octo & x horarum æquinoctialium diem esse
& noctem. Vi. Unde fieri ut Lux ibi cum sit nocte
iuxta orientem percurrente Sole & supra terram re
mittente lucem: Quod quidem apud nos quoque fieri solet
cum orienti, vel appropinquat multa lux exortum
eius præueniente: & usque eo lucem in Britania exis
se noctu ut & legi possit: & hoc summa dunt nesci
tate iuxta orientem cum sole percurrente nec nesciente
per profundiora terræ. Et apud illos minima æstivi
circuli pars sit sub terra. In Thyle insula in qua
Phythæam Masiliensem philosophum fuisse traditu
ama sit totum, vel finalem circulum esse supra terra
eundemque illos arcticum fieri apud illos cum sol obtinet
centrum bimestris sit dies. Siquidem ibi omnes ceteri
partes semper apparent: Siminijs quatenus perpetuo
conspicuas ipsius partes sol tenet. Ab hac insula
versus arctum progredientibus: alie quoque signifi
ces præter centrum pro rata ratione perpetuo appa
rebunt: & sit quantum ipsius supra terram semper
apud quosque apparentis, vel transigit: tantum fieri &
dies. Sunt & climata terræ nescitatio in quibus

Et mundus Air
volutus & fias
mundus Ihes

[illegible]

The following is a list of the names of the
 persons who have been named in the
 proceedings of the Court in the case of
 the *United States v. [Name]*. The names
 are given in the order in which they
 were called. The names of the persons
 who were called in the first instance
 are given in the first column. The names
 of the persons who were called in the
 second instance are given in the second
 column. The names of the persons who
 were called in the third instance are
 given in the third column. The names
 of the persons who were called in the
 fourth instance are given in the fourth
 column. The names of the persons who
 were called in the fifth instance are
 given in the fifth column. The names
 of the persons who were called in the
 sixth instance are given in the sixth
 column. The names of the persons who
 were called in the seventh instance are
 given in the seventh column. The names
 of the persons who were called in the
 eighth instance are given in the eighth
 column. The names of the persons who
 were called in the ninth instance are
 given in the ninth column. The names
 of the persons who were called in the
 tenth instance are given in the tenth
 column.

1871

22

non dicitur quod terra sit plana
propter quod non videtur esse
planities. Sed quia non videtur
esse plana. Et si terra sit plana
Si plana prout latet illius esset aequus apud omnes
polus ab horizonte apud omnes dicitur
arctus esset: quarum rerum nihil omnino permittitur
Sed apud Syonem arctus minima est utriusque
altitudo & maxima Britanniae: & media
a mata ratione rata. Ab finibus enim uti
a meridie aliqua absteruntur astra: quae ad meridiem
circumbartur: & aliqua ad arctum dantur: quae maxime
latebant. At si quis ab arctis ad meridiem uacat con
tra euent. Quorum mores sunt: Si illius figura
plana uideretur: & ideo unus esset orizon. Non
igitur hac figura sit illius. Accideret etiam dies
apud omnes esse aequales: quae omnia contra sunt
ac sensibus percipiuntur. Ad haec si lata plana
figura illius uideretur: decem myriadum stadiorum
unius mundi diameter esset. habitantibus Lybia
etiam supra uerticem sit draco & caput. & colentibus
lora Syonem terminet conser. Meridioni aut per

A faint, circular diagram, possibly a celestial or astronomical chart, with concentric circles and radial lines. The diagram is centered on the page and appears to be a technical drawing or a map. It features a large outer circle and a smaller inner circle, with several lines radiating from the center to the outer edge. The lines are thin and light, suggesting they might be part of a larger, more detailed drawing that is faded or partially obscured. The overall appearance is that of a historical or scientific illustration.

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

[illegible]

The first of these is the fact that the
 system is not a simple one. It is a
 complex one, and it is not possible to
 describe it in a simple way. It is a
 system of many parts, and it is not
 possible to describe it in a simple way.
 It is a system of many parts, and it is
 not possible to describe it in a simple
 way. It is a system of many parts, and
 it is not possible to describe it in a
 simple way. It is a system of many
 parts, and it is not possible to describe
 it in a simple way. It is a system of
 many parts, and it is not possible to
 describe it in a simple way. It is a
 system of many parts, and it is not
 possible to describe it in a simple way.

et terra sit rotunda

[Faint handwritten Latin text from a manuscript page.]

Quod terra tentat
medium maris
5 locum.

[illegible]

Die erste...
Die zweite...
Die dritte...
Die vierte...
Die fünfte...
Die sechste...
Die siebte...
Die achte...
Die neunte...
Die zehnte...
Die elfte...
Die zwölfte...
Die dreizehnte...
Die vierzehnte...
Die fünfzehnte...
Die sechzehnte...
Die siebenzehnte...
Die achtzehnte...
Die neunzehnte...
Die zwanzigste...
Die einundzwanzigste...
Die zweiundzwanzigste...
Die dreiundzwanzigste...
Die vierundzwanzigste...
Die fünfundzwanzigste...
Die sechsundzwanzigste...
Die siebenundzwanzigste...
Die achtundzwanzigste...
Die neunundzwanzigste...
Die hundertste...

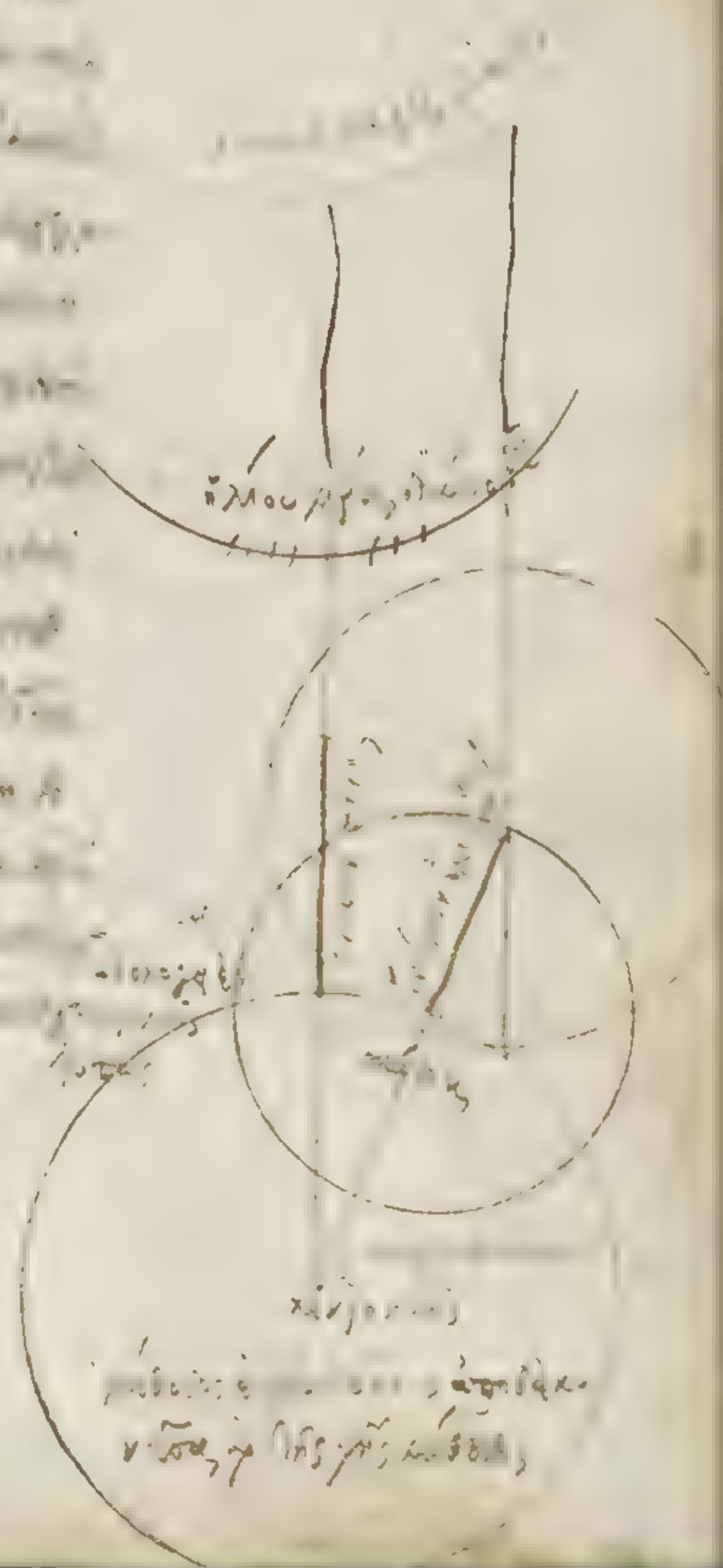
...
...
...

1. The first part of the paper is devoted to a discussion of the
 various methods of determining the rate of reaction. It is shown
 that the most reliable method is the use of a differential
 analysis of the experimental data. This method is based on the
 fact that the rate of reaction is proportional to the slope of the
 curve obtained by plotting the logarithm of the concentration of
 the reactants against time. The rate of reaction is then
 determined by measuring the slope of this curve at various
 times. This method is very accurate and can be used for
 reactions of any order. It is also possible to determine the
 rate of reaction by measuring the change in the concentration
 of the reactants over a fixed period of time. This method is
 less accurate than the differential method, but it is simpler
 and can be used for reactions of any order.

[illegible]

etiam tanta sit terra magnitudo: quanta superioribus
rationibus demonstratum est: non modo ad universi
mundi magnitudinem puncti rationem obtinere
multis argumentis probatur. Verum et respectu
altitudinis solaris. quia multo maior est orbis
contingens astra non errantia. quemadmodum
igitur et si aquae Amphorarum decies mille
myriades per se considerate praegrandem hinc
rationem. At neque mihi aut alterius clari fluminis.
sic et relius per se considerata excellenti maxi-
mum praedita est: quandoquidem super octo myria-
das stad. diametrum est ipsius: tamen ad altitudi-
nem solaris. quae est sexcentis milibus
stadiis multo magis ad universam mundi magnitudinem
maius a minore minime comparatur. Sed
et duplum aut si vis decies mille. Sed
amplius nunquam magis interiturus est. Sed
rationem ad praedicta: ita terrae magnitudo nulla
ad mundi magnitudinem rationem habet. et hoc

[illegible]

ad omnes celi partes emissae inter se sunt aequa-
les. Quare rationem centri caelestis de ratione
universi inter se est. Hoc et probant. Quia
si quidam esset deus in terra ipsa terra
appareret, inquam omni oculo, et cunctis partem
interius telluris: ut quantularumque ipsius portio —
nam aequam. Semper enim aequa est ortogonia
et interius partes supra terram in se sunt
et dispositae sunt in partem perpetuam et in pra-
esentem. Et ex aequitate comparatur in se
quodam sortis quodamque die et non in pra-
esentem. Si autem terra esset in se perpetua
et cunctis cunctis et aliquam rationem octo my-
riades profunditatis terre ad ipsum haberent.
Perceptum etiam hoc est ab ysaia. Dicit
in illa et colore et magnitudine similes bi-
mutum per diametrum oppositae alia Scorpii alia
Tauri animam quinquam obtinens portionem.
Quae est pars hyadum: Haec colore sunt similes
Marsi: et semper eodem momento in orientem
conspiciuntur. et per cunctas et per cunctas.
Est nam contrarium et pars alia. Si quidam

tumore terre obijci possit. Simul alia oritur
de tempore. Præstatim enim emittit
et recipit ortum occidentis toto hoc tempore
quod obijci possit in tumore terre ab aliis
in exaribus in horizonte comparatur. In primis
autem per hoc quod terra in tumore atque
in compo obijci videtur. Quod etiam in
tumore in aëre umbra tumoris ut Homerus
aperte testatur. Cecidit oceanus prope domum
sua. Tempus. Altera vero notum aut antiquum.
Cum autem terra dicitur et alia et alia et
quod cum terra habet in se mare et mare ad
terram idus diametraliter necessario ingreditur.
Distribuantur igitur imagine ab artibus
in terra umbilicorum umbras ad umbram
in terra si conuenit ut habet a. Quod etiam in
umbras umbilicorum istam rationem obtinere se
ipsum orbis idlaris. Sed quoniam nullum horum
quod in ipso terra centro designari potest in omni
circuli parte potest latere potest. Est autem a
terra terra rationem contra ad se et rationem
oriturque ipsius comparata. Nunc conuenit unum.

circuli plura centra esse non possit. Hanc itaque
rationem habent omnium horologiorum umbilici
quocumque in terra describi possunt: Quam ad punctum
unum coacti habent. Quoniam quicquid nulli est pars
terra in qua horologium collocari non liceat tota terra
rationem obtinet centri ad altitudinem radiorum
a sole arcuatum orbem. Dubitandum aut
hoc loco non est Quomodo terra eorum ex
agere magnitudinis mundi preparare ali
menta, sustinere caelo contentisque in ipsis stellis
utris tot et tantis. Mole etenim sua tellus est.
verum amplissima potentia sunt plenas ex
iens substantia. Nam si a se consideremus
in flumen aut aerem totum resolutum multo
maior fiat universo complexu mundi. nunc
modo flumen vel aer aut ignis effundatur, spatio
horum fiat mundo. Verum & si in pulverem
petur. Videre licet ligna in flumen resoluta sunt
in infinitum fundi, & in mensi iustis thuris
& quocumque solida corpora in vaporem resoluuntur.
At si mente coniperemus ratum unum in aere &
astris constringi, & stellis in densam terram.

alijs partibus nullis. Quod neq. prius contingeret
si puncti ad interiora terra ad altitudinem usque
& minime preponderante haberet interualum & sit
alijs perfectis. alijs pretit: alijs inhiit a luna obire
bratur. Nonnulli terram non obtinere rationem
puncti respectu celi opinantes huius argumentis utuntur.
Aspectus dicunt in suis elevatis quod in p. ang non
videbatur ab horizonte ab omni ad interiora intus.
Et eo magis uideri quo magis sit in altum i. b. at q.
Quo fit ut ab omni parte telluris in equalia celi
non diuidatur. Quod res indicat terram non esse ad
interiora puncti. Adversus quam rationem disputamus
est qd rotunda terra forma diuersa exiit
ut si & radii esset magnitudinis in radiis. Et hinc
luna & rotunda idem contingeret utrum quidem
dixere liceret. Est uero si adeo parua foret puncti
rationem teneret respectu celi. In cuius p. uis
est figuram terre existimandum est. Ad id aut
ratione ab omni puncto terre planam extenderet
ut plus ut minus supra terram conspiceretur radii
sed equaliter ab alto app. humi. Nam magnitudinis
ajmora n ab alto & a mari conspici pariter uidentur.

[illegible]

Quidam torquentur: Quidam premuntur frigore: & alia sunt prædicta Tempa,
mento: & hoc in parum inter se distantibus locis videtur
licet. Quidam .n. sunt loca apud Eudæm æstiva: cum
iuxta Archaia tali carcat æstu. Quare si terra parva
foret: idem contingeret: non eodem modo ad omnia terræ
clima rursus converteretur. Sed ad alios rursus
torquentur radij: ad alios obliqui atq. remissi. Ad nosq.
irradere & retinere dicimus solam respectu nostri utr-
iusq. Quandoquidem recta linea a terra ad centrum
& ad Capricornum emissæ inter se sunt æquales.
Et igitur terra habet rationem centri: tum his tum
alijs multis probatur. Cum aut in exordio argumen-
torum dixerimus solam multo esse terra maiorem: q̃d
propter magnitudinem præ se ferat. De
reps hoc ipsum ostendere institimus: Quatenus hu-
iusmodi introductioni satis esse dixerimus rationes
asserentes: præsertim cum aliqui in quibus sit Pos-
sumus, privata de sola hac re volumina composuerint.

CLEOMEDIS LIB. II.

PICVRVS. A ceteri qui eandem
ætam tulerunt ea magnitudine Solem esse contendunt

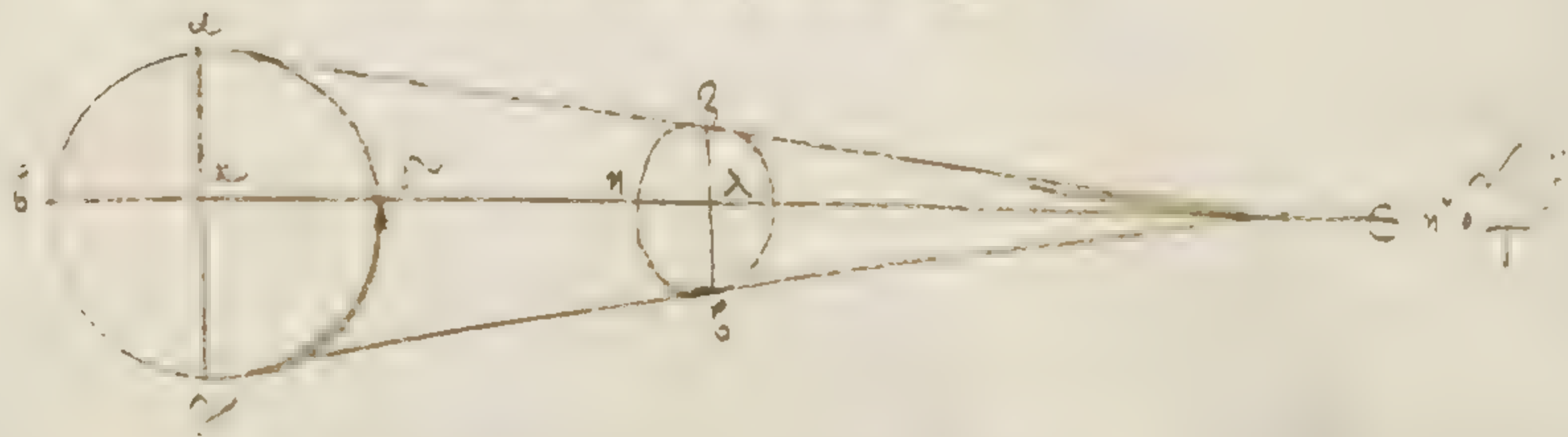

The first part of the paper is devoted to a discussion of the
 various methods of determining the rate of reaction. The
 most common method is the use of a clock reaction, in which
 the reaction is allowed to proceed for a certain time and then
 the concentration of one of the reactants is determined. This
 method is simple and accurate, but it is not very precise.
 Another method is the use of a titration, in which the
 reaction is allowed to proceed for a certain time and then
 the concentration of one of the reactants is determined by
 titration. This method is more precise than the clock reaction
 method, but it is also more complicated. A third method is
 the use of a spectrophotometer, in which the reaction is
 allowed to proceed for a certain time and then the absorbance
 of one of the reactants is determined. This method is the
 most precise, but it is also the most complicated.

quibus oritur & minor quibus est in medio
celo eadem hora. Quibus rebus nihil magis esse
possit a ratione alienum: plane vana & nugara
plena huius sunt, quae afferuntur. Maior & n
nobis Sol & oriens & occidens videtur &
minor medium cunctis celi: propterea quod in oriente
per aerem densiorem & humidiores ipsi videntur.
Talis enim est aer vicinus terrae. In medio autem reli-
qua in puriore terminus. Emissus ab oculis ad ipsum
vaciis non reuertitur. Ad orientem vero duri-
tus cum oritur aut occidit, reuertitur rariore
in trassorem humidioresque inciens aerem: & sic
maior Sol nobis apparet: permixta atque ea quae sunt
in aqua, aliter enim apparent quam sunt: propterea quod
non recto intuitu conspiciuntur. Omnia enim quae sunt
habent: affectus nostri visus esse existimandum est:
non visorum audentia. Trahitur e puris pro
dis ubi hoc euenire potest usu Sol conspectus multo
maior videri: Quippe cum per aerem existentem in
puro humidum videtur: nec tamen tum licet dicere
quod e puro intuitibus Sol augetur: Super vero in
humidum conspicientibus diminuitur. Latissime enim

Painting

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Et arānch^o mundi
in pinnis valoris et
fidei.

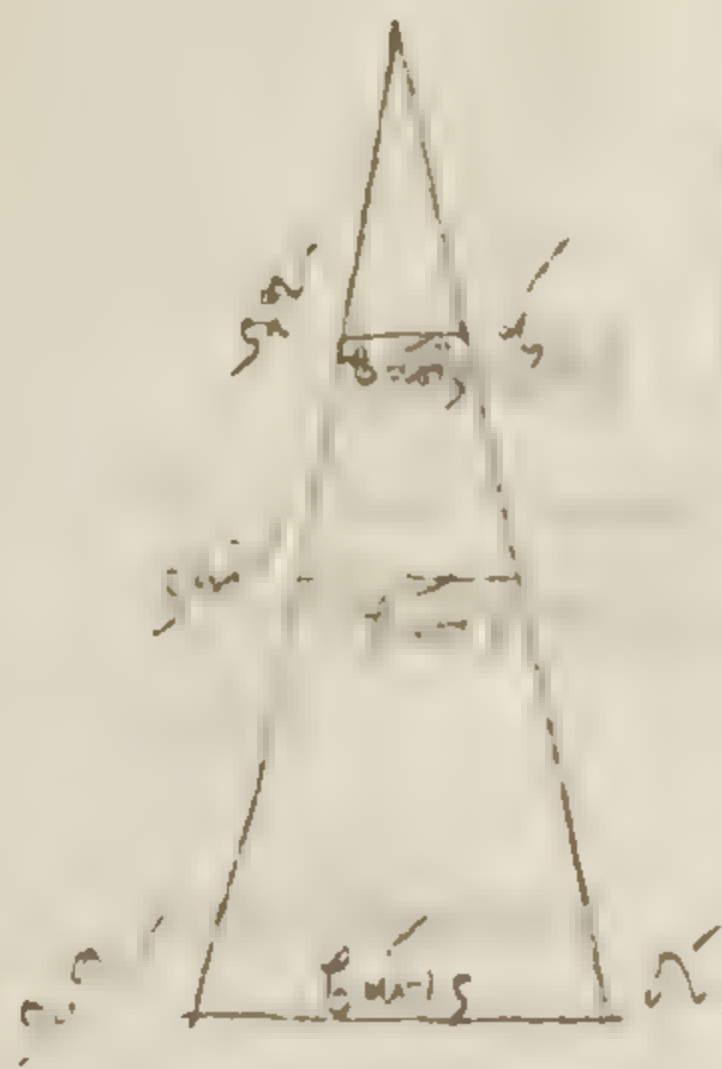
Rex Persarum

[illegible]

Modus diu erendi
Solam ab Aegyptus
exegimus

[illegible]

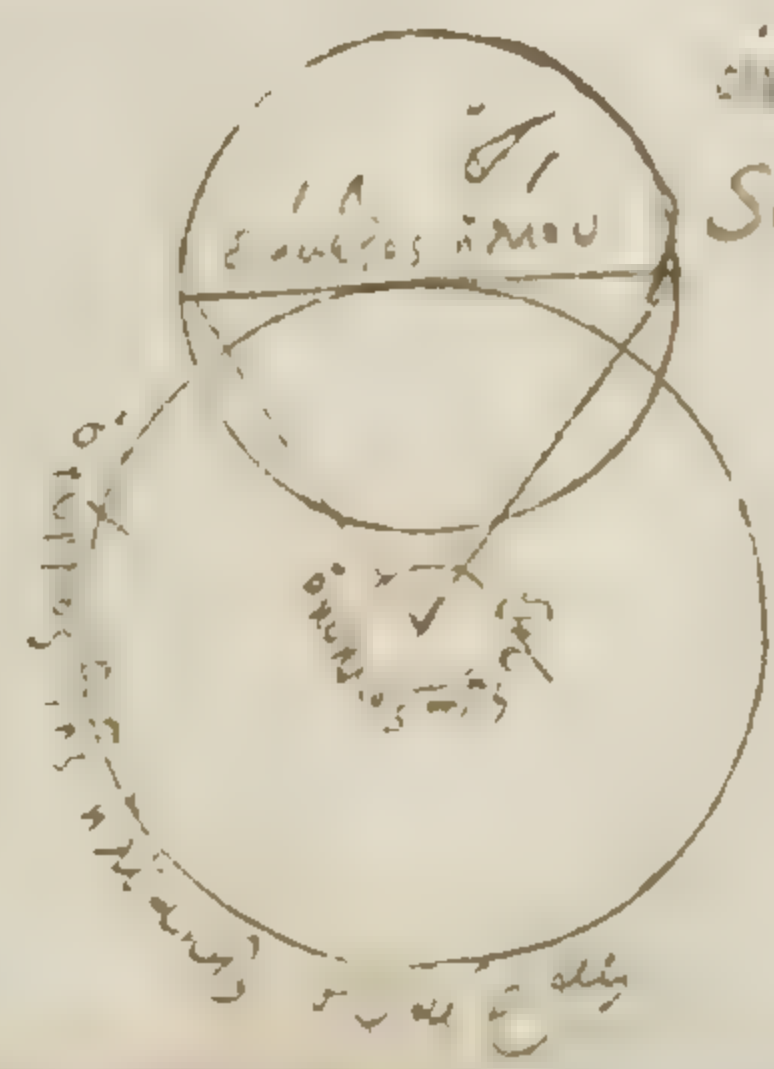

uorem contrahuntur magnitudinem. Quod ne ipm
contingeret, in altiores omnibus quae in terra sunt.
corporibus ipsis radij essent. Quae res minime acci-
deret: Sole existente pedali. Maiorem uertur uel
ribus altissimis diametrum habet: ad hunc & eminens
est. Si uero minoris ratione fuerit, dimen-
re extiterit. Et huiusmodi quidem via atq. ratione
ab his quae sensibus percipiuntur profusente probatur:
Quod non modo Sol non est pedalis: uerum & ad inre-
dibili quadam uertur magnitudine. Quando. n. ad
tacumens montis uel oritur uel occidit: eius curuatura
ad hunc modum distans est. Quae ratione
parte conspuitur. Quare si hoc habuerit magni-
tudinem stadij oportebit diametrum solis esse magni-
tudine stadij. Hoc autem non solum in tacumine: Sed
& in maximis insulis traditur fuisse dephensum.
Quoniam enim aspectus noster ex alto praesertim loco mag-
noq. intervallo aliquam remotam insulam assequitur:
ea usquadeo parua uidetur: ut in ipsa quoq. Solis
tum aut oritur aut occidit utrimq. circumscriptura
clonatur. Ex quo latet tantum quod a terra
ior est longitudine maximarum insularum. Quae

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

ad res quodammodo remotas. Quare et huiusmodi
 triangula sunt a se mutuo distantia. Quod si
 sit mille: solis diameter duorum milium fuerit. Hanc
 enim et basis trianguli maioris. Tunc et ab
 insula distante idem: quantum et nos ab ipsa recto
 tramite rememus: duorum milium stadiorum
 fiet diameter solis. Quod si non par sit intervallum:
 Sed nos parum ab insula distamus. Sol vero infi-
 nites magis quam nos distat imensae quasi solis
 diameter maior erit insula diametro. Qui igitur
 fieri potest: ut Sol in tantum porrectus spacia magni-
 tudine sit pedali. Et hoc potissimum ratio osten-
 dit quanta sit amplitudo solis. Syene sub Capro
 sita est. Quando id signum Sol tenens in exalto stat
 utridie sine umbra sunt omnia in ea regione ab ipso
 illustrata loca: usque ad trecenta stadia diametraliter.
 Quae cum ita per viam consistunt. Possicimus suppo-
 nere hoc facto. Quod decies milies Solaris circulus
 orbe telluris sit maior: ostendit diametrum Solis
 trecentarum myriactum esse oportere. Nam
 circulus orbis telluris miles est. Quod si
 Solis partem quam obtinet magnitudo Solis decies

Quantus sit dia
metrum lune

Quantus sit orbis
lune

Quantum spatium sit
a terra ad lunam

Quantus sit Sol

Hemis. ratione maximum circulum habeat. dia
metrum eius plus octo myriadum esse oportet.
Quare diameter lune erit quatuor myriadum.
Et cum luna perinde atq. Sol Septingentesima
Sol & quinquagesima portio sui circuli. quod per
hydrologia constat: Sexta circuli eius pars est
circuli spatium: quod a terra ad altitudinem ipsius
intredit. Et hoc igitur est remota & vici
ma quinta pars magnitudinum lunarium. Nam
& una quaeq. habet diametrum quatuor myriadum.
Est et myriadum Stad. quinquaginta haec quidem
ratione spatium: quod est a terra ad altitudinem
eius. Simplicior & ratione hoc probatur: Sta
tuatur luna pari claritate cu uoluntario cum
plantarum moueri. Cum ea vii. & xx. diebus.
& dimidio suum circulum transigit: & Sol uno anno
conuertatur. Tardius maiorem esse oportet Solarem
orbem lunari. Quo fit ut Sol quoq. tardius sit am
plius a: an itaq. sit septingentesima & quinquagesima
portio proprii circuli. Quare deprehendi
tur per huiusmodi supposita diametrum Solis
quarum & quinquaginta myriadum exsuperare:

augeant & maturitatem assequantur: ut modo
diurnum ac nocturnum. Verum et tatis atq; mens alio
rumq; temporum anni esse effectorem. Quod ho
mines alij sint nigri: alij candidi: alij flavi: ceteri
et differant formis auctorem existere alio atq;
alio modo ad climata terrae vibrans radios. Et quod
nulla alia nisi sola potestas Solis est. Quae humore
fluminibusq; abundare quaedam loca faciat: alia siccitas
est. et in alijs alijsque alijs laetitia
et in alijs alijsque alijs laetitia
qualia sunt Ichthyophagorum: alia suavis emittit
odores & producit aromata: qualia molant Ara
bes & ut hic alij: illic alij felicius fructus utantur
Sol aptas connectit vires: & ut in summa dicam
omni sunt quae in terra sunt varietatum atq; diffi
rentiarum: quas plurimas in quibusdam climati
bus habet terra ipse auctor est existit. Hanc
differentiam intelligere licet ex his quae historijs
proferunt de Lybia & Syria & alijs alijsque
pluribus alijsque alijsque alijsque alijsque alijsque
tempore et ipse auctor est existit. Hanc
multa in tota Asia & Europa differentiae conspiciunt

[The text in this block is extremely faint and illegible due to extreme blurring.]

[illegible]

Differencia
notae in auct.
Asloris

In Meropæ Aethiopiæ. xi. horarum est
 In Alexandria x. In
 Hellesponto. ix. Romæ minus ix. Massidiæ viii.
 dimidia: apud Cæsaræ viii. ad Meandrum vii. In
 Britannia vi. Quibus lætè patet alias apud alios
 levis eadem horas habere. Quæ res accidit propterea
 quod aut ad ortum magis vergunt: aut quod emergenti
 soli occurrunt: aut ad occasum: et serius. Quo fit
 ut cum innumera sint in orizontibus mutationes:
 quæ in omni cuncta terra exsistunt:
 fieri oporteat. Quibus rebus nihil est potius demen-
 tus: nec quod magis omnem ignorantis formam atque
 temeritatis declaret. Neque vero luna clarissimi-
 s cohibent: quominus perquam ridiculosa pro-
 loquantur. Quomodo n. extincto sole in casu suber-
 ga noctu luce prædita est: aut quomodo defuncti
 in umbram incidens terra non ante splendens:
 aut quomodo egressa umbram rursus inter non ex-
 sistent sub terra sole: aut quomodo ipse sol eximitas
 de integro renascitur. Equidem ex ymno Anili fabulæ

[illegible]

[illegible]

3. 10. 1977 -
1977 + 1978 -

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Swartz

ἡμεῖς ἐν τῇ
 οὐκ

Φωτισμός.

9030

May 1903

٥٠٠

On June 1st we left our camp at 8 AM. The weather was
 very hot and dry. We went through some very rough
 country. There were many hills and mountains.
 Some of them were very high. We saw many
 animals. There were many birds and insects.
 We also saw some small mammals. The vegetation
 was mostly grass and shrubs. There were some
 trees here and there. The water was very scarce.
 We had to go to several places to get water.
 The people who lived there were very poor.
 They had no money and no land. They had to
 live on what they could find. They were very
 kind to us. They gave us food and shelter.
 We stayed with them for several days. We
 learned a lot about their life. They were very
 happy and content. They loved their home.
 We said goodbye to them and continued our journey.
 We traveled for several more days. We reached
 our destination on June 10th. We were very tired
 but very happy. We had seen so much of the world.
 We had learned so much about the people and the land.
 We were ready to start our new life.

(Faint handwritten notes at the bottom of the page)

Col 30r

مجلس

2000
1000
500

col. m. d. d. d. d. d.
S. S. v. m. d. d. d. d.
d. d. d. d. d. d.

[illegible]

The first of the two is the "Pencil" and the second is the "Pen". The "Pencil" is a very fine instrument and is used for writing on paper. The "Pen" is a coarser instrument and is used for writing on paper. The "Pencil" is a very fine instrument and is used for writing on paper. The "Pen" is a coarser instrument and is used for writing on paper.

[illegible]

nam super eo dicitur: si plura quod dicitur
tempore in quibusdam locis ubi non habetur per
se non dicitur in quibusdam locis ubi non
habetur per se non dicitur in quibusdam locis ubi non

Prunella: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 84

... ..

For a copy of the
book, write to:

in puro aethere non versatur ut astra cetera: Sed
 in contractu: ut dictum est: elementorum. Ad haec
 nam umbram incurrit terra: id quod alia nulla
 aut. Quod si incurrerent: eueniret ut quae fulgen-
 tiora, quae obscuriora uiderentur: propterea quod omne
 igneum corpus splendidius in umbra. & sub radiis
 solis obscurius uidetur. Habet quoque cum rebus
 terrenis consensum ac societatem & hoc non habet
 cum ceteris astris commune. Sed peculiare: propterea quod est
 proxima terra: orbemque suum transigit septem vigin-
 tiq; diebus & dimidio: cum alia nulla minus anno
 suum conficiat cursum. Idem autem omnium astrorum
 ut proxima terra his argumentis intellectum esse
 puto. De lumine vero lux ipsius plures exire
 censuras. Blandusque pueri ait: alius
 habere motus dixit. Vnum in longitudinem quem una
 cum mundo peragat: alium in latitudinem: & in sublime
 alium atq; humilitatem. Qui quidem in alijs quoque pla-
 netis inq; atri uidentur: alium uero circa suum centrum:
 motu / superam uersare arbitratur: & modo has
 partes ad nos conuertentem partes augere atq;
 diminui. Et hanc conuertentem facere par tempore

De lumine lunae
 plures censuras
 Blandus

Impossibile est lunam
repugnare emittere
splendorem

Verum participatione. Ut candens ferrum participat
in igne. Et candens. Et candens. Et candens. Et candens.
Immutatum. Hec sententia magis / ana.
Illa quae per reflexionem aspicit lunam illum
nare ubi videris repertis ab ipsa fulgoribus. Quod a
luminosis fieri corporibus: quoniam sunt solida videtur
non potest. Et impossibile lunam emittere lucem repertis.
Istis potissimum rationibus conturbimur. A
corporibus solidis non potest quidem fieri reflexio
flexionem fieri: nam & ab aqua. Habet enim ipsa
densitatem quandam. Verum a corporibus raris re
flectio fieri non potest. Quomodo enim ab aere aut
aqua reperiatur: cum huiusmodi a natura sint
ita comparata: ut radios non modo in superficie
sed et in ipso per omnes partes admittere: ut spongia
aquam recipere consuevit. Ad haec quae per re
flectionem dant splendorem valde parum emittunt
lucis. At luna non modo ad usque terram fulgorem emit
tit: verum & universum collustrat mundum, cum ea
quae regendo illuminant: ne ad statua quidem duo ian
ant lumen: id quod videre licet in speculis alijsque omni
bus quae retorquenti luminis vim habent. Et si

The first of these is the fact that the
 government has been unable to
 secure the necessary funds to
 carry out its policy. This is due
 to the fact that the government
 has been unable to secure the
 necessary funds to carry out its
 policy. This is due to the fact
 that the government has been
 unable to secure the necessary
 funds to carry out its policy.

non apparentibus non
per reflectionem illu
minatur: sed non dabit splendorem. Quod uero ab
ipso toto circulo collustratur terra: late patet. Nam
simul atque emergere ab horizonte curuatura incipit:
luminatur terra de uexis partibus ceterum non terra
apparentibus. Quoniam igitur non ex medio Solum
intuenti terram: Sed de uexis quaque & non ipsam
Spectantibus de splendore: patet: et est
per reflectionem non ministrat lunam. Verum a So
le & radiis partem collustrat: per reflectionem
ministrante splendorem luna non refertur: ma
gis: Quod eius lux ex suo corpore Solisque radius est:
temperata. Dubitatum autem est uidetur Quo nam
modo Simul atque in umbram incidit terra, & lux.
obscuratur: & cum egreditur eadem apparere. Verum
nihil est cur dubitetur aut admirari oporteat. Sim
ile enim in aeris, splendoribus conspuitur. Nam
in tenebrosam domum lumen ingreditur protinus
aer qui in ea est mittit: ac si illustrans lumen ex
tinguitur: unum extinctione obscuratur. Hoc in

Quo Luna cum sit minor
Solem obscurat totum
eius corpus
quorundam alterum.

Quomodo Luna existens minor obscurat Solem: totum cor-
pus obtegens: totius diametro obtemta. Quidam de
veteribus rati sunt in integris defectibus: quoniam in eadem
limba sunt centra duorum extrinsecum. Undique ad uide-
ram Solem et Luna. Verum hoc non ita habetur
licet. Eminentur enim a nobis. Quae extrinsecum
est. Luna autem est parua praeter se pertran-
sientem: Quando Sol est multo maior Luna. Di-
cendum itaque est: Quod Luna est quidem minor Sole:
Sed nihil prohibet quominus obscurat totum: cum sit
vniuerso aequa et per opinionem oculorum uidetur.

Quia a quibus
Soli sensibus nostris
uidetur

Quod autem per vi-
bus nostris uidetur cum
recte late patet: tum in primis nunc modum
ratione. Quanto aliquid ex Symmetro intervallo cor-
pus totum totam diametrum Luna obscurat vniuersum
Solem quoque obscurat. Solem quoque obscurat.
Atque omnino nihil est quod prohibeat maiora corpora
a minoribus obscurari: idque de multis rebus fieri
potest: cum apud nos breuius est. Quod si
maiora sunt. Quod si illud quod aliquid occultat aut magis ex-
istat: aut par ei quod occultatur. Dicunt autem Sol

et a plenilunio ad coitum totam percurrit lux solis
circa ipsam se circūduens. Quod in terra mota
utitur: id luna ad solis fulgorem se mouens pa-
rit. Nam ut tellus partem a sole lucem habentem
modo hac modo illa parte pro ipsius conuersione inter-
minat ipso et luce et telluris umbra se se circum-
uoluentibus: Atque umbra mouens cum solis centro
semper eundem semper a sole fulgorem
recipit: et quidem alias maiorem alias minorem lucem.
nunc hanc nunc illam partem intus sunt ipsius: super solem
spectat: super ab eo respicit: atque ita suum corpus ambien-
tem eius lucem habet. Quando igitur cum sole coit: ipsius
pars dimidia conuersa ad solem illuminatur. Nam
ea tunc spectat solem. Cum uero praterit: at pro roe
dignius terram spectabat: dimidiam aliam partem
ad ipsum conuertit: oblique ab eo lucem accipiens: cur-
uatam in cornua figuram facit: paulo deinde magis
ad ipsum uersa: et qua proportionem diuisam efficit.
Deinde semper plenam. Postea in orbem sinuatam cum
videlicet est et ad diametrum opposita. Cum ergo
a coitu ad diametrum accedit ab ipsa ipsius parte
media: quae ad solem erat conuersa ad illam.

nam cum luna praetermittat a coitu solis: istare incipit, seq. delectu quodam stat: ut parum id spatij quod inter artus ferminas utriusq. relinquitur solum miratur. Ut quidem sensibus nostris uidetur: & huic ab horum congruentia circuli ad actionem praetergressio, salutam lunae formam efficit: Postea uero continua progressionis aut se se mutuo rectis angulis ferandos. pergentes, luna ad augeat fulgorem dimidio actionis magis atq. magis

temis notatur: ipsaq; aeris affectio: Quae etiam coitu
 ad coitum: quam appellare coniutimus
 temperatam. Vocatur praeterea
 coitu ad coitum / patium temporis & xxx. tri
 dierum. Quae significatione dicitur
 intelligens a coniunctione quod sit ad coniunctionem
 tempus. Sed absolute truenum tempus dierum. Propterea
 duo corpora sunt saluta: videlicet dea & terra
 peries. Reliqua duo sunt incorporea. Nam tempus
 corpore caret. Coitus vero lunae & Solis non ita
 aequale spatium temporis tueritur tali de causa. Sol
 ut dictum iam est alias propinquus sit terrae alias
 remotus. Luna vero inter terram & solem
 interposita est. Quae ad bayim
 itiores. Ad celum
 enim sunt a visu nro turbantes: mutationem habent

[The handwriting is extremely faded and illegible.]

¶ In signis autem intra geminos & sagittarium signis
pro vna comparatione id euenit. Et hoc quoque
ratione omnium speculatur. Et in aliis signis
tutius atque humiliter produuntur. Nam
omnia signa in xxx. partibus distributa: alia celerius
alia tardius conficiuntur latissime parte: et ubi
est altitudo est etiam tardior transitus
ad terram. Sive tollantur in sublime: sive
deprimantur ad terram omnium errantium orbis
equum aequum centrum habent. Quoniam propter alti-
tudines & humilitates non aequo pari spatio di-
stant a terra. Talis itaque cum sit orbis lune signi-
ficatio subiectus est ad ipsum totus inclinatus.
Nam & borealem attingit orbem: quatenus
ipsa luna borealibus partibus ad moueri consuevit:
& australem similiter. Quo fit ut inter duos
punctus initium sitet: qui & solaris & erythraeus
appellatur. Has actiones alij contactus alij con-
iunctiones nominant. Et quemadmodum dupli-

non toto dēstet plāniti
ut eadem linea recta
... hum exatp radens in Umbra
... Equi
pra tēnt diametrum Solis sequitur: ab eo enī trahit

Homrus

Occidit oceano phoebe clarissima lampas.
Altri terrae noctem audentis opacam. Sit aut una
cum Sole circumducta & muros act centrum Solis in
... curru suo luna motiens occurrat.
Umbra quidem ab ortu in occasum: Luna vero ab occa
su in ortum comitantibus: & sit illi obuians fulgo
bus praeuatur, id est: ut nos quoque praeuamur: cum
apuerantibus stat contra nos aliquis. Et laud, pēp
tera tamen a terra obscuratur: nec vniuersa ocul
ratur ab Umbra: Sed pē qnq. Quae res contingit
cum ita permittitur, id est: ut attingat quidem cir
culum metrum: non vero centrum suū in ipso medio
hūc compleretur. Hoc pacto pars ipsius non tota
in Umbra terrae cadit. Sed aut non aliter
his quae sub stellis radunt peripere in promptu est:

ut ...
...
...

Umbra terrae facit, & ab ipsa operatur
Nunc globi figura in mitta speciem incidens
& obstratum habens quicquid sub mitta
nunciaro quod reliquum est ac nuncium est operatum.
curuam in ipsa speciem falcatamq; figuram habet.
Obstratum. & illud in defectu ipsius est mitteri
defectum fieri cum ex reliqua sit, & cum def
reliqua dicitur. Oculi introit: & cum humiliora
tardius. Media uero dimidio ueriusq; superiori
indiat per non alio dicitur modo

[illegible]

— 2 —

figura videretur quod aequale aut minus quam terra
durem splendoris haberet solem. Si turbis que
semper aqua umbra esset: maiores partes occupa-
ret radii: cum detineret in latum: atque ita non solum
quod mens luna detineret: verum et in umbra
perstaret. Sin columna existeret
tandem signis amplecteretur in acutum non deti-
nens: pariter modo luna in ipsam quod mens in
radens detineret. Nunc aut cum meta figuram
esset: in aquilonis aut australes partes tenens est
orbe pleno. Adusque sidera porrigeretur: Si
columna aut turbis hinc: Si et sic contingeret
astra quandoque clariora quam obscuriora videri
clariora quidem in umbra: propterea quod omne corpus
ignium: splendidius magis in umbra ac tenebris
esset: haberantur vero in fulgoribus solis. Quorum
cum nihil sensibus deprehendatur: late patet. Quod
meta figuram habet. Quod si hoc est constat hinc
tam maius id quod illuminat solem videtur. Ha-
berant itaque in detrahe luna demonstratis rationem
comprobant lunam detineret: quia in umbra radii

Sed propterea non recte. Nam si
 turbini: conspectus inde noster ex alto quodlibet
 usque possit: Sed e terra non pot. Nam
 mores sunt terrae in quibus impedimus: habent
 vixit vixit magnitudine terra.
 dum non est: neque ex terminandum est peripost: ut
 utroque corpore supra horizontem a nobis humi gra
 tibus conspecto luna deorsum querit. Dicendum
 ergo primum est: totam hanc fabulam ab his fuisse
 consistam: qui implicare dubitationibus voluerunt

sub orizonte Sole
Pudretur, aut densiore nube ad occasum ab
his illuminata solaribus: & ipsam reflectente
Sole: aut antipole facto: qualia multa in aere
videmus prope mari. Posset &
radius ab oculis radius in humidum vixantemq;
aerem incidens reflecti: Solemque assidue iam sub
orizonte demersum. Hinc enim simile Aeri ab
nos est observatum. Nam si in poculum aut aliud
vas annulus aureus imponatur: & ex
Symmetro non cernatur: Quod nihil sit impetimen
to: quominus Spiritus visibilis recta per vas
labra procurrat. At si aqua vas impleatur
quae labra aequat: ab eodem intervallo impositus vas
annulus cernatur: propterea quod non amplius per la
bra visibilis procurrat Spiritus: Sed aquam ad limba
labra vas implem contingens reflectitur: & ad
fundum vas descendit: annulumque consequitur
Simile ergo aliquid in humido multoque aere accidere
potest: ut repertus oculi radius sub orizonte
cogitatur: demersumque iam solem constituat: ut
adhuc super orizontem esse videatur. Fortasse &

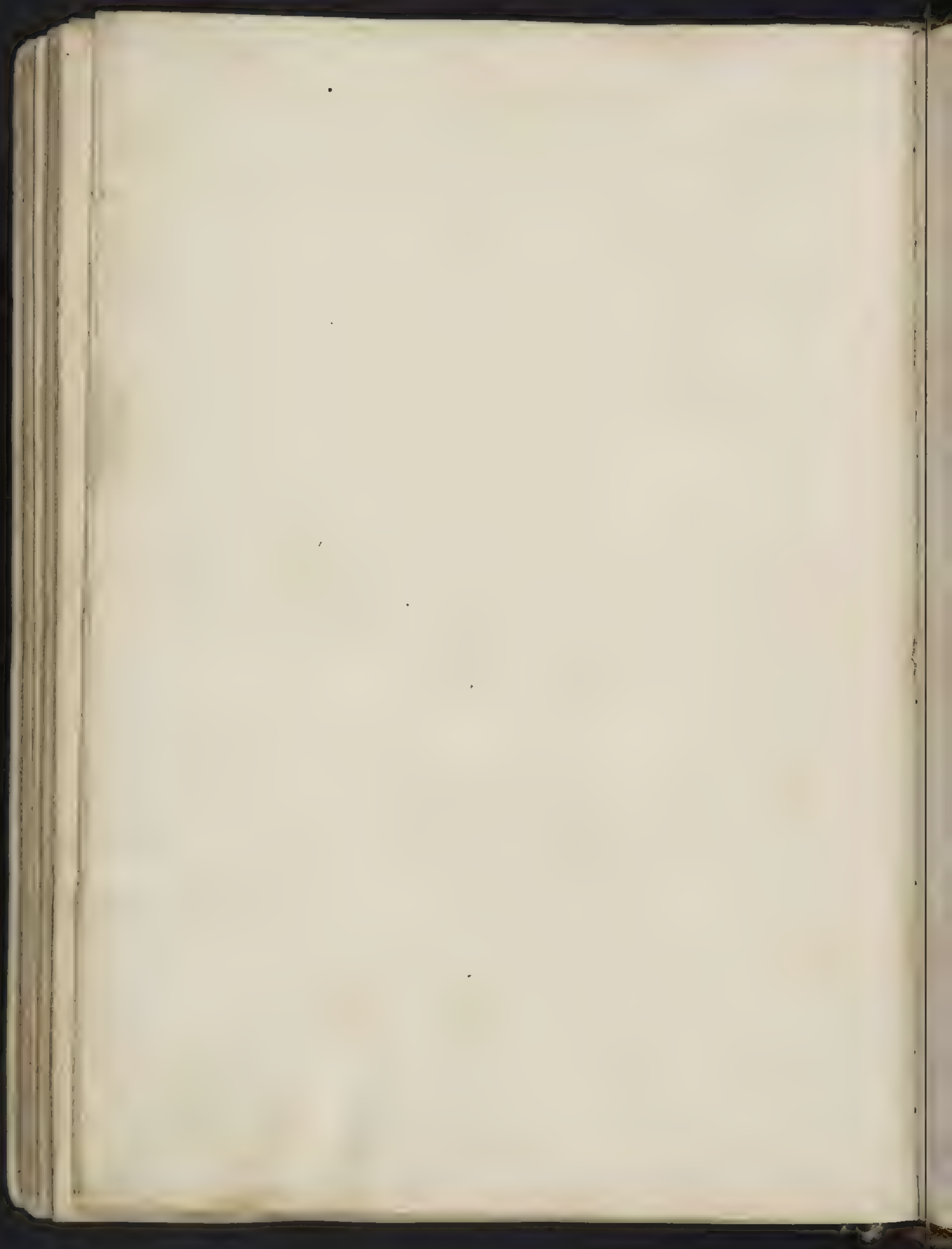
The first thing I noticed when I stepped
 out of the plane was the cold air. It was
 like a giant hand reaching out to grab me.
 I shivered and pulled my coat tighter around
 myself. The ground below was a patchwork
 of fields and forests, stretching out as far
 as the eye could see. The sky above was a
 pale blue, with a few wispy clouds scattered
 across it. I took a deep breath and felt
 a sense of freedom. This was my chance
 to start over, to leave all my problems
 behind and begin a new life. I looked
 down at the map in my hand and saw
 the small town I had chosen. It was
 tucked away in a quiet corner of the
 country, far from the hustle and bustle
 of the city. I felt a sense of peace and
 tranquility. This was exactly what I
 needed. I took a deep breath and
 stepped out of the plane, ready to start
 my new life.

45 not a 2 sp. 185 / emb 4 mm Sed tum
mostly ... ..
... ..

... ..
... ..

17. 11. 1860

~~Ms. Lat. 13~~

Ms. Codex 761

